EL TEMPS

11 / 17 juny 1990

Any VII - No. 312 - Setmanari d'informació general - 300 Ptes.

Tots els punts negres del continent

La cara bruta d'Europa

El fonamentalisme, a Algèria

Al.là és gran

Entrevista a Joan Maria Pujals

"Seria irracional perdre el Parc Busch"

DOCUMENT: Trotski-Mercader

50 anys d'un magnicidi

© LA NAVE

PRODUCTES PER A LA JUBILACIO

Per afrontar el futur amb confiança, actuï avui.

Per afrontar el futur amb tranquil·litat i seguretat plena, pensi i actuï avui. Ara ho té molt fàcil: Caixa de Catalunya li ofereix tres solucions per planificar el seu futur:

- Pla de Pensions.
- Pla de Jubilació Garantit.
- Llibreta Previsió.

Com avanç, li recordem alguns consells bàsics per a una bona elecció:

— Informi-se'n bé. Actuï amb coneixement i convenciment; el millor pla, a la seva mida, només és un.

— No es deixi portar per previsions massa optimistes.

— Consideri el seu Pla de Pensions com un complement de la seva pensió de jubilació de la Seguretat Social.

— Determini vostè mateix com i quant vol estalviar sense deixar-se influir exclusivament pels avantatges fiscals.

Pensi-s'ho bé. La seva jubilació és important. Li oferim els 560 punts d'informació de Caixa de Catalunya.

Amb tota confiança

CAIXA DE CATALUNYA

Vandellòs: triomf i fracàs

Tota la premsa, tots els partits, la població de la comarca, el país sencer, ha celebrat la decisió de tancar la central nuclear de Vandellòs. I tothom, també, sembla que vol apuntar-se el tancament com un èxit propi: la Generalitat de Catalunya (Parlament i Consell Executiu) per la seua posició favorable al tancament des del principi del conflicte, el ministre d'Indústria per haver finalment cedit a la raó, la població per haver estat protagonista de la protesta popular. Així, el tancament seria un èxit de tots, i tots contents. Però contents, com a protagonistes d'un èxit, només tenen dret a estar-ne els qui realment s'havien mobilitzat, havien actuat des del principi: en primer lloc, la gent mateixa dels pobles veïns, perquè una amenaça real, per fi, ha desaparegut.

El Parlament i la Generalitat de Catalunya no es poden apuntar l'èxit: la decisió no depenia d'ells, depenia de Madrid. Però Madrid ha actuat per criteris de *política general*, no per la pressió popular o institucional catalana. I el govern central tampoc no pot presentar-ho com un èxit, perquè en realitat és l'última manifestació, per ara, del fracàs de tota una política de privilegis i concessions a les poderoses empreses elèctriques, i el resultat final de greus irresponsabilitats. ¿Com s'explica, si no, la tolerància del Consell de Seguretat Nuclear davant dels repetits incompliments, per part d'Hifrensa, de diverses normes bàsiques de seguretat? Tampoc no s'explica massa per què el Ministeri ha d'indemnitzar ara l'empresa pel tancament, reembossar-li inversions, etc.: Vandellòs I ja està amortitzada, i a més els usuaris paguem, dins les tarifes, una part destinada als costos de desmantellament.

Però els problemes més greus encara no han arribat. De moment no es construiran més centrals nuclears... però caldrà saber si els controls de les existents seran més rigorosos del que van ser en el passat amb Vandellòs; i caldrà saber qui paga els futurs tancaments. Pitjor encara: si la proporció de producció elèctrica nuclear baixa, haurà de pujar la tèrmica, de fuel o de carbó. Sense cap garantia que les instal.lacions disposen dels mecanismes reductors de contaminació: el cas de la central d'Andorra de Terol i dels boscos de Morella (on l'estat-propietari es nega a reconèixer la seua culpa) és massa pròxim i sagnant. Mentre el criteri bàsic, o de fet l'únic, siga el benefici i la rendibilitat, el panorama no és gens encoratjador; i els motius d'alegria, com el tancament de Vandellòs, massa pocs.

Cleop i Clementina

Un dels mals que ha patit i pateix la societat valenciana és la indiferència total dels empresaris per tot allò que signifique cultura, història, llengua... per tot allò que signifique la vida de la societat mateixa en la qual actuen i de la qual es beneficien. Una insensibilitat absoluta. Per això és tan bon senyal, si arriba a servir de precedent, el gest de l'empresa constructora CLEOP: promoure i finançar un llibre sobre València. Un volum bellament presentat, de textos literaris, de converses i de fotografies sobre la ciutat: un llibre de visions i reflexions.

L'acte mateix de presentació del llibre, al renovat palau del Marquès de Campo, també va ser insòlit: hi havia autoritats i càrrecs públics, hi havia representants de l'empresa patrocinadora (amb Vicent Montès com a portaveu), hi havia Josep V. Marquès, coordinador del llibre, i bona part dels autors, gent d'esquerra i no tan d'esquerra, i notables membres de l'escassa burgesia il.lustrada que València pot exhibir. Un acte civil, inhabitual, i en molts aspectes *exemplar*. Com també va ser exemplar el discurs de presentació de l'alcaldessa Clementina Ródenas: no unes paraules de circumstàncies, sinó una bella reflexió sobre la ciutat i les maneres de mirar-la, un discurs ple de referències històriques, literàries... ple de sensibilitat i de *cultura*, aquesta cosa tan rara. És un consol comprovar que en aquesta ciutat, malgrat tot, *també* poden passar coses com aquestes: com la inciativa d'aquest llibre, com aquest acte i com aquest discurs de l'alcaldessa.

EL TEMPS. SETMANARI D'INFORMACIO GENERAL. **Director:** Oriol Castanys. **Subdirector:** Josep Maria Pasqual. **Redacció:** Miquel Alberola, Eduard Company, Xavier Duran, Ismael López Belda, Sílvia Montfort, Nel.lo Pellicer, Albert Punsola, Jordi Sebastià, Xulio Ricardo Trigo, Albert Vicent, Miquel Payeras (Palma de Mallorca), M. Carme Grau Ribot (Andorra), Pau Echauz (Lleida), Cinta Bellmunt (Tarragona), Patrícia Alberola (Alacant), Bernat Joan Marí (Eivissa), Univers Bertrana (Perpinyà). **Fotògrafs:** Joan Celià, Rafa Gil, Domènec Umbert. **Rúbriques:** Àngels Barceló, Ramon Barnils, Pere Calders, Fabià Estapé, Josep M. Fonalleras, Joan F. Mira, Valentí Puig, Joan de Sagarra, Josep M. Sanmartí, Ferran Torrent. **Col.laboradors:** Adolf Beltran, Joan A. Benach, Francesc Caballero, Antoni Castel, Jaume Comelles, Llibert Ferri, Carles Gàmez, Daniel Giralt Miracle, José Luis Guarner, Juan M. Játiva, Ronan Killeen, Enric A. Llobregat, Josep M. Lluró, Josep Morell, Josep V. Marqués, Manuel Ollé, Vera Orlova, Vicent Partal, Toni Picazo, Miquel Porta Perales, Antoni Reig, André Ricard, Frederic Rovira, Josep Sandoval, Enric Satué, Josep Lluís Sirera, Andreu Sotorra, Manuel Vázquez Montalbán, Vicenç Villatoro. **EDITA:** Edicions del País Valencià, SA. Consell d'administració: Rafael Mansanet (president) **Editor:** Eliseu Climent **Direcció, redacció, administració, publicitat i subscripcions**: Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001 València. Telèfon: (96) 352 48 69. Fax: (96) 352 09 83. **Redacció de Barcelona:** Carrer de Casanova, 46, 4-2. 08011 Barcelona. Telèfon: (93) 323 00 71. Fax: (93) 323 35 41. **Redacció de Mallorca:** Plaça de Caterina de Thomàs, 4, 4rt, B. 07001 Palma de Mallorca. Telèfon: (971) 72 07 63. **Fotolits**: Gràfiques Papallona. **Fotomecànica color**: Anón. **Impressió**: Gràfiques Morvedre. Depòsit Legal: V.853-1984

EL 312 TEMPS

PAÍS

11 Josep Maria PASQUAL
"Perdre el Parc Busch significaria la victòria de la irracionalitat".
Entrevista a Joan Maria Pujals.

15 Eduard COMPANY
La llengua de Borrell.
Frens constants a la normalització lingüística.

19 Miquel PAYERAS
Malorca ¿illa de ciment?
La degradació ecològica de les Illes.

24 Ismael L. BELDA
"En tots els partits hi ha pillastres".
Entrevista a Pere Agramunt.

27 Albert PUNSOLA
Nens en venda.
El mercat organitzat de la venda d'infants.

INTERNACIONAL

36 Angelo BOLAFFI
¿Por? No gràcies.
La reunificació alemanya vista per l'escriptor Hans Magnus Enzensberger.

40 Marc EPSTEIN
Al.là és gran. L'islamisme a Algèria.

TEMPS OBERT

48 Assumpció MARESMA
HUMANOTS: Núria Feliu: "No em retiraré mai".

52 Jordi FÀBREGAS
VIATGES
La baixa Casamance, el sud humit del Senegal.

55 Sergi PÀMIES
Joan Pueyo

56 Xavier DURAN
Els animals bonsai.

CRÍTICA

69 José Luis GUARNER
CINEMA
El clàssic ressuscitat.. 'Lawrence de Arabia'.

70 Romà DE LA CALLE
ART
Les enigmàtiques imatges de José Quero.

André RICART
DISSENY
Habitat i estàtus.

71 Josep Ll. SIRERA
TEATRE
El maquillatge dels encontres.

72 Juan M. JATIVA.
DISCOS
Folk electroacústic. Cuarteto de Lito Vitale.

73 Jaume COMELLAS
MÚSICA
Música concertística catalana.

SUMARI

Any VII - No. 311 - Setmanari d'informació general - 300 Ptes

74 Ramon MIRAVITLLAS
TELEVISIÓ
'Gomaespuma'.

CULTURA

76 Ramón LLADÓ
El poeta en estat d'aventura.
Entrevista a Joan Brossa.

82 Miquel PAYERAS
Desembarcament cultural.

84 Jaume REIXACH
L'altre tapís de la creació.
Girona i la nova narrativa.

LLIBRES

90 Manuel OLLÉ
Sibarites clandestins.

CIÈNCIA

100 Xavier DURAN
Contaminació de l'est, contaminació de l'oest.

104
Entre la fisica i el tercer món.

ECONOMIA

111 Albert VICENT
A ritme de fado. Els empresaris descobreixen el mercat portuguès.

117 S. MONFORT
"Cal fer la segona transició democràtica". Entrevista a Josep Maria Àlvarez.

DOCUMENT

116 Manuel GARCIA
Trostki-Mercader 50 anys d'un magnicidi.

RÚBRIQUES

8 P. CALDERS F. TORRENT
KNOCK-OUT

10 R. BARNILS V. PUIG
OPINIO

30 Marta PESSARRODONA
Gènere i identitat cultural.

34 Josep M. SANMARTÍ
DES D'EL RETIRO

61 SANDOVAL & GÀMEZ
Costures catalanes per a l'imperi del sol.

89 Joan de SAGARRA
L'OU COM BALLA

115 Fabià ESTAPÉ
EL PRONOSTIC

129 A. BARCELÓ J.FONALLERAS
MOBILIARI

130 Joan F. MIRA
CONTRAPUNT

Les cartes al director han de ser el més breu possibles, màxim trenta ratlles mecanografiades i han d'anar signades. EL TEMPS agraeix tota la correspondència adreçada a aquesta secció però per motius d'espai no en garanteix la publicació.

La mala distribució

Sóc subscriptor d'EL TEMPS des del començament i com a tal no puc deixar de queixar-me de l'endarreriment en què fins ara l'he rebut cada setmana, gairebé mai la rebo els divendres i el més corrent és que arribi a casa meva quan als quioscos de Barcelona ja es pot trobar el número següent. Aquestes últimes setmanes, amb gran sorpresa i incredulitat per part meva, EL TEMPS m'ha arribat el dijous de la mateixa setmana. No sé si és culpa de Correus o de vostès, però com a lector i subscriptor de la revista, els agrairia que d'ara en endavant seguissin mantenint aquesta puntualitat. Aprofito l'ocasió per felicitar-los per la campanya publicitària que han dut a terme durant aquest mes: per la qualitat de l'espot i perquè sembla que, finalment, aquest país pogués tenir una premsa normal i competitiva.

Jesús M. Solé
Ripollet (Vallès Occidental)

Desemmascarar un cert art

No, senyor Valentí Puig. Vull dir sí, sí que sabem què és pitjor: evidentment, els folls que van de bona fe, que ens prenen el pèl de mala manera. I, si no, que li ho pregunten al pobre japonès dels vuit mil milions de pessetes. Ja se'ls hauria pogut gastar en xocolatines, l'home, que li haurien fet més profit.

Tot això ve a compte del magnífic article sobre Van Gogh que heu publicat fa poc en aquestes planes (núm. 311): ja era hora que s'alçara una veu sensata que gosara dir la veritat sobre una de les Grans Mentides de l'art contemporani (¡... i mira que n'hi ha!).

Però no tota la culpa és per al rosegaaltars de Van Gogh, un foll que anava de bona fe i

que, com molt bé dieu, ha pervertit la lucidesa de les "masses pubescents" amb el seu "art com a cagaferro del caos mental". També aquestes masses (d'adolescents amb motxilla que bavegen davant d'unes trompetes o de galeristes amb corbata que s'embutxaquen un bon grapat de duros) es mereixen la degoll. O pot ser no: en el pecat hi ha la penitència.

Modestament, ara, us anime a seguir la mateixa línia ¿podrieu delectar-nos en articles futurs desemmascarant espavilats com el Joan Miró, el Milan Kundera o el Wim Wenders? I que no us passe res.

Enric Trespol
València (l'Horta)

Pública confessió

No té excessiva importància, però sóc un lector habitual d'aquest setmanari. Entre altres raons, perquè EL TEMPS és un magnífic transmissor de sensacions, que és el que, modestament suposo, ha de ser un mitjà de comunicació. No inventariaré les bones sensacions que m'han arribat a través del setmanari perquè l'obligació de vostès és fer vibrar el lector. I quan algú fa el que és la seva obligació no mereix ser lloat. En canvi, sí que voldria manifestar-los alguna preocupació que, tot i ser conscient que no sóc cap paradigma, crec que desvirtua la filosofia –que en ocasions he intuït– de la revista.

Em refereixo a l'endogàmia. I especifícament a les seccions de "Cultura" i de "Llibres". Permeteu-me, si us plau, el gest docent. Endogàmia, segons el diccionari: "obigació de contreure matrimoni amb persones del propi grup, clan, etc". I també: "Aparellament exclusiu o predominant entre els individus d'un mateixa població per raons d'aïllament, etc.". Els exemples a la definició són de fàcil localització en les dues seccions, i no condueixen sinó a això: a l'aïllament, a l'empobriment. Em preocupa la freqüència insistent amb què apareixen, vagi per endavant que no tinc res en contra d'ells, encara que tampoc a favor, personatges com Isidor Cònsul, Josep Ballester, Maria Mercè Roca o Josep Piera, el quals, la setmana que no opinen són entrevistats i la setmana que no són entrevistats opinen o són ressenyades les seves obres. Personalment, crec que aquests senyors poden aportar poca cosa i que la seva presència hauria de ser regulada amb honestedat. Malgrat que som un univers reduït, hi ha altres veus i altre àmbits que requereixen la nostra atenció. I la d'EL TEMPS. Bàsicament era això, i moltes gràcies.

Jordi Subirats
Barcelona (el Barcelonès)

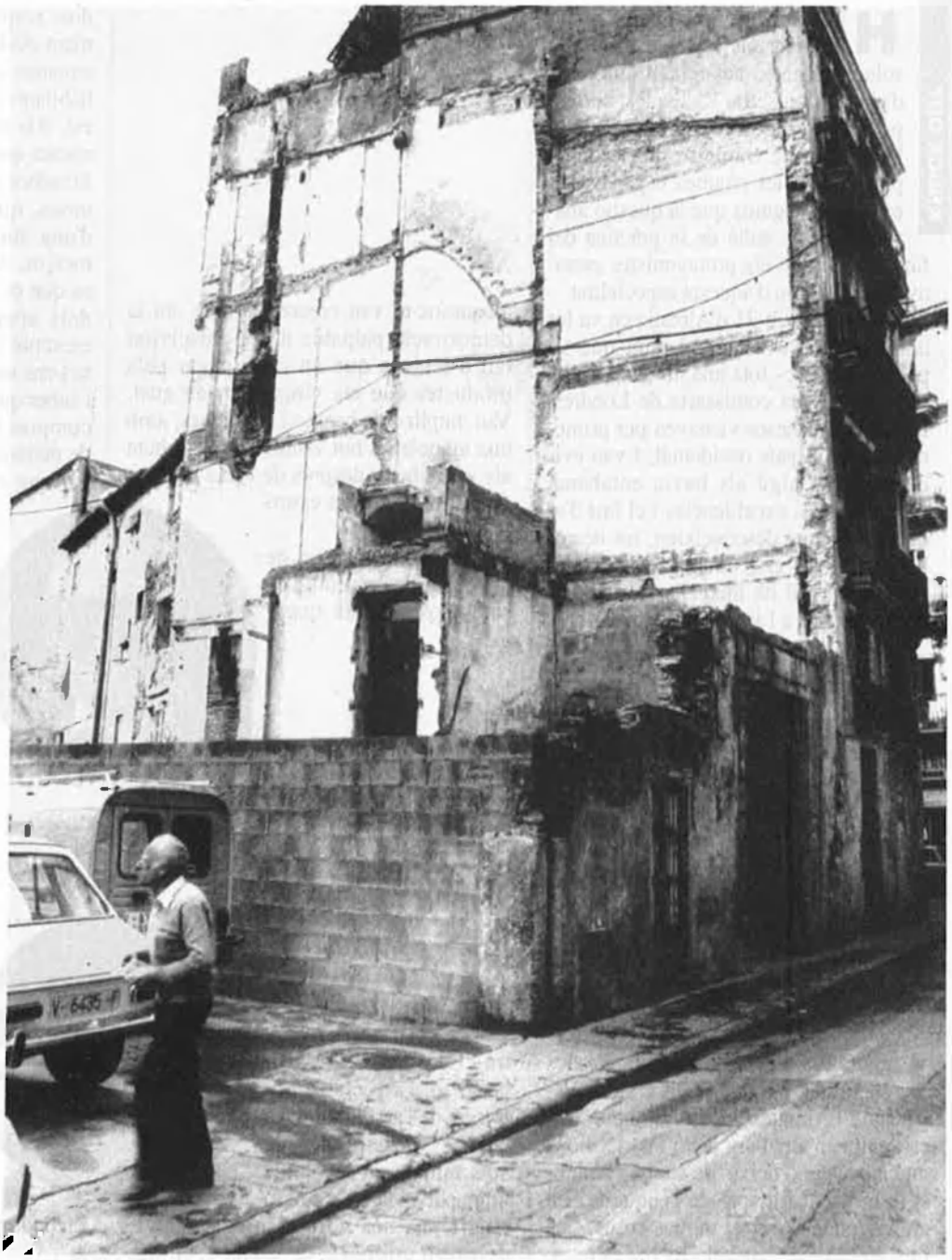
¿Un silenci còmplice?

De cap manera puc entendre com en EL TEMPS, una revista de provada trajectòria democràtica en els seus continguts, no hi ha ni una ratlla informativa sobre la mort del membre del Grapo José Manuel Sevillano, el passat 16 de maig. Ni a l'editorial, ni a les pàgines que vostès amb absoluta dignitat dediquen als grans esdeveniments d'estat, ni a les planes on opinen alguns dels millors cervells de la nostra cultura i la nostra política, van fer cap comentari sobre aquesta mort injusta, permesa per l'estat a través de la Direcció General d'Institucions Penitenciàries i el Ministeri de Justifcia. Mentrestant, més de 40 empresonats d'aquesta organització socialista armada –amb la qual no comparteix els seus mètodes indiscriminats de terror– continuen en una llarguíssima vaga de fam, que dura ja més de sis mesos, dispersos en les presons d'Alacant, Ceuta, Logronyo, Yeserías, Daroca, Sevilla, Badajoz, etc., molts d'ells en un estat d'autèntics cadàvers. Tot per demanar tan sols passar el seu temps de presidi tots junts. ¿Serà que per complicats motius polítics no volen vostès acusar amb lletres majúscules els principals responsables d'aquest crim, el senyor Enrique Múgica i el seu dependent ciscarista, Antoni Asunción?

Xavier Boix Riera
Busot (l'Alacantí)

RECTIFICACIONS

L'article "¿Quina cosa fan ara els ministres de Franco?", publicat el passat número 311, comptava també amb la col.laboració d'Albert Punsola. Per una errada, el seu nom va ser omès.

El barri del PSOE

L'Ajuntament de València ha decidit dur endavant un pla de rehabilitació del centre històric de la ciutat mitjançant la promoció de construcció de vivendes al barri del Carme. Una iniciativa lloable dels socialistes que governen aquesta ciutat. No és la primera. Ja fa anys, es va dissenyar un pla de rehabilitació de vivendes destinades, en principi, a què els veïns més desafavorits pogueren accedir a una casa digna. Res més lluny de la realitat. En aquella ocasió els grans beneficiats foren els militants i funcionaris socialistes, que van controlar la gran majoria de les vivendes que van eixir al mercat. Com que la fauna funcionarial ha crescut en els darrers anys i encara hi ha gent amb el carnet del PSOE a la butxaca que veuria amb bons ulls accedir a una vivenda en condicions econòmiques immillorables, caldria que els mitjans de comunicació, les associacions de veïns i la resta de forces polítiques, observaren amb especial atenció la jugada urbanística que ara es prepara. Encara que fóra únicament per donar credibilitat als governants municipals que tant es preocupen per recuperar el nivell de vida d'una part de la ciutat.

Alfons Puig.
València (LlHorta)

KNOCK OUT

Llibertat condicional

Pere Calders

Hi ha notícies que posen damunt la taula uns fets que amb una sola informació aclareixen una colla d'idees. Montserrat Radigales, corresponsal a Anglaterra d'un periòdic barceloní, va trametre una crònica publicada a les pàgines esportives. I es veia de seguida que la qüestió anava molt més enllà de la pràctica del futbol, tot i que els protagonistes pertanyien a un equip d'aquesta especialitat.

La selecció sub-21 d'Albània en va fer una com un cove fins al punt que va passar –en bloc– tota una nit d'un cap de setmana en una comissaria de Londres. Els joves albanesos visitaven per primera vegada un país occidental, i van evidenciar que algú els havia entabanat contant-los les excel.lències i el fast d'aquest món que desconeixien, tot deambulant per uns grans magatzems de Heathrow, currull de mercaderies temptadores posades a l'abast de la mà, els nois albanesos es van creure que allò era la demostració palpable d'una prosperitat tan ostentosa que no calia pagar pels productes que els vinguessin de gust. Van omplir-se'n bosses i butxaques, amb una innocència tan visible que la policia els va alliberar després de l'únic requisit de restituir els béns expropiats.

Es tracta, se m'acut, de la màgia de les botigues sumptuoses i dels aparadors resplendents, plens d'articles altament desitjables. És una màgia que ens enganya una mica (i a vegades molt) als habitants dels països de l'Est i als de l'Oest. Als de l'Est perquè els pot ocórrer, encara que no sempre amb la desestabilitzadora empenta dels futbolistes albanesos, que els enteli el seny el somni d'una abundància d'aparadors i de comerços. Als de l'Oest, perquè ja ens passa que el fet de poder-nos aturar davant dels aparadors d'una joieria (com a exemple ampliable a altres rams de luxe) ens sembla un senyal de llibertat, tot i saber que no podem entrar a la botiga i comprar-hi res. Sembla una conclusió de demagògia barata, però no es pot negar que es presta a meditacions pertorbadores.

Pànic

Ferran Torrent

Ignore fins a quin punt són fiables les enquestes que atorguen a Unió Valenciana l'Ajuntament de València. Encara falta un any llarg per a les eleccions municipals i no deixa de ser una hipòtesi la insistent filtració de l'enquesta. En un any poden ocórrer moltes coses, fins i tot que Maria Consuelo Reyna es retire del periodisme a fi d'atendre com cal la família. Siga com siga, el pànic s'ha estès entre les bones persones que configuren l'espectre progressista de la ciutat. D'altra banda, el PSPV-PSOE, amo indiscutible del comportament sòcio-polític, ha admès la possibilitat d'arribar a acords puntuals amb partits situats a la seua esquerra. A la seua dreta no en queden massa.

Per sort, nosaltres els valencians ja fa molts anys que no clapem tranquils. En definitiva, que Lizondo no ens fotrà de forma greu una salut política sotmesa al trasbals i per això mateix preparada contra els embats. Encara hi ha, però, l'aspecte reconfortant de l'assumpte. Una cosa és la captació de vots mitjançant la broma lingüística i la vena folklorista i tota una altra és bregar amb el desgavell urbanístic de la ciutat, el trànsit, les associacions de veïns i una infrastructura cultural inservible per a concursos de tambor i corneta. Ara, els vots per a governar en majoria simple, els té. I si no, allí estarà el PP per a tirar-li una maneta. Air Lines Barraqueta: "Apriétense el cinturón, el comandante Lizondo no se hace responsable del vuelo".

MÉS APARCAMENTS, MILLOR CIRCULACIÓ

Un dels problemes que més afecten a la circulació en la ciutat de València, és el referit a la falta d'aparcaments.

Per a pal.liar aquesta deficiència, es troben en fase de construcció deu pàrquings subterranis, corresponents a la primera fase promoguda per l'Ajuntament. En total s'estan construint 4.365 places, que representaran un alleugeriment important per al trànsit de la nostra ciutat.

1 PL. SANT AGUSTÍ-C/ S. VICENT-AV. OEST
Públic _____ 925 places

2 PL. TETUAN-GLORIETA-PAU
Públic _____ 416 places

3 PL. PORTA DE LA MAR
Públic _____ 239 places

4 C/ ALBACETE-C/ MARVÀ
Residents _____ 299 places

5 ANTIC REGNE-C/ MESTRE GOZALBO
Mixt _____ 188 places

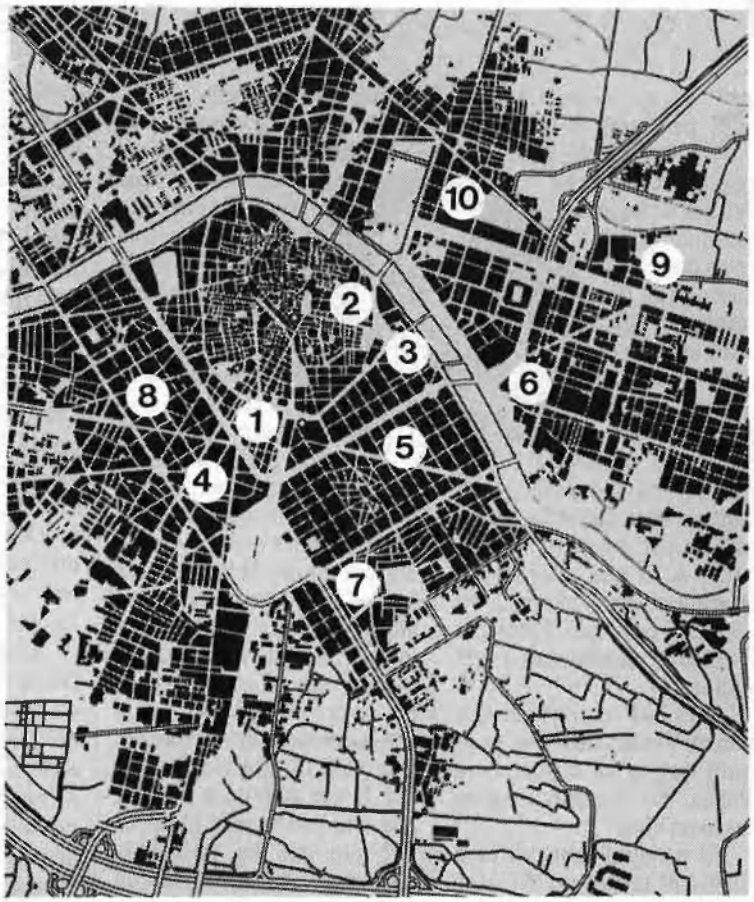
6 PALAU-NOVA ALBEREDA
Mixt _____ 889 places

7 AV. DR. WAKSMAN
Mixt _____ 526 places

8 C/ HEROI ROMEU-C/ ÀNGEL GUIMERÀ
Mixt _____ 334 places

9 PL. ESCULTOR ALFONS GABINO
Residents _____ 295 places

10 C/ DR. GOMEZ FERRER
Residents _____ 254 places

Així, dia a dia, estem aconseguint una ciutat més agradable per a viure i millor equipada.

CONSTRUEIXEN:

PROMOCION DE INFRAESTRUCTURAS ② ③ ⑧ y ⑨

SALTAIR, S. A. ④ ⑤ y ⑩

AUMSA PARKING DEL PALAU, S.A. ⑥

CLEOP ⑦

URBAS ①

CUBIERTAS Y MZOV, S.A. ① y ⑦

OPINIÓ

La revolució, avui

Ramon Barnils

Sno ho veia, llavors, però amb el temps, la història i els viatges, comprengué que les situacions revolucionàries no es deuen a la misèria i la desesperació –que a tot estirar poden provocar motins i rebellions– sinó a l'esperança, a la constatació que la situació comença a canviar, cosa que dóna impaciència per a canvis més ràpids. Allò que anomenem moviments revolucionaris no són altra cosa que lluites per escombrar els obstacles a més millores".

"S" és Sísif, el nom que s'ha buscat Víctor Alba, que és el nom que es va buscar Pere Pagès, per protagonitzar-se les memòries.

El paràgraf transcrit és a *Sísif i el seu temps I-Costa avall*, primer volum de les memòries, que en tindran dos, de Víctor Alba, i resumeix l'experiència de l'autor pel que fa a la revolució. És una experiència valuosa, ja que aquest no s'ha limitat tota la vida a parlar de la revolució, sinó que la va fer. Més de cinquanta anys després, encara hi creu.

I no sembla de bon lector deduir del text que, més de cinquanta anys després, creu en la revolució "amb matisos". De matisos, res. Si de cas, ha aprofundit en el coneixement d'allò que és, realment, la revolució: la revolució és millora; els moviments revolucionaris, simple escombrada d'obstacles. Per això no hi pot haver revolucions en només set dies (els set dies que canviaren el món no han arribat ni a les noces de diamant); es tracta, com a màxim, de moviments revolucionaris. Més que moviments sotragades, i és difícil de creure que una sotragada es pugui considerar com una millora: també com a màxim, és una empenta per millorar.

Però allò que per als avui malmesos, innocents, adorables nostàlgics de la revolució els pot traure la son de les orelles i el desencís del cor; allò que Víctor Alba els pot injectar als veterans del Vietnam i Cuba, del col.lectivisme i el Tercer Món, de Nicaragua i les comunes per retornar-los a la vida (a una vida millor que la que avui duen i que la que ahir creien vida ideal) és allò altre que diu, fruit de la seva experiència de més de cinquanta anys d'home d'esquerra, revolucionari impulsiu i reflexiu, pràctic i teòric: que no són la misèria i la desesperació allò que provoquen les revolucions, és a dir la millora; sinó la constatació que la situació comença a canviar, l'esperança en canvis. La revolució és continuar, eixamplar. La millora és millorar el que ja hi comença a haver.

I alguna cosa hi comença a haver, ja, a la Xina i Nicaragua, a les dictadures de l'Est, a l'infern de Sud-àfrica.

I fins i tot aquí mateix. La revolució deu ser no pas treure res del no res (cosa de déus i de capellans, doncs), sinó del poc fer-ne molt: cosa d'homes i dones normals, corrents i decidits.

N'hi ha per a rumiar-s'ho, mainada.

Biografies en vers

Valentí Puig

Com una guspira de l'humor, el *clerihew* no falla: ens fa somriure amb l'eficàcia que tenen les formes menors de la literatura i de la gràcia. El *clerihew* és biografia còmica, amb un primer vers que sempre ha d'acabar amb el nom del subjecte i la resta és absurd. El nom ve del seu inventor, Edmund Clerihew Bentley. Aquestes miniatures de l'humor són una delícia, fruit d'una gran literatura que no necessita demostrar que ha viscut mil.lennaris ni subvencionar una vegada més les efusions líriques de les comarques.

Si algú gosés escriure una història de la literatura en *clerihews* ens podria allunyar una mica dels abusos professionals i de les bones intencions que empedreguen l'infern de la mediocritat.

Tenc la convicció que el mètode Bentley pot fer miracles a les aules on encara hi ha qui explica semiologia. Un deixeble catalanòfil de Bentley ha volgut iniciar un capítol de biografies que —segons diu— pretenen refer alguns episodis de la història del gust literari, amb la higiènica vocació de donar més la raó als lectors —encara que siguin pocs— que als autors, encara que siguin molts. En tot cas, tant li faria a un autor amb molts lectors i menú de llagosta amb pollastre.

Era costum de Josep Pla/
no escoltar ningú en va:
"Prou m'interessa el matís.
Ara escriuré un *Quadern gris*".

Bon amic de Chesterton, Bentley també sospitava que a les reunions d'anarquistes pot succeir que tots siguin policies. Tampoc li agradava gaire que Sherlock Holmes encertés sempre i per això va inventar-se un detectiu que molt sovint s'errava. Li digué Trent: més còmic que deductiu, el detectiu de Bentley mai no recordava mai on havia deixat les claus.

Sir Josep Vicenç Foix
mai no ha deixat un vers coix:
de jove tingué un rampell
i, per sempre més, dugué capell.

Així és la vida, com un *clerihew* coix, irresponsable i escapista. No-més falta ara que el deixeble d'Edmund Clerihew Bentley tingui altres deixebles i que la literatura no s'enterri en els fonaments.

Tots els llibres de l'amic Pedrolo
tenen aire d'indígena d'Uklon.
Diuen que Manuel no és daltònic
si bé deixa, el lector, catatònic.

PAÍS

Joan M. Pujals, president de la Diputació de Tarragona

"Perdre el parc Busch significaria la victòria de la irracionalitat"

Militant de CDC des de l'any 1982, Joan M. Pujals havia militat des de sempre en el nacionalisme, sense una adscripció política determinada. Als 25 anys va ser elegit alcalde de Vilaseca-Salou. Ara en té 32 i se'l pot considerar un dels polítics d'aquest país amb més futur.

Senyor Pujals, abans d'entrar en la qüestió concreta del parc Bush i sense obviar que molts dels temes dels quals parlarem en aquesta entrevista no depenen tant de la Diputació de Tarragona com del govern de la Generalitat, i sense oblidar que vostè és la persona que en les comarques tarragonines està al capdavant del partit que governa a la Generalitat, ¿quina explicació dóna vostè al fet que en el darrers mesos en l'àrea de Tarragona estiguin concentrant-se les protestes de diversos sectors econòmics i socials i per temes també diversos i conflictius?

—Crec que coincideixen en el temps problemes que són diferents i per tant s'han d'analitzar cadascun en particular. A més, la solució vindrà en funció que es resolgui puntualment cadascun d'aquests problemes.

Amb tot, he de dir que les comarques tarragonines tenen una economia diversificada i sòlida, i justament per això també sovint els diferents sectors poden entrar en una certa confrontació.

—Un primer bloc l'ocuparia el tema de l'aigua i l'oposició al transvasament de l'Ebre.

—En el tema de l'aigua de l'Ebre hi ha un antecedent al qual es va trobar una solució ben positiva. Va ser la del Consorci d'Aigües de l'Ebre, que va permetre que 21 municipis resolguessin o bé l' escassetat d'aigua o bé la salinitat en l'aigua que se subministrava a la població. Aquell tema penso que es va portar bé, però en el moment inicial hi va haver també friccions i preses de postura visceral, que al final es van anar resolent amb un plantejament correcte.

En el tema de l'aigua de l'Ebre, en el moment actual, penso que hi ha una hipersensibilitat que tampoc és massa raonada. Per tant, pot anar desapareixent i de fet anirà desapareixent en funció de com es porti el tema i de com avanci en el futur. I en definitiva, un país tan escàs en recursos hidràulics com és el nostre ha de fer un pla d'ús de l'aigua que sigui racional i en benefici del conjunt dels ciutadans de Catalunya. Per tant, em sembla que aquesta primera reacció inicial ha estat molt prematura, que s'està reconduint i que en definitiva en el moment en què s'hagi de plantejar el tema es plantejarà amb el rigor suficient i amb tota la delicadesa del món per tal de preservar els interessos zonals de tota l'àrea del voltant de l'Ebre, perquè no hi hagi d'haver un problema autèntic.

Joan M. Pujals. DOMENECH UMBERT

—¿Preveu tranquil.litat per quan toqui fer el gran transvasament de l'Ebre?

—És que no sé si es farà mai aquest gran transvasament, ni és el que em preocupa. El que em preocupa en tot cas és l'aprofitament dels recursos hidràulics del nostre país, i no només de l'Ebre. Clar que l'Ebre és el més important d'aquests recursos hidràulics, per tant s'haurà de regular bé quin és l'ús que se'n podrà fer, en quines quantitats, de quina manera per no perjudicar la zona ni les aportacions corresponents per salvar el medi.

Però alhora em preocupa també que es posi en marxa el canal del Xerta-riu Sénia, que es puguin regar els terrenys de la zona de les Garrigues..., tantes i tantes coses com depenen d'un bon aprofitament dels recursos hidràulics. El que pugui passar dependrà molt de com es reguli aquest aprofitament, i aquesta regulació encara no s'ha concretat. Per això deia que són prematures algunes reaccions. Resulta absolutament inconcebible que es pugui dir "primer la sang que l'aigua". Són postures molt radicalitzades, però que no es poden sostenir perquè no hi ha cap justificació.

—¿Si hi ha reaccions prematures, ¿és perquè hi ha una acumulació de problemàtiques que han elevat el nivell de crispació?

—El que dic és que són temes que han coincidit en el temps i que s'han d'analitzar un per un. Hem comentat el tema de l'aigua de l'Ebre, si voleu comentem els altres. Però tots arrenquen d'una situació que és la de la prosperitat de les comarques tarragonines i de la diversificació d'aquesta prosperitat.

—Tarragona també ha estat tocada pel pla d'abocadors....

—El tema del pla d'abocadors no és exclusiu de les comarques tarragonines. En qualsevol cas, en aquest tema serà el Parlament el que ara haurà de plantejar i definir exactament el contingut de tota l'actuació.

Em sembla inqüestionable que el pla de residus ha de tirar endavant i hem d'acabar d'una vegada amb els abocaments incontrolats. Que en tot cas hi hagi inconvenients o no en determinades ubicacions és una qüestió que s'ha de resoldre des d'un punt de vista tècnic, però el cert és que ningú ha qüestionat el pla de residus.

Si es poden millorar els emplaçaments, ara tindrem ocasió de veure-ho. La Diputació de Tarragona va aprovar una proposta per unanimitat a través de la qual es feia un crida a totes les forces polítiques amb representació al Parlament de Catalunya per tal que presentessin amb tot el rigor tècnic propostes alternatives o que confirmessin les ubicacions ja previstes en el pla. En definitiva dependrà molt de com es resolgui aquest tema en el Parlament de Catalunya, perquè es trobin sortides a aquesta situació de crispació que s'ha viscut i que s'està vivint encara en les comarques tarragonines.

—¿Les protestes contra els abocadors són un problema d'insolidaritat o pot haver-hi qui estigui interessat que un pla de residus no tiri endavant?

—En la reacció contra els abocadors hi ha fenòmens sociològics d'una complexitat extraordinària i naturalment hi han intervingut molts factors, alguns d'ells ben explicables. L'esforç que han fet els pagesos de la Conca de Barberà per modernitzar els seus cultius i per constituir cooperatives i en definitiva per guanyar en competitivitat ha requerit que es fessin moltes inversions, i en algun moment s'ha tingut la temença que aquesta implantació de l'abocador de Forest podia perjudicar greument les expectatives de comercialització dels productes d'aquella zona.

Penso que totes aquestes qüestions amb el temps es van aclarint, s'estan evitant molts dels malentesos que hi ha hagut i probablement aquella reacció que en algun moment s'ha produït, en el moment en què es plantegin les coses amb tota la informació damunt de la taula i amb coneixement de tots els aspectes i de totes les conseqüències que pot implicar aquesta implantació, realment les coses espero que es conduiran pel camí de la normalitat en el diàleg i en la negociació.

De vegades, també, no ens adonem que la insolidaritat podria ser certa. Quan l'Alt Camp protesta que facin una planta de tractament físico-químic, d'acord. Pensem una cosa, tots els ajuntaments d'aquesta àrea, inclòs el de Valls, Tarragona, Reus, Cambrils, Vilaseca, Salou, Constantí, acabem de constituir una mancomunitat per a la reconstrucció d'una incineradora de residus sòlids urbans, i aquesta es fa al Tarragonès, i la gent de l'Alt Camp hi aportarà totes les seves escombraries. Per una altra banda, també al Tarragonès fa anys que existeix una planta de tractament físico-químic i ningú no ha protestat. Ara, hem de respectar tot allò que siguin interessos legítims de tothom, però hem de ser conscients també que el progrés, la netedat, posar en ordre el país, significa racionalitzar la implantació d'uns determinats serveis. Aquests equipaments són tan necessaris com els més lluïts, són instal.lacions que són necessàries i d'una manera o altra el que s'ha d'intentar és que la seva implantació resulti el menys traumàtica possible per a la població.

—Per solucionar els problemes en el sector de l'avellana, que es van reproduint cada any, ¿qui ha de fer alguna cosa? ¿és que no hi ha res a fer?

—Insisteixo que aquest és un tema que afecta el Departament d'Agricultura de la Generalitat i el conseller en podria parlar amb molt més coneixement de la matèria que jo mateix. Pel que conec del tema, l'avellana és un sector amb una crisi estructural important i aquests problemes no es resolen amb solucions puntuals. Segurament la situació en el sector de l'avellana i en general dels fruits secs es resoldrà amb els anys i amb un gran esforç. No es resol d'avui per l'endemà.

Les millores que s'han obtingut enguany de la Comunitat Econòmica Europea són importants, no sé si són suficients, però sí molt importants, però es requerirà un esforç molt important també dels productors. En un moment en què ens trobem en una situació de crisi en el sector concret de l'avellana, aquest esforç resulta molt difícil de fer. El que es reclama són ajudes més importants; ara bé, quan hi ha una crisi i aquesta crisi és estructural el cert és que per molts esforços que es facin, les solucions no són mai d'avui per l'endemà.

El tema arranca també d'una mala negociació del nostre ingrés en la Comunitat Econòmica Europea. Això ens portaria a reconsiderar si determinats aspectes d'aquella negociació, que globalment considerada va ser molt molt positiva pel conjunt dels interessos no només de Catalunya sinó també de tot l'estat espanyol, en canvi, en alguns casos concrets ha deixat un pòsit d'insatisfaccions que serà difícil de resoldre. I en el cas concret dels fruits secs és un dels sectors que més patirà. Per tant, no crec que puguem esperar una solució immediata del problema.

—¿Aquestes crisis puntuals en l'agricultura han empès algunes comarques eminentment agrícoles com la del Priorat a endegar el que es podria anomenar una revitalització industrial

—El que s'està aconseguint és que en el conjunt de les comarques tarragonines hi hagi una economia cada cop més diversificada. Això vol dir també que la situació social és més sòlida, més estable, més segura.

Les iniciatives que s'estan fent a la comarca del Priorat, una comarca difícil, amb expectatives que són limitades, fins i tot des del punt de vista demogràfic, en aquest moment l'estan revifant, i l'estan situant en un període d'embranzida, que ha permès la instal.lació d'algunes indústries a la seva comarca. Això és molt important perquè de fet avui no és bo viure només d'una activitat i en concret no és bo que una comarca depengui només de l'agricultura.

Tot el que es pugui fer per diversificar l'economia de les nostres comarques serà bo perquè permetrà un equilibri territorial, que, en definitiva, és el que interessa des d'una òptica general de país. Això mateix succeeix en altres zones com la comarca del Baix Ebre i de l'Alt Camp, on el polígon funciona prou bé; el Tarragonès i el Baix Camp, que ja tenen una economia molt diversificada; el Montsià, una de les àrees més dinàmiques, amb una capitalitat molt potent com és Amposta, que està en un període molt creixent econòmicament; i el Penedès, amb el sector dels vins fa uns anys va patir una certa crisi però en aquest moment se'n surt molt bé.

A part hi ha el tema del turisme, que encara s'incrementarà molt més així que s'acabi l'autopista del Garraf que ha de venir a acabar al Vendrell. Aquí tindrem una cruïlla importantíssima, l'Autopista A-7, la que va cap a Saragossa-Pamplona fins al país Basc, i aquesta que ve per la costa des de Sitges. L'acabament de l'eix de l'Ebre significarà també un impuls molt notable per a totes les comarques, Terra Alta, Ribera d'Ebre, Montsià, Baix Ebre.

Les comarques tarragonines tenen una renda de situació geogràfica importantíssima, que significa un valor afegit per les nostres expectatives de futur. Potser perquè les comarques tarragonines progressen d'una manera tan important és per això que hi ha una major crispació en el moment en què surten conflictes.

—Si li sembla, parlem d'un darrer tema.Vostè va ser un dels màxims responsables que el Parc Busch decidís en el seu dia ubicar-se al municipi de Vilaseca-Salou. Avui la ubicació del parc està en l'aire. ¿Què en pot dir,

d'una història que semblava que estava feta i que ara sembla perduda?

—Jo confio que encara no s'hagi perdut del tot, perquè això significaria la victòria de la irracionalitat. I confio que les mesures que ha adoptat el govern de la Generalitat siguin suficients per a garantir la permanència d'aquesta inversió en la ubicació prevista.

La Generalitat ha iniciat un expedient de modificació d'alteració de límits, la tramitació d'aquest expedient és lenta però en canvi és molt segura. El mes de setembre l'alteració de límits estarà aprovada, per tant tots els requisits necessaris es compliran perquè la instal.lació es pugui fer en el lloc previst. Ara bé, en aquesta dinàmica, l'empresa Anheuser Busch desitja que hi hagi un acord entre els dos ajuntaments per tal que la seva implantació no es pugui veure en una dinàmica de confrontació localista que òbviament ni els afavoreix a ells ni té massa sentit. Aquest acord fins ara no ha estat possible malgrat els esforços que en totes les direccions s'han fet per fer-lo possible, i no s'acaba de comprendre que, sent aquest l'únic esforç que ha de fer el nou Ajuntament de Salou, no s'hagi avingut a fer-ho, quan justament és el més directe beneficiari d'aquesta inversió.

Perquè naturalment el parc beneficiarà tot Catalunya, beneficiarà molt més en concret el sector turístic en general i, d'una manera prioritària, per proximitat geogràfica, Salou, que és el que té tota la infrastructura d'allotjament i d'atractiu per tal que els visitants del parc generin tota la riquesa de la manera més propera.

—¿Vostè pensa que l'empresa Anheuser Busch aguantarà fins a setembre?

—Jo desitjo que aguanti fins al mes de setembre. Anheuser Busch va triar lliurement aquesta ubicació perquè era la millor, això no trau que hi pugui haver altres ubicacions que puguin ser igualment interessants per a l'empresa, però canviar aquesta ubicació implica també una adaptació de projecte, és a dir, necessita també el seu temps.

Aquesta és la meva confiança, que d'aquí al mes de setembre hi arribem a temps. Òbviament no en podem tenir la certesa, dependrà també d'altres qüestions que no depenen exclusivament de la voluntat de la Generalitat o de l'Ajuntament de Vilaseca o de l'Ajuntament de Salou.

Si l'Ajuntament de Salou canviés la seva posició, facilitaria moltíssim les coses. Si això no es produeix, lògicament hem

d'esperar el mes de setembre i hem de creure que encara serà possible que aquesta inversió es faci aquí. Però lògicament no en tenim la certesa.

—¿És exagerat dir que entre Vilaseca i Salou s'ha viscut una situació com de guerra civil?

—És molt difícil generalitzar en un tema de segregacions perquè no hi ha cap cas que sigui igual. En el cas de Vilaseca i Salou, la convivència ciutadana no s'ha alterat mai, i de fet Vilaseca i Salou estan condemnats a entendre's. Sigui com havia estat fins ara en un sol ajuntament o sigui en dos ajuntaments com serà a partir d'ara. Però són comunitats que comparteixen molts interessos comuns i per tant estan condemnats a entendre's.

—El cert és que aquest és un cas ben peculiar en el món de les segregacions, va arribar la sentència quan ja ningú la volia...

—Les coses havien canviat molt. Ara produeix una certa confrontació entre legalitat i legitimitat democràtica. A l'actual ajuntament, dels disset regidors només hi havia un sol regidor segregacionista, els altres no havien defensat la segregació en els seus programes electorals. Jo mateix encapçalava una candidatura que era clarament favorable a mantenir la unitat territorial i vam guanyar per majoria absoluta a totes les taules electorals de Salou i de Vilaseca. Això va ser l'any 87, en les últimes eleccions municipals. Per això podríem parlar d'una certa confrontació entre legalitat i legitimitat democràtica. Aquesta.

Una altra situació paradoxal és que les segregacions normalment estan pensades perquè sigui el petit el que se separa del gran. En aquest cas es produeix el contrari. És el gran que se separa del petit. És el nou ajuntament de Salou l'important, el que té la major riquesa i la major dinàmica urbana. Això afegeix una gran complexitat administrativa al desenvolupament d'aquesta sentència. Serà un procés lent, difícil, en el qual intentarem avançar les coses amb el màxim de diàleg i de consens, però serà difícil, justament per aquesta complexitat.

I també és ben cert que pocs dies abans que el Tribunal Suprem concedís la segregació, l'Ajuntament havia concedit la llicència de moviment de terres a l'empresa Anheuser Busch, per tant estaven a punt de començar el parc. Una de les conseqüències de la segregació ha estat que al cap de sis mesos ara encara no sabem si es faran o no es faran aquestes obres en l'emplaçament previst. Aquesta segregació haurà estat molt inoportuna en el temps i amb conseqüències que podrien ser gravíssimes no només per a la zona sinó també per a les localitats en particular.

"Confio que d'aquí al mes de setembre arribem a temps".

—El desacord entre Vilaseca i Salou ha forçat l'actuació de la Generalitat.

—L'acord no va ser possible i naturalment s'imposava que la Generalitat actués. Així ho ha fet i amb la solució que la Generalitat ha cregut convenient Un ajuntament, el de Vilaseca, va informar favorablement, malgrat que no era la seva proposta i malgrat que és una solució que és més favorable als interessos de Salou potser que de Vilaseca, però conscients que amb la nostra decisió estàvem facilitant o dificultant la implantació del centre recretaiu i turístic. En el cas de l'Ajuntament de Salou, malauradament, l'informe va ser negatiu. Sembla que se n'ha fet una batalla difícil de justificar i de comprendre. Per 250 ha no es pot posar en joc la inversió turística més important que s'ha fet mai no només a Catalunya, sinó a tot l'estat. I en aquest cas concret això encara té menys sentit quan els mateixos promotors de l'expedient de segregació havien presentat una primera sol.licitud l'any 81, de 1200 ha, i ells mateixos, l'any 84 havien presentat una petició definitiva de superfície de 930 ha. És a dir, que abans d'obtenir la segregació ells havien renunciat ja a una superfície més important que la que ara perden amb aquesta modificació. Si els termes municipals fossin tan sagrats com pretén la Comissió gestora de Salou, realment, les conseqüències de la creació del nou municipi de Salou haurien d'haver estat apocalíptiques. Perquè si els promotors de l'expedient per 200 ha són capaços de fer aquest enrenou, cal imaginar-se quin enrenou no s'hauria d'haver fet per les 1200 ha que ha significat la creació del nou municipi de Salou.

Tot allò que tendeixi a evitar la visceralitat en aquests processos, segur que és favorable per als interessos dels uns i dels altres, el que passa és que no sempre resulta senzill sortir d'aquesta dinàmica de visceralitat.

—¿Qualifica d'inoportuna la decisió del Tribunal Suprem?

—Va ser molt inoportuna aquesta sentència. No comparteixo el criteri del Tribunal Suprem en el moment de concedir la segregació de Salou i l'he acatat perquè els polítics hem d'acatar i complir les decisions dels tribunals. Però penso que és un gran error. I en general penso que és un gran error la dinàmica de les segregacions.

El món municipalista necessita reforçar l'entitat dels ajuntaments i no crear un cert minifundisme en el mapa territorial. Si alguna cosa passa en aquests moments és que sobren municipis. I Catalunya que té en aquests moments 900 municipis, per anar bé n'hauria de tenir com a màxim tres cents.

Josep M. Pasqual

Frens constants a la normalització lingüística

La llengua de Borrell

Des que l'estiu passat el Ministeri de Transports i Comunicacions de l'estat espanyol va precintar els repetidors de TV-3 al País Valencià, les agressions a la llengua catalana s'han anat intensificant.

La Universitat de València es troba a l'espera, en l'actualitat, que el Tribunal Suprem dicti sentència sobre el recurs que va presentar després d'haver perdut un contenciós a l'Audiència territorial de València a favor del sindicat ultradretà Alternativa Universitaria. La sentència a emetre pel Tribunal Suprem fa referència a la denominació de la nostra llengua, que la Universitat va establir com a català. Alternativa Universitaria, en creure incorrecte el terme, va al.ludir a l'Estatut d'Autonomia del País Valencià, que parla de llengua valenciana, a l'hora d'interposar el contenciós que el sindicat va guanyar a la Universitat.

Aquest fet no és una novetat a la Universitat de València. L'onze de setembre de 1986, l'Audiència territorial anul.lava un acord de la Junta de Govern en què es deia que "cada assignatura s'impartiria en qualsevulla de les dues llengües oficials de la Comunitat Valenciana, segons la lliure decisió del professor". D'aquesta manera, un sol alumne que desitgés la classe en castellà podia fer canviar d'idioma el professor; es donava doncs la circumstància contradictòria que és que un ciutadà era lliure d'expressar-se en català sempre i quan no fos professor de la Universitat i un alumne li ho impedís. En aquesta ocasió, la Universitat de València va decidir no presentar cap recurs, al contrari del que ha passat amb el cas esmentat anteriorment, ja que va resoldre el conflicte tot establint una separació de les classes en grups diferents en funció de l'idioma en què s'impartien les matèries.

El litigi sobre la denominació de l'idioma a la Universitat de València és una circumstància poc estranya últimament. De fet, d'un temps ençà, la freqüència amb què s'estan donant casos semblants arreu dels Països Catalans sembla indicar que existeix una onada de conflictes legals que tenen com a objectiu entrebancar la progressiva normalització lingüística del català. L'inici de l'increment d'aquestes accions contra la utilització de la nostra llengua podria establir-se l'estiu passat, quan el ministre de Transports i Comunicacions del govern espanyol, José Barrionuevo, va determinar precintar els repetidors de TV-3, Televisó de Catalunya, al País Valencià, argumentant raons tècniques. D'aquesta manera, un canal televisiu en català

Josep Borrell, M. Reniu i José Barrionuevo.

deixava pas, a efectes pràctics –per qüestions d'utilització de freqüències–, a les naixents emissions de Canal 9-TVV, que usa tan sols el català en un 50 % de la seva programació. Per als telespectadors del País Valencià, doncs, de poder tenir un canal *i mig* en llengua catalana de l'oferta de la petita pantalla, a causa de la determinació presa pels responsables del govern espanyol ara farà gairebé un any, la recepció televisiva en català els ha quedat reduïda al "mig" que significa poder contemplar només Canal 9.

Un dels últims fets que posen en tela de judici la bona intenció del govern espanyol d'afavorir les llengües de l'estat s'ha posat de manifest, aquest mes de maig, a l'hora de la publicació per part del Ministeri d'Economia i Hisenda d'un mapa lingüístic en què el catalá rep tres noms distints. Aquest mapa especifica que els contribuents podran rebre els impressos per a fer efectiva la seva aportació tributària en els idiomes català, valencià i balear, segons visquin respectivament al Principat, al País Valencià o a les Illes. Això no és estrictament il.legal pel que fa referència al País Valencià, ja que, com hem dit abans, el seu Estatut d'Autonomia parla d'idioma valencià, però sí que ho és en el cas del balear, ja que la legislació d'aquesta Comunitat Autònoma reconeix que els seus habitants parlen el català. El trencament, però, de la unitat de la llengua catalana que significa l'edició del mapa per part del Ministeri d'Economia i Hisenda ha motivat la discrepància d'Esquerra Republicana de Catalunya, que es reflecteix en l'enviament d'una carta adreçada al titular del ministeri, Carlos Solchaga, en la qual es demana el reconeixement públic de l'error i la retirada immediata dels impresos. A més, aquesta setmana, ERC té previst presentar al Parlament de Catalunya una proposició no de llei en la qual, tot apel.lant a l'acord que els governs autònoms del Principat, el País Valencià i les Illes van aprovar aquest mes de maig –un dels punts del qual feia referència a la col.laboració en matèria lingüística–, s'insta el govern de la Generalitat a dur a terme les gestions precises davant del govern de l'estat.

Mentrestant, la futura utilització del català en la Cambra Alta espanyola encara és una de les assignatures pendents per al ple reconeixement institucional de la nostra llengua. Amb aquesta finalitat, el Parlament de Catalunya va aprovar el mes de març, per unanimitat, una proposició no de llei en què es recollia un text acordat quinze dies abans per tots els partits parlamentaris. El document assenyalava que el Parlament "manifesta la seva convicció que per avançar en la configuració del Senat com a veritable Cambra de representació territorial és imprescindible que aquest assumeixi i protegeixi la pluralitat lingüística de l'Estat, d'acord amb allò que disposen la Constitució i l'Estatut". A tal efecte, s'està en un procés de creació d'una comissió d'autonomies, que serà possible prèviament a la reforma del reglament de la Cambra Alta.

Bastant més pessimista es presenta, per una altra banda, el ple reconeixement del català a Europa. La proposta que demana l'oficialitat del català al Parlament Europeu es troba bloquejada des de fa més de mig any en el si de la comissió de peticions, sense que, ara per ara, es prevegi un ràpid desbloqueig d'aquesta situació. Els tràmits anteriors que ha hagut de patir la proposta, a més, han provocat una retallada considerable del text, que ha deixat l'original en un redactat vague i testimonial, que tot i això encara

Senat: la utilització del català encara és una assignatura pendent.

troba serioses dificultats per a ser aprovat. De moment, s'espera que el setembre que ve el Parlament Europeu doni llum verda a una resolució sobre el reconeixement oficial del català; no obstant, això no implica ni l'oficialitat del català ni el seu ús en les sessions plenàries.

En l'apartat de la Justícia, els casos que discriminen el català són nombrosos, fins al punt que pot parlar-se que l'ús del nostre idioma en l'àmbit jurídic és l'excepció i no la norma. El novembre de l'any passat, el Tribunal Constitucional va rebutjar un recurs d'empara sol.licitat pel senador Francesc Ferrer, Teresa Farreres i Òmnium Cultural per estimar que el fet que estigués escrit en català constituïa un "defecte de forma". El mateix senador Ferrer havia denunciat uns mesos abans que el Tribunal Suprem feia pagar 12 pessetes per paraula traduïda al castellà, arran d'un recurs que un demandant havia tramès en català. Després que això es fes públic, el fiscal general de l'Estat va comprometre's a revisar les causes perquè es va fer pagar aquesta despesa i a instar el Tribunal Suprem perquè creés una oficina de traducció. S'ha de tenir present que el Tribunal Suprem contempla la possibilitat que persones estrangeres adrecin escrits en la seva pròpia llengua a través de l'Oficina d'Interpretació de Llengües del Ministeri de Justícia espanyol per a documents que tinguin eficàcia en l'àmbit judicial.

En el mateix ordre de coses, Antonio Perea Vallano. magistrat de la sala sisena de l'Audiència de Barcelona, va negar la traducció al català demanada per Oriol Ferrer, membre de la Crida a la Solidaritat processat arran d'una actuació d'aquesta organització a l'estació de Sants de Barcelona, per considerar que "la traducció, en no ser requerida per la llei, esdevé innecessària i per tant improcedent". Sovint, quan en un judici a l'Audiència de Barcelona es parla en català, el magistrat demana a l'interlocutor que canviï a l'espanyol, argumentant que així "el tribunal els entendrà millor" o que "el secretari no comprèn el català". Una demanda semblant va ser feta recentment a uns mossos d'esquadra que declaraven en un judici cel.lebrat a la sala vuitena contra uns joves estudiants que van protagonitzar incidents en una manifestació.

La Direcció General de Protecció Civil, del Ministeri de l'Interior, també discrimina el català en l'edició de fulletons informatius per a la població. En concret, a finals de l'any passat, van distribuir-se a la majoria dels ajuntaments de Catalunya uns escrits en què s'informava de com actuar en cas d'inundacions; els idiomes emprats, a part de l'espanyol, eren el francès, l'anglès i l'alemany, en *atenció* als turistes estrangers, segons va argumentar en el seu moment des del Ministeri de l'Interior. Les raons per les quals no es distribuïen fulletons en català, també d'acord amb fonts del ministeri, eren "econòmiques i de sentit comú".

Per finalitzar, el titular del Ministeri d'Ensenyament de l'Estat va rebre aquest març una carta adreçada pels caps de departament de català de les tres Universitats de Barcelona, la d'Alacant, la de València i la de les Balears, com també les dues d'Euskadi, en les quals es sol.licitava la creació de places per a l'ensenyament del català, basc i gallec a les Universitats de l'estat. La carta va ser presentada durant el transcurs del II Congrés de la Història de la Llengua Espanyola, celebrat a Sevilla, a l'espera d'un suport que no va arribar.

E. Companys amb informacions de Jordi Sebastià

EL TERMÒMETRE

MEC-Conselleria de Cultura de Balears ↑

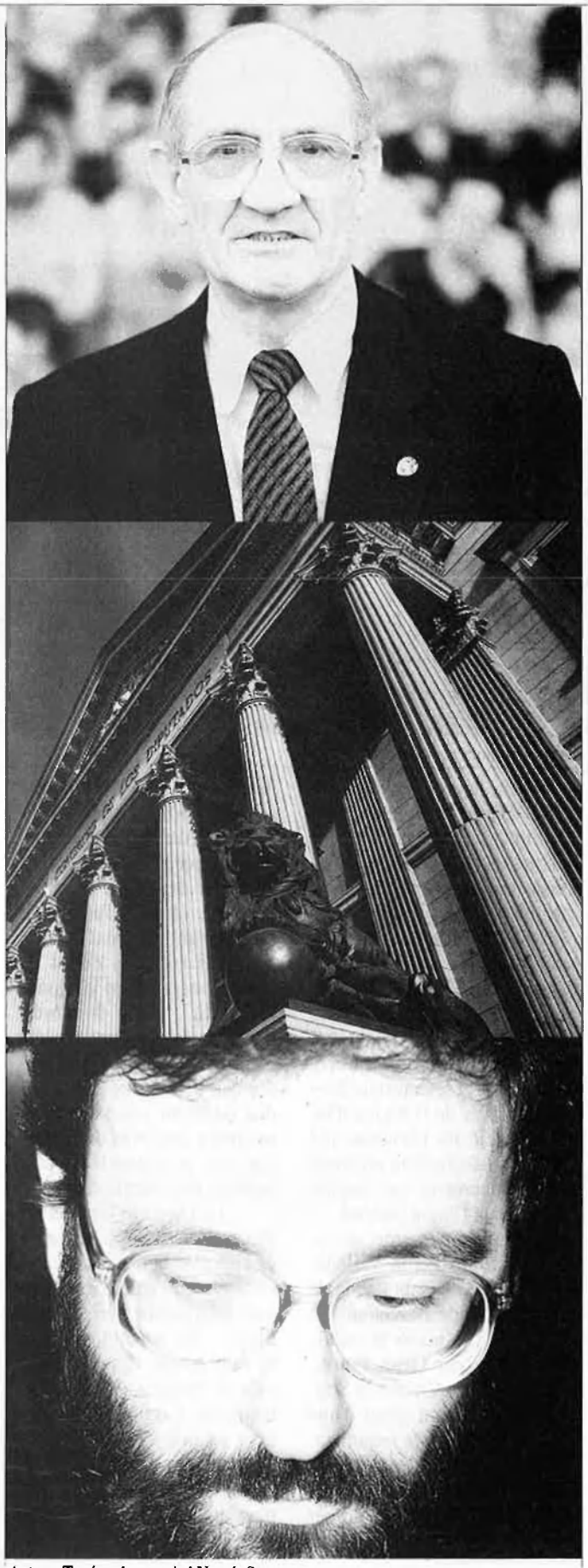
Pugem el MEC i la Conselleria de Cultura i Educació del Govern Balear per haver signat un conveni de cooperació general entre les dues institucions per a la cogestió de certs aspectes educatius, com és ara la capacitat d'inspecció de l'ensenyament del català i en català a EGB per part de l'administració autonòmica. Un primer pas per aconseguir les necessàries, imprescindibles, competències educatives que, cal recordar-ho per a vergonya dels responsables ministerials, és l'única Comunitat Autònoma amb llengua pròpia que no les té.

Arturo Tuzón ↑

Bona empenta per al president del València C.F., que acaba de guanyar la insígnia d'or que concedeix la Confederació Empresarial Valenciana en reconeixement a la seua brillant tasca gestora durant la present temporada. Encara que la condecoració només fa referència als aspectes econòmics, cal reconèixer que Tuzón ha servit per a donar a l'equip una confiança i una seguretat que s'ha convertit en un veritable èxit esportiu: pujar al segon lloc de la Lliga un equip que no fa massa temps es va veure abocat a la segona divisió.

Charlie Wilson ↑

Sorprès per un periodista en una tenda de llenceria femenina mentre comprava calces de seda acompanyat d'una jove soviètica de 24 anys; el congressista texà va sentenciar: "Es la meua contribució a la *perestroika*". Tota una demostració de voluntat política.

Arturo Tuzón, el congrés i Narcís Serra.

Congrés dels Diputats ↓

Inevitablement hem de baixar amb tota contundència el Congrés dels Diputats per no haver estat capaços de traure els militars de Cabrera i ferla parc nacional. Tothom sap dels alts interessos a mantenir-hi els militars ("La joya de la corona", digué el portaveu socialista), però alguns demòcrates i autonomistes pensaven que allò que per unanimitat havia decidit el Parlament Balear no podia ser trepitjat per Madrid. Il.lusos.

Narcís Serra ↓

El ministre de Defensa no s'estigué de dir que les declaracions del diputat d'Eusko Alkartasuna Joseba Azcárraga (és més positiu un insubmís que tots els exèrcits junts) eren absolutament deplorables, sense justificar aquesta afirmació de cap manera; en canvi li va semblar molt bé que el general Cassinello, que va manar disparar contra els manifestants del 14-D, no fóra sancionat perquè "va comprendre el seu error". L'excusa,si més no, és original.

Josep Gual Solà ↓

El president de l'Audiència Provincial de Lleida, Josep Gual Solà, no ha demostrat tenir gaire sensibilitat quan ha dit que "una negativa inicial d'una dona a les relacions sexuals és normal i que després la majoria acaben cedint". El Parlament de Catalunya ha aprovat per unanimitat una declaració que recrimina les paraules del jutge "per incitar al delicte". Una cosa és que el poder legislatiu interfereixi el poder judicial i l'altra que es reaccioni amb desmesura verbal i la manca d'equanimitat.

Mallorca, ¿l'illa del ciment?

Durant els darrers deu anys Mallorca ha sofert un procés de degradació ecològic que, si continua igual durant aquesta dècada, l'illa de la calma s'haurà convertit, quan comenci el nou mil.lenni, en l'illa del ciment.

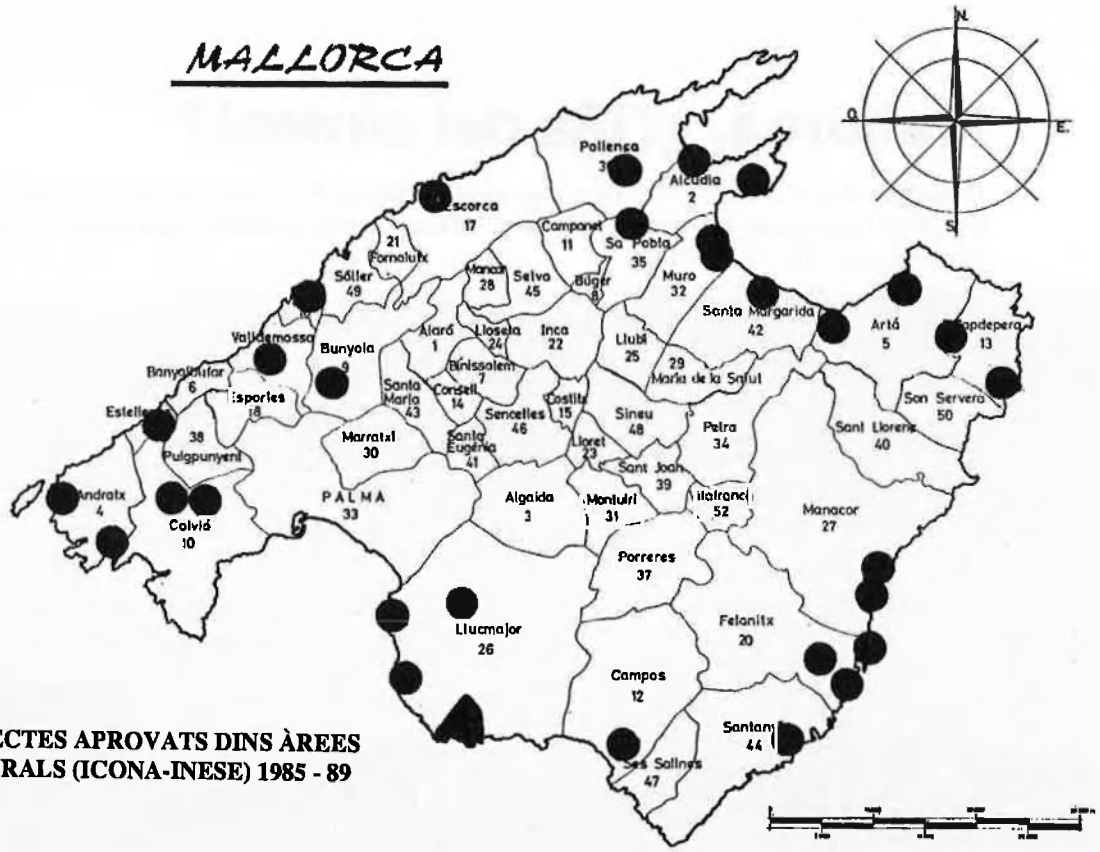
El terme *balearització* s'ha estès com a sinònim de destrucció ecològica. XESC AMENGUAL

La primera gran onada de turistes, els anys 60 i 70, provocà l'ocupació d'una gran quantitat de terres del litoral tradicionalment sense ús econòmic. Tot i que aquesta ocupació fou tremenda des del punt de vista ambiental, el cert és que molt pitjor és la situació després de la segona onada. L'explicació de l'augment de l'agressió aquests deu i quinze darrers anys ve donada per un fet diferencial: mentre que en la primera onada l'edificació va ser sobretot vertical, intensiva, en la segona ha esta extensiva, horitzontal, cosa que ha provocat una generalització del fenomen degradador de la naturalesa.

Molts eren els que esperaven que amb l'adveniment de la democràcia als ajuntaments (1979) s'aturaria o, almenys, minvaria el procés de destrucció ecològic, la balearització, que s'havia donat a Mallorca en particular, i a les Balears en general durant els seixanta-setanta.

Vana il.lusió. La degradació durant els 80 ha estat tant o més salvatge que els anys precedents. Als nuclis tradicionalment turístics, i més degradats, com Palma, Llucmajor, Calvià, Andratx..., se'ls hi han afegit zones que fins fa poc s'havien mantingut fora de la febre urbanitzadora: Sant Llorenç, Son Servera, Santanyí, Pollença, Muro, Alcúdia... De res ha servit *el Catàleg d'espais naturals* elaborat per l'ICONA el 1985 i que, en teoria, havia de servir com a punt de referència per a una pròxima protecció d'aquests espais. Des del moment de la redacció del catàleg fins ara mateix s'ha construït, o hi ha projectes de construcció, 31 noves urbanitzacions dins àrees naturals, gairebé totes elles dins espais que estaven dins del catàleg.

En aquests moments només hi ha set zones que són considerades espais protegits: són l'illa de sa Dragonera, la Victòria, S'Albufera i Es Comú, Sa Canova, Punta de N'Amer, Es Trenc i Es Salobrar i, recentment, cala Mondragó. Realment poques zones que, definitivament, es lliuraran del ciment. I quasi en tots els casos ha estat necessària una gran mobilització popular (manifestacions, campanyes...) per aconseguir la protecció. Com a acció més emblemàtica de l'ecologisme quedarà per a la història la salvació de Sa Dragonera a finals dels setanta després d'una forta campanya popular, inspirada pel grup anarcoecologista Talaiot Corcat, que sota el lema "¡Fora cabrons!, Dragonera pels dragons "

aconseguí la primera victòria ecologista a les Illes.

L'agressió continuada al medi ambient és possible perquè no hi ha una bona planificació (a vegades és simplement inexistent), a més d'una poca o nul.la sensibilització ecològica dels responsables polítics d'ajuntament i govern autònom. De tota manera, el cert és que els ajuntaments tenen, amb les urbanitzacions, unes vies de finançament difícils de no acceptar, inclús els mateixos ciutadans moltes vegades són partidaris de la urbanització, ja que aquesta els oferirà uns beneficis directes i indirectes considerables. Aquest ha estat els cas d'Es Trenc (Campos) i Cala Mondragó (Santanyí) on bona part dels pobles han estat en contra de la protecció integral de les zones.

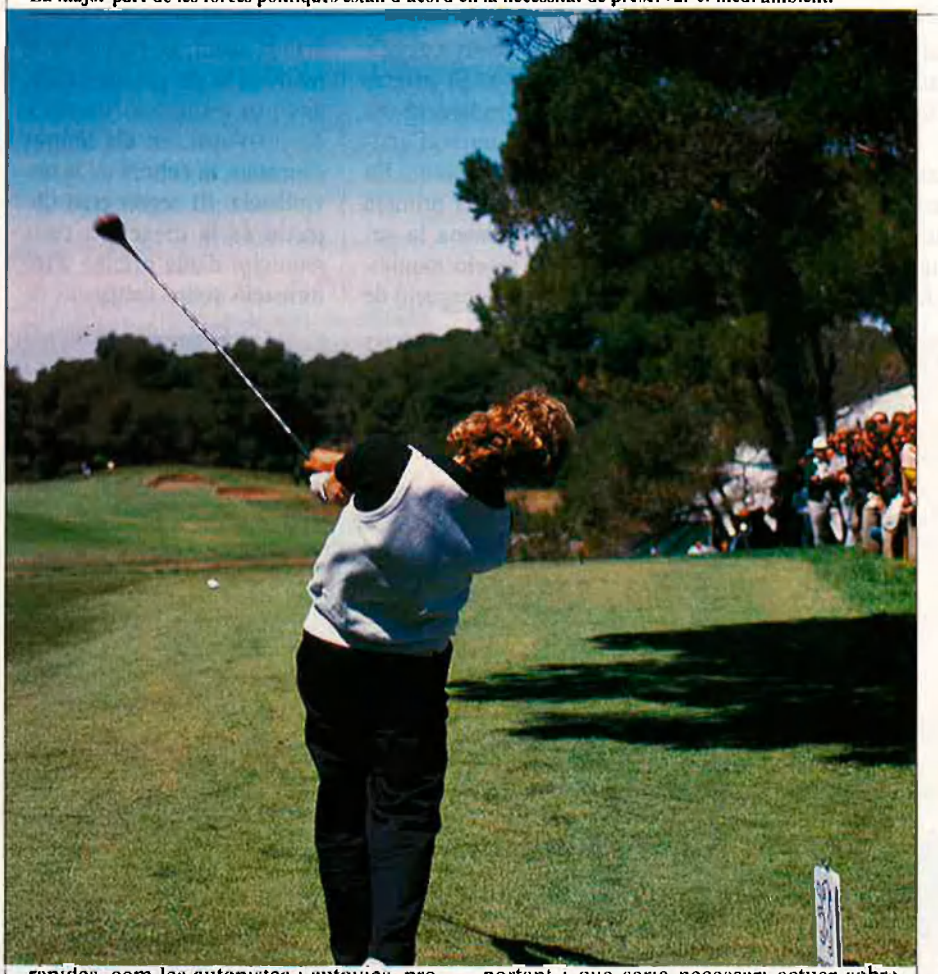
Realment, sense una planificació correcta, era difícil que no sobrevingués el desastre. Sobretot si es té en compte la gran allau turística que ha rebut Mallorca, i totes les Balears: si s'observa la taula dels passatgers que han passat per l'aeroport de Son Sant Joan (Palma) durant els últims quinze anys, es veu clarament la brutal progressió. Aquesta vinguda massiva de turisme ha comportat la ràpida urbanització. Com a indicador valguin les xifres de places turístiques que en hotels, pensions, hostals, etc, tenen les Balears: 253.067 a l'any 1989. Observant la taula es veu la important progressió dels últims 5 anys. A aquestes dades cal afegir l'oferta d'apartaments legals (92.835 places el 1989), a més dels il.legals, que ningú sap exactament quantes places són però que, segons algunes fonts, se situarien entorn de les 150.000. Aquest furor constructiu ha necessitat d'una mà d'obra quantitativament important i, normalment, barata: és la immigració. A la taula d'increment de població s'observa que Mallorca ha guanyat uns cent quinze mil habitants en només quinze anys, el català ha estat pràcticament desplaçat pel castellà com a llengua de relació per bona part dels habitants de Mallorca.

Tot aquest creixement urbanístic, turístic, demogràfic, i lògicament també econòmic (Balears s'ha convertit en la primera Comunitat Autònoma per renda per càpita), ha tengut, però, unes conseqüències ecològiques molt fortes.

L'ocupació del sòl i les contínues urbanitzacions que s'han creat per raó d'uns plantejaments urbanístics força desenrotllistes han permès que, actualment, hi hagi un 80% de les platges de Mallorca edificades, com també un 35-40% del litoral.

En aquests moments sembla que la tendència d'ocupació del litoral està creixent d'una manera menys important que fa uns anys, en detriment de l'interior que, tradicionalment fora del punt de mira del sector turístic, ara comença a rebre –de forma incipient– un tipus de turista alternatiu al de les zones més degradades (S'Arenal, Magalluf, Cala Major, etc). És el turisme de segones residències –tremendament degradador pel que té d'extensiu–, turisme agrícola –que en realitat, a pesar del nom, no fa sinó aprofitar com a residències cases de pagès–, i altres fórmules que cerquen atraure un turisme de més alt poder adquisitiu que complementi –i això és important perquè ningú mai ha parlat de substituir-lo– el turisme de masses. En aquest sentit també va el decidit intent del govern per a permetre la creació de més camps de golf (actualment vuit)–,i de ports esportius (trenta-un) que són atractius turístics que comporten una degradació ambiental paisatgística òbvia, a més d'utilitzar (el camps de golf) grans quantitats d'aigua, cosa que agreuja el problema de la salinització i sobreexplotació dels aqüífers.

Les vies de comunicació –inadaptades les tradicionals a grans volums de trànsit–

rapides, com les autopistes i autovies, proliferen i trenquen les vies tradicionals que intercomunicaven tots els nuclis de població i que respectaven l'entorn. El darrer exemple és la construcció del túnel de Sóller (en marxa ja) que unirà aquest poble amb la capital, i que escurçarà el trajecte a menys de la meitat. La conseqüència ha estat una especulació del sòl, a la vall de Sóller, com no s'havia conegut mai. D'altra banda, ja es parla de crear una tercera pista a l'aeroport de Palma per agilitar l'enorme tràfic aeri.

Tot aquest desenvolupisme turístic ha comportat l'exhauriment dels recursos de l'illa. Actualment es consumeix un 90-95% dels recursos d'aigua, i ja existeixen greus problemes de salinització (comarca de Palma, Campos...) La contaminació per residus, abocats sense control a l'aigua o depositats en qualsevol indret del camp, s'han convertit en un problema de primera magnitud. L'energia elèctrica necessària per a tant creixement la donen dues centrals –Es Murterar a Alcúdia i Sant Joan de Déu a Palma– repetidament denunciades com a molt contaminants per ecologistes i veïns. En conjunt, segons el GOB, hi ha a Mallorca un total de 27 punts negres que són focus de contaminació molt important i que seria necessari actuar sobre ells de manera immediata.

¿L'ILLA DEL CIMENT?

En aquests moments i gràcies a les intenses campanyes dutes a terme pels ecologistes, la major part dels grups polítics i empresarials turístics estan d'acord en la necessitat de preservar el medi ambient. Això és el que diuen, però la realitat es mostra bastant en desacord amb tan bones intensions.

Els planejaments urbanístics de tot Mallorca preveuen una capacitat d'albergar fins a 2'5 milions de persones –només tenint en compte el sòl urbanitzable–, però si hi afegim el sòl rústic, es podria arribar als 3 milions. És fàcilment imaginable el desastre ecològic que això representaria. L'increment del procés urbanístic duria com a conseqüència l'augment del consum de l'aigua, la sobreexplotació dels aqüífers i, lògicament, la progressiva salinització i, inclús, probables restriccions, especialment en èpoques de poques pluges. Les edificacions del litoral podrien augmentar fins a ocupar un 60-65%, mentre que de plages no edificades no en quedarien més del 15%. Previsibles serien els col.lapses de carreteres, serveis sanitaris, etc. Serien necessàries més centrals d'energia, amb el consegüent augment de contaminació. Els residus serien molt superiors als actuals i també superiors el grau de contaminació. la terciarització total, monocultiu turístic, duria a una total dependència –que de fet ja existeix ara– de l'economia balear dels grans tour operators estrangers; qualsevol baixada important de turisme representaria en caos econòmic. Seria necessari portar més mà d'obra peninsular, amb la qual cosa el procés de marginació del català en favor del castellà es reforçaria considerablement...

¿Prediccions catastrofistes? ¿Ciència-ficció? No sembla, si tenim en compte els nous projectes. Vegem-ne alguns: tretze ports esportius a construir i amplicacions dels existents; onze camps de golf aprovats i vint-i-set en projecte, que poden significar, amb l'oferta hotelera complementària, unes 22.000 noves places i un consum d'aigua equivalent a la Palma actual; noranta noves urbanitzacions a punt d'iniciar-se, algunes de les quals aprovades i a punt de construir... Tot un futur de ciment per a més glòria dels doblers fàcils i de la destrucció ecològica de Mallorca.

Miquel Payeras

L'increment de població

(font: Institut Balear d'Estadística)

	Mallorca	Palma
1975	486.957	262.948
1981	534.511	290.372
1986	550.849	295.230
1987	567.179	306.840
1988	586.002	314.608
1989	601.621	320.692

Passatgers que han passat per l'aeroport de Palma

(font: Conselleria de Turisme)

1975	6.812.370
1981	7.930.977
1986	9.932.851
1987	11.342.842
1988	11.719.014
1989	11.536.174

Capacitat Hotelera

(sense apartaments)

1976	229.670
1981	227.734
1986	235.185
1987	239.773
1988	243.062
1989	253.067

LA SETMANA 7

Arqueologia polèmica

1 Albert Rivera, director del Servei d'Investigació Arqueològica Municipal de l'Ajuntament de València, ha presentat la dimissió del Consell d'Arqueologia que depèn de la Conselleria de Cultura de la Generalitat valenciana. La raó d'aquesta decisió radica en les retallades a què ha estat sotmesa la seua *Guia arqueològica de València*, que va eixir publicada el passat mes de gener. L'afer, que, així, pot resultar senzill ha tingut comentaris per a tots els gustos. Segons el mateix Rivera, "no trobe cap justificació a la retallada dels textos", ni encara una justificació política.

Algunes veus han apuntat la falta de rigor a l'hora de fer les *correccions* i la supressió de determinats fragments on Rivera parlava de la necessitat de més pressupostos per a practicar l'arqueologia en una ciutat tan rica en aquesta matèria com València.

Les respostes oficials no es feren esperar; per una banda, Enric Llobregat, secretari del Congrés Valencià de Cultura, va qualificar de lamentable la decisió de tallar els textos sense consultar l'autor; mentre Evangelina Rodríguez, directora general de Cultura apuntava la possibilitat de reeditar la *Guia* amb els fragments tallats.

El que no deixa de ser estrany és que les protestes vinguen precisament ara, quan ja fa mesos que el llibre està publicat i quan el director general de cultura d'aleshores, Enric Cunyat, ja no n'és.

Fonts de la Conselleria han manifestat que les correccions van sermerament estilístiques i "ben necessàries", mentre que les supressions es devien a la presència en la guia de palaus no visitables (com el Palau reial que està soterrat) o col.leccions privades i també, per això, no visitables.

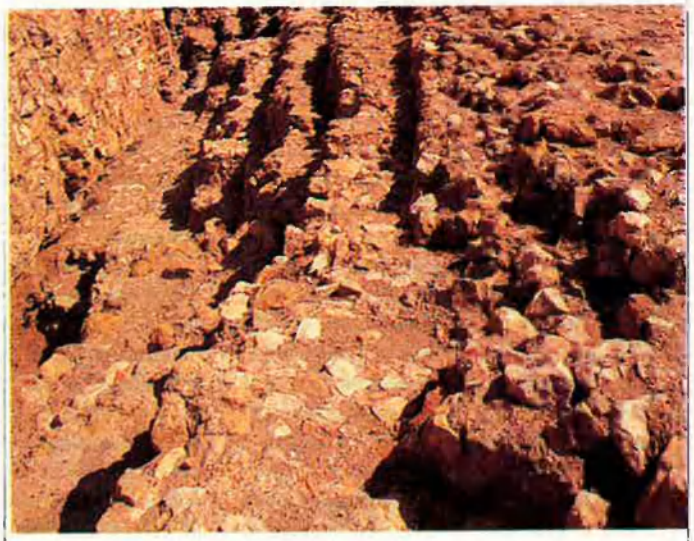
Si al final s'edita l'edició *princeps* veurem per quin costat va la raó.

Jordi Sebastià

¿Ajuntaments insubmisos?

2 Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) impulsarà una campanya en els Ajuntaments on tingui representació per a la supressió de la secció municipal de quintes, fet que es podria interpretar com una desvinculació del municipi respecte a l'exèrcit espanyol. De moment, la campanya ha començat amb la tramesa als 150 ajuntaments d'unes mocions adreçades al govern o a l'oposició en les quals s'expliquen els objectius a assolir en la campanya. El primer objectiu és la declaració del municipi com a territori antimilitarista i no violent. En conseqüència, de la primera afirmació es demana la supressió de la secció municipal de quintes i la negació de la invitació de l'Ajuntament a les institucions militars a qualsevol acte que tingui lloc en el municipi. També, en el mateix sentit, es prohibeix la realització de parades militars i es manifesta l'interès a desenvolupar, en els centres educatius, la cultura de la noviolència. El segon gran objectiu és la creació a cada municipi d'una oficina d'informació sobre l'objecció de consciència en un sentit ampli (objecció fiscal). Altres punts són: el no-afavoriment per part de l'Ajuntament de la

Sense maniobres, Cabrera continuarà amb els militars. Baix, l'arqueologia pot resultar ben polèmica.

prestació social substitutòria, la no-exigència d'haver complert el servei militar en les contractacions que faci l'Ajuntament. A part de tots aquests elements, la moció acaba considerant que l'actual Llei Reguladora de l'objecció de consciència i de la

Vandellós I serà prompte, només, un mal record.

prestació social substitutòria no respecta el dret a la llibertat ideològica, viola el dret a la igualtat de tots els ciutadans i discrimina l'objector i, per tant, demana al govern espanyol la derogació d'aquesta llei. Aquesta iniciativa que ara, tot just s'enceta a Catalunya, té un precedent recent al País Basc, amb la diferència que allà les mocions van ser impulsades per una àmplia franja de partits polítics.

Albert Punsola

S'acabà Vandellòs I

3 El 30 de maig de 1990 és ja una fita històrica en la trajectòria de l'energia nuclear a l'estat espanyol. Quan el ministre d'Indústria, Claudio Aranzadi, va confirmar que es tancava definitivament Vandellòs I, l'Ametlla de Mar va esdevenir un esclat de joia i festa. Per primera vegada es desmantellarà una central nuclear a l'estat espanyol molt abans de la data prevista.

COP D'ULL

Era el crit unànim d'un poble que aconseguia lliurar-se d'una miqueta de por. ¡Hem tancat Vandellòs I!

"Hem tancat Vandellòs I" és la màxima que impera aquests dies a l'Ametlla de Mar, que és la població més propera a l'esmentada central. Van ser precisament els veïns d'aquest municipi els que més van veure en perill les seues vides la nit del 19 d'octubre passat, quan es va produir un incendi en una turbina d'aquest grup nuclear. En un primer moment, les autoritats que tenen competències en el tema van restar importància a l'incident, però de seguida el Servei Mundial d'Informació sobre l'Energia (WISE) va denunciar que l'incendi succeït a Vandellòs I es podia considerar com l'accident més greu ocorregut en una central nuclear després de la catàstrofe de Txernòbil.

Mentre que el ministre d'Indústria deia en la seva comparèixença que Vandellòs I es tancava per causes econòmiques, ja que condicionar aquest grup nuclear segons les exigències que ha fet el Consell de Seguretat Nuclear significava una inversió d'uns 33.000 milions de pessetes, el Comitè Antinuclear de l'Ametlla de Mar i el WISE consideren que ha estat la pressió popular la que ha aconseguit tancar Vandellòs I. Els ecologistes opinen que sense les mobilitzacions que s'han realitzat des del passat 19 d'octubre l'administració i les indústries elèctriques haurien tornat a obrir Vandellós I sense efectuar totes les mesures de seguretat que demana el CSN.

Per al governador civil de Tarragona, Ramon Sánchez, "el tancament de Vandellòs I és una bona notícia perquè significa alliberar en part la tensió que hi ha hagut aquests darrers mesos en aquestes terres a causa del pla de residus, la crisi de l'avellana o el parc de la Busch".

Cinta S. Bellmunt

Cabrera continua fent la mili

4 Ja era previsible. A la fi l'arxipèlag de Cabrera continuarà estant sota tutela militar. Així ho ha decidit per unanimitat el Congrés dels Diputats de Madrid. Parc Nacional amb presència militar. Sembla que, si del que es tractava era de protegir l'ecosistema de l'arxipèlag, s'haurà aconseguit, ja que no es permetran maniobres ni foc real ni de salva. La presència màxima serà de dos-cents homes.

La part més curiosa de tot això és que, en representació del Parlament Balear, anaren a Madrid a parlar i defensr l'acord de la Cambra autonòmica tres diputats: un del PSOE, Francesc Triay, un del PSM, Joan Mayol i un del PP, José Maria González. En cinc minuts, defensaren davant els seus col.legues estatals el Parc Nacional de Cabrera. Inútil esforç perquè tots els grups s'havien posat d'acord i havien pactat la delirant combinació militars-parc nacional.

Difícil d'entendre és que després de tanta moguda, al final, i en la pràctica, l'estatus de Cabrera serà idèntic a l'actual. Per això no calia que el Parlament Balear votàs la declaració de Parc Nacional per unanimitat ni que, després els de Madrid diguin que "el texto del Parlament Balear estaba anticuado y superado". Tan "anticuado y superado" estava que la nova llei el que farà serà tornar la situació al que no havia deixat de ser com sempre, o sigui, mantenir l'illa com ara. Increible però real

Miquel Payeras

Pere Agramunt, president del PP a València

"En tots els partits hi ha pillastres"

Pere Agramunt, president del Partit Popular de la província de València i ex-president de la CEOE autònoma, aspira a integrar Unión Valenciana en un gran grup popular. Alhora, afirma estar totalment reforçat per Aznar, i no nega que al seu partit hi puguen haver "pillastres".

Per què és tan polèmic?

—Això no és cert. El que passa és que, com a president provincial del partit, m'he trobat al centre d'una polèmica produïda pel *cas Manglano.*

—*El* cas Naseiro *vol dir.*

—No, el *cas Manglano.* Un fet que ha produït ja bastants desastres, entre altres coses el trencament de moltes relacions humanes. Ara, fa tremolar que el mateix Fiscal General de l'Estat, Leopoldo Torres, comence a dir que no troba raons per al processament, només per a l'arxiu. Fa tremolar.

—Tornem arrere. Polèmic també perquè té oberts molts fronts de batalla. Es com un sandwitx: Luis Fernando Cartagena, l'ataca pel sud, Rita Barberà ho fa des del centre del país, Daniel Ansuátegui camina en contra pel nord...

—No se m'ha obert cap front de batalla de cap classe. No tinc cap consciència de front intern distint dels que hi ha en la dinàmica normal, democràtica i legítima de discussió interna en tot partit. La situació real del partit, a pesar del *cas Manglano,* continua sent bona, i les enquestes ens donen una pujada important.

—Un diari conservador valencià aposta molt fort per la diputada autonòmica Rita Barberà, candidata alternativa a presidir el partit.

— M'agradaria que els mitjans de comunicació foren totalment lliures, independents, no subjectes a cap consigna de poder. En qualsevol cas, *Las Provincias* és un mitjà influent que fa les seues apostes personals, que jo respecte profundament. Parlant de Rita, sempre l'he estimada com a il.lustre militant popular, i sempre li he ofert fer equip.

—Això d'il.lustre sona molt a acadèmia, a museu.

—No, no, no, ho dic sense cap tipus de matisos. És il.lustríssima com a diputada regional que és. És un gran valor del PP que no hem de perdre mai.

—Un altre diari de València pròxim a Lerma opinava que no tenen idees per a les institucions.

—Allò que escriga un ex-regidor del PSOE tan sols és opinió seua. Tenim moltíssimes iniciatives, les comissions internes funcionen de meravella, més de 40 persones d'alt nivell intel.lectual s'hi reuneixen puntualment cada quinze dies, preparem programes electorals per al 91... ¿Quin partit té aquesta capacitat, aquesta marxa? I tota aquesta feina social és, solem dir, patrimoni de la humanitat...

—... Com "La Internacional".

—... No, com les muralles d'Ávila.

—¿Com estan les relacions amb Unió Valenciana?

—Bé, gràcies... ha, ha, ha! Les meues relacions personals amb els militants i dirigents d'UV són prou amistoses perquè, al cap i a la fi, defensem coses molt paregudes. Una altra cosa és que els seus responsables a vegades diguen alguna barbaritat. Però crec que són les coses de Vicente, un molt bon amic.

—¿Defensaria una lluita conjunta amb ells per l'alcaldia de València? Des del PSOE, Vicent Garcés ha fet una crida a Esquerra Unida per presentar un suport conjunt a Clementina Ródenas. ¿Estem davant d'una CEDA i un Front Popular municipals?.

—¡Ni CEDA ni Front! En aquest moment EU està bastant allunyada del PSOE, i això difícilment és possible.

—Les regidores d'EU, Carme Arjona i Empar Ferrando serien favorables.

—Elles no són EU. En tot partit les decisions les pren qui pot, no qui vol. Respecte a les relacions amb UV, el president Aznar va fer-los recentment una interessant oferta: arribar a acords, fins i tot d'integració. I formar un gran partit popular valencià.

—¿Com es concretaria l'oferta?

—Encara és molt prompte per a dir-ho. Només sé que cal ser molt flexibles i molt oberts.

—Convergència i el PP tenen un programa bastant similar. Molts punts comuns d'economia, defensa, relacions internacionals...

—¡Per descomptat, votem tot sempre junts!

—Però, no obstant això, el PP queda fora del batejat per Txiki Benegas com "pacte constitucional". Semblen fora de la llei.

—El senyor Benegas és un bàrbar quan parla d'aquest pacte constitucional, que es va inventar una nit d'insomni. Nosaltres no volem entrar en martingales de cap classe, i punt.

—Tots estan de pactes i tots amaguen draps bruts. ¿Amb qui té pactes el PP?

—¿El PP? ¡Amb ningú!

—Pactes secrets, dic.

—Que jo sàpiga, no n´hem fet amb ningú. Ací radica el gran problema de l'acorralament al partit. És ben lògic: el PP vol governar i, en tot cas, ho faria per això. A CiU i altres els deu haver vingut molt bé. No a nosaltres, que som autèntica oposició.

—¿No és massa paradoxal que a Catalunya el seu aliat i competència directa siga CiU i que a València siga UV, un partit profundament enemic de CiU i Catalunya?

—¡Això ho diuen vostès! Aquesta pretesa lluita entre dos partits és una pugna interessada, creada. Els nostres braços estan oberts per rebre UV. Ara, alerta, el PP va arribar abans i, si ens acusen de dividir el vot, seran en tot cas culpables els que van venir després.

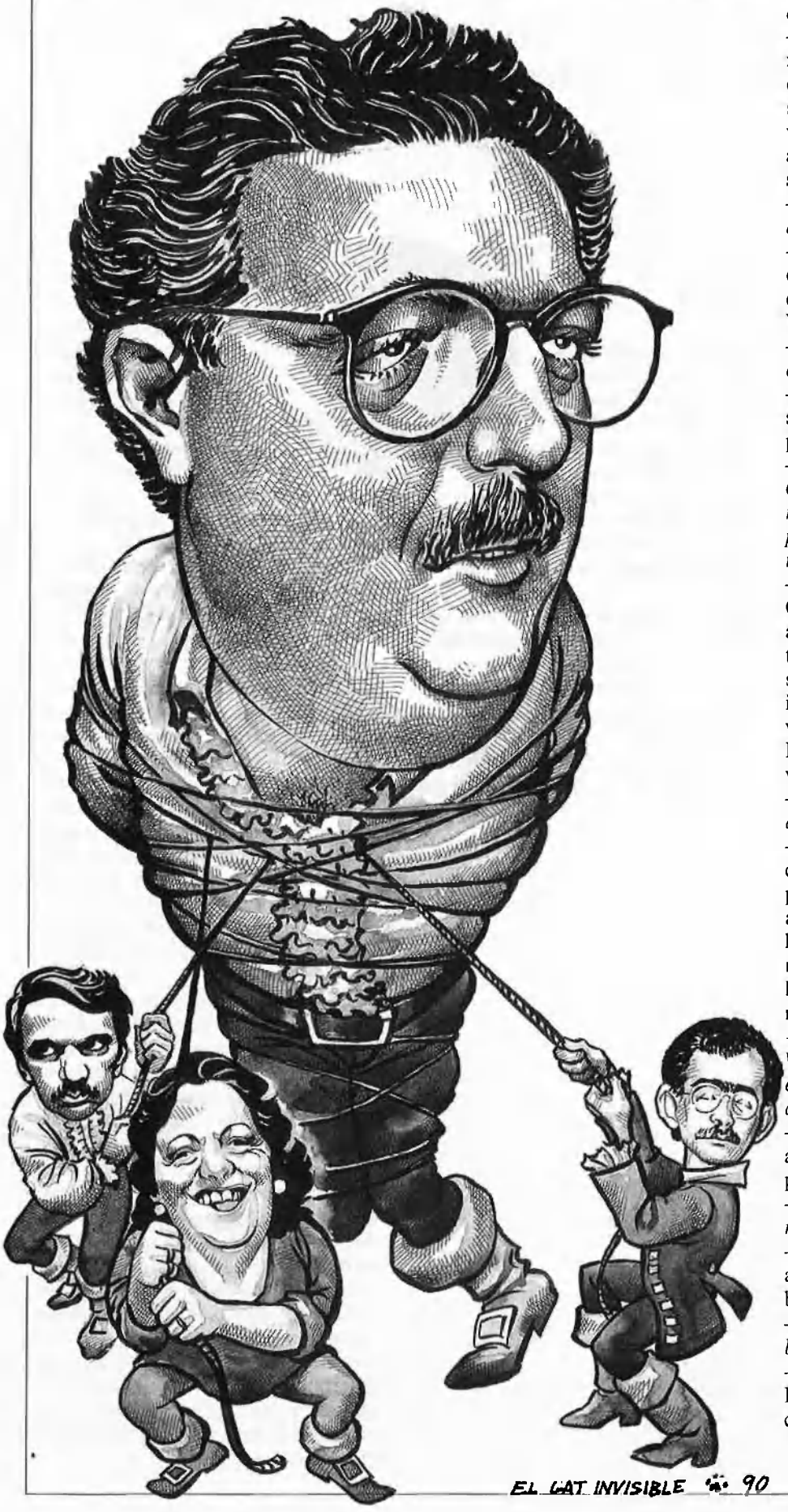
—Alfonso Guerra anuncia un horitzó negríssim si vostès governen Andalusia. El retorn de la dreta i el caciquisme.

—Si hi ha cap cacic ara a Andalusia es diu de cognom Guerra.

—¿Li agrada dir la veritat?

—La veritat, al menys la que tu creus, la que sents, és important. Personalment, em sent molt malament si no la dic. Per això, sóc incapaç d'enganyar d'una manera sistemàtica, com altres ho fan.

—Aleshores, la veritat, ¿creu vostè que els homes del seu partit no han intentat en absolut cobrar comissions a algunes

empreses?.

—Segur, segur, el PP, per a res, en cap moment. Des que sóc president provincial d'aquest partit no tinc el menor dubte, en cap sentit. Això no impedeix que puga o no haver...bé, doncs, mire... de pillastres, ¡n'hi hà a tot arreu!, però el partit com a tal, en absolut.

—També en honor a la veritat, em dirà que Aznar es troba totalment amb vostè.

—Jo estic totalment amb Aznar. I Aznar estarà sempre amb el president del partit, que a València sóc jo. Jo sóc el seu home a València com ell és el meu home a Madrid.

—¿I també li fa costat Álvarez-Cascos al cent per cent?.

—Sí, sí, sí...Les meues relacions amb ells són perfectes i normals. El contrari és el típic xafardeig dels cerca-raons.

—Fonts de la patronal valenciana, la CEV, han dit que Pere Agramunt va prometre per entrar al PP cent milions de pessetes, i que fins ara no n'ha dut ni tre nta.

—¡Absolutament fals!, ¡fals! Fonts de la CEV, ¡cap! Pot haver-hi algú que diga això, però no el seu president, el seu secretari o la resta de l'òrgan col.legiat. I deu de ser gent mal informada, amb mala voluntat i mala fe. També es va escriure que m'havia fitxat el PP donant-me... ¡80 milions! ¡ Mai, mai, per ingressar al partit ningú em va demanar res, ni em va oferir res!

—Supose que com el tema de la Caixa B de la CEV.

—Això ni se cita, ¡vaja! Es una falsedat calumniosa que, per acusar d'un delicte, pot ser perseguida judicialment. Quan vaig accedir a la presidència de la CEV no n'hi havia, mentre vaig ser-ho tampoc i en anar-me'n seguia sense existir. ¡Ja n'hi ha prou! Radicalment: qui diga això que done la cara ... ¡i anirem al jutjat a discutir-ho!

—Parlem de la Ciutat del Transport de València. Un negoci de molts milions, on es troben David Castillo i Manuel Calvé, advocats del seu despatx.

—No, no, no. Allí hi ha uns professionals amb els quals únicament compartesc la propietat d'un despatx.

—¿Quant de temps fa que el va abandonar?

—Està a la llicència fiscal i a la baixa com a exercitant del Col.legi d'Advocats...Probablement, fa uns deu anys.

—Però ser company d'un bufet seu és una bona targeta de visita.

—¡Es que som copropietaris del despatx! Però, bé, si això impedeix que tinguen clients, bé,...és per a pegar-se un tir!

Ismael L. Belda

CAFE DEL TEMPS

Miquel Alberola

El 'señorito Pepe' torna a Monòver

El divendres 8 de juny, a les 11 del matí, s'exhumaran les restes mortals de don **Josep Matínez Ruiz –Azorín** per al gremi, "el senorito Pepe" per al veïnat de Monòver– i senyora, a la Sacramental de San Isidro de Madrid. Això, amb la cooperació de l'Ajuntament de Madrid i a instàncies de l'Ajuntament de Monòver (de CDS a CDS), institució que ha revestit la causa amb una sèrie d'actes que ara referim i glossem en un llenguatge escassament administratiu.

Desenterrats els tres quilos de mineral en què deu haver quedat simplificat *e l pequeño filósofo* en aquests 23 anys de repòs categòric, un notari autenticarà que, efectivament, aquell reducte de fòsfor és Azorín. I una hora més tard les deixalles seran exposades, en capella ardent, a la curiositat del públic. Aproximadament a les 20 hores, un furgó fúnebre transportarà el fèretre a l'estació de Chamartín, on RENFE s'ha regalat el gust de contribuir a la cosa posant a la seua disposició un tren –*El Tren Azorín*–, per a traslladar-lo a Monòver.

El Tren Azorín, ocupat pels familiars, els invitats, la premsa i les autoritats corresponents, no arribarà a la seua destinació fins a l'endemà a les 10 (o siga 14 hores després. La causa del retard és que s'ha de fer coincidir l'arribada del comboi ferroviari amb la irrupció de les autoritats autonòmiques, provincials i municipals, i, per tant el tren efectuarà una parada a l'altura d'Albacete i farà temps. Molt de temps.) I a les 10, els passatgers, després d'una càlida i dilatada travessia per la Manxa, sense dutxa, adolorits i arrugats, faran aparició a la plaça de Sant Roc, des d'on, a peu, transportaran els minerals a l'església de Sant Joan Baptista, amb intencions de missa de *corpore insepulto*.

Oficiat l'ofici per un eloqüent orador, la comitiva es dirigirà al cementeri municipal, on s'inaugurarà un panteó de granit de dimensions glorioses. Seguidament, un altre notari donarà fe de l'autenticitat vertebral i s'hi celebrarà un acte acadèmic a càrrec de dissertants tan il.lustres com els senyors **Marínez Cachero**, azorinista, **Riopérez y Milá**, biògraf de l'escriptor, **Pérez Picó**, alcalde de Monòver, **i Lerma Blasco**, president de la Generalitat valenciana, que probablement delegarà en **Alfons Llorens**, els quals faran una miqueta de retòrica a propòsit del retorn del fill pròdig. I sentides les solemnitats, hi haurà la inhumació definitiva dels esquelets conjugals. Completarà el programa, una visita a la Casa Museu Azorín i un dinar –una *dina*, que diuen a la localitat de les Valls del Vinalopó– amb abundant refrigeri escumós. Només li falta, al programa, una estrepitositat de pirotècnia i una agrupació musical interpretant *Pepita Greus* per tal que l'ocasió quede d'una peça.

L'operació, amb les subvencions corresponents (Generalitat, Corts, ajuntaments, CAM, RENFE,...) costa, si fa no fa, 8.000.000 de pessetes, que, en segons quins casos són o no són diners. I en aquest cas en són. Bàsicament, perquè el senyor Martínez Ruiz no va expressar mai, ni per escrit ni verbalment, la intenció de ser enterrat a Monòver. Els seus motius devia tenir. I en cas que aquest haguera estat el seu desig, que no ho va ser, amb tota probabilitat hauria prescindit de tots els efectes d'escenografia berlanguiana que ara li dediquen aquells que segurament, exceptuant-ne els casos que pertoquen, no tenen més interès pel personatge que l'oportunitat que els brinda la pantomima per a eixir en la foto o en la seqüència –o com es diga– televisiva.

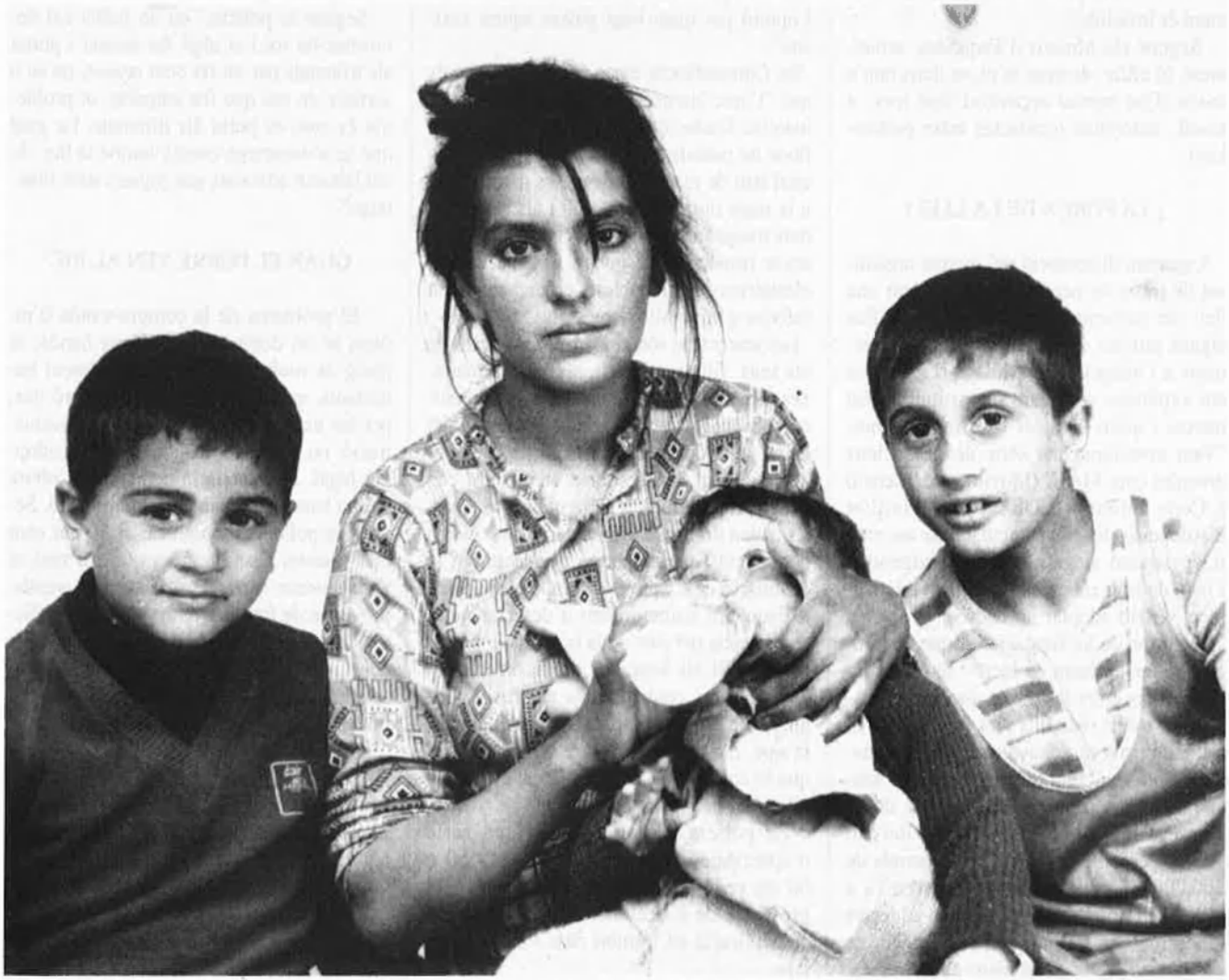
Si és una falta de respecte a la memòria del difunt, per adjectivar-ho amb suavitat, profanar el recinte sagrat del sepulcre de qui no ha exigit res en aquest sentit, traficar, fer estraperlo amb cadàvers per a traure alguna classe de protagonisme o de benefici polític no té nom tolerat en cap manual d'estil. Si don Josep Martínez no en tenia prou amb les masurques ideològiques que li va fer ballar l'edat, ara només li faltava que li tocaren un *fox-trot*.

I la cosa que més em deprimeix és que sóc incapaç d'imaginar el comitè d'honor –també amb alguna exclusió– fent l'esforç econòmic que ha fet per a una cosa de més profit social, com seria ajudar a difondre l'obra i la figura del de Monòver. No hi ha tanta foto, senzillament. Es utòpic, per tant.

Un problema soterrat

Nens en venda

De particular a particular, o bé en un mercat organitzat, les vendes d´infants es produeixen en un nombre de 300 anuals en el nostre país. La mateixa policia que deté delinqüents sofisticats no pot traure l´entrellat d´aquest *tràfic* il.legal.

El tràfic de nens ja no es dóna tant a través d'un mercat organitzat sinó més a nivell individual .

Barcelona, estació de Fabra i Puig de la línia 1 de *metro:* una dona de 30 anys, Antonia Tejedor Moreno, té una cita; no és el seu marit ni el seu promès ni una amiga, ha quedat amb una perfecta desconeguda a qui vol vendre el seu fill. ¿El preu? Mig milió de pessetes. Al cap d´una estona d´espera, la desconeguda apareix, continua semblant interessada en l´oferta que li va fer Antonia, que amb el nen de tres mesos al coll, sembla disposada a fer l´entrega; en aquell moment un agent femení dels Mossos d´Esquadra procedeix a la detenció d´Antonia Tejedor. Uns dies abans, la falsa clienta havia vist que Antonia Tejedor maltractava el seu fill a la mateixa estació de metro, quan la va recriminar, Antonia li respongué:"Si no vol que li pegui, l'hi venc". Aquella ciutadana va dir que d´acord, que quedaven per un altre dia, però va informar la policia.

Fets com aquests es produeixen sovint als Països Catalans, però es denuncien molt poques vegades. Segons fonts dels Mossos d´Esquadra, "només al Principat, calculem que hi ha 12.000 infants en el que anomenem situació de risc, és a dir, sense pares o amb famílies que tenen problemes d´alcoholisme o amb la justícia". D'aquests 12.000, 6.000 estan sota control de la

Conselleria de Benestar Social, 2.500 estan internats i 1.500 estan en famílies que els acullen; queden, doncs, 6.000 infants en risc d´entrar en una relació de compra-venda però també en altres àmbits més sòrdids com la prostitució. "El cas és que –diu Francesc Orench, de la brigada de menors dels Mossos d´Esquadra– mentre hi ha una sensibilització envers la prostitució, no sembla haver-hi la mateixa envers el tràfic il.legal de nens. A més, amb el control que ara exerceix l´administració sobre els centres que tramiten adopcions, el tràfic és només detectable per un colp de sort, altrament és invisible".

Segons els Mossos d´Esquadra, actualment, el tràfic de nens ja no es dóna tant a través d´un mercat organitzat sinó més a nivell individual (contactes entre particulars).

¿ LA FORÇA DE LA LLEI ?

A aquesta disminució del mercat organitzat de tràfic de nens hauria contribuït una llei del novembre del 1987 que modifica alguns articles del Codi Civil que fan esment a l´adopció. Els Mossos d´Esquadra ens expliquen com estava constituït aquest mercat i quins eren els seus mecanismes: "Vam investigar una sèrie de fundacions privades com MACI (Moviment d´Atenció a Certs Infants) o OFA (Obra familiar d´Adopció), les seves actuacions no eren il.legals sinó alegals. No eren exigents a l´hora de triar els pares i resultava relativament senzill adoptar un nadó, el problema va venir no de les fundacions –que en principi no tenien ànim de lucre– sinó dels intermediaris entre les dones que volien desprendre´s dels seus fills i les fundacions. El tràfic de nens es donava quan els intermediaris, pel seu compte però dient que anaven en representació de la fundació, donaven a la mare que es desprenia del fill 125.00 pessetes per fer-ne una revenda de 500.000". La vigilància administrativa a què estan sotmeses actualment aquestes fundacions ha fet no només que hagin de complir una sèrie de requisits a l´hora d´escollir els pares, sinó també que desaparegui la figura de l´intermediari que era qui en definitva –també segons els Mossos d´Esquadra– "havia creat el mercat de nens, ja que alguns es feien passar per representants de diverses fundacions i alhora i tenien contactes entre ells, de manera que constituïen una autèntica xarxa".

La Comandància Superior de Policia de Barcelona no és tan optimista i creu que el tràfic de nens es continua donant, malgrat tot, perquè moltes fundacions tenen recursos per eludir la llei i el control de l´administració. Aquestes mateixes fonts han revelat que la cap de l´organització OFA (ha estat esmentada també pels Mossos d´Esquadra), Montserrat Gil, va ser detinguda fa uns mesos per la brigada de menors de la Policia Nacional. Actualment Montserrat Gil es troba en llibertat i EL TEMPS li ha preguntat sobre aquesta acusació: "La nostra organització, l´Obra Familiar d´Adopció, és absolutament seriosa i no faria mai res que estigués en la il.legalitat. Respecte a l´administració i la seva actuació en aquest tema prefereixo reservar-me l´opinió per quan hagi passat aquest malson".

En Comandància estan, però, convençuts que "l´unic intermediari que existeix és la mateixa fundació,que cobra entre 1 i 2 milions de pessetes per transacció, xifra a la qual han de restar les despeses d´atencions a la mare durant la gestació i els honoraris dels metges i advocats que compleixen les seves respectives tasques". El benefici que obtindrien les fundacions en cap cas seria inferior a mig milió de pessetes.

Les mares que són *contractades* per donar els seus fills acudeixen, segons les mateixes fonts de la policia nacional, a Barcelona, a la clínica Evangèlica i a la clínica del Pilar. "Les clíniques –ens diu un membre de la policia– no cometen en absolut cap irregularitat perquè la seva obligació és assistir una dona que vagi a parir, però estem convençuts que coneixen perfectament la destinació dels nadons". També els Mossos d´Esquadra coincideixen a detectar certa negligència per part de la burocràcia hospitalària: "Si els hospitals portessin uns registres i uns controls més rigorosos, ens ajudarien molt a combatre el tràfic de nens, ja que, quan alguna cosa es fa de manera que hi col.laboren diversos llocs, es fa difícil trobar-ne les irregularitats.

La policia nacional ha fet una sèrie d´apreciacions i ha calculat en unes 50 o 60 les vendes anuals d´infants només a la província de Barcelona, xifra que gairebé es triplicaria en l´àmbit dels Països Catalans.

¿Com s´ho fan per legalitzar la situació del nen, les famílies que l´han obtingut a canvi de diners? Les mateixes fundacions que faciliten les transaccions d´infants s´encarreguen d´informar els candidats a pares del procés de formalització de la situació falsa. El primer pas el fa el pare candidat, que s´adreça al registre civil i es reconeix pare biològic de la criatura, així ja tenen la pàtria potestat. Falta llavors la renúncia de la mare real que es produeix al cap d´uns vint dies. De moment ja s´ha comès un delicte de falsedat per part del pare adoptiu, perquè la mare real té tot el dret a renunciar al seu fill pels motius que siguin. El procés continua de la següent manera: l´esposa del senyor que ha declarat que ha tingut un fill amb aquella dona que ja hi ha renunciat, fa veure que perdona la infidelitat del seu marit i, aleshores, en un fals acte de caritat reconeix aquell nen com seu. Aquesta darrera part del procés es fa al jutjat i al registre civil que, òbviament, desconeix que hi ha hagut una transacció econòmica prèvia acompanyada d´una petita representació teatral.

Segons la policia, "en un judici cal demostrar-ho tot i si algú fos acusat i portat als tribunals per un fet com aquest, no se´n sortiria, en cas que fos culpable, el problema és com es porta als tribunals. La gent que se n´encarrega coneix també la llei –hi col.laboren advocats que juguen amb avantatge".

QUAN EL POBRE VEN AL RIC

El problema de la compra-venda d´infants té un doble origen, d´una banda, el desig de moltes famílies, normalment benestants, que no poden tenir fills però que, per les exigències i requisits de l´administració, no poden ser candidates a una adopció legal. Això seria la demanda. L´oferta té una base indiscutible: la marginació. Segons la policia autonòmica, el 40 per cent dels menors desprotegits i que per tant es poden veure exposats a la compra-venda, provenen de famílies amb problemes delictuosos, de prostitució, d´alcoholisme o de consum d´altres drogues. Dos casos ben recents relatats pels Mossos d´Esquadra il.lustren aquestes afirmacions.

"El primer cas –ens explica Francesc Orench– és típic del món de la prostitució. L´avís ens va venir de l´Hospital Clínic de Barcelona, quan una de les infermeres va adonar-se que una dona jove que havia vingut ja dues vegades a parir, no sabia donar el pit al seu fill. Vam seguir-la. Vivia a l´Arc del Teatre, un dels carrers més tenebrosos del barri xino barceloní. Allà, en ser interrogada, va dir que havia tingut quatre fills i que tots estaven sans i estalvis en un poble de Lugo. Vam comprovar el nom del poble i senzillament no existia. ¿On estaven els fills? Era impossible trobar-los la pista i, per tant, no hi havia proves per a detenir la mare, però tot indicava que com a mínim dos havien estat venuts". A nivells de marginalitat tan grans, detectar una venda és gairebé impossible i tot queda en una profunda sospita, però si existeix una assistència social es pot actuar una mica

Cada vegada és més difícil obtenir una adopció.

més ràpidament tot i que sovint el resultat final no sigui satisfactori. Aquest és un cas esdevingut a Sabadell que ens explica la policia: "L´assistenta social que treballava amb una senyora gran i la seva filla va detectar un dia que faltava la filla d'aquesta. Va donar compte a la policia i, després d´interrogar la mare –soltera– i l'àvia , es va poder localitzar la nena amb una família de Manresa. Deien que no havien cobrat res, però donada la seva situació econòmica i apreciant una lleugera millora recent, ens vam adonar que mentien. Tanmateix, com que no es va poder demostrar res i les implicades van negar repetidament que haguessin venut la petita, vam haver d´abandonar la recerca".

La Guàrdia Civil va detenir a Paterna (l´Horta) a principis d´aquest any Ana Isabel C.J. de vint anys d´edat, acusada d´estafar nou parelles amb la promesa de proporcionar-les un nen. Ana Isabel tenia una tenda de roba per a nens des d´on feia els contactes amb parelles que s´havien fartat d´esperar una adopció legal. Després de demanar entre 300.000 i 600.000 pessetes per a iniciar *els tràmits*, la jove tenia pensat anar a Colòmbia i Brasil a buscar els nens. Tot i que hi havia indicis que la jove havia matingut contactes amb Amèrica Llatina només se la va poder condemnar per estafa. La majoria de matrimonis compradors eren de Llíria, però també va arribar a prendre contacte amb gent d´Alacant. La denúnica que va permetre a la Guàrdia Civil descobrir la trama, provenia d´un dels matrimonis que, cansat d´esperar, va dubtar de les paraules d´Ana Isabel.

¿QUE FAN LES ADMINISTRACIONS?

Les administracions cada vegada posen més difícils les adopcions. El procés d´acceptació dels candidats no és fàcil, es tenen en compte factors com: l'edat, recursos econòmics, etc. Una persona amb un negoci podria tenir preferència per davant d´un de professió liberal, encara que aquest darrer guanyés més, ja que es considera que el primer pot llegar un patrimoni al fill que asseguri el seu futur.

Així, al País Valencià, aquest any ja hi ha hagut 895 demandes d´adopció de les quals només s´han pogut atendre unes 7. L´any 1988 es van proporcionar 88 nens en adopció i el 1989 únicament 24. A Catalunya, l´any 1989, es van fer més de 600 sol.licituds de les quals es van donar en adopció més de 200. A les Illes, de 122 peticions, unes 76 van ser admeses en un principi, encara que , finalment, només es van donar en adopció 36 infants.

Xavier Manuel, director general d´Infància de la Generalitat de Catalunya, reconeix que "hi ha indicis que ens fan pensar en l´existència d´un tràfic de nens". No obstant això, també afirma que hi ha una visió diferent de la compra-venda d´infants amb altres fenòmens com la prostitució infantil, "en la compra-venda, la societat hi té un grau de tolerància molt més gran". ¿Inclou això l´administració? Fina Tarin, directora del Servei de Família, Infantesa i Joventut de la Generalitat valenciana, diu que "si detectem que una família té un xiquet de manera il.legal podria ser que pel seu interès acabàrem deixant-lo amb la família". Pel que fa a les Illes, quan es detecta una adopció irregular, no se sol traure el fill de la família. En cas que aquesta reuneixi bones condicions, es tendeix a regularitzar la situació.

Albert Punsola (amb informacions de Jordi Sebastià i Miquel Payeras)

IDEES

Gènere i identitat cultural

Com els lectors potser ja saben es va celebrar, els dies 10 i 11 de maig, a Barcelona, la tercera trobada de la Comissió Internacional per a la Difusió de la Cultura Catalana, del Departament de Cultural de la Generalitat de Catalunya. Aquest any la proposta era parlar de "Gènere i identitat cultural". A desgrat que aquesta revista s'ha fet ressò de les dues trobades anteriors, no em sembla inoportú recordar la composició i finalitat de la Comissió organitzadora que, per la seva pròpia composició, explica la multidisciplinaritat –que diria Fabià Estapé, un dels membres– amb què sempre s'encaren els temes que apleguen gairebé un centenar de gent de cultura d'arreu del món. Federico Coroa, arquitecte; Santiago Dexeus, metge; l'esmentat professor Estapé, economista; Albert Ràfols-Casamada, pintor i poeta; Montserrat Roig, escriptora; Ricard Salvat, director de teatre i escriptor; i jo mateixa, que en sóc la coordinadora. Aquesta Comissió va nàixer el 1987 per desig de l'aleshores Conseller, Joaquim Ferrer, i ha seguit amb l'actual, Joan Guitart. Els temes de debat han estat fins ara: "La interrelació en la cultura: art i tecnologia", 1988, "La diversitat cultural en el diàleg Nord-Sud", 1989 i el d'aquest any "Gènere i identitat cultural". La filosofia –o poètica– subjacent és aplegar interessats en el tema de tot el món (sense desficis geogràfics) i, també, de casa en sentit ampli, és a dir de totes les comunitats del Regne d'Espanya i palesar que Catalunya, a desgrat d'unes dimensions geogràfiques reduïdes i una llengüa de difusió limitada, pot ser i de fet és una bona plataforma de diàleg en temes que tant es podrien tractar a Barcelona com a Yale o a Heidelberg, posem per cas.

Subsidiàriament, tots els que formem part de la Comissió, començant pel Conseller, tenim indicis racionals per a creure que els nostres convidats, cada any, en acabar la trobada, tenen una idea molt més clara (en molts casos no en tenien cap, segurament) que els seus amfitrions, nosaltres, formen part d'una nació amb història, present i futur, una informació que subliminalment se'ls facilita des de la primera trobada informal dels participants a La Pedrera de Gaudí fins a la premsa nostrada que tenen cada dia.

Feta aquesta llarguíssima prèvia, es comprendrà la tria del tema d'aquest any, "Gènere i identitat cultural". Els debats sobre "gènere" han derivat del feminis-

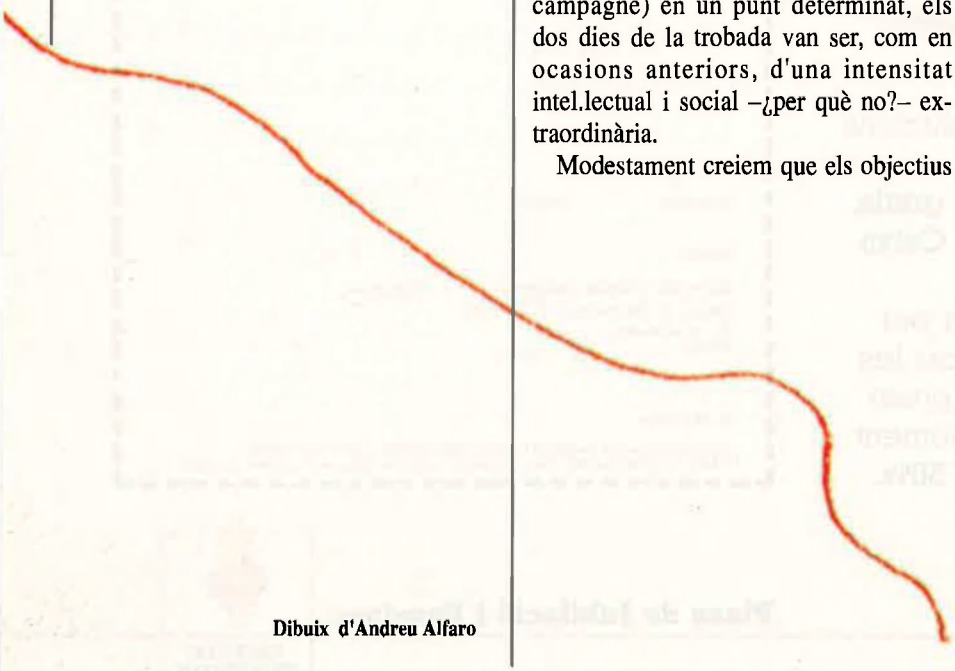

me i, naturalment, han nascut a l'àrea anglosaxona cosa que no ha impedit que responguèssim a la invitació, per exemple, tres escriptores russes, o un dramaturg iugoslau (Dragan Klaic) i un de grec (Stavros Doufexis), o una escriptora de la República Democràtica Alemanya (Daniela Dalm) i una de la federal (Oigrid Weigel), per posar uns pocs exemples. Ja es comprendrà que des del molt que afecta el gènere, el fet de ser mascle o femella –per emprar la terminologia d'Isabel Clara Simó, una de les participants–, la *perestroika* o la reunificació germànica, fins al sentit de gènere en uns escriptors contemporanis com Ernst Jünger i Henri Michaux (en la comunicació d'Eberhard Geisler, RFA), o la situació de les dones al Brasil (Blanca Moreira), o la coincidència d'un filòsof alemany (Walter Biemel) i un de francès (Chistian Delacampagne) en un punt determinat, els dos dies de la trobada van ser, com en ocasions anteriors, d'una intensitat intel.lectual i social –¿per què no?– extraordinària.

Modestament creiem que els objectius que van fer nàixer la Comissió s'estan acomplint. No sols el públic assistent (per cert, cada any més nombrós) i els que llegiran el volum que en sortirà posteriorment van –seria més correcte dir *vam*– aprendre molt de representants d'altres àmbits, per dir-ho a la manera de Truman Capote, sinó que també aquests convidats van poder veure que tenim un potencial humà més que interessant i a tenir en compte en un fòrum internacional. (Si fóssim *horteres*, que no ho som, i posésim banderetes dels països participants darrere la taula de les intervencions, resultaria un esbart de colors insuperable. De moment, ens conformem amb la senyera, és clar).

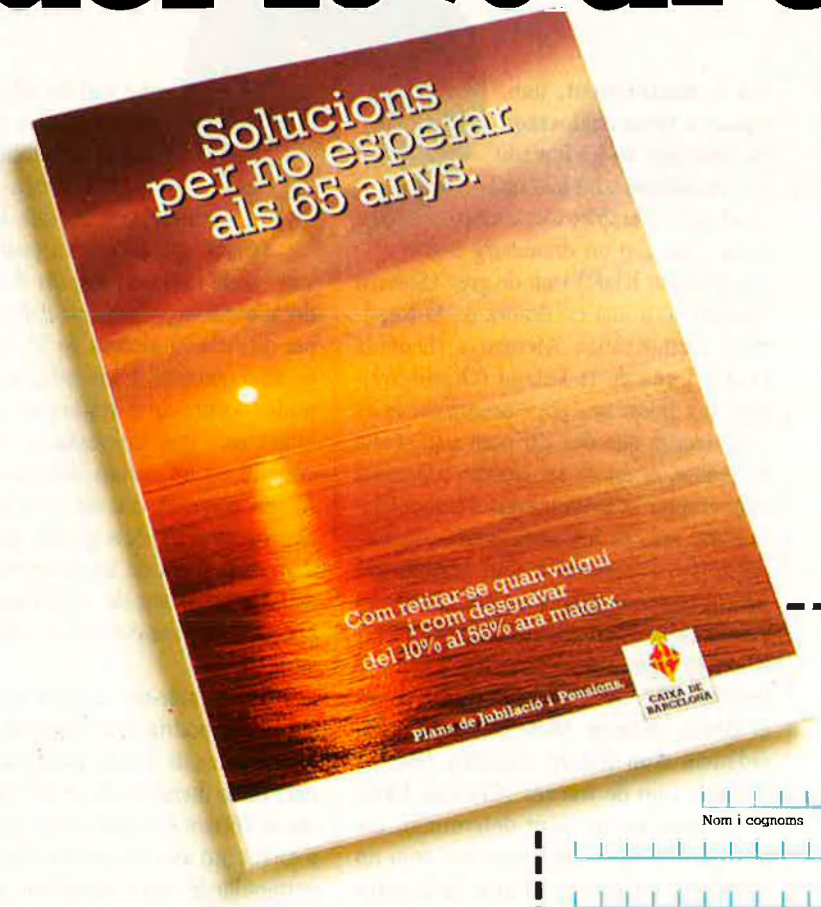
No puc estar-me de citar (entre tantes coses que podria citar d'aquells dos dies) les paraules de Simó, escriptora: "El gènere de la literatura és un pseudo-problema al voltant del qual estem condemnats a girar com ases al voltant d'una sínia". I extrapolar-les bo i recordant que també Beth Galí, arquitecte, ens va confessar que el seu gènere l'havia menada a tenir més clara la seva identitat personal. Mentre als Estats Units i, en general, a tota l'àrea anglosaxona, els departaments universitaris d'estudis de la dona (Women's Studies), es reconverteixen en departaments de gènere (i apareixen llibres, revistes), els membres de l'esmentada Comissió creiem, modestament, fent una mena de balanç provisional, que haver debatut el gènere també ens ha ajudat a tenir una mica més clara la nostra identitat personal i nacional. I confiem que els nostres convidats, a desgrat de la indiferència en els colors de tots els mapes mundials, també la tinguin.

Marta Pessarrodona

Dibuix d'Andreu Alfaro

Demani'l ara i desgravi del 10% al 56%.

Demani'ns el quadern "Solucions per no esperar als 65 anys".

L'hi enviarem a casa seva, gratis, encara que no sigui client de Caixa de Barcelona.

Perquè pugui fer-se un Pla per retirar-se quan vulgui, modificar les aportacions com li convingui, posar i treure diners en qualsevol moment i, a més, **desgravar del 10% al 56%.**

☒ **Enviïn-me per correu, gratis i sense compromís, el quadern "Solucions per no esperar als 65 anys".**

Nom i cognoms

Domicili

Codi postal Població

Telèfon D.N.I.

És titular d'algun compte a Caixa de Barcelona? ☐Sí ☐No

Signatura

En cas afirmatiu, indiqui: Cl. Oficina

Nº de compte

Lliuri aquest cupó a qualsevol de les nostres Oficines o enviï'l per correu a: CAIXA DE BARCELONA (Pla de Jubilació i Pensions) Diagonal 630, 08006 Barcelona

Plans de Jubilació i Pensions.

CAIXA DE BARCELONA

XII Premis BALDIRI REIXAC

D'ESTÍMUL A L'ESCOLA CATALANA

FUNDACIÓ JAUME I

VEREDICTE 1989-90

Dotació total: 10.000.000 de ptes.

PREMIS A **ESCOLES**

12 premis de 500.000 pts. cadascun

C.P. 21 D'ABRIL,
de l'Aldea (Baix Ebre).

C.P. ANTONI TORROJA I MIRET,
de Vila-seca (Tarragonès).

C.P. CRONISTA CHABRET,
de Sagunt (Camp de Morvedre).

ESCOLA TÈCNICA PROFESSIONAL D'HOSTAFRANCS,
de Barcelona.

LLAR D'INFANTS S.C.L.C.,
de Lleida (Segrià).

C.P. MARE DE DÉU DEL CARME,
de S. Joan de Vilatorrada (Bages).

C.P. LA MONJOIA,
de Sant Bartomeu del Grau (Osona).

ESCOLA PASQUAL SCANU,
de l'Alguer (Sardenya).

C.P. POMPEU FABRA,
d'Anglès (La Selva).

ESCOLA SALESIANA MARE DE DÉU DELS DOLORS,
de Sant Boi de Llobregat (Baix Llobregat).

INSTITUCIÓ ESCOLAR SANT JORDI,
de Vilassar de Dalt (Maresme).

ESCOLA TEIX,
de Palma de Mallorca (Mallorca Occidental).

PREMI A **MESTRES I PROFESSORS**

El jurat, després d'examinar els 43 treballs presentats, ha decidit no adjudicar el premi. Igualment ha près l'acord de concedir tres accèssits de 125.000 ptes. cadascun als treballs següents:

INTRODUCCIÓ A L'ANÀLISI QUÍMICA INSTRUMENTAL,
de Francesc Fernàndez i Borràs. Una proposta útil i entenedora, adreçada a l'ensenyament secundari i al reciclatge professional, d'una disciplina amb pocs materials editats.

EL MIL·LENARI DE CATALUNYA,
de l'equip docent de l'Escola l'Horitzó, de Barcelona. Una experiència interdisciplinària, que abraça tots els nivells des del parvulari als darrers cursos de batxillerat, duta a terme per un equip de mestres ben cohesionat.

VOREJANT LA MEDITERRÀNIA. CATALUNYA EN LA NIT DEL TEMPS,
d'Eulàlia Baquer, Antoni Gimeno i Camil Gimeno, que de manera atractiva desenvolupa una programació d'història antiga per al Cicle Superior d'EGB, sobre els orígens de la nostra civilització.

PREMIS A **ALUMNES**

62 lots de llibres per valor de 50.000 ptes. cadascun

PARVULARI I CICLE INICIAL

Ocells. Alumnes de Parvulari.
Poemes. Alumnes de Parvulari. Col·legi Públic de Santa Cristina d'Aro.

Dos contes per mirar amb les mans. Alumnes de Parvulari. Escola l'Espill, de Manresa.

Els tres tombs. Alumnes de 1r. C.P. Baltasar Segú, de Valls.

La nostra escola. Alumnes de 1r. **Els aliments.** Alumnes de 2n. C.P. Collbaix, de Sant Joan de Vilatorrada.

Diari de Colònies. Alumnes de 2n. Escoles Grimm, de Barcelona.

Una història d'ombres. Alumnes de 2n C.P. Arce Ochotorena, de Montblanc.

La Seu d'Urgell. Alumnes de Cicle Inicial. C.P. Pau Claris, de la Seu d'Urgell.

Noticiari «L'Espieta». Alumnes de Cicle Inicial i Educació Especial. C.P. Guillem de Balsareny, de Balsareny.

CICLE MITJÀ

El Baix Camp. Alumnes de 3r. i 4t. C.P. Ciutat de Reus, de Reus.

La tenda de Rafelet. Alumnes de 4t. C.P. El Convent, d'Alberic.

Titelles L'Espardenyeta. Alumnes de 4t. C.P. Miguel Hernàndez, de Badalona.

Els núvols del temps. Alumnes de 4t. C.P. Bernat de Riudemeia, d'Argentona.

Els cereals. Alumnes de 4t. Escoles Alba, de Corbins.

Fruites del nostre poble. Alumnes de 4L i 5è. C.P. Sol Ixent, de Corbins.

Les pintures rupestres de la Pedra de les Orenetes. Alumnes de 5è. C.P. Pilar Mestres, de La Roca del Vallès.

Hivern. Miquel Martí i Pol. Alumnes de 5è. C.P. Rocafonda, de Mataró.

Petit Diccionari. Alumnes de 5è. C.P. El Sagrer, de Barcelona.

Una setmana a les Garrigues. Alumnes de 5è. Col·legi Sant Ignasi, de Barcelona.

CICLE SUPERIOR

Visita al Museu d'Història de la Ciutat. Alumnes de 6è. Escola Montessori, de l'Hospitalet de Llobregat.

Collserola i els turons de Barcelona. Alumnes de 6è. Escola Arrel, de Barcelona.

Sant Llorenç del Munt i la Serra de l'Obac. Alumnes de 7è. Centre d'Estudis Gresol, de Terrassa.

Cinc fotonovel·les de temàtica medieval (5 treballs). Alumnes de 7è. Escola Vedruna, de Tona.

Europa de l'Est. Alumnes de 7è. Escola Cossetània, de Vilanova i la Geltrú.

Plantes medicinals. Alumnes de 7è. Escola Montsant, de Reus.

Un xic de toponimia de Torroja. Alumnes de 6è, 7è i 8è. Col·legi Públic, de Torroja del Priorat.

Boires a Miralles i La Llacuna. Alumnes de 6è, 7è, 8è. C.P. Santa Maria, de La Llacuna.

Oficis desapareguts de Cadaqués. Alumnes de 6è, 7è i 8è. C.P. Caritat Serinyana, de Cadaqués.

La població de Siurana d'Empordà. Alumnes de 6è, 7è, i 8è. Col·legi Públic, de Siurana d'Empordà.

Els nostres arbres. Alumnes de 7è i 8è. C.P. Verge del Roser, de Vallmoll.

Taller d'Història: Els molins d'aigua i la societat del seu temps. Alumnes de 7è i 8è. C.P. El Cabrerès, de l'Esquirol.

Xerriol, revista escolar. Alumnes de 7è i 8è. Escola Flama, de Sant Fruitós de Bages.

L'església romànica d'El Pla. Alumnes de 8è. C.P. Sant Ramon, d'El Pla de Santa Maria.

16 relats. 16 misteris. Moltes pistes. 16 solucions. 1 recull. Alumnes de 8è. C.P. Bac de Cerdanya, d'Alp.

L'art romànic. Alumnes de 8è. Escola El Turó, de Mataró.

La ràdio a les escoles. Una experiència amb l'emissora local. Alumnes de 8è. C.P. Joan Maragall, de Sant Cugat del Vallès.

Va de conte... Alumnes de 8è. Escola Santa Maria d'Artés, d'Artés.

Les fornícules i sants dels carrers de Manlleu. Alumnes de 8è. Col·legi Nlra. Sra. del Carme, de Manlleu.

Treball sobre la visita a una filatura. Alumnes de 8è. Escola Abadessa Emma, de Sant Joan de les Abadesses.

Preparem un viatge al País Valencià. Alumnes de 8è. Escola l'Horitzó, de Barcelona.

Els indianos a la nostra comarca. Alumnes de 8è. Escola Cossetània, de Vilanova i la Geltrú.

Iniciació a la pràctica meteorològica. Alumnes de 8è. C.P. L'Era de Dalt, de Tona.

CICLES DIVERSOS

El segar i el batre. Alumnes de 3r. 4t. i 5è. d'EGB. **Quan els rius de la Segarra porten aigua.** Alumnes de 6è. 7è. i 8è. d'EGB. C.P. Vall d'Ondara, de Ribera d'Ondara.

Llampec número 18, revista escolar. Alumnes de tots els nivells. Escola Cooperativa El Puig, d'Esparreguera.

Sant Jordi 1989. Alumnes de tots els nivells. C.P. Josep M. Xandri, de Sant Pere de Torelló.

Expliquem coses. Alumnes de tots els nivells. C.P. Les Moreres, de Les Pobles.

Arbres de Lleida. Alumnes de tots els nivells. C.P. Joc de la Bola, de Lleida.

El follet que no tenia color. Alumnes de tots els nivells i educació especial. Escola Llevant, de Badalona.

L'escola dia a dia. Alumnes de tots els nivells. C.P. Verge de la Muntanya, d'Esparreguera.

BUP, COU i FP

Som una nació. Alumnes de 1r. BUP. **Estudi de «El montañés», periòdic vigatà 1854.** Alumnes de COU. Col·legi Sant Miquel dels Sants, de Vic.

Pràctiques de Ciències. Alumna de 1r. BUP. I.B. Sant Josep de Calassanç, de Barcelona.

Personatges que han donat nom a carrers i places de Castellar. Alumnes de 2n. BUP. Escola El Casal, de Castellar del Vallès.

Genealogia familiar (6 treballs). Alumnes de 3r. BUP. I.B. Pius Font i Quer, de Manresa.

Història de Catalunya fins al s. XVIII. Alumne de 3r. BUP. I.B. Castell d'Estela, d'Amer.

Retallable de l'I.B. Infanta Isabel d'Aragó. Alumnes de 3r. BUP. I.B. Infanta Isabel d'Aragó, de Barcelona.

Estudi del Cap de Creus. Alumnes de 3r. BUP. Col·legi Ntra. Sra. del Carme, de Balaguer.

El cavaller de la creu. Aproximació a la novel·la de cavalleries del segle XVI. Alumnes de 3r. BUP. Escola L'Horitzó, de Barcelona.

Treballs de literatura i art (3 treballs). Alumnes de 3r. BUP i COU. I.B. Gaudí, de Reus.

Treballs de coneixement del medi històric i tecnològic (4 treballs). Alumnes de 3r. BUP. Centre d'Estudis Gresol, de Terrassa.

Graffiti al Maresme i d'altres treballs diversos de literatura i coneixement del medi (18 treballs). Alumnes de 2n., 3r. BUP i COU. I.B. Els Tres Turons, d'Arenys de Mar.

Estudi ecològic del riu Foix (5 treballs). Alumnes de COU. I.B. Eugeni d'Ors, de Vilafranca del Penedès.

Control d'aigües. Alumnes de 3r. FP II Química. **Oli d'oliva.** Alumnes de 3r. FP II Química. I.P.F.P. Esteve Terrades, de Cornellà de Llobregat.

Treballs de simulació d'empresa (6 treballs). Alumnes de 5è FP Administratiu. I.F.P. La Garrotxa, d'Olot.

Premi especial Mil·lenari, dotat amb 100.000 ptes.

Catalunya 1000 anys. Alumnes de 8è. Col·legi Ntra. Sra. del Carme, de Balaguer.

DES D'EL RETIRO

Josep M. Sanmaeti

Grapo fins al darrer moment

A questa vegada sí, no hi hagué error administratiu: a dos quarts de dues del migdia del dia 25 de maig va morir a l'Hospital Gregorio Marañón de Madrid el membre del GRAPO José Manuel Sevillano Martín. Feia 117 dies que havia començat una vaga de fam en senyal de protesta per la política de dispersió de presos d'aquesta organització terrorista determinada pel Ministeri de Justícia. Sevillano Martín va dur la seva protesta fins a l'últim extrem, fins a la mort per inanició. Deu dies abans, una nota oficial el donà per mort, símptoma evident del neguit amb qué les autoritats centrals esperaven el desenllaç. Al cap de cinc minuts de difondre's la notícia, la policia havia adoptat mesures especials per prevenir alguna reacció de represàlia dels *grapos* encara lliures, sobretot després de les amenaces rebudes des d'altres militants també en vaga de fam a la presó de Sevilla.

La mort de Sevillano Martín va ser possiblement inútil del tot. No va servir per a res, ja que el ministre de Justícia, Enrique Múgica, va dir uns minuts després que el seu departament mantindria intacta la seva política de dispersió dels presos terroristes. Però resulta que hi ha 39 *grapos* més en vaga de fam i que tres d'ells estan en una situació molt delicada de salut.

És a dir que el problema no s'ha acabat amb la mort de Sevillano, sinó que possiblement s'ha aguditzat i pot acabar com una veritable tragèdia, si és que una sola mort no ho és ja.

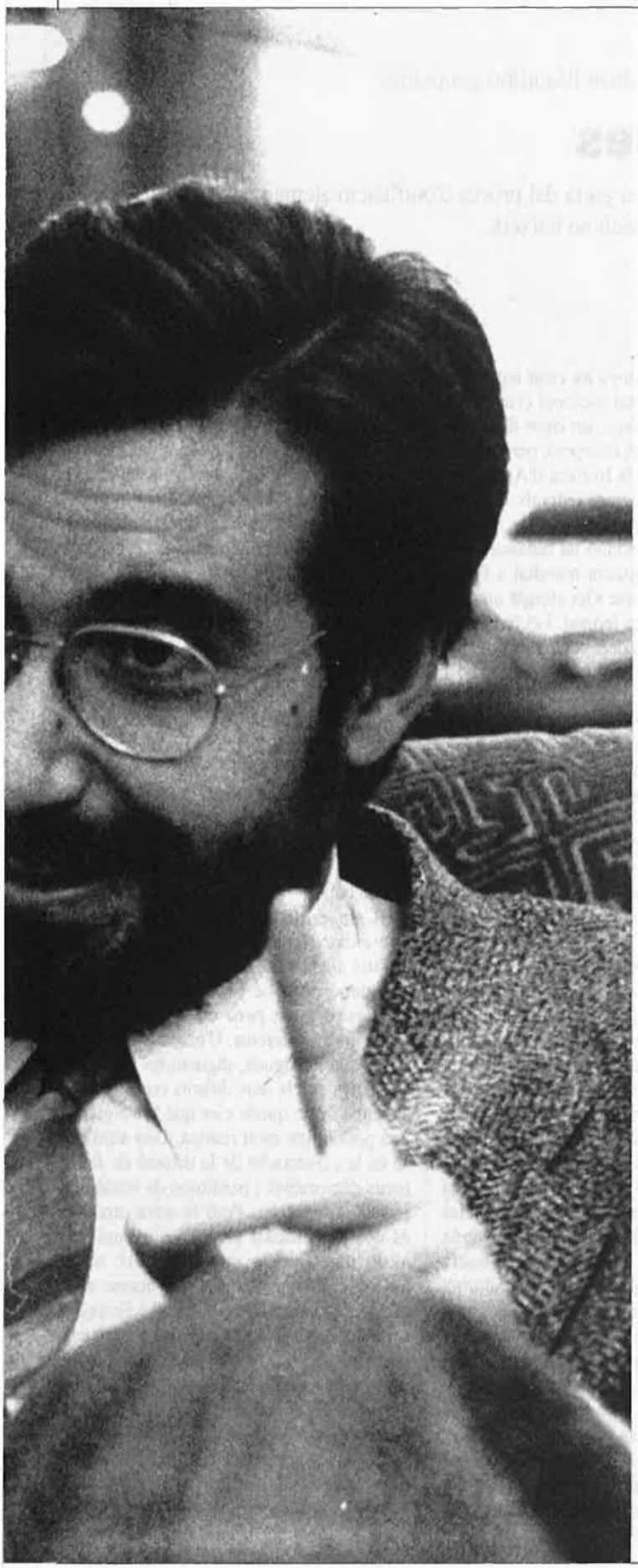
Aquest episodi en la lluita antiterrorista a l'estat espanyol demostra novament fins a quin punt pot arribar el sectarisme i el dogmatisme d'alguns partidaris de la lluita armada. Deixar-se morir de fam per no res pot ser un monument a la conseqüència ideològica i al testimoniatge personal, però al mateix temps és una solemne estupidesa com a actuació política. És cert que els *grapos* superivivents disposaran ara d'un màrtir per la causa i que la seva tossuderia podrà ser manipulada convenientment per encoratjar la resistència dels altres, però això no proporciona cap èxit teòric o estratègic a l'organització ni als seus militants presos o lliures. És a dir, que des del punt de vista de la lluita antiterrorista la mort de Sevillano Martín canvia molt poc o gens les coses.

L'admiració que pugui provocar una persona que dóna la seva vida per unes idees, no ha de fer oblidar que la lluita en últim extrem és entre un estat democràtic i una organització que no accepta les normes de convivència molt majoritàries i que recorre a la violència indiscriminada per imposar els seus objectius. De grups d'aquesta mena n'hi ha hagut també a Itàlia i a Alemanya, i els seus ideòlegs (els que no han acabat *suïcidats*) han reconegut en general la inutilitat i l'error que significa la lluita armada al si de les societats democràtiques. Aquestes ofereixen actualment suficients canals de participació perquè no calgui recórrer al tret al clatell per fer acte de presència política.

¿NO HI HAVIA MÉS REMEI?

Ara bé, partint de la legitimitat de l'estat democràtic, l'afer de Sevillano Martín i dels presos del GRAPO planteja també l'escassa capacitat de maniobra del govern central, que posa per damunt de tot el principi d'autoritat. És evident que si les coses es presenten com una prova de força entre l'estat i els GRAPO, el primer no solament és el més fort, sinó també el més legitimat davant d'una societat que ha optat des de fa temps pels mètodes democràtics. Però abans d'arribar a aquest extrem es podien haver buscat solucions parcials alternatives. L'escassa, per no dir nul.la, flexibilitat governamental ha provocat fins i tot la divisió de les forces democràtiques, per exemple

arran de la polèmica sobre l'alimentació forçosa dels vaguistes del GRAPO.

Des de feia uns anys el govern s'havia adonat que el sistema de mantenir el presos terroristes (del GRAPO o d'ETA) aplegats en una o dues presons, havia permès que es constituïssin en grups organitzats que tenien el suport de familiars i amics i que formaven una mena de reserva política, de rereguarda logística i propagandística dels esca-mots lliures i operatius. Es va decidir la seva dispersió i posteriorment la possibilitat de fer-los complir la condemna sencera sense dret a la redempció de la pena.

Cada pres havia de decidir individualment entre reciclar-se en els estaments democràtics, o continuar sol i fins al darrer moment la lluita. Aquest operació no tenia matisos, i potser això és el que la va complicar tant. ¿No es podia haver adoptat una política de dispersió gradual, triant un per un els presos afectats? ¿No es podien haver negociat mesures que esmorteïssin en part l'aïllament en què queien els terroristes condemnats?

És cert que al capdavall de tot hi ha la consideració de si aquests presos ho són per raons d'ideologia, és a dir, si són presos polítics o no. El fet de mantenir-los junts i en circumstàncies especials semblava que els donava aquesta valoració ideològico-política, mentre que barrejats amb els presos comuns se'ls assimila millor a aquesta classe.

És potser en aquest aspecte que la mort de Sevillano Martín té més incidència, i on es podria buscar en qualsevol cas alguna justificació. José Manuel va morir reclamant que se'l tingués com un pres polític i no com un simple bandoler que atracava bancs per fer-se ric i fugir després a les illes del Carib. Els seus atracaments a mà armada eren deguts a una manera de pensar i a un credo polític molt determinat.

El principi d'autoritat, però, constitueix un dels eixos principals de l'actuació governamental del PSOE. Revestit de la seva legitimitat i de la seva autoritat, el govern creu que la negociació és un signe de feblesa i el pacte una derrota. Aques-ta actitud ha hagut de ser modificada a mesura que el PSOE perdia incidència electoral, però encara val per a certs col.lectius, especialment els marginals (presos, emigrants il.legals, terroristes, etc.). L'anquilosa-ment del problema dels *grapos* és des d'aquest punt de vista responsabilitat dels dos costats.

INTERNACIONAL

La reunificació alemanya podria modificar l'equilibri geopolític

¿Por? No gràcies

L'escriptor Hans Magnus Enzensberger parla del procés d'unificació alemanya i a tots els que el temen els llança un missatge: el IV Reich no naixerà.

Un fantasma recorre l'Europa de 1990: és el fantasma de l'Alemanya unida. La crisi del comunisme real ha fet saltar no solament els equilibris geopolítics, sinó també consolidades certeses sobre l'estat modern. El terratrèmol de 1989 ha dut novament al primer pla la qüestió alemanya, de sempre vertadera creu de l'esquerra del Vell Continent. Mentre la figura de Karl Marx sembla condemnada a l'oblit, emergeix amenaçadora la d'Otto von Bismark i omple d'ombres sinistres la vida del centre d'Europa.

Una dada és certa, cap país europeu provoca sentiments tan contradictoris d'odi/amor en els seus veïns com la nació alemanya. La pregunta és, doncs, lícita: ¿que hem d'esperar de les ribes del Rin en aquestos darrers anys del segle? ¿La pàl.lida Mare Alemanya camina potser cap a un IV Reich? O, en canvi, ¿el fracàs de la història nacional que culmina en la tragèdia del nazisme ha marcat una ruptura irrevocable i ha fet d'Alemanya el país més secularitzat, més modern i més *americà* d'Europa? Dubtes, interrogants, incerteses... per cercar-ne les respostes hem parlat amb Hans Magnus Enzensberger, una de les personalitats més pretigioses i lliures de l'àmbit intel.lectual alemany.

—La perspectiva de la reunificació de les dues Alemanyes ha provocat violentes polèmiques entre els intel.lectuals: el tema de la identitat alemanya encara és clarament molt problemàtica i delicada. ¿Quina és la seua opinió?

—De fet només són fantasmes o, és clar, mistificacions. Hi ha un component irracional al qual està molt exposada la part intel.lectual del país. I no deixa de ser interessant el fet que en altres països europeus les reaccions sobre aquestes qüestions són molt més pròximes a les de la majoria dels intel.lectuals alemanys que a les de la població. La gent normal té menys por. Aquestes pors tenen a veure amb el record. Qualsevol que tinga un mínim de memòria històrica sap que el pitjor període de la història alemanya ha estat aquell en què ha existit un estat nacional entre 1870 i 1945. Només 75 anys, un lapse de temps brevíssim, quasi una excepció, però alhora tràgica. En realitat la història d'Alemanya és la història de sistemes federals. Res parangonable al centralisme de l'estat francès. Aquesta tradició ha renascut després de la segona guerra mundial a l'Alemanya occidental, que s'ha atorgat una estructura de república federal. I el federalisme és sense més un dels pocs trets positius del nostre sistema polític: raonable, bo i funcional.

—¿Per tant és una por injustificada la dels que parlen d'un pròxim IV Reich?

—No compartesc aquestes pors, més que res perquè, a pesar de les ximpleries que es defensen des d'algun lloc i les errades del canceller, no crec que després de totes les grandioses transformacions que han ocorregut en el cor d'Europa puga sorgir un estat-nació alemany centralitzat a la vella manera.

—¿I, llavors, com preveu que acabarà l'empresa?

—La característica fonamental de la societat alemanya occidental dels últims decennis és el triomf de la mediocritat (terme que no entenc en sentit pejoratiu) i l'esperit mercantil. I el federalisme en l'àmbit institucional, però hi ha un darrer aspecte que s'ha de considerar amb molta atenció i que per a mi és decisiu: la transformació de la relació entre societat civil i estat. Doncs bé, aquest canvi s'ha produït a favor de la societat civil, per als alemanys es tracta d'una vertadera i pròpia revolució cultural. És el final d'una tradició que ha dominat Alemanya per més d'un segle i que es fonamentava en l'exaltació acrítica de l'autoritat i de l'estat ètic, que Hegel havia "enaltit i concebut". Tot això ja no existeix o, si volem ser més cauts, diguem que s'ha reduït dràsticament. Per exemple, la por reverencial dels joves alemanys davant els símbols estatals com l'exèrcit és molt inferior a la dels seus coetanis francesos. El govern federal és vist per molts només com una molèstia. El prestigi de l'estatalitat com a tal s'ha erosionat i en la mesura que ocorre això creix l'autonomia de la societat. I per a mi és interessant veure que aquests tipus de relacions espontànies, quasi moleculars, es reprodueixen també a l'Est. Un alcalde d'una ciutat de l'est es troba amb un d'una de l'oest i sense necessitat d'acords internacionals o de cimeres instituexen una línia comuna de transport o resolen problemes pràctics, els únics que realment compten per a la gent. I això es repodueix a nivells de massa, en milions de cases i en totes les esferes, des de la cultura fins a les decisives de les relacions econòmiques i dels lligams infrastructurals. Pense que significa poder-se cridar lliurement per telèfon entre les dues Alemanyes: és una espècie d'integració de fet. En suma, la unificació la poden fer ben bé des de baix.

—¿Com explica, doncs, els sentiments que encara avui provoca a Europa la qüestió alemanya?

—Entenc molt bé les raons històriques d'aquestes pors, però cal distingir entre dos aspectes diferents. D'un costat, hi ha la por a una recaiguda, diguem-ho així, dels alemanys en els seus dolents costums precedents. I que quede clar que la veig com una possibilitat molt remota. Una altra cosa és la constatació de la difusió de fenòmens deplorables i perillosos de tendència racista o xenòfoba. Però la nova dreta no és una especificitat alemanya, existeix en molts altres països industrialitzats: no hi ha cap diferència entre el que ocorre ací i el que s'esdevé a Escandinàvia, a França o a Itàlia. Això ja no té cap tret típicament germànic i s'ha d'explicar examinant les mutacions de les condicions objectives.

—Insistesc: el que vostè diu és totalment encertat i això no obstant...

—De fet hi ha una dada difícilment contestable i molt desagradable per als nostres veïns europeus: els alemanys són el poble europeu (òbviament excloent els russos)

més nombrós. Una periodista anglesa ha sintetitzat eficaçment aquesta difícil convivència: "Un matí, ens vam despertar i al nostre costat, en el llit, hi havia un elefant". I dormir al costat d'un elefant no és una cosa agradable. Però, ¿hi ha una alternativa? Es tracta d'una simple i brutal dada sobre els fets. Si no és que algú proposa delmar els alemanys, cosa que, afortunadament, ja no s'estila. Haurem d'aprendre a conviure amb aquesta situació com, d'altra banda, els alemanys han de conviure amb el fet que els russos són molt més nombrosos que ells i els portuguesos, amb el fet que els espanyols ho són de sempre.

*—Mentrestant, les potències de l'*eix *que van perdre la guerra després d'haver-la iniciada, Alemanya, Japó i Itàlia, s'estan prenent una inesperada revenja. Les seues economies dominen el món i són les actuals* grans potències.

—És un fet escandalós. Per a nosaltres, els alemanys, és una cosa molt més problemàtica i que reobre la greu i antiga qüestió, tan important en la nostra cultura, de la mala consciència. D'això és testimoni la nostra ambivalent visió de la riquesa. La nostra societat produeix un luxe *mediocre*, tot i ser ben rica, més rica que la italiana en la qual els poderosos exhibeixen sense tants traumes una sumptuositat renaixentista, impensable per a nosaltres. L'Alemanya Federal és el país que més ha canviat a Europa durant la postguerra. Només cal comparar-la amb Itàlia, on hi ha una evident i major continuïtat social i cultural. La bancarrota de la nostra història ha estat tan gran que no n'hem pogut prescindir. Entre nosaltres s'ha donat el més estès i radical desenvolupament del pacifisme i de l'ecologia.

—¿Quines en són les causes?

—Els alemanys han esdevingut molt més escèptics en els desafiaments del progrés i de l'estat i ja no creuen, a diferència de molts francesos, que un míssil siga una cosa de la qual poden vantar-se.

—Però les primeres pàgines dels diaris van plenes d'ecos del passat: les frontere s del 37, la qüestió polonesa, les indemnitzacions de guerra...

—Aquests assumptes no tenen gens de força mobilitzadora. Només són testimoniatges d'una vertadera obra de sabotatge per part dels polítics de professió envers la nova història alemanya. S'arrisca d'enverinar l'amistat entre alemanys i polonesos només per un cínic càlcul electoral abocat a esgarrapar qualsevol vot a la dreta dels *republikaner*. Un sabotatge en perjudici del futur.

—I tanmateix el problema del passat no

"En realitat, la història d'Alemanya és la història dels sistemes federals". DOMÈNEC UMBERT

s'ha resolt com vostè pareix propens a creure, només cal pensar en l'encesa discussió sobre "el passat que no vol passar".

—Aquest debat ha estat l'expressió d'un problema moral que no té solució. Per les culpes del nazisme, per Auschwitz, no hi ha cap resposta adequada. Es poden pagar indemnitzacions materials, es pot intentar que en la societat romanga viva la consciència del problema i impedir que s'esborre el record. Però no podrem arribar a la fi. Punt i prou. Romandrà com una pedra en l'estómac de la societat alemanya, i ningú pot saber per quant de temps.

—Però, ¿és moralment lícita aquesta actitud acusatòria en els enfrontaments amb les noves generacions alemanyes?

—Pense que s'ha de distingir entre el concepte de culpa i el de responsabilitat. La culpa en sentit moral és un qüestió que només pertoca a l'individu: es pot ser culpable del que personalment s'ha fet. Des d'aquest punt de vista, òbviament, les joves generacions no tenen culpa. La responsabilitat és una cosa diferent; per exemple, els pares són considerats "responsables" de les accions dels fills menors, és a dir, fins i tot del que no s'ha fet. D'aquesta responsabilitat, nosaltres, els alemanys, no ens n'alliberarem tan fàcilment. I això pense que es pot fer positiu. Les joves generacions hereten de les precedents el bé i el mal i les alemanyes junt amb la riquesa i el benestar han rebut una hipoteca, no de tipus material, sinó espiritual amb la qual han d'aprendre a conviure. Aquesta distinció entre culpa i responsabilitat serveix també per a no cometre errors psicològics en els enfrontaments amb els joves que, altrament, podrien tenir·efectes negatius o provocar vertaderes reaccions de rebuig.

—Des de fa molt de temps vostè és un punt de referència intel.lectual important per a l'esquerra crítica alemanya occidental. ¿Quin sentit té el terme esquerra*?*

—Deixem de banda l'aspecte semàntic de la qüestió. L'esquerra es troba en una crisi total i definitiva. Em referesc naturalment a l'esquerra històrica constituïda a l'ombra del moviment obrer i que deriva de la tradició de la revolució francesa, incloent-hi també els partits comunistes. L'esquerra en aquest sentit ja no existeix, però això no significa que hagen desaparegut les contradiccions. Cada societat diferenciada produirà sempre polaritzacions i conflictes que, òbviament, assumiran trets diferents en cada moment. Es una il.lusió creure que en aquest món tan turbulent i fluctuant es puga produir una victòria definitiva d'una forma social. Diferent és el problema si aquesta dinàmica conflictiva fa d'alguna manera referència a la tradició del socialisme o si sense més s'autodefineix com d'*esquerra.* Tanmateix, no crec que un capitalisme basat en el mercat tinga respostes vàlides per a tots els problemes o siga la solució de totes les qüestions de la humanitat. Sorgiran nous reptes dels quals no tenim ni la més mínima idea.

—Les velles contraposicions ja no existeixen. Alguns parlen de la fi de la història, ¿es pot viure menystenint la figura de l'enemic?

—No tinga por, de figures d'enemics, no en falten. Potser per a alguns polítics del Pentàgon la crisi del pacte de Varsòvia és una vertadera tragèdia, igual que per als interessos col.legiats de la indústria bèl.lica... però, al món, d'enemics, n'hi ha tots els que vulga. Pense en l'explosió del "fonamentalisme"... En el tercer, quart i cinqué món. Es dreçaran nous i vells espectres. D'altra banda, aquesta transformació ja ha estat percebuda pel cinema: el *dolent* de les pel.lícules americanes ja no és el *roig*, sinó el *boss* (el cap) de la droga o el terrorista àrab.

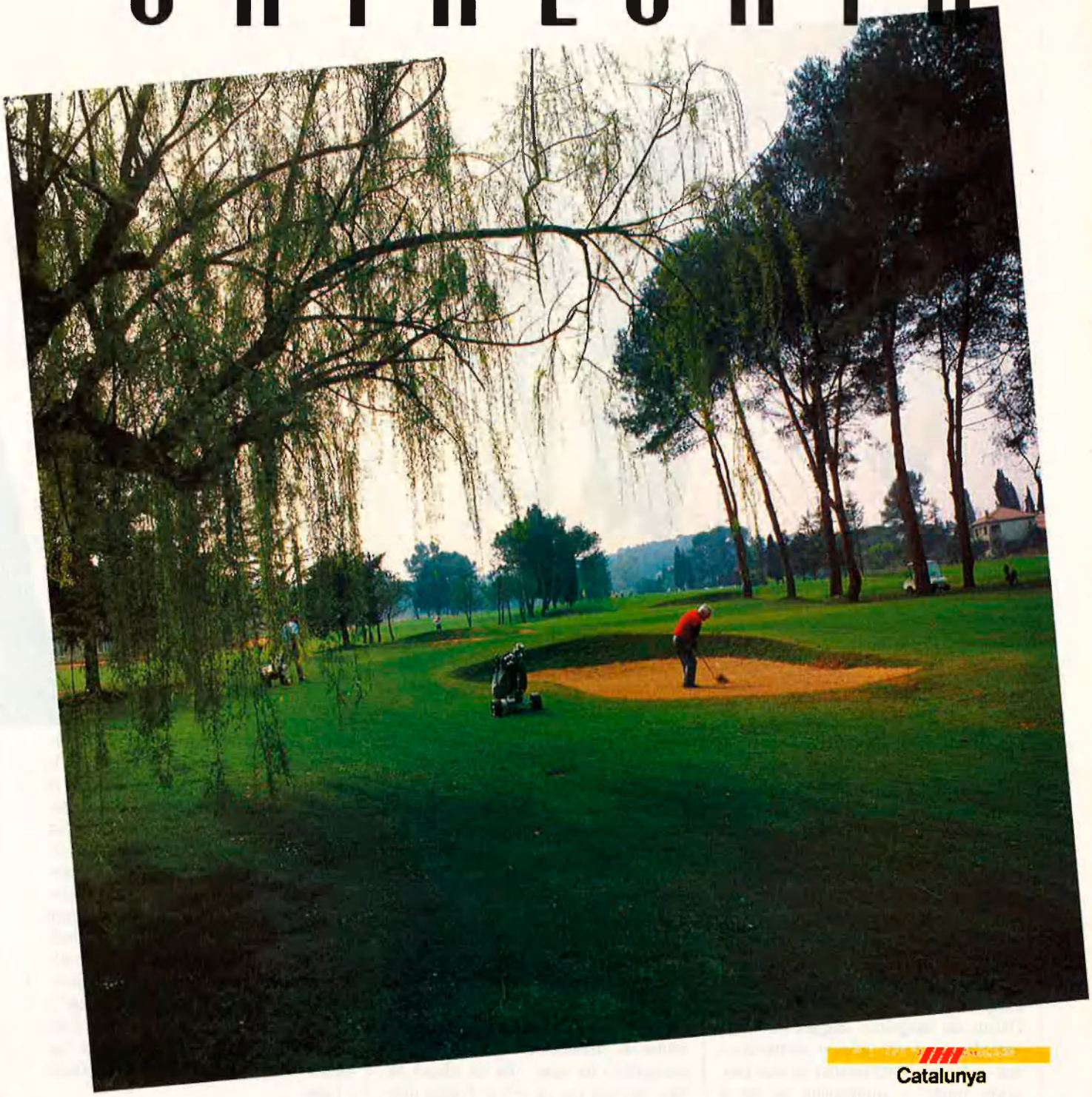
—¿Per què ha assenyalat Itàlia en un dels seus últims assajos com una espècie d'exemple de prototip de la futura evolució dels altres països europeus?

—Era una provocació irònica per tal de subratllar la positivitat de l'antiga tradició italiana de qüestionar l'estat. Per als italians, a diferència dels alemanys, l'estat no és mai una totalitat indiscutible. En aquest sentit, això anticipa el que, més tard, serà una tendència futura de les societats complexes. Es clar que l'administració i la burocràcia continuaran existint, però l'ídol de l'estat, que els italians no han venerat mai, serà abatut del seu pedestal.

Angelo Bolaffi/ L'Espresso
Trad.: Vicent Hernàndez Esteve

GOLF, TOT L'ANY A

CATALUNYA

Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament de Comerç
Consum i Turisme
Direcció General de Turisme

L'islamisme a Algèria

Al.là és gran

Als carrers d'Alger el Front Islàmic de Salvació demostra el formidable augment del seu poder, enfront d'un FLN que no havia aparegut mai tan absent ni tan prop de la ruptura.

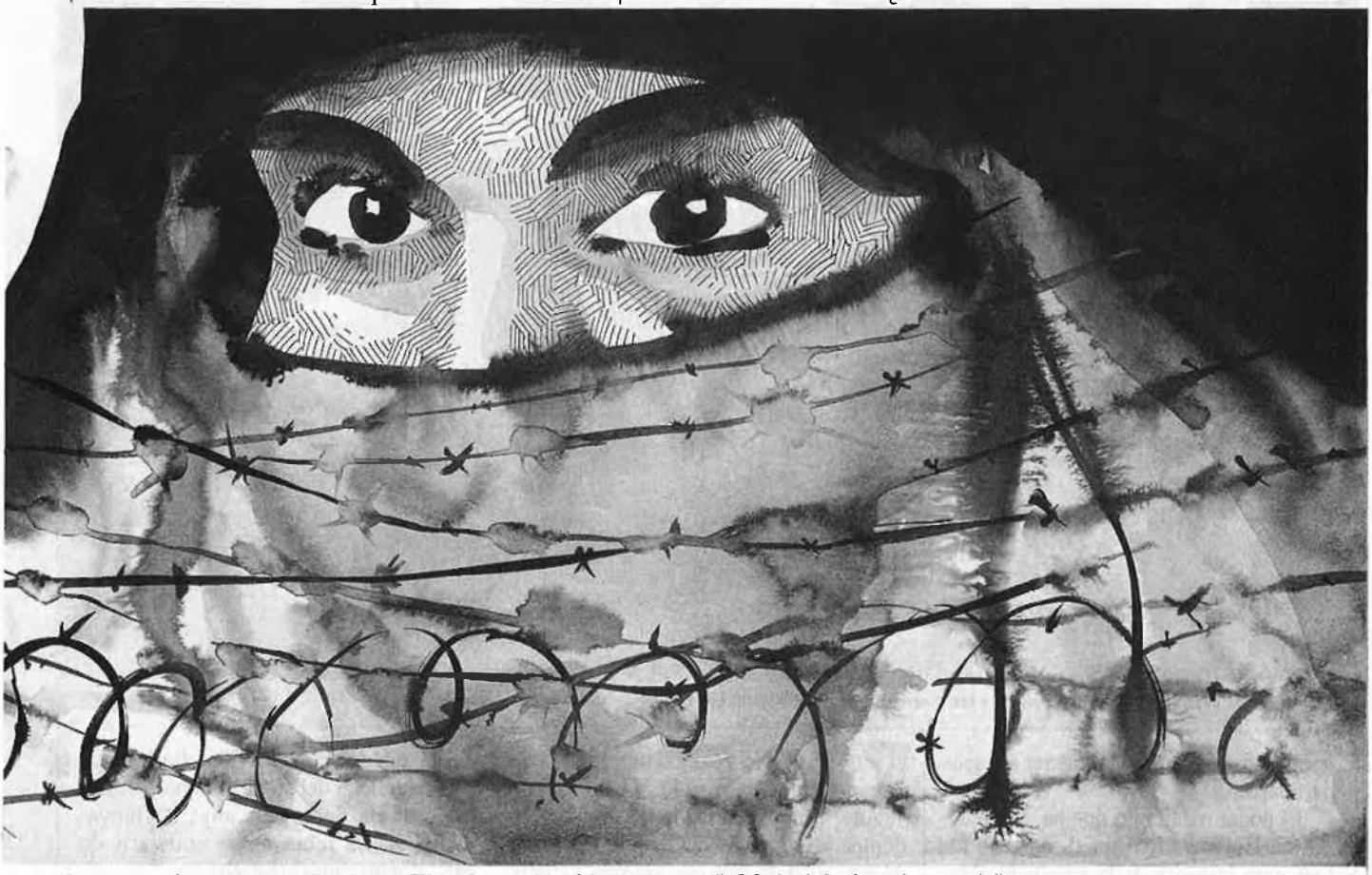

Amina és una jove de 20 anys que voldria ser veterinària i estudia a la Universitat d'Alger. Amina, europeïtzada, es nega a posar-se el vel. El dijous 19 d'abril es manifestava pels carrers d'Alger amb els seus companys del moviment de protesta contra la violència, creat a tot estirar fa una setmana. En són un miler, la majoria xicots que han vingut amb les seues amigues. Xicots joves que criden: "¡Alto a la violència!", "¡Càstigs als agressors!" Des del 27 de març, inici del ramadà, el mes sagrat de l'Islam, els integristes ataquen les dones –estudiantes o no, soles o acompanyades– a les quals recriminen la seua conducta "impia" o, simplement, no dur el famós hidjab. Llavors, Amina protesta sense il.lusió: "La meua veïna de pis s'estranya del meu comportament. Li agradaria, fóra com fóra, que jo portés vel. Ara com ara, pense que de les dues ella es la més representativa de les dones algerianes de 20 anys. No jo. És una llàstima".

L'endemà, no en són 1.000, sinó 10.000 persones les que es manifesten a Alger en resposta a la crida del Front Islàmic de Salvació (FIS). Ni una sola dona en forma part. El xeic Abassi Madani, president del Front, els havia demanat de "romandre a l'interior de les mesquites i de resar". En un silenci pesant, protegit per un servei d'ordre musculós, l'onada de "barbuts" puja des de la plaça de l'I de maig, al centre de la vila, en el barri dels Golf on té la seu la presidència de la república. Al capdavant de la comitiva, una banderola en àrab: "Som musulmans, prou de provocacions". Més lluny, retalls de tela proclamen: "Laïcisme=intolerància, Islam=tolerància". I fins i tot aquest eslògan que s'ha vist a Teheran i a Islamabad, dedicat als mass media occidentals: "Not East, not West, Islam is the Best" ("Ni Est, ni Oest, l'Islam és el millor"). Al final de la marxa, Abassi Madani demana la dissolució de l'Assemblea Nacional i de les mesures contra la inflació i l'atur.

Res de massa nou. Però, amb la proximitat de les eleccions municipals i departamentals, previstes per al 12 de juny, el FIS és evidentment l'únic moviment capaç de mobilitzar tants manifestants pels carrers de la capital algeriana. Una formidable demostració de poder, perfectament controlada, d'una disciplina quasi militar.

Des de mitjanit, els homes encarregats del servei d'ordre s'estaven als seus llocs. ¿Qui són? A Alger es diu que més d'un centenar de militants islàmics s'han format en les escoles islàmiques i en els

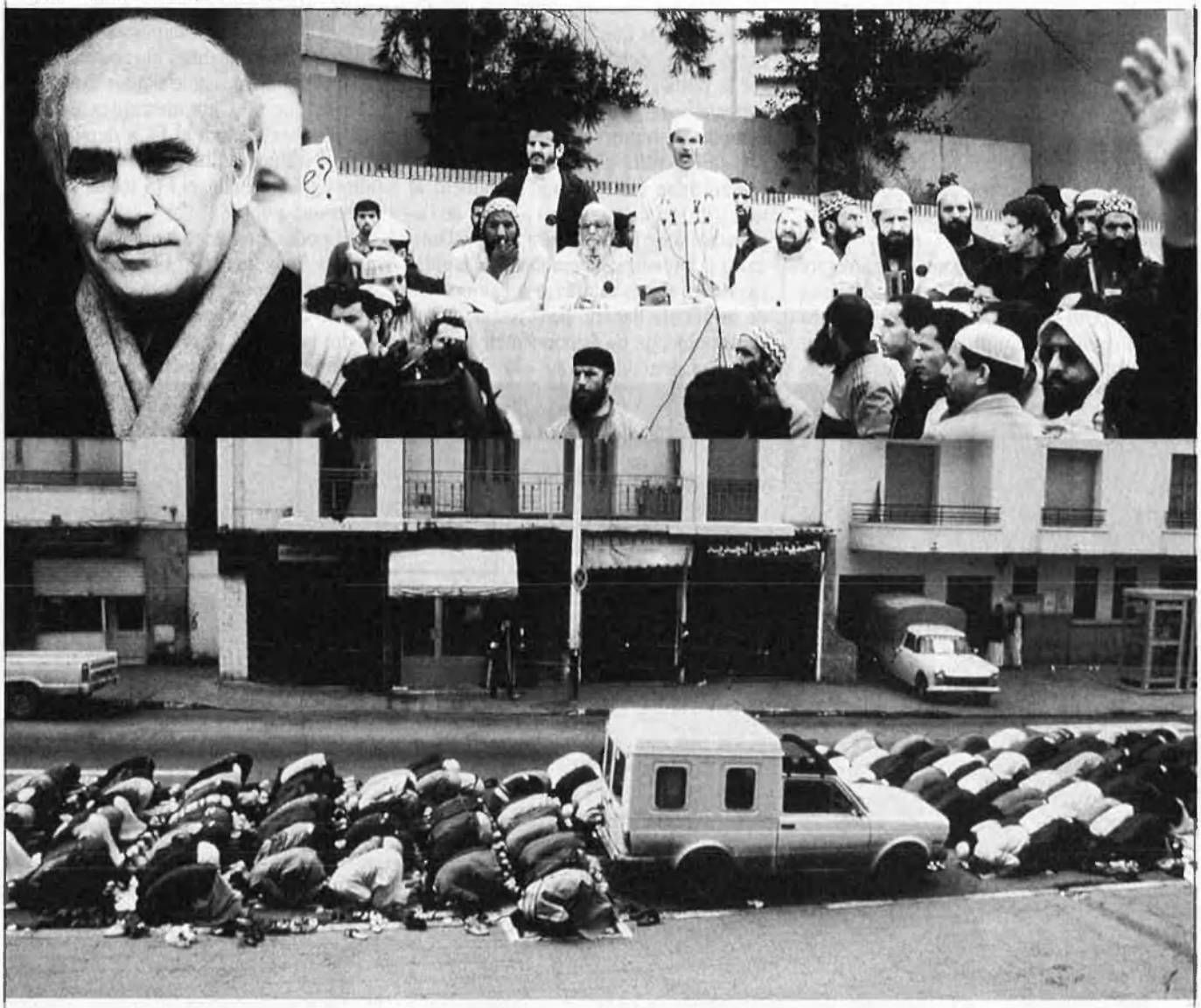
camps d'entrenament iranians. Ells són els que deuen haver-se encarregat de l'organització de la manifestació del divendres. Aquests soldats de l'Islam, de retorn a Teheran haurien garantit la instrucció dels nous reclutes, cosa que podria explicar les nombroses semblances entre la manifestació d'Alger i les de Teheran, al començament de la revolució islàmica fa deu anys. La mateixa tàctica, les mateixes consignes i els mateixos eslògans.

Naturalment, els responsables del FIS neguen qualsevol ingerència exterior. "¡Nosaltres no som integristes!", protesta Abassi Madani. Tanmateix rebutja contestar les preguntes de *L'Express* perquè sospita que es tracta d'una publicació jueva" des que la revista va dedicar la portada, el 2 de febrer d'enguany, als perills de l'integrisme a Algèria, un embolic de rumors diabòlic. "La vostra revista ens titlla d'extremistes; nosaltres sempre hem estat al mig, justament al mig". El FIS es pronuncia a favor de l'aplicació integral de la xara (llei islàmica) que preveu concretament la lapidació de les dones adúlteres o l'amputació de la mà als lladres, però reconeix que aquest objectiu no es podrà atènyer si no hi ha un període de transició: "Una generació, potser més". Madani fa de guia espiritual, d'ídol a vegades. El seu nom és escandit en les tribunes dels estadis pels seguidors de l'equip nacional de futbol. Més populista que popular, el FIS marca les consignes dels joves. Dos de cada tres algerians tenen menys de 25 anys. El moviment els ofereix la tranquil.litat d'una comunitat solidària i els promet un món millor en el més enllà (el 63% dels que tenen entre 15 i 22 anys no tenen treball).

La influència del FIS no ha deixar de créixer des que Algèria, en resposta a les revoltes d'octubre de 1988, s'hagué de comprometre en la via de les reformes democràtiques, la pràctica de les quals encara s'espera. Els islamistes han sabut explotar les esperances decebudes utilitzant el millor possible aquest lloc d'encontre que són les mesquites de què també s'havia servit el FLN durant anys com a tribuna política. A Alger, i a les altres grans ciutats, el FIS les ha controlades una a una.

El poder, impotent, ha deixat fer. Més encara: l'any passat, el FIS va ser legalitzat, menystenint l'article 5 de la llei dels partits que "cap associació política no podrà basar [...] la seua actuació en uns fonaments exclusivament confessionals".

Una vegada autoritzat per ells mateixos un moviment que qualifiquen d'il.legal, ¿què pot fer d'ara endavant el govern i el president Chadli Ben Djedid, l'únic suport del qual és el d'un FLN en ple desconcert? La crisi econòmica i la corrupció generalitzada –denunciada per l'antic primer ministre Abelhamid Brahimi– han acabat de desacreditar el partit únic. Les lluites internes enfronten conservadors, nostàlgics de Bumedian, i reformistes, partidaris de Chadli. Les contramanifestacions a què el FLN ha convocat els seus fidels, el mateix dia de la marxa del FIS, només han atret uns centenars de persones en províncies. A Al-

El govern que presideix Chadli Ben Djedid es veu amenaçat per un moviment que ell mateix ha autoritzat.

ger, prudentment, han renunciat als seus partidaris.

"El poder recull allò que ha sembrat", afirma Hocine Ait Ahmed, un dels últims caps històrics de la revolució algeriana, de retorn després d'un quart de segle d'exili. Encara l'any passat, els barons del FLN jugaven de sotamà la carta del FIS. Deien: "Nosaltres o el caos integrista". D'alguna manera però, els islamistes s'han escapolit del seu control".

A imatge dels partits comunistes dels països de l'Est, el FLN, en altres moments totpoderós, és al caire de la implosió. Alguns esperen una escissió abans de les eleccions municipals i departamentals del 12 de juny. Els més oportunistes ja estan preparats: una seixantena de diputats del FLN, dels 295 que té l'Assemblea Nacional Popular, haurien assegurat ja discretament al FIS el seu suport. No s'exclou una aliança de circumstàncies entre el FLN i el FIS.

Any i mig després de les revoltes, la democratització va arribar a ser lletra morta. El nou codi de premsa és dels més restrictius. El codi de la família, encara en vigor, fa poc de cas –i això és el mínim que es pot dir– de la dona algeriana. Finalment, la seguretat militar, vertadera policia política, continua amb les seues activitats. Per totes aquestes raons i algunes altres, el Front de les Forces Socialistes d'Ait Ahmed boicotejarà purament i simplement les municipals de juny: "Els daus estan trucats".

Un altre cap històric de la revolució algeriana podria estripar les cartes més prompte encara. El rumor corria per Alger a començament de setmana: Ahmed Ben Bella, primer president de la república, podria tornar de l'exili helvètic el darrer dia del ramadà. Ben Bella, que s'ha beneficiat del suport financer d'Aràbia Saudita durant els anys d'allunyament, hauria rebut molts emissaris de FIS. ¿Faran causa comuna?

Només els militars, es diu, podrien parar el flux islàmic... si fóra necessari. El general Mustafa Chellufi i secretari general del ministre de Defensa ha afirmat recentment que "l'exèrcit no permetrà... que els homes que arriben al poder mitjançant la democràcia... ens duguen a la democràcia". La presència de Ben Bella al costat dels integristes acabaria de convertir el FIS d'una manera definitiva en una cosa insuportable als ulls dels militars. Si no pot controlar els islamistes, el president Chadli, en autoritzar el retorn de Ben Bella, jugaria llavors l'última carta per a conservar el poder: l'exèrcit.

Marc Epstein/L'Express / Trad.: V.H.E.

OPINIÓ

¡Ull viu amb el Quebec!

Gorbatxov ha passat pel Canadà, camí de la cimera de Washington, sense pena ni glòria. I el principal culpable d'això ha estat un conflicte que, per alguna raó incomprensible, la premsa d'aquesta part d'Europa no ha tractat com cal: el Quebec.

Apunten en la seua agenda la data del 23 de juny perquè podria passar que aquest dia haguérem de parlar del Quebec com ara estem parlant de Lituània o Eslovènia. A partir del 23 potser el Quebec reprendrà el camí independentista que deixà aparcat en un trist referèndum el 18 de maig del 1980.

Comencem pel començament. Els quebequesos van aprovar en aquell referèndum mantenir-se dins Canadà. Això, ho votà un 59'5 per cent de la població. Des del 1967 el moviment nacionalista francòfon havia anat creixent lentament. Aquell 1967 el general De Gaulle va cridar des del balcó de l'Ajuntament de Montreal "Vive le Québec libre". Un crit que fou punt de partida. De sobte, els quebequesos –francòfons enmig del Canadà, anglòfon– van prendre consciència de la seua minorització. El Canadà, aleshores, encara era administrat per la Gran Bretanya. Els quebequesos constituïen el 80 per cent de la població del Quebec però malgrat això la seua presència al món dels negocis o la política era ínfima.

Tres anys després, la lluita armada del Front d'Alliberament sotraga el país. La mort del ministre de treball, després d'haver estat segrestat, desencadena l'estat d'excepció i l'exèrcit canadenc arrasa el país fins acabar amb els independentistes. En els anys posteriors seria el mateix Partit Québecois l'encarregat d'impedir el resorgiment independentista. I aquesta feina bruta va ser una de les causes del fracàs quan, el 1980, René Levesque decideix fortament pressionat pels sectors independentistes del partit, demanar la independència per la via legal.

L'altra causa està en l'origen de l'actual crisi. Per mantenir el Quebec dins la federació, el govern canadenc d'aleshores va proposar, amb motiu de la *devolució constitucional* del 1982, una sèrie excepcional de mesures a favor dels quebequesos. Eren les següents:

—La declaració que el Quebec és una "societat especial" dins el Canadà, amb els poders especials per a protegir el francès com a idioma propi. (D'acord amb aquestes mesures, per exemple, està prohibit, ¡pro-hi-bit!, usar l'anglès per a la publicitat exterior dels comerços.

—El Quebec te dret a nomenar tres dels nou jutges del Tribunal Suprem.

—El Quebec pot seleccionar els immigrants que vol que s'establesquen en el seu territori i fixar-ne una quota numèrica.

—Té el dret a vetar els canvis que puguen produir-se en la Constitució.

—I pot controlar les despeses econòmiques que faça el govern central en allò que l'afecta.

Aquestes disposicions, veritablement estraordinàries si, per exemple, les comparen amb la nostra situació, es van conèixer amb el nom de *Pacte de Meech*. I aquest pacte havia de ser ratificat per totes les províncies del Canadà abans del 23 de juny d'enguany. Tres províncies –Manitoba, Terranova i New Brunswick– es neguen a fer-ho, per tant, el pacte serà anul.lat. I els quebequesos, davant això, se senten enganyats.

Una enquesta del *Toronto Star* assegurava fa pocs dies que si el referèndum en favor de la independència es repetís avui, el resultat seria d'un 60% a favor.

Vicent Partal

Txecoslovàquia i Bulgària

Txecoslovàquia i Bulgària celebren aquest mes les primeres eleccions lliures i democràtiques des de la instauració dels respectius règims comunistes en acabar la segona guerra mundial.

Són els dos últims a efectuar comicis dels sis països de l'Est europeu aliats de l'URSS. Així es clou definitivament una època a la part central i oriental del nostre continent i aquells sis països inicien de manera decidida el seu camí cap al retrobament amb l'altra Europa, l'occidental.

Són eleccions diferents perquè en el cas de Txecoslovàquia, que vota els dies 8 i 9 de juny, es tracta d'un país de l'Europa central, molt lligat històricament i culturalment a l'espai alemanyo-austríac. Bismark, al segle passat, va definir Bohèmia com "la plaça major d'Europa". És un país industrialitzat, on ha reaparegut en el panorama polític un seguit de forces homologables a les existents a l'Europa occidental i, sobretot a les de l'espai centreuropeu alemanyo-austríac abans esmentat. Només cal recordar que el primer viatge a l'estranger de Vaclav Havel, tot just nomenat cap d'estat, no va ser ni a Moscou ni a Washington, sinó a les capitals de les dues Alemanyes.

En el cas de Bulgària és tracta d'un país balcànic i bàsicament agrari, situat a la part oriental del continent i allí, com a Romania, els excomunistes que ara es proclamen socialistes controlen la situació i la transició. En aquella zona la influència soviètica té moltes més possibilitats de sobreviure que a Hongria, Txecoslovàquia, Polònia o la RDA. L'oposició democràtica, com en el cas romanès, sols té força a les ciutats, mentre el camp continua sota el control estricte de les velles autoritats, ara reconvertides de comunistes a socialistes.

TXECS I ESLOVACS, DOS POBLES FEDERATS

A les eleccions legislatives de Txecoslovàquia es presenten vint-i-dues formacions polítiques, però el joc se centra entre el Fòrum Democràtic, l'organització que va dirigir la revolució pacífica que va posar fi al règim comunista a finals de l'any passat, i els demòcrata-cristians. En un segon terme quedaran els verds, els comunistes, els socialdemòcrates i l'independentista Partit Nacional Eslovac.

Per accedir al nou Parlament cal superar la barrera del cinc per cent dels vots (com a la RFA), però els diputats seran elegits separadament a les dues repúbliques federades, la txeca (7'5 milions d'electors) i l'eslovaca (3'6 milions d'electors). Mentre a la primera (Bohèmia i Moràvia) el predomini polític el té clarament el Fòrum Cívic, a qui les enquestes atribuïen el 33 per cent dels vots, a la segona (Eslovàquia) correspon als cristiano-demòcrates, amb el 21 per cent que els donaven els sondejos preelectorals. Cal recordar que Eslovàquia és un país profundament catòlic on religió i nacionalisme van units, mentre Bohèmia i Moràvia han tingut històricament una major influència protestant. A la república txeca el segon lloc se'l disputen els Verds (10 per cent de les intencions de vot), els cristiano-demòcrates (10 per cent) i els comunistes (9 per cent) a l'eslovaca el segon lloc sembla correspondre al Moviment Democràtic Públic contra la Violència, la variant eslovaca del Fòrum Cívic txec, amb el 17 per cent les intencions de vot, seguida del Partit Comunista (15 per cent), Verds (11 per cent), el també cristiano-demòcrata Partit Democràtic (7 per cent) i l'independentista Partit Nacional Eslovac (5 per cent).

VIOLÈNCIA RACISTA

Durant la campanya, els cristiano-demòcrates eslovacs van acusar Havel de "violar l'ètica democràtica" però l'actual cap d'estat és el favorit a la presidència per el vuitanta per cent dels txecs i el seixanta-quatre per cent dels eslovacs. I el ministre de l'Interior, cristiano-demòcrata, va ser acusat d'aprofitar-se en benefici propi dels dossiers de l'ex-policia política del règim comunista. A més de les acusacions van produir-se actes de violència racista de grups de *skinheads* (caps rapats) contra gitanos i vietnamites, a Bohèmia. També va augmentar el nombre de robatoris i atacs a mà armada a causa de la sortida de la presó de molts presos comuns.

Tot indica que Txecoslovàquia haurà de ser governada per una coalició on els cristiano-demòcrates tindran un paper determinant, com a la RDA, Hongria i Polònia. I com en aquells països, els comunistes passaran a l'oposició amb el seu 10-15 per cent dels vots.

En el camp sòcio-econòmic, tot i que el sis per cent de la població viu en la pobresa, els txecoslovacs són conscients que hauran de fer sacrificis per passar ràpidament a l'economia de mercat i al capitalisme. L'actual govern ja ha optat per mesures radicals, descartant una transició més lenta i menys dolorosa. Els preus seran totalment lliures a partir de l'1 de gener del 1991, les empreses estatals seran venudes per accions i privatitzades, i s'obriran les portes al capital estranger. L'estat és reservarà sectors com transports i correus.

BULGÀRIA: POLARITZACIÓ POLÍTICA

Bulgària celebra eleccions els dies 10 i 17 de juny. Per accedir al nou Parlament els partits hauran de superar el 4 per cent dels vots. Els diputats electes hauran de redactar una nova Constitució en el terme d'un any i mig i a continuació se celebraran noves eleccions. Dels 400 escons la meitat seran elegits pel sistema majoritari a dues voltes i l'altra meitat pel sistema proporcional.

En aquell país es dóna una gran polarització entre el Partit Socialista (ex-Partit Comunista), en el poder i que controla el govern, l'administració i el camp, en un país que és bàsicament agrari, i l'oposició democràtica agrupada majoritàriament en la Unió de Forces Democràtiques (UFD) que uneix setze partits i moviments. Tot indica que el Partit Socialista té totes les de guanyar i conservar el poder, com ha estat el cas dels excomunistes a Romania. Així, mentre Polònia, Hongria, RDA i, segurament, Txecos-

Vaclav Havel i Petor Mladenov

lovaquia tenen o tindran governs cristiano-demòcrates, Romania i, segurament, Bulgària els tindran socialdemòcrates, ja que l'empeny dels ex-comunistes és ser admesos dins la Internacional Socialista. Els Balcans tornen d'aquesta manera a diferenciar-se del centre d'Europa per alinear-se amb les socialdemocràcies mediterrànies francesa i espanyola, sense trencar amb l'URSS.

La UFD búlgara propugna una ràpid acostament a l'Europa comunitària i un veloç retorn al capitalisme i l'economia de mercat. La seva força està bàsicament a la capital, Sofia, on ha arribat a mobilitzar fins a 100.000 persones. La tercera força política podria ser el Partit Agrari, però com a tot arreu on s'ha instal.lat el multipartidisme han sorgit una munió de partits i organitzacions polítiques que les urnes s'encarregaran de reduir a uns quants amb representació parlamentària.

Si en el cas de la veïna Romania hi ha el problema de la minoria magiar, que representa el 8 per cent de la població i a les urnes va convertir la Unió Democràtica Magiar de Romania en el segon partit del país amb el 7 per cent dels vots, a Bulgària hi ha la minoria turca, que és el deu per cent de la població i que també va partir els últims anys una política d'assimilació forçosa.

EUROPA OCCIDENTAL, HEGEMÒNICA

Les eleccions, a més de donar legitimitat democràtica als nous (o vells) règims de l'Est d'Europa, signifiquen la fi de l'imperi europeu soviètic, que ara és replega sobre els seus problemes interiors. És com si la Europa occidental avancés les seves fronteres fins a les portes de l'URSS perquè els sis països del Pacte de Varsòvia ja han enfilat decididament el camí polític i econòmic cap a l'Europa occidental. Txecoslovàquia i Bulgària han estat els últims de la fila. En un pròxim futur el seu exemple podria ser seguit pels països que assoleixin desprendre's de l'imperi soviètic, com és el cas dels tres països bàltics (Estònia, Letònia i Lituània). De moment, l'Europa occidental ha recuperat la seva hegemonia sobre gairebé tot el continent.

Antoni Reig

ENCICLOPÈDIA DE MEDICINA I SALUT.

Per a qui vol conèixer el funcionament del cos i s'interessa per la salut.

10 volums
Relligats en guàflex
de color gris.
4.000 pàgines de text.
5.000 il·lustracions en color.
600 requadres fitxa
EL QUE CAL SABER.

6 volums
Relligats en guàflex
de color beig.
2.100 pàgines de text.
1.400 il·lustracions i
700 gràfics i taules.

ENCICLOPÈDIA CATALANA

HISTÒRIA ECONÒMICA DE LA CATALUNYA CONTEMPORÀNIA.

L'aventura apassionant del nostre poble en els dos segles que creen la Catalunya moderna

Estic interessat a rebre més informació sobre les obres marcades amb una X, en condicions especials de subscripció.

- ☐ GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA
- ☐ HISTÒRIA NATURAL DELS PAÏSOS CATALANS
- ☐ CATALUNYA ROMÀNICA
- ☐ HISTÒRIA ECONÒMICA DE LA CATALUNYA CONTEMPORÀNIA
- ☐ ENCICLOPÈDIA DE MEDICINA I SALUT
- ☐ Col·lecció de novel·la A TOT VENT

Nom _____
Adreça _____
Població _____
Tel. _____

DIGEC, S.A.
Diputació, 250. Tel. 302 71 18. Barcelona

EL TEMPS
11 / 17 juny 19
Any VII -
rmació general - 300 Ptes.
PERSONES
Humanots:
Núria Feliu
REPORTATGE
Animals
bonsai
VIATGES
El Senegal
© GALLARDO

HUMANOTS

Núria Feliu: "No em retiraré mai"

Núria Feliu viu en plena festa. Després del disc dels seus vint-i-cinc anys, un Palau, un Molino, un llibre, i això que hi ha qui vol fer creure que es retira. "No em retiraré mai. No vull que el meu públic es confongui amb un ara si un ara no. Jo cantaré sempre".

Transcriure les paraules de la Feliu encongeix perquè saps que perdran, més que mai, la qualitat del directe, i l'entrevista es convertirà inevitablement en un *playback* imperfecte.

És com si els adjectius els perfilés amb l'entonació. Una entonació tendra quan ens parla del seu amor actual; divertida quan explica el seu primer amor per correspondència; de recança quan desmenteix la seva retirada; de duresa quan explica el seu desengany amb el cap de l'Once i de felicitat quan explica els seus projectes.

—Diuen que ha dit que es retira.

—No ho he dit mai això, vaig dir que l'any que ve faria una reconversió. Com busquen la cosa espectacular, posen "se'n va" i es queden tan amples. No ho puc dir perquè no em retiraré mai. No vull que el meu públic es confongui amb un ara si, i un ara no. Jo cantaré sempre. Però com sempre he fet, intentaré adaptar-me a cada situació. A més és desagradable que et destaquin això quan portes un sarau com el que porto a sobre. Un sarau que fa mesos que estic preparant. He fet el disc doble, faré el Palau, el Molino, hi ha un llibre... Som molta gent treballant. Sóc tan sèria, tan estricta que no m'agraden gens aquestes coses, a més en un moment que hi ha teca grossa.

—Doncs passem a la teca. Comencem pel Palau.

—Es notarà que canto al Palau. N'hi ha que posen cortines de llum per enfosquir el fons, a mi l'Enric Majó m'ha fet un disseny de llum esplèndi . Pujar tota aquesta gent que actuarà amb mi em fa molta il.lusió. Presentaran en Josep Cuní i Mikimoto. De la Big Band hi ha un detall molt maco, cadascun dels músics que actuaran amb mi m'ha fet un arranjament. Uns arranjaments que m'han regalat Manel Camp, Borrull, Borrell, Parera Fonts, el mestre Muñoz, els Guacamayos. I, per acabar-ho d'arrodonir, he trobat patrocinadors, molt escassos en les coses de la cançó. Però la gent de les perles Majórica han estat meravellosos.

—¿Ha trobat la perla? ¿Tant difícil és trobar patrocinadors per a la cançó?

—Sí he trobat la perla i estic molt contenta, però també he tingut més d'un disgut on no me l'esperava. L'Once m'havia promès la seva col.laboració i a darrera hora el senyor Duran ni s'ha posat al telèfon, ni m'ha contestat les cartes personals. No parlo de la gent de l'Once a Barcelona, que són encantadors. Ells també han tingut un disgust. Parlo del senyor Duran, del seu gabinet i dels seus quaranta mil secretaris.

I encara no sé per què ha passat. Suposava que amb Duran érem coneguts. Sóc padrina de la meitat de gossos guies de Catalunya, he actuat per a ells, hem estat xarrant, hem sopat i el que més em dol és que no s'ha posat al telèfon ni m'ha contestat ni una carta. Això no es fa, perquè és ser un mal educat. Sobretot quan se m'havia dit "Nuri, si ho fem pel Serrat com no ho hem de fer per vostè. Després de les eleccions en parlarem". Van passar les eleccions i jo vaig tirar endavant perquè hi comptava. Sort que després he trobat la perla.

—El Molino es presenta com una gran festa.

—Serà una festassa de les *vedettes*, de la gent que han fet i fan el Paral.lel. No hi haurà exclusions. Des de la Nina de Vallecas de la Bodega Apolo fins a la Mani Mistral, la Carmen del Lirio, la Gemma del Rio, la Gardenia Pulido, la Yvette Renée, que segurament ens vindrà de Mallorca... Paulowski, la Mana, tots, hi seran tots, la Sara quasi és segur que també hi vindrà.

—¿Hi haurà cotxes de cavalls?

—La trobada serà l'onze al cafè de l'Arnau, llavors allà es farà una picadeta. Quan la gent del Molino hi sigui, ells pujaran a les carroses de cavalls i aniran fins al Molino. Allà seuran a platea. Farà de mestre de cerimònies l'Enric Pous. La història serà el Núria a la Carta, que a València ja coneixen perquè ho vaig fer al Rialto, cantaré les cançons que el públic esculli. El programa de mà, que han fet els germans Salvador, és una meravella, reprodueix l'escenari del Molino i jo surto del mig cantant. Cada cançó té una pestanya perquè la gent esculli. Quan s'acabi la meva actuació, tota aquesta gent meravellosa pujarà a l'escenari. És una història per retrobar la gent.

—¿Vostè també tindrà sorpreses?

—Em penso que sí. A fora hi haurà una orquestra tocant. Fa vint anys que vaig presentar els cuplets al Molino. Em sembla que sóc la persona ideal per a ajuntar-los. No sóc *vedette* però sempre he estat i he estimat aquest ambient.

—¿Quin record té d'aquest Molino de fa vint anys?

—Jo havia fet un disc de cuplets que s'havia de presentar i el Molino era l'únic local que quedava en el Paral.lel per a poder-ho fer...

—Fa vint anys, ¿el Paral.lel estava en un dels seus moments baixos?

—Sí, jo també, sempre vaig inflant. Llavors vaig anar a veure la senyora Vicenta i li vaig demanar que me'l llogués. Me'l va deixar a les nou de la nit, a l'hora que s'acabava la funció de la tarda. De nou a dos quarts d'onze, que vam obrir les portes, vam fer un gran muntatge. La gent va venir vestida de l'època del cuplet. De la plaça de Sant Jaume van sortir cotxes de cavalls i cotxes antics que van anar per Ferran, la Rambla fins arribar al Paral.lel. Em recordo del meu germà que anava vestit amb una bateta i feia fotos amb magnesi i un cosí meu que portava caramels i un càntir d'anís. Quan hi penso se'm posa la carn de gallina. L'aire es podia tallar, perquè tots els que eren allà tenien al cap aquells cuplets que feia molt de temps que no s'havien tornat a cantar i, de cop i volta, retrobar-los, va ser molt fort.

Vam acabar fent una processó al monument de la Raquel Meyer. Això ho recordo amb alegria, però el que faig ara és molt diferent, perquè és una festa per a la gent que ha trepitjat els escenaris del Paral.lel. Aquests vint-i-cinc anys no estan plantejats d'una forma nostàlgica. He dit: nenes, vull que sigui Hollywo-

od, i ho serà.

—¿I el llibre?

—El mes de novembre sortirà el llibre, un llibre de fotografies amb peus divertidíssims del Rafael Vallbona. Crec que no he d'explicar res, jo, ho expliquen tot les fotografies. Hi haurà un text de Vicent Pont, a qui he dit que faci un escrit meu d'aquests vint-i-cinc anys, escriu tan bé que li he dit que faci el que vulgui. I també he demanat uns textos que ja estaven escrits a Pau Faner i a Ferran Torrent.

—¿També actuarà a Madrid?

—Sí, a fer un recital únic. Hi ha molta gent que no saben qui sóc jo, altres que sí, i altres que es pensen que estic momificada.

—Cantant ¿en què se sent més cómoda?

—Musicalment amb la cosa americana. Llavors quan ve el contingut, la interpretació dramàtica, aquella cosa que et fa plorar, m'agraden les lletres de boleros. Els boleros són allò que et passa i si no et passa et passarà, segur que no te'n pots escapar. Hi ha tall, i quan et poses a dins comences una història fortíssima en molt poc temps. Quan la Teresa Pàmies i jo ens posem a xarrar d'això ho passem molt bé. La Teresa és la reina del bolero i jo la princeseta.

—Són molt tràgics.

—Són una barreja de tot. Aquí, nosaltres tenim Josep Maria Andreu que adaptant i fent cançons és un pou –mai se n'acabarà de parlar, d'aquest home–, i no només de boleros sinó de tota mena de cançons. Per exemple, quan fa el *Somos novios*, que té una lletra tan carrinclona, ell diu "Tú m'estimes, jo t'estimo, ell també t'estima" i et munta un *ménage à trois* actual i divertidíssim. Els boleros ara són moda, però amb els Guacamayos ja fa més de dotze anys que els havíem gravat.

—¿D'aquests vint-i-cinc anys amb què es queda?

—Amb la gent. Quan a mi em diuen " és que a tú no se t'ha fet justícia perquè si haguessis estat a Amèrica", els dic que no. Jo estic aquí, he escollit quedar-me aquí i se m'ha fet tota la justícia del món. Vint-i-cinc anys de cançó i encara ho puc celebrar com una gran festa. Si la gent no hagués comprat els discos, si no hagués vingut a veure'm, jo no podria fer aquesta celebració. I, a més, continuo. La gent em té com una institució, com a algú de la família.

—El problema deu ser trobar l'equilibri entre l'èxit i la supervivència...

—Tal com explico en el disc, per poder cantar vaig haver d'inventar una normalitat inexistent. Amb això que dius poses el dit a la nafra. Jo vaig fent, només tinc despeses per fer quilòmetres amunt i avall del país.

—¿Però viu més del disc que d'una altra cosa ?

—No. Jo visc de tot una mica. De cantar, de fer presentacions, de fer algun programa de ràdio, d'alguna actuació a la televisió. Faig tot això i vaig sumant. El disc és una coseta que es va posant al calaixet per anar vivint dignament cantant només en català.

—¿Cada dia és més difícil o sempre ho ha estat?

—Al començament hi va haver una època que no ho va ser, de difícil. Però d'un temps ençà és dificilíssim. Tot ha canviat, sobretot el sistema de contractacions. Abans hi havia l'empresari privat de teatres que durant l'any organitzava coses. Això s'ha acabat perquè no poden competir amb els Ajuntaments que fan les actuacions de franc en llocs multitudinaris. Els teatres han desaparegut, tot i que ara s'estan recuperant, però la majoria es van convertir en cinemes, i de cinemes han passat a ser pisos.

Llavors ¿què et queda? Queden les Festes Majors. A les Festes Majors hi ha d'haver ballaruca, sardanes –que tampoc en falten i me n'alegro–, i després conjunts al mig de la plaça o del camp de futbol. La part del recital desapareix, es fan havaneres amb cremat. El que no veu aquesta realitat és perquè no vol. Com a màxim es fa un dia de sarsuela o frívol. Porten la gent del Molino o de l'Arnau. Quan hi ha aquesta mena d'actuacions, hi ha Ajuntaments que diuen "va, a la primera part que vingui la Feliu", perquè el meu gènere s'adiu més amb això. Hi ha gent que pot dir el que vulgui però si són sincers han de dir que s'han quedat sense espai. Com tot ha canviat, has d'agafar llapis i paper i a veure que passa.

—I és quan arriba la reconversió que ha anunciat per a l'any que ve. ¿Ens l'explicarà?

—És cantar en llocs petits. Fer una setmana en un lloc o en un altre. Obrir opcions que jo em pugui organitzar. Fer una cosa més intimista, més a cau d'orella, anar de taula en taula em ve molt de gust. Això ja ho havia fet. Cada temporada feia totes aquestes sales com Emporium, Rio, Papagayo, ara quasi totes s'han convertit en pisos. Vaig

fer la Cúpula Venus quan la gent no s'atrevia a baixar a la Rambla. M'ho vaig jugar tot i la gent va baixar a la Rambla, fins i tot va venir el president Pujol i la Marta sense escorta. Va venir tothom.

—¿I de l'Albert Pla, què en pensa?

—És un anècdota divertidíssima. A mi m'encanta.

—L'aparició d'aquest cantant és una solució de futur?

—No, com tampoc ho és que Llach omplís el Camp del Barça. No té res a veure. Això són coses esporàdiques que surten. Està bé, però a sota hi hauria d'haver un gruix.

—¿En el seu estil no té successió?

—És horrorós. Ho he intentat amb gent que té unes veus molt maques, però aquí hi ha aquesta cosa dels cantautors i volen escriure les seves cançons. Llavors hi ha l'altre cas de la gent que ho fa molt bé però canta en anglès i si van amb orquestra, en castellà.

Això em fa pensar amb una altra cosa que vull muntar. Vull fer un llibre amb les dues-centes o tres-centes adaptacions que tinc preparades. Em barallo amb la Malavella, amb la Principal de la Bisbal, amb els Montgrins perquè els dic "nois, que anem a actuar a Matadepera i a Cantallops, si anéssim a Salamanca..."la feina està feta. Al programa *Tres pics i repico* de TV3 no hi ha setmana que no surti una cançó de les que jo canto, i canten *T'he trucat per dir t'estimo...* De Stevie Wonder, i no diuen "I, just call..."

—D'amors no vol parlar mai. Només parla d'un nòvio italià.

—Va ser un nòvio per carta. Tenia disset anys. Era el temps del carteig. Els pares també es van cartejar. Però, al cap de dos anys, em va escriure una carta dient-me que es casava. Es el millor que podia passar perqué no ens havíem vist mai. L'anècdota divertida és aquesta. No sé com no em vaig enamorar del carter. Cada dia del món rebia carta.

Aquestes coses sempre són positives. Vaig aprendre italià. El meu pare va agafar un detectiu per saber qui era i es va trobar que era d'una família que estava molt bé. Aleshores, va accedir.

—Si era italià, segur que era guapo.

—A les fotos sí. Era un tio rabassut, d'aquells que fan gimnàstica. Estudiava periodisme. Jo era d'una fidelitat total, aleshores feia teatre i no em podiem parlar de res perquè tenia promès. De tot això fa trenta-un anys.

—¿I ara qué?

—Ara tinc un cargolí, un senyor molt maco que no té res a veure amb aquest món meu.. És de Tarragona i ell és el mar. És el rei del mar.

—¿I a vostè li agrada el mar?

—No sé nadar, però ell tampoc sap cantar.

—¿La diferència és important en aquestes coses?

—Està molt bé, i sobretot és molt divertida. Ell té el seu món i jo tinc el meu. Llavors convivim les estones que ens ve de gust. I ens fa molta il.lusió veure'ns al cap dels dies. A mi no em va la convivència a dirari. Ho he tingut clar sempre. Sóc una persona que sé viure sola. Per estimar algú i tenir-lo al costat no cal conviure-hi. Jo tinc les meves manies, les meves històries. Sempre he estat així, com tampoc he tingut fills, com la meva feina m'ha portat a entrar i a sortir sense haver de donar explicacions a ningú, m'agrada fer tot el que que vull fer.

—O sigui, que tot va bé.

—Tot va bé fins que dura. Jo estic molt contenta.

Assumpció Maresma

VIATGES

La baixa Casamance, el sud humit de Senegal

Amb aquest recorregut pel Senegal iniciem una nova sèrie, l'eix central de la qual serà recuperar el gust pel viatge i pel relat d'aventures.

Senegal, com tots els països que es troben a la franja sud del desert del Sàhara, s'està ressentint de la sequera i va perdent progressivament vegetació. Al sud, però, prop de la frontera amb Guinea Bissau, hi ha un dels grans rius que creuen aquest país d'est a oest per desembocar a l'oceà Atlàntic, el Casamance, que dóna nom a la regió més humida i plujosa de tot Senegal. La major part de les pluges es concentren entre els mesos de juliol i octubre, durant els quals diàriament descarrega uns ruixats torrencials però de curta durada, per deixar pas després a un sol tropical que ho omple tot d'una lluminositat enlluernadora. Visitar aquesta regió durant l'època de les precipitacions presenta alguns inconvenients, com ara quedar xops com ànecs força sovint o trobar alguns entrebancs a l'hora de desplaçar-nos per unes pistes amb dos pams de fang. De tota manera, la poca afluència de turisme en aquestes dates (la temporada alta per als turistes és a l'hivern, quan no plou i fa més calor) fa que els nadius ens puguin dedicar amb més exclusivitat l'hospitalitat típica de la zona o que ens puguem banyar en unes platges paradisíaques, amb els cocoters per para-sol, amb l'única compa-nyia ocasional d'algun pelicà encuriosit.

La baixa Casamance, curiosament els nadius es refereixen al riu utilitzant el gènere femení, és habitada pels diolàs, una ètnia que es va establir en aquesta zona segles enrere. El seu origen sembla que es troba en les tribus de caçadors de la veïna Guinea, Bissau; una llegenda, però, els fa venir des de Sudan ni més ni menys que per via marítima, donant la volta a tot el continent africà. Personalment, encara que la segona em sembla més atractiva, em quedo amb la primera versió. Les llegendes formen una part molt important de la cultura de les diferents ètnies que ocupen aquest país, ja que tradicionalment han desconegut l'escriptura i és oralment com s'ha anat transmetent la memòria històrica. Una altra llegenda que cal citar és la que dóna nom a aquest estat: quan els primers navegants europeus van desembarcar a la desembocadura del riu que avui fa de frontera entre Mauritània i Senegal, van preguntar per senyes als nadius que van trobar el nom d'aquest gran corrent d'aigua, i aquests, en seguir amb la mirada la direcció que assenyalava el dit dels estrangers, van veure la seva barca a la vora de l'aigua i van contestar: "sunu gal", la nostra piragua.

La importància que té per a aquestes gents la tradició oral i l'acumulament personal d'informació, és la causa que es tingui un gran respecte i consideració als ancians, que evidentment són els que han pogut acumular més coneixements, i als *griots* (una de les diferents menes de bruixots que podem trobar), una espècie de biblioteques cerebrals capaços de recordar infinitat de dates i fets concrets de la seva història.

Per poder comprendre una mica els diolàs i els seus costums no podem deixar de banda la seva religió, l'animisme, que ha sabut resistir les escomeses dels missioners catòlics i protestants, força abundants a la zona, i les invasions mandingues que intentaven implantar a la força l'islam. Avui no és fàcil trobar ningú que es reconegui animista davant d'un turista de pell blanca, perquè l'origen primitiu d'aquesta religió provoca una certa vergo-nya als seus practicants a l'hora de parlar-ne amb un estranger vingut de la culta i avançada Europa. És freqüent, doncs, veure com es defineix catòlic o musulmà un personatge carregat de dalt a baix de fetitxes i amulets.

L'origen de l'animisme és probablement tan antic com el de l'espècie humana i sorgeix de la necessitat de donar una explicació a fets i fenòmens naturals que en temps ancestrals es mostraven impermeables a la comprensió dels primers homes. ¿Per què creix una arbre? ¿Com es pot explicar la variació periòdica de la mida de la lluna? I sobretot, l'eterna i incomprensible qüestió: ¿on anem a parar després de morts i on érem abans de nàixer?

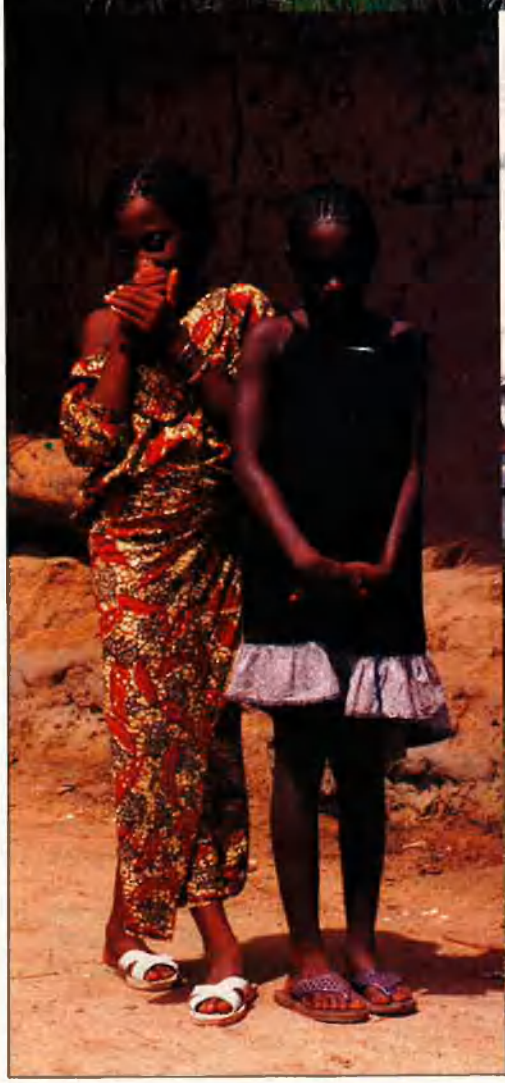
La solució es va trobar adjudicant una ànima i una voluntat pròpia a tots els objectes i els éssers vius i un gran poder i un alt nivell de coneixements a les ànimes dels difunts. Inevitablement, va aparèixer la necessitat de predir i controlar els fenòmens naturals, desfermats per voluntats superiors, cosa que donà pas al fetitxisme. És interessant fer una visita a un *grigrisien* (fabricant d'amulets, aquí anomenats *gris-gris*), que us farà un amulet especialment dissenyat segons les vostres necessitats. Això sí, cal tenir en compte que la pell blanca fa encarir el preu del servei, i, per tant, no està de més passar una estona regatejant.

Una anècdota que il.lustra perfectament el que acabo d'explicar ens va passar amb un jove manding amb qui vam arribar a tenir força confiança: als pocs dies de conèixer-lo, li vam preguntar si era animista. La resposta va ser contundent: "no, home, no. Jo sóc manding, sóc musulmà". Pocs dies després, quan ja ens coneixíem una mica millor, ens va dir: "Si teniu algun problema, si algú us roba res o us emprenya més del compte, veniu a dir-m'ho. Tinc un parent *marabú* (un altre tipus de bruixot) i li llançarà un malefici del qual no es podrà lliurar fins que no torni el que us hagi pres o satisfaci l'ofensa". Afortunadament no ens va fer cap falta utilitzar els seus serveis.

Els principals ingressos dels diolàs provenen de la pesca i del conreu d'arròs. La pesca, que es practica tant en el mar com en el riu, es continua realitzant a bord de grans piragües de fusta pintades de colors llampants i propulsades per petits motors forabord. Les que s'endinsen al mar per tirar les xarxes tenen cabuda per a vuit o nou persones, mentre que les que es mouen pel riu són més petites si estan destinades a la pesca o fins i tot més grans si s'utilitzen per al transport de passatgers. A diversos poblats pròxims a la desembocadura del Casamance, us poden llogar una piragua i acompanyar-vos a recórrer un laberint de canals envoltats de manglar que inevitablement fa pensar en *La reina d'Àfrica*, i us envoltaran nombrosos grups de pelicans, martinets foscos, blauets, àguiles pescadores i un bon seguit més d'espècies d'aus. Els cocodrils, que abans abundaven a la regió, avui pràcticament han desaparegut. Els poblats on més fàcilment us llogaran una piragua són Diembereng i Cap Skirring, que mentre per una banda do-

Cases de fang i palla. Les robes solen ser de colors vius i llampants. Pescadors i poblat de Cap Skirring

El riu Casamance està envoltat d'una densa vegetació de manglar.

nen al mar per l'altra ja hi trobem els canals del Casamance entremig dels camps d'arròs.

Un dels llocs imprescindibles de visitar és el Parc Nacional de la Baixa Casamance, on encara podem observar l'exuberància vegetal que abans recobria tota la regió. Avui el conreu d'arròs i de cacauets, juntament amb l'explotació de fusta, han fet disminuir considerablement la massa forestal. Al costat mateix del Parc, que està a uns deu quilòmetres d'Oussouyé, hi ha un *campament turístic*, un grup de cabanes de fang i palla on es pot sojornar per un preu raonable, que ens permet començar la visita a primera hora del matí, quan la interessant fauna de la zona es deixa veure amb més facilitat. Ens surten al pas diverses espècies de mones, sobretot còlobs vermells i mones verdes, duiquers (petits antílops), mangostes i nombroses espècies d'aus. Alguns hostes del Parc, però, no es deixen veure normalment, com els lleopards, que defugen la presència humana i tenen costums nocturns, o els búfals africans, que s'amaguen al mig de la fronda. També hi són abundants les serps verinoses, sobretot les cobres i les mambes, per això és recomanable portar un calçat resistent i no anar amb pantalons curts.

La Baixa Casamance era, fins fa uns anys, plena de petits regnes, els monarques dels quals només tenien atribucions religioses, que a poc a poc han anat desapareixent. Ossouyé n'era un fins que fa cinc anys va morir el darrer rei i els seus fills han preferit buscar-se la vida a París que no acceptar la coronació. Realment el paper de rei no és gaire temptador, perquè a part de quan surt per presidir les celebracions religioses més importants i els combats de lluita que se celebren anualment, s'ha d'estar tancat a casa, una cabana de fang i canya amb el sostre de palla no gaire més gran que les altres.

El progrés i el turisme no deixen espai per unes tradicions que ja fa temps estan condemnades a desaparèixer.

Jordi Fàbregas

Dades útils

Com arribar:

La majoria d'agències de viatges ofereixen vols que, sortint des de París, Madrid o Barcelona, us porten fins a Dakar. Per a aquest estiu "Nouvelles Frontieres" proposa vols de Barcelona a Dakar per 67.400 ptes.

Documents necessaris:

Són necessaris el passaport i un visat d'entrada, que us faran al consolat o l'ambaixada. Com per anar de nord a sud de Senegal pel camí més ràpid s'ha de travessar Gàmbia, no està de més portar visat d'aquest país.

Com desplaçar-se per dins del país:

L'única línia de tren va de Dakar fins al veí Malí. Els autobusos, però, us portaran a qualsevol racó del país si us carregueu de paciència. Llogar un cotxe surt car i us pot portar problemes de mecànica.

Vacunes:

L'única vacuna obligatòria per entrar a Senegal és la de la febre groga. És molt recomanable, però, vacunar-se també de còlera i prendre píndoles de quinina per prevenir el paludisme. Eviteu beure aigua de les fonts si no porteu potabilitzador.

¡No oblideu les pastilles per a les diarrees!

La moneda:

La moneda és el franc C.F.A. (comunitat francòfona africana), molt difícil de trobar a Espanya, però us acceptaran sense cap problema els francs francesos.

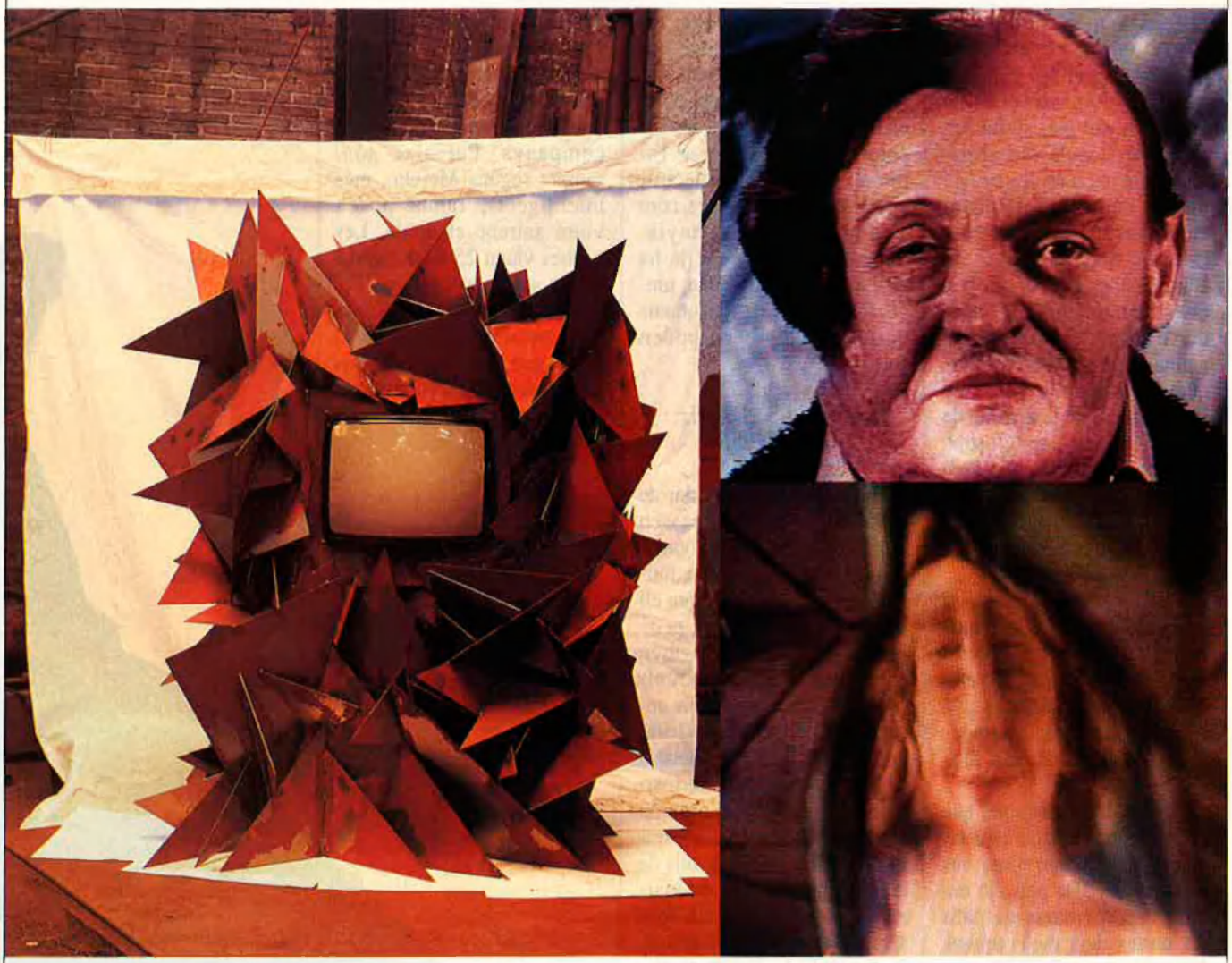
On dormir:

Fora de les ciutats una mica grans l'única oferta per a sojornar són els *campaments turístics*, grups de cabanes de fang i palla, on per un preu raonable tindreu un llit, sovint amb mosquitera, i un plat d'arròs bullit acompanyat d'un peix o d'un tros de carn de bou.

Als mercats trobareu una bona varietat de fruites (mangos, papaies, pinyes tropicals, plàtans...)

Joan Pueyo: Vídeo-instal.lacions

La Torre de les Aïgues de Barcelona acull el treball del vídeo-artístic Joan Pueyo des del passat dia 6.

Ampolla.A la dreta, dalt Familia. Baix, Ampolla.

Un dia es va posar de moda fer vídeo. S'hi va apuntar gairebé tothom perquè semblava fàcil. Com que era una cosa nova, es va trigar una mica a saber quins eren els impostors ("el video té moltes possibilitats d'aplicació. ¡És increïble!") i quins els artistes del sector ("miri, jo faig això, ¿que li sembla?"). També –com sempre que algú decideix iniciar un camí diferent– van aparèixer els que deien que això del vídeo era un succedani del cinema, una mena de desviació bastarda absolutament menyspreable, al servei d'obscurs interessos comercials. Ara, pel que sembla, l'administració cultural comença a incloure el vídeo en els seus projectes. No ho fa perquè l'interessi sinó perquè olora que, a la llarga, els pot convenir organitzar unes jornades internacionals, qualsevol cosa que faci modern. Potser per això, els *Oscars* de la Generalitat de Catalunya ja inclouen un apartat reservat al vídeo. Enguany, el guanyador va ser Joan Pueyo per la seva vídeo-instal.lació titulada *el bany*. Una vídeo-instal.lació és una mena d'escultura on l'element principal és el vídeo. No és una escultura, ni tampoc una pel.lícula filmada amb càmera de vídeo. Però també és les dues coses. Als que fa Joan Pueyo, hi ha metalls diversos, punxes, formes, imatges molt treballades que combinen el color, el so, amb una mena de mostres entre familiars i inquietants que naixen de la imaginació molt peculiar de Joan Pueyo. Ara, finalment, després d'haver-ho intentat diverses vegades, Joan Pueyo ha aconseguit presentar el seu treball al públic. A la Torre de les Aigües de Barcelona, a partir del 6 de juny.

Sergi Pàmies

Els animals bonsai

-Al sud de Tolosa de Llenguadoc, un home ha anat fent creuaments fins a aconseguir el contrari del que se sol buscar: animals cada vegada més petits.

Les vaques pasturen i ajupir-se no els costa gaire esforç: el seu cap està tot just a 80 centímetres de terra. Un xic més enllà, un parell de cavalls van al galop, lluint els seus dos pams i mig de llargada. Tot entrant en un clos, cal anar en compte de no trepitjar cap de les cabretes que gairebé arriben als 40 centímetres. El creador d'aquest món de petits animals ens rep amb un porquet que ensenya el cap entre la cremallera de la granota de treball del seu *pare*. Joseph Moretto s'ha fet famós amb la criança de petits animals al Fauga, uns trenta quilòmetres al sud de Tolosa de Llenguadoc.

Fauga pertany al municipi de Noé i, tractant-se d'animals, això provoca l'acudit fàcil. Però el senyor Moretto no fa broma. La seva és una història d'amor i de tendra revenja per una infantesa difícil.

Quan se li pregunta per què ha volgut aconseguir aquests animalets, Moretto torna uns anys enrere. "De petit, jo era molt baixet i havia de patir les mofes dels meus amics. Vaig dir-me a mi mateix que un dia els petits serien apreciats, valuosos". I vet aquí que ho ha aconseguit. L'explicació satisfaria qualsevol psiquiatre, entestats sempre a buscar relacions entre causes –a la infantesa– i efectes –a l'edat adulta.

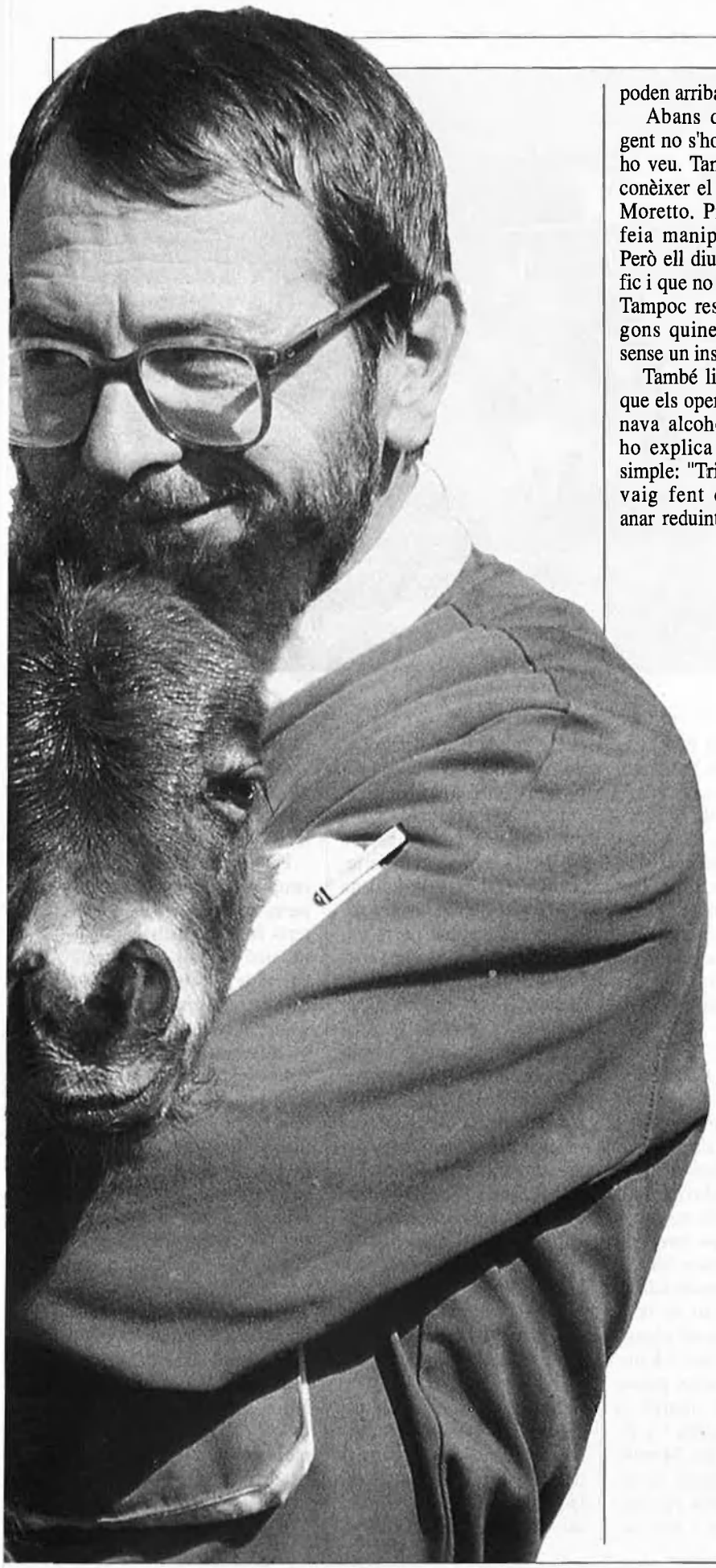
El seu desig de revenja es va unir al seu amor pels animals. De petit, les seves distraccions eren proporcionals a la seva alçada. Als set anys va ensinistrar un grill perquè arrossegués una caixa, com un cavallet de càrrega. Al mateix temps, mentre els seus companys del poble celebraven la matança del porc, ell s'amagava, perquè no suportava sentir els crits de l'animal. Per això, va decidir criar bèsties apreciades com a animals de companyia. Veient el porquet, que ja ha arribat a la talla màxima, ningú es posarà a pensar quants quilos d'embotit en poden sortir.

CAVALLS PER AL GUINNESS

Quan la gent sent parlar de cavalls que a penes passen dels tres pams de llargada, salta de seguida la incredulitat. Però allà estan els que ell mateix ha batejat com *m o-rettinos*, cavalls que figuren en el llibre Guiness com els més petits del món. Són encara més petits que els Falavella, creats el segle passat a l'Argentina per un veterinari d'origen irlandès anomenat així. Moretto ja està acostumat a premis. Amb cavalls de talla normal, aquest ex-marxant de mobles, que ara consagra la seva vida a la granja, ja va omplir les parets de distincions. Ara, amb els morettinos tampoc no deixa de banda els trofeus. *Vodka* fa 60 centímetres i pesa 50 quilograms. Però és capaç de saltar obstacles de 80 centímetres d'alçària. Moretto no cria animals per tenir-los d'ornament, sinó perquè visquin en el camp i siguin feliços.

Precisament, aquests animals viuen més que els seus companys d'espècie. Moretto ho atribueix al fet que no han de treballar, no porten la dura vida dels altres, reben més atencions. Ells són petits, però el seu cor i el seu cervell són com els dels seus companys. Per això són, sempre segons Moretto, més intel.ligents. També poden viure gairebé el doble. Les vaques viuen 25 anys, per 15 de les seves companyes. Els porcs arriben també a aquesta edat, mentre els altres ja fa temps que estan penjats a les cansaladeries. I els cavallets

poden arribar als 40 anys.

Abans dèiem que molta gent no s'ho creu fins que no ho veu. També hi ha qui vol conèixer el secret del senyor Moretto. Primer li deien si feia manipulació genètica. Però ell diu que no és científic i que no sap fer res d'això. Tampoc resulta fàcil fer segons quines manipulacions sense un instrumental car.

També li han arribat a dir que els operava o que els donava alcohol. Però Moretto ho explica de manera molt simple: "Trio els més petits i vaig fent creuaments, per anar reduint la talla. Simplement això". No hi ha cap més truc. Una veterinària va fer una tesi sobre aquests petits animals i ho pot corroborar.

Quan s'insisteix, Moretto pren cert aire de misteri i parla de magnetisme i de les fases de la Lluna. No hi deu haver gaires més secrets que els de molts altres criadors d'animals. Moretto va estudiar veterinària a Tolosa i va voltar Europa buscant exemplars adients per a allò que volia. Desitjava obtenir animals petits, però amb l'harmonia dels grans. Així, cercava ponis, però que tinguessin el cap allargat, el cos proporcionat. Res d'obtenir animals petits amb cossos una mica deformes. Vistos en foto, els animals de Moretto podrien passar per normals si no tinguessin cap referència per comparar alçades.

Després de deu anys, va nàixer el primer animal que el satisfeia. Des d'aleshores, la família s'ha anat ampliant. No sols ha buscat els més petits, sinó també els més afectuosos i tranquils. De la mateixa manera que dels toros es busca els més agressius, ell escull els cavalls, ases o cabres més asserenats.

Regine Moretto, la seva esposa, també té cura dels animals. És una parisena que va estudiar ciències polítiques, però que en comptes de buscar feina en el seu camp, viu i treballa en aquesta mena de Lil.liput animal, on un pastor de cabretes se les podria posar a la butxaca.

Moretto ha estat criticat. Li han arribat a dir "hitlerià". Però ell no maltracta els animals. Té cura de la seva alimentació per tal que donin la talla. Així, diu que no han de menjar massa greixos, sinó més aviat forratge sec: ferràs, palla, farina de blat de moro. Els animals corren, salten, juguen. No estan desnodrits. I les vaques donen llet. En relació al menjar que consumeixen, en donen més que les seves companyes grans.

Vaques petites comparades amb la de grandària normal.

Potser la solució a la fam seria obtenir més ramats d'aquestes vaquetes, que necessiten molt menys espai en els prats.

Moretto ven els animals i els preus són inversament proporcionals a la seva grandària. Els cavalls poden valer entre 15.00 i 40.000 francs –de 300.000 a 800.000 pessetes– i un centímetre pot significar molta diferència de preu. El porquet és més barat i costa uns 2.000 francs. La llista d'espera per als més cotitzats és de dos anys. I els clients són fidels. A un home de París se li va morir la cabreta i de seguida va agafar l'avió per comprar-ne una altra.

La gent que té petits animals és diversa, però tots han de tenir una cosa en comú, els han d'estimar. Moretto no ven si no està segur que l'animal serà feliç. Un home volia un cavallet per tenir-lo en el pati de casa. No l'hi varen vendre. Algunes històries són curioses. Un directiu d'una empresa d'informàtica va comprar una vaca per al jardí de la seva casa de París. Cada matí n'obté llet i esmorteix la nostàlgia per la granja dels seus pares. Hi ha històries més tendres. Una nena de Baiona va perdre la seva germana en un accident. Des d'aleshores, no estudiava, no jugava. Va veure un reportatge sobre aquests animals i ara té una cabreta, que l'ha tornada a il.lusionar per la vida.

CLIENTS IL.LUSTRES

També alguns zoos han comprat animals als Moretto. Al Thoiry, vora París, n'hi ha, també al del Marineland d'Antibes. Allà els nens poden jugar-hi, sense haver de conformar-se a veure feres a distància. Un mapamundi en una paret té marcats els llocs on han anat a parar alguns exemplars criats pels Moretto. N'hi ha a diversos països d'Europa, però també a Hong-Kong, a Aràbia i a l'illa de Reunion. Els Moretto tenen clients il.lustres. La família Reial d'Aràbia va comprar dues cabres i dos cavalls. La víuda de Charlot té dos cavalls petits i la família Picasso també n'ha adquirit.

Els Moretto han aparegut a molts diaris i revistes, de França i d'altres llocs. La televisió francesa i la italiana també han fet reportatges sobre ells. Però mai havia pogut satisfer allò que li demanaven: presenciar el naixement d'un petit animal. Quan enfilem el camí de sortida, Joseph Moretto ens fa aturar. Un petit ase femella esta parint en el prat. Correm amb la maquina de fer fotos, per correspondre a l'ase que ha tingut l'amabilitat de cedir a EL TEMPS una exclusiva mundial. Una vella euga andalusa, de grandària normal, vigila atenta el naixement, com sempre. No ha tingut mai fills, però té molta cura dels dels altres. D'aquí a una hora el petit ase ja farà unes passes.

Moretto ens atén amb tota amabilitat. De vegades, les visites provoquen l'enfurismament d'un moltó mascle. Que siguin xamosos no vol dir que no siguin gelosos. Quan vénen visites i Moretto agafa algun animalet, el moltó s'enfada i envesteix el granger, per avisar que no tolerarà que se n'emportin cap.

Però cap animal ha de preocupar-se. Allà on vagin a parar, rebran atencions. Moretto no fa animals de joguina, sinó animals que necessiten viure a l'aire lliure, com els altres. Passeja seguit d'*A - gathe*, la cabreta de 35 centímetres que sempre està al costat del *pare* i que les altres envegen, i amb el porquet dins la granota, com un animal de butxaca.

Els cavalls no han tingut sempre la talla d'ara. Trenta espècies enrere, fa uns 15 milions de generacions, és a dir, uns 60 milions d'anys, durant l'eocè, els cavalls eren com una guineu. Joseph Moretto ha fet marxa enrere el rellotge de l'evolució i ha aconseguit aquestes preciositats. Potser si hagués viscut fa uns milers d'anys, hauria solucionat a Noè un problema d'espai a l'arca, poc abans del diluvi.

Xavier Duran

'Nit de bars': una guia, un joc

Editat per Parsifal Edicions, acaba d'aparèixer a Barcelona el llibre *Nit de bars*, una publicació especialment útil per a recórrer durant la nit més d'un centenar de bars de Barcelona.

Nits de bars, el llibre d'Àngel Juez i Oriol Comas que acaba de publicar Parsifal Edicions, no és una simple guia dels bars de nit de Barcelona, sinó que, sobretot, és una proposta de joc a través de la nit barcelonina. La selecció dels bars és prou àmplia per a acontentar tot el bestiari que pul.lula de nit i va des d'un bar relativament nou com és *El Local*, fins als ja clàssics del carrer de Marià Cubí –el *Mas i Mas* i l'*Universal*.

Cada bar té un número i després de la fitxa explicativa, els autors proposen al lector un altre bar, de manera que, qui ho desitgi, pot anar seguint una ruta. De fet, això és el que fan gairebé tots els noctàmbuls sense necessitat de guies. Però segurament no és als habituals a qui s'adreça la guia, sinó sobretot als que surten poc o gens i a tots aquells turistes ocasionals que, sense conèixer les diferents rutes nocturnes de la ciutat, vulguin recórrer-les amb actitud de veritable *connaisseur*.

El llibre ha estat il.lustrat pel dibuixant Kim i, a més del que han escrit els autors, hi ha textos de Xavier Agulló, Francesc Burguet i Ardiaca, i Llorenç Torrado entre mols d'altres.

Joan Puntí

Escenes de la vida nocturna. DOMÈNEC UMBERT

Qui perd els orígens perd identitat (Raimon)

HISTÒRIA DE CATALUNYA

El darrer volum de la *Història de Catalunya*. Conté no sols l'imprescindible índex onomàstic, sinó també una col·lecció de monografies i estudis que han representat tombants decisius de la historiografia catalana. L'obra s'inicia amb una essencial contribució de Pierre Vilar: *Catalunya, avui*.

Dirigida per Pierre Vilar
Coordinació Josep Termes

VOLUM VIII

Antologia d'estudis històrics

Catalunya, avui

Índex onomàstic

Pierre Vilar i altres autors
528 pàgines, 8 volums magníficament enquadernats en pell

Demani més informació enviant aquest retall a Edicions 62.
Provença 278 - 08008 BARCELONA - Telèfon 487 00 62

Nom_____
Adreça_____
Telèfon_____ Ciutat_____ C.P.____
H.C.

edicions 62

SANDOVAL & GÀMEZ

Marta Ferrusola amb el vestit filipino-japonès de Roser.

Costures catalanes per a l'imperi del sol

El viatge s'ha acabat. El viatge del president Pujol a l'Orient, que ha estat un èxit almenys per la part que toca al sector de la moda i del disseny, la part més social i que és la que ens pertoca. Qui dubti d'això, que els ho demani a qualsevol dels nous dissenyadors de roba que van prendre part en la gran desfilada que va tenir com a seu la sala més gran de l'hotel Ana, on dormia part de la premsa que es va desplaçar fins a Tòquio.

La gala estava ben venuda. Ho sabia tothom, la premsa local n'estava ben assabentada. Hi havia fotògrafs, cameres de televisió i molts, però molts periodistes en la conferència de premsa que va tenir lloc després del primer passi, perquè en van fer dos. El primer com més professional i tècnic, i el segon per a la *jet-set*, que va fallar un tant perquè a la mateixa hora el futur emperador **Haki-Hito** oferia un sopar al president de Corea.

La conferència de premsa va ser d'allò més distreta, en especial perquè els japonesos encara mostren menys interès que la resta de col.legues del món: tothom cerca l'exclusiva i, és clar, no fan les demanades en públic. D'altra banda, també hi ha allò que se'n diu no saber-ho fer, és a dir, no saber demanar, una estranya vergonya que es manifesta a l'edat adulta i en determinades professions on s'ha de parlar en públic.

La conferència no va ser tal conferència. **Javier Escobar** –que ho preparà tot perfectament amb el seu equip de Buque i el seu soci **Eghidio Ghezzi** en la part artística– es va col.locar en una banda de la llarga taula i, al seu costat, la traductora japonesa de parla castellana. Aleshores, donat que ningú preguntava res, **Lluís Longueras**, que va anar per pentinar i maquillar els models, va suggerir que casdascú expliqués la seva desfilada. Una bajanada lamentable, primer perquè la premsa allí present ja l'havia vist, i després perquè no hi ha cosa mes trist que haver d'explicar la teva feina, i més quan es tracta d'una tasca artística com és fer vestits. Els dissenyadors van explicar des de la seva vida fins a reconèixer que, una vegada feta, la col.lecció era aigua passada i anem per feina, o sigui per una altra. En acabar la conferència de premsa, tothom se'n va anar a posar-se maco. Perquè la gala exigia vestit de nit a les senyores, i esmòquing als se-nyors. La perruqueria de Llongueras (que té sucursal al Japó), es va posar de gom a gom. I, a dos quarts de set, tothom era ben vestit, perfumat i pentinat. El president Pujol anava unes passes davant de la seva esposa, **Marta Ferrusola**, a qui **Roser** (res a veure amb **Roser Marcè**), havia vestit de filipino-japonesa, un vestit que –va dir– es tornarà a posar el dia del sant del rei a Madrid.

El moment de la veritat va ser quan va arribar la germana de Haki-Hito, en nom del futur emperador, que sopava a la mateixa hora amb l'esmentat president coreà. La germana es díu **Takako Shimazu**, i es casada amb el senyor Shimazu, que es un alt executiu de la casa Sony, un dels punt de mira de la visita comercial catalana. Anava amb un vestit blau elèctric amb faixa verda, que li havia fet una modista que treballa per a la casa imperial des de sempre. És a dir, que molt de disseny a casa, però a l'hora de la veritat tothom tracta d'estalviar, la casa imperial la prime-

Margarita Nuez saluda l'afició al final de la desfilada.

Arianne, de Manhattan Sur a la passarel.la catalana.

Roser Marcé i el seu soci Mario Giraudi.

ra. A taula, amb les dues parelles van seure els ambaixadors d'Espanya al Japó, Camilo i Carmela Barcia García, que tenen la casa tota embolicada perquè deixen la feina un dia d'aquests: "lo tenemos todo empaquetado", deia Carmela, que duia un vestit de **Purificación García** que li havia portat Javier Escobar. A taula van parlar d'ocells, perquè el senyor Shimazu es *bird watching*, és a dir, observador d'ocells. I un dels llocs que tria per a dedicar-se a aquesta tan tranquil.la i japonesa afició és... el delta de l'Ebre on va ser la darrera vegada fa dos mesos.

A la parella imperial li va agradar tot, des de la roba fins al menú, que va cuinar per als 320 convidats **José Maria**, que va portar-ho quasi tot de Martinet, on té un meravellós menjador. L'esposa de Boix, la Lola, va seure a taula amb **Néstor Luján** (després continuaren viatge a Hong Kong), amb **José María Juncadella**, el marit de **Cristina Hohenlohe**, i amb un trist **Lluís Prenafeta**, la mà dreta del president Pujol passi el que passi, i que, tot sigui dit, no duia esmòquing. També va causar impacte el disseny gràfic de la mostra catalana, que és de Taula de Disseny de **José María Civit.**

La desfilada va ser un èxit molt més que notable. D'això, en parlarien els dissenyadors que van veure quasi triplicades les comandes de vestits al dia següent. Van passar primer les pells, que tenen al país del sol naixent un mercat més que important. **Marta Bach** va obrir i, després van sorir, amb catorze vestits cadascú, **Dinotte, Jutta Covian, Estrella G., Roser Marcè, Purificación García, Antonio Miró, Margarita Nuez, Chu Uroz** per **Armanda Basi.** Aplaudiments molts forts, en especial per a les sortides de Roser Marcè i Purificación García que, per cert, té la tenda més bonica al barri de Ghinza, els magatzems Kumatsu, al costat de Yamamoto i Armani.

El menjar, un triomf total: farcellet de salmó farcit de cranc sobre canapé de pa amb tomàquet, torrada d'anxoves, amanides de carxofa i gambes amb vinagreta de verdures i tòfona, capó a la catalana amb crosta de pasta fullada i puré de xicoies, gratinat de poma golden amb gelat de canyella i barret de caramel, teules ametllades, gemma i cassoletes de crema catalana. Els vins eren de Torres (Gran Vina Sol i Gran Coronas), i els caves de Codorniu i Freixenet: millor impossible.

Després, uns quants privilegiats vam passar a un saló on la germana de Haki-Hito ens va concedir uns moments tot plegat per no dir gaire cosa: que li

Pujol parla després de sopar. Amb ell, la seva esposa, l'ambaixador Barcia García i Takako Shimazu.

havia agradat tot molt, que l'entusiasma la moda catalana i la japonesa, i a l'hora de triar no sabría amb quin vestit quedar-se, que hauria de tornar-los a veure.

Aleshores va haver-hi un petit incident, quan tres periodistes de Madrid es van molestar perquè el president Pujol, després del discurs en castellà, traduït convenientment al japonès, va demanar permís per a saludar en català els expedicionaris catalans. **Eri Nemota**, la japonesa de la Generalitat que sap més d'història catalana i de català que molts barcelonins, va ser la traductora ideal. Però això va molestar el trio de noies de la capital que volien fugir "porque no somos de este mundo en que solo se habla catalán y japonés". No cal escriure que Pujol se les va posar a la butxaca en tres frases d'aquelles seves. I tots tan contents.

Quan ja Marta Ferrusola insinuava que haurien d'anar a dormir, el President Pujol va dir que res d'això, que ara era l'hora de la discoteca (i tot plegat eren dos quarts de deu). Una veritable sorpresa , veure els Pujol al *Gold,* sens dubte la millor disco de Tòquio. Són en total cinc pisos de música sense parar, amb barres per tot arreu, gent, màquines de refrescos, i una gentada. El sistema de cobrament és ben senzill: pagues 4.000 yens (unes 2.800 pesetes), i et donen una targeta magnètica amb la qual pots beure cinc combinats sense alcohol o tres amb alcohol.

A l'hora de pagar, dones la targeta, la posen dins d'una màquina i ho descompta de la banda magnètica fins que s'acaba i en compres una altra.

I allí vam trobar **Satoko Yahata**, l'esposa del propietari que és al mateix temps relacions públiques del Gold. És un tro de dona, agraïda i simpàtica, que ens va facilitar l'accés al privat de la casa, just a l'últim pis, després de passar per un altre que es diu Sex and Love. S'hi va per un ascensor de color rosa amb neons del mateix color. I, dalt de tot, un veritable carrer de Japó, però dels antics, amb casetes que són salons de te privats, on es pot fer l'amor, i fins i tot un *jacuzzi* que, donades les mides, està ideat per a ser col.lectiu. Des d'aquest bany especial es pot veure tot Tòquio perquè les parets son de vidre transparent.

És inútil assenyalar que el president Pujol i la seva esposa no es van bellugar de la planta noble, on Javier Escobar havia col.locat retrats dels dissenyadors com si fossin estrelles de Hollywood. D'això tenia bona cura Ana Birulés, directora general de promoció comercial de Catalunya, vertadera ànima de l'expedició i sens dubte la persona que més ha fet per l'èxit de la mostra catalana. Perquè, de debò, ha estat un èxit.

A la *disco,* hi vam estar força estona, i no hi vam veure els consellers que havien fet el viatge comercial, i que eren **Macià Alavedra**, per Economia, **Lluís Alegre** per Turisme i **Antoni Subirà** per Indústria i Energia. Ni tampoc **Carmen Alcoriza,** l'altra mà de Pujol, que estava molt maca tota feta un sol com Ana Birules, per Roser Marcè.

A la sortida, ni un taxi per tornar a l'hotel. I, aleshores, vam començar a pensar en totes aquelles petites coses, que diria en Serrat. I el cap va anar des de tots els altres dissenyadors paral.lels, com els joiers (**Ramon Oriol, Aureli** i **Rosa Bisbe, Prudenci Sánchez, Enric Majoral, Montse Guardiola, Juan** i **Jordi Olivera, Chelo Sastre** i **Chus Bures**). O bé en els dissenys de Vinçon o Pilma, que també hi eren, o els treballs en seda de la **Quima Guitart**, els accessoris de **Pepe Mateu**, la mostra del BCD, o les sabatilles de **Castaner**, que són famoses al món sencer.

Purificación García entre dues models.

Pujol, a la discoteca Gold amb la premsa política.

Pujol felicita José María Boix després del sopar. Chu Uroz, d'Armam Basi, ballant amb la seva promesa Noemí.

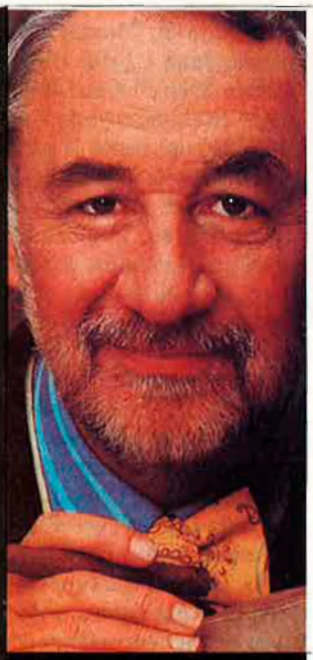
Antonio Miró, tímid com sempre, rep els aplaudiments del públic.

Per canviar una mica de tanta serietat, i el fred refermava fort, vam canviar de tema. I vam somriure en pensar la bona parella que feien la **Pepa Aymamí** i **Oleg Covian**, fill de la **Jutta Covian** i que dissenya la part esportiva per a la seva casa. O en els homes que, vestits de negre rigorós, bellugaven els plafons mòbils de la desfilada, quan tothom creia que es tractava d'un truc mecànic. O en com eren de maques les noies de la passarel.la, on podies trobar des d'**Arianna**, la noia de *Manhattan Sur,* fins a **Judith Mascò**, la *top* catalana que fa forolla al món, o la mateixa **Katusha**, la negra fantàstica. Per no parlar de **Carmen Casdellà** o la grega **Henena Kudura** o **Sonia Cool**. Hi eren totes. I moltes van esperar un sopar amb Roser Marcè, més que res perquè tenia de convidat **Richard Gere**, que al final no hi va anar.

I vam pensar en els preus de la Purificación García, supercars al Japó. I en com és de bova **Janet Jackson**, la germana de **Michael**, que va entrar a comprar a la botiga de Yamamoto protegida amb quatre goril.les i que va fer tancar-ho tot i allí no es va bellugar ningú fins que la senyora va decidir fotre el camp. Aleshores, l'atalaiador de la *disco,* al mig de la carretera, amb vestit de camuflage i prismàtics, em va dir que el meu taxi era ben prop. Els neons i un altre tipus de vida, entre *Blade Runner* i la Lluna es posaren als meus peus per seduir-me un altra vegada. I un, que és mortal, es va deixar temptar.

Josep Sandoval

PAÍS VALENCIÀ

Dimarts, 5

Teatre: *Los funcionarios,* presentada per Producciones "La Funcionaria". Dramatúrgia: Helder Costa. Dirigida per José Antonio Ortega. Fins al 9. 22.30 hores. Saló d'Actes del Centre Cultural de la Caixa de València. Plaça de Tetuan, 23. València.
Música: Orquestra Municipal de València. Director: Manuel Galduf. Interpretaran la Simfonia núm. 6 en *fa* major Op. 68. *Pastoral* de Beethoven i la *Consagració de la Primavera* d'Igor Stravinski. 20.15 hores. Palau de la Música. València.

Dimecres, 6

Dansa: Actuació del Ballet Nacional de Cuba. Fins al dia 8. Teatre Principal. Barques, 15. València.
Cinema: *Los sueños de Akira Kurosawa (Akira Kurosawa's dreams)* d'Akira Kurosawa. Pel.lícula basada en vuit somnis del director i guionista on posa de manifest la seua extraordinària imaginació. 16.45, 19.20 i 22.45 hores. Aula 7. General Sanmartín, 5. València.

Dijous, 7

Música: Grup Contemporani de València. Director: César Cano.Interpretaran obres de Carmelo Bernaola, Maurice Ravel, César Cano i Rafael Mira, entre altres. 20.15 hores. Palau de la Música. València.
Teatre: Estrena de l'obra *Azaña.* Dirigida i interpretada per José Luis Gómez. Fins al dia 10. Sala Rialto. Plaça de l'Ajuntament, 17. València.
Música: The Game, en concert. 22.30 hores. The Central. Manises (l'Horta).

CATALUNYA

Música: Festival Flamenc de Barcelona. Actuació d'El Farruco y su familia, ball i cant. Centre Cultural de la Caixa de Pensions. Passeig de Sant Joan, 108. A les 21 hores. Barcelona.
Exposició: Pintures de José Luis Terraza, obra recent d'aquest artista plàstic que combina l'ús de la matèria i textures en les seves sòlides composicions abstractes. Galeria Hotel Port-Lligat. Cala Port-Lligat. De les 9 h. a les 21 hores. Cadaqués (Girona).

Cinema: Dins de la setmana de cinema francès, cicle dedicat a l'actor Philippe Noiret amb la projecció del film *Le vieux fusil,* de Robert Enrico (1975). Institut Francès de Barcelona. C/ Moià, 2. A les 21.30 hores. Barcelona.
Teatre: Inauguració del Festival Internacional de Teatre de Sitges. Representacions fins al 18 de juny. A les 22 hores. Sitges (Barcelona).

Música: Festival Flamenc de Barcelona. Actuació de Pepe Romero (piano), autor d'una obra extensa en la qual destaca la *Suite andalusa i flamenca.* Centre Cultural Caixa. De Pensions. Passeig de Sant Joan, 108. A les 21 hores. Barcelona.
Exposició: Inauguració de les exposicions "Binomi" de Josep Asuncion i Gemma Guasch i de "Domestica/Escultures d'Anna Mauri". Espais Centre d'Art Contemporani. c/ Bisbe Lorenzana, 31-33. A les 20 hores. Girona.

BALEARS

Manifestació-Festa: Concentració i manifestació promoguda pel Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (GOB) amb el lema "Per una Mallorca digna, ¡Prou d'urbanitzacions!"; una manifestació organitzada per aturar amb la pressió popular l'actual degradació ecològica. Sortida des de la Plaça d'Espanya i festa al Parc de la Mar. A partir de les 20.00 hores. Palma.

Exposició: Mostra d'Arts i Oficis, on s'exposaran les tècniques artesanals tradicionals de Menorca. Claustre del Carme (plaça Miranda). Fins al dia 15 de juny, Maó.
Moda: Mostra de la moda Adlib eivissenca que tan coneguda és arreu del món, patrocinada pel Consell Insular d'Eivissa i Formentera. Vila d'Eivissa. Fins al dia 15 de juny. Eivissa.

Música: Entre les actuacions previstes dins el III Festival Internacional de Música, 1990, actuació de l'Orquestra Simfònica de Balears Ciutat de Palma. Santuari de Cura. A les 22.00 hores., Cura (Algaida).
Exposició: El pintor Martí Cifre, qualificat per la crítica com el "pintor de la llum", exposa una mostra de la seva pintura sota el títol "25 anys de pintura". Galeria Horrach-Moyà (carrer de Catalunya, 4). Fins a mitjan mes de juny. Palma.

Divendres, 8

Teatre: *Makinavaja, el ultimo choriso.* Presentada per Tiranpalan Teatre. Obra basada en el famós personatge de la revista *El jueves*. 22.45 hores. Teatre Echegaray. Ontinyent (la Vall d'Albaida).
Música: Concert dels grups de *rock* Alcohólicos Crónicos d'Ontinyent i Truman Capote de Sueca. 23.00 hores. Babia Bar. Sant Pius, V. València.
Exposició: Chris Killip (In Flagrante). 50 fotografies. IVAM Centre Julio González. Guillem de Castro, 118. València.

Dissabte, 9

Música: Integral de l'obra per a guitarra de Vicent Asencio. Interpretaran obres de Vicent Asencio, Joaquín Turina i Alberto Ginastera. 20.15 hores. Palau de la Música. València.
Teatre: La Companyia Arenal presenta *En el barrio del placer.* 22.30 hores. Teatre Cervantes. Petret (Les Valls del Vinalopó).
Música: Concert dels grups de *rock* Luna de Lobos i Los Mocetones, els dos de València. 23.00 hores. Gasolinera. C/ Oriola. València.

Diumenge, 10

Teatre: Pepe Rubianes presenta *En resumidas cuentas...* Memòria saborosa i calenta de *Pay-Pay, ¡No!, Sin Palabras* ... i altres sorpreses. Últim dia. 19.00 hores. Teatre València. Quart, 23. València.
Teatre: El grup de teatre Els Visitants representaran l'obra *Hugonstein.* Dins dels actes de la 3a. Trobada d'escoles valencianes. Casa de la Cultura. Castalla (l'Alcoià).

Dilluns, 11

Exposició: Exposició col.lectiva: Carmen Berenguer, Pablo Márquez i Mavi Escamilla. Fins al dia 29. Galeria My name's Lolita Art. Plaça del Correu Vell, 3. València.
Cinema: *Cinema Paradiso,* de Giuseppe Tornatore. Emocionant reflexió sobre l'apogeu i decadència de les sales cinematogràfiques. Guardonada a Canes i amb l'*Oscar* a la millor pel.lícula estrangera. Versió original subtitulada en Albatros Minicines: Fray Luis Colomer, 4. Versió doblada a Aragón Multicines; Avinguda del Port, 1. València.

Música: X Festival Internacional de Música de l'Empordà. Actuació del Trio Barcelona, format per Albert. G. Attenelle, Gerard Claret i Lluís Claret. A 2/4 d'11 de la nit. Figueres (Girona).
Exposició: L'altra escultura, revisió de la creació escultòrica italiana dels anys setanta. Palau de la Virreina. Rambla, 99. De 9.00 a les 14.00 h. i de les 16.30 a les 20.00 hores. Barcelona.

Cinema: *Finestra davanti ad un albero* (1984) film experimental del fotògraf Paolo Gioli. Fundació Joan Miró de Barcelona. Parc de Montjuïc. A les 12.00 hores. Barcelona.
Exposició: *Deu anys del Museu d'Art de Sabadell,* visió històrica dels primers anys d'aquest museu, que aplega obres d'artistes contemporanis catalans i recull les principals activitats culturals que s'han fet. C/ Dr. Puig, 16. Sabadell.

Exposició: Records: Anna M. Dalí-Federico García Lorca. Recull de cartes, dibuixos i objectes personals de la relació entre el poeta i la germana del pintor. Sala Oberta del Museu de Joguets de Figueres. Obert de les 10.00 h. a les 20.00 hores. Figueres.
Teatre: *Capvespre al jardí,* de Ramon Gomis, sota la direcció de Lluís Pasqual. Fundació Teatre Lliure de Barcelona. C/ Montseny, 14. A les 21 hores. Barcelona.

Exposició: Ed. Ruscha. Un dels artistes nord-americans més representatius de la costa californiana que basa el seu treball en la forma descriptiva de les paraules en quadros que es relacionen sovint amb el *pop art* i l'art conceptual. Fundació Caixa de Pensions. Passeig de Sant Joan, 108. Fins al 15 de juliol. Barcelona.

Música: Entre els concerts previstos dins els Divendres Musicals organitzats per l'Àrea de Creació Acústica i amb el patrocini de la Conselleria de Cultura, actuació de Luis M. Correa (violoncel), Jimena Jiménez (violoncel) i Katalyn Szentirmay (violoncel-piano) que interpretaran obres de F. Mompou, R. Baruch, Bartok, Z. Kódaly, Stevens i Barnby. A la seu d'ACA, son Bielí. A les 21.30 hores. Búger.

Exposició: Mostra col.lectiva de l'obra d'Eduardo Arroyo, Bernard Dreyfus, Katinka Niedertrasser i Eugeni Granell. Galeria Adrover-Kohnen (carrer de Sant Sebastià, 3). Fins al dia 15, entre les 11.00 i les 13.30 hores. Palma.

Música: Música popular mallorquina dins els concerts dels diumenges matí organitzats per l'Ajuntament de Palma. Parc de la Mar. A les 12.30 hores. Palma.
Exposició: Sota el títol genèric de "La España oculta", Cristián García Rodero presenta una mostra de fotografia en blanc i negre on apareixen els tòpics hispans més arrelats. Palau Solleric. Matins. Fins al dia 13. Palma.

Exposició: La pintora Lucía Patino presenta una mostra de la seva pintura sempre inspirada en les flors, els toros i les aus. Galeries Costa (carrer del Conqueridor, 12). Horari d'11.00 a 13.30 hores i de 17.30 a 20.30 hores. Palma.

CANAL 9

Dimarts, 12

La decisión (*The choice*, 1983, 96 minuts) de David Greene. Protagonitzada per Susan Clark, Mitchell Ryan i Joanne Nail. Una jove estudiant universitària està embarassada. Ella i el seu company estan enamorats, però no estan preparats per a formar una família. L'avortament pareix l'única eixida. La jove recorre a la seva mare, que li conta una història similar. 23.10 hores.

Dimecres, 17

Una qüestió d'honor (*Una questione d'onore*, 1965, 114 minuts) de Luigi Zampa. Interpretada per Ugo Tognazzi, Nicoletta Machiavelli, Bernard Blier i Franco Fabrizi. Un home en la seua nit de noces és detingut per la justícia que el reclama per un assassinat que no ha comès. Ell fuig a Milà i deixa la seua dona verge i sola. 21.35 hores.

Dijous, 18

TV3

Selles de muntar calentes (*Blazing saddles*, 1974, 96 minuts) de Mel Brooks. Interpretada per Cleavon Little, Gene Wilder, Slim Pickens i David Huddleston. Brat és un treballador del ferrocarril que té l'habilitat de trobar-se immergit en situacions problemàtiques, però sempre se'n surt. Per un atzar es veu obligat a acceptar el càrrec de xèrif d'un poblet. 22.05 hores.

TV-1

Solo se vive una vez (*Yo u only live once*, 1937, 86 minuts) de Fritz Lang. Protagonitzada per Henry Fonda, Sylvia Sidney, Barton McLane i Jean Dixon. 22.30 hores.

Metrópolis (*Metropolis*, 1926, 88 minuts) de Fritz Lang. Amb Brigitte Helm, Alfred Abel i Gustav Fröhlich. Film futurista sobre una gran ciutat de l'any 2000. 00.55 hores.

El amargo deseo de la propiedad (*La propieta non è più un furto*, 1972, 120 minuts) d'Elio Petri. Protagonitzada per Ugo Tognazzi, Flavio Bucci, Daria Nicolodi i Mario Scaccia. Un jove empleat de banca sofreix una al.lèrgia i els diners li produeixen picors. Ell enveja un carnisser ric que l'humilia cada volta que fa un ingrés. 00.50 hores.

El pico II (1984, 115 minuts) d'Eloy de la Iglesia. Interpretada per José Luis Manzano, Fernando Guillén, Jaume Valls i Laly Espinet. Film que barreja el món de la droga amb la crítica al sistema penitenciari espanyol. Un jove, fill d'un comandant de la Guàrdia Civil, és detès per l'assassinat d'una parella de traficants de droga. 00.40 hores.

TV-2

El perro de Baskerville (*The hound of the Baskervilles*, 1959, 83 minuts) de Terence Fisher. Protagonitzada per Peter Cushing, Christopher Lee i Andre Morell. Els membres de la família Baskerville han mort per l'atac de terror que produeix un gos infernal. L'últim Baskerville encarrega Sherlock Holmes que descobresca el misteri. 16.55 hores.

Salón México (1948, 95 minuts) d'Emilio Fernández. Amb Marga López, Miguel Inclán i Rodolfo Acosta. Història sobre el cabaret més freqüentat de la capital. 17.35 hores.

Cada vez que respiras (*Every breath you take*, 1987, 64 minuts) de Paul Seed. Amb Connie Booth, Charlie Condou, Brian Potheroe i Patricia Maynard. 23.30 hores.

Hijos de un Dios menor (*Children of a lesser God*, 1986, 113 minuts) de Randa Haynes. Protagonitzada per William Hurt, Marlee Matlin, Piper Laurie i Philip Bosco. En un col.legi per a sords-muts, els problemes es veuen agreujats per la necessitat de mantenir un difícil equilibri en el tracte amb joves acostumats a l'aïllament. 22.50 hores.

Divendres, 15

La gatita y el búho (*The owl and the pussycat*, 1970, 91 minuts) de Herbert Ross. Protagonitzada per George Segal, Barbara Streisand i Robert Klein. Una parella són veïns d'apartament. Ella pretén ser model i ell és un escriptor francès. La vida es complica per als dos quan ella és despatxada del treball el mateix dia que la tiren del seu apartament. 21.35 hores.

El vent de l'illa (1987, 95 minuts) de Gerard Gormezano. Interpretada per Simon Casel, Mara Truscana, Ona Planas i Anthony Piley. Narració basada en la vida de John Armstrong (nascut a Irlanda el 1705 i mort al barri de Chelsea, a Londres, el 1785), militar anglès que, el 1738, va ser destinat a Menorca. 00.05 hores.

Esos tres (*These three*, 1936, 89 minuts) de William Wyler. Protagonitzada per Mirian Hopkins, Merle Oberon i Joel McCrea. Karen i Marta inicien la seua vida professional obrint un col.legi en un poble. A elles s'uneix la tia de Marta. La seua bona relació es veurà trencada quan el metge de la localitat s'enamora de Karen. 00.50 hores.

Dissabte, 16

Speed cross (101 minuts) d'Estelvio Massi. Amb Fabio Testi, Daniela Poggi i Jacques Herlin. 14. 55 hores.

Mis cinco yos (*The five of me*, 1983, 96 minuts) de Paul Wendkos. Amb Dee Wallace i Mitchell Ryan. 18.20 hores.

Diagnosis: asesinato (1975, 100 minuts) de Sidney Hayers. Amb John Finch i Judy Geeson. 23.30 hores

El planeta prohibit (*Forbidden planet*, 1956, 98 minuts) de Fred McLeod Wilcox. Amb Walter Pidgeon i Anne Francis. Un dels millors films de ciència-ficció dels anys 50. 15.35 hores.

El dia del soldat desconegut (*Memorial day*, 1984, 95 minuts) de Joshep Sargent. Amb Mike Farrell, Shelley Fabares i Keith Mitchell. 21.20 hores.

Tobruk (*Tobruk*, 1966, 74 minuts) d'Artur Hiller. Amb Rock Hudson, George Peppard i Nigel Green. 16.10 hores.

La conquista del Oeste (*How the west was won*, 1962, 150 minuts) de Henry Hathaway i John Ford. Amb John Wayne i James Stewart. 22.20 hores.

Marbella, un golpe de cinco estrellas (1985, 100 minuts) de Miguel Hermoso. 01.10 hores.

Diumenge, 17

El caballero verde (*Sword of the valiant*, 1983, 102 minuts) de Stephen Weeks. Amb Sean Coonery, Miles O'keefe, Cyrielle Claire i Trevor Howard. Història sobre el mític món del la cort del Rei Artús. 14.55 hores.

Le hicieron un criminal (1939, 96 minuts) de Benjamin Glazer. Amb John Garfield, Claude Rains i Gloria Dickson. 22.20 hores.

Acorralat. Rambo I (*First blood*, 1982, 93 minuts) de Ted Kotcheff. Protagonitzada per Sylvester Stallone, Richard Crenna, Brian Dennehy i David Caruso. Johnny Rambo, antic "boina verda", heroi de la guerra del Vietnam, arriba a la petita ciutat de Jerkwater on s'assabenta de la mort de l'últim supervivent de la seua companyia. 16.20 hores.

Terror de las chicas (*The ladies man*, 1961, 102 minuts) de Jerry Lewis. Amb Jerry Lewis, Kathleen Freeman i Pat Stanley. Un jove entra a treballar de grum a un hotel que està ocupat per trenta xiques. 16.05 hores.

El único juego de la ciudad (*The only game in town*), de George Stevens. Amb Elizabeth Taylor i Warren Beatty. 21.55 hores.

Dos y dos, cinco (1980, 87 minuts) de José Luis Camerón. Protagonitzada per Lolo García, Antonio Ferrandis, Silvia Pinal i Juan Ferrara. Juanjo és un xiquet que està a punt d'anar per primera volta a l'escola. Juanjo haurà d'apanyar-seles per tal de trobar amics de la seua edat i anar descobrint per ell mateix totes les coses que no vénen als llibres. 10.30 hores.

Dilluns, 18

La vida por delante (1958, 88 minuts) de Fernando Fernán Gómez. Protagonitzada per Analía Gadé, Fernando Fernán Gómez i Pepe Isbert. 16.25 hores.

Duelo en la alta sierra (*Ride the high country*, 1961, 90 minuts) de Sam Peckinpah. Amb Joel McCrea, Randolph Scott i Ron Starr. Dos vells s'enfronten a una colla de bandits. 21.35 hores.

Li deien Trinidad (*Lo chiamavano Trinita*, 1970, 95 minuts), d'E. B. Clucher. Protagonitzada per Terence Hill i Bud Spencer. Trinidad, famós per la seua punteria, arriba a una petita ciutat on descobreix que el xèrif és el seu germà. Un film discret, però que va tenir un gran èxit de públic i va donar pas a un subgènere, basat en les lluites incruentes i humor grosser. 21.50 hores.

La quinta ofensiva, de Stipe Delic. Protagonitzada per Richard Burton, Laguba Tadic i Irene Papas. Pel.lícula bèl.lica on es barregen l'acció i la tensió pròpia d'un film de guerra. 01.00 hores.

Emboscada nocturna (*I'll met by moonlight*, 1956, 89 minuts) de Michael Powell i Emaric Pressburgeer. Interpretada per Dirk Bogarde, Marius Goring i Cyril Cusack. Un dels nombrosos films bèl.lics que van realitzar conjuntament aquests dos directors. Un comando britànic intenta capturar un alt oficial alemany. 19.00 hores.

Novetats

Maig **90**

Publicacions de la Generalitat de Catalunya

Les nostres muntanyes: Catalunya Pirinenca
per Josep Barberà i Suqué
PVP 4.000 ptes. 30×21 cm. Pàg.: 452.

Obra que respon a una necessitat de divulgar les possibilitats que Catalunya ofereix a tots aquells que senten la inquietud de conèixer amb detall la realitat natural del país.

Manual de Dret Pressupostari
per Albert de Rovira i Mola
PVP 1.800 ptes. 20×13 cm. Pàg.: 358.

En aquest llibre es fa una anàlisi dels problemes fonamentals del dret pressupostari i la seva projecció a l'ordenament jurídic vigent.

Premi Catalònia d'Il·lustració 1988
PVP 1.500 ptes. 30×21 cm. Pàg.: 126.

Catàleg que aplega les il·lustracions seleccionades pel jurat que concedí aquest premi, amb caràcter internacional, que es convoca blanualment a Barcelona.

Pautes per a l'aplicació de les ISBN a la descripció de parts components
PVP 400 ptes. 30×21 cm. Pàg.: 24.

Les pautes que presenta aquesta publicació s'han dissenyat per ajudar als qui preparen descripcions de parts components de publicacions (capítols de llibres, articles, etc.).

L'experiència pictòrica: Pilar Viviente
PVP 500 ptes. 30×21 cm. Pàg.: 32.

Catàleg de l'exposició presentada pel Centre d'Art de Santa Mònica de Barcelona, el mes de març de 1990, de l'obra pictòrica de Pilar Viviente.

Poesia visual de l'Estat espanyol
PVP 500 ptes. 30×21 cm. Pàg.: 28.

Catàleg corresponent a una exposició col·lectiva d'artistes de tot l'Estat espanyol, celebrada a Lleida l'octubre de l'any 1989, amb el títol «Poesia Visual».

La funció pública docent: incompatibilitat, règim disciplinari i situacions administratives
PVP 525 ptes. 26×12 cm. Pàg.: 88.

Tercer volum de la sèrie «La Funció Pública Docent», destinat sobretot als membres de la comunitat educativa.

Disseny curricular: ensenyament primari
PVP 1.025 ptes. 30×21 cm. Pàg.: 122.

Proposta de treball per discutir durant el curs 1989-90. De la discussió, n'ha de sortir què ensenyar i aprendre en aquesta etapa en la qual es posen les bases del saber i les actituds dels futurs ciutadans.

Estudiar a Catalunya
PVP 375 ptes. 26×12 cm. Pàg.: 154.

Segona edició de la guia realitzada per aconseguir donar elements per informar i orientar els estudiants per tal que puguin escollir amb encert el seu futur.

Accidents infantils a Catalunya: estudi pilot de la morbiditat hospitalària
PVP 2.100 ptes. 30×21 cm. Pàg.: 76.

Primera aproximació global al perfil descriptiu dels accidents no mortals que es produeixen entre la població infantil catalana.

La capacitat laboral del deficient mental adult
PVP 1.600 ptes. 24×17 cm. Pàg.: 94.

Aproximació global al tema del treball en el disminuït psíquic des d'una òptica pluridisciplinar: mèdica, psicològica, laboral, legislativa i estadística.

Decrets i Resolucions d'Urbanisme. 1987
PVP 2.000 ptes. 21×15 cm. Pàg.: 452.

És el núm. 10 de la col·lecció «Legislació i Disposicions d'Urbanisme»; en aquest volum es recull la normativa que sobre matèria d'urbanisme s'ha generat el 1987.

Les novetats que figuren en aquest anunci es poden trobar a les llibreries.
Si desitgeu rebre llibres contra reembossament, empleneu la butlleta.

Nombre d'exemplars i títol

Nom i cognoms

Adreça

CP i població Telèfon

Generalitat de Catalunya
E. A. del Diari Oficial i de Publicacions
Llibreria

Rambla dels Estudis, 118
08002 Barcelona
Telèfon (93) 302 64 62*

Data

Signatura

CRÍTICA

CINEMA

El clàssic resuscitat

Lawrence de Arabia. *Direcció: David Lean. Guió: Robert Bolt. Fotografia: F A. Young. Intèrprets: Peter O'Toole, Alec Guiness, Anthony Quinn, Jack Hawkins, José Ferrer, Omar Sharif. Anglaterra, 1962.*

El cronista, sense tenir tanta memòria com el Funes de Borges, recorda que *Lawrence de Arabia* va inaugurar el cine Urgel. Era –i és– un local enorme proveït d'una pantalla desmesurada, dissenyat indubtablement no per a albergar, sinó per a potenciar les superproduccions cinemascòpiques, mastodòntiques, filmades en 70 mil.límetres, que en els primers 60 s'estilaven com a resposta a la competència de la televisió. A l'Urgel, les imatges horitzontals dels camells travessant el desert lluïen esplèndides. Però l'aspecte més interessant de la pel.lícula no era l'espectacularitat –de totes totes considerable–, sinó el retrat psicològic del personatge protagonista: l'escriptor, arqueòleg i guerrer T. E. Lawrence. Però dins d'apunts feliços, observacions agudes –el narcisisme de l'heroi en estrenar la seva primera gil.laba de xeic, el seu igualment narcisista passeig triomfal pel sostre dels vagons d'un tren turc que ha conquistat–, la seva psicologia, les seves motivacions s'escapen una mica: era un retrat, sí, però un retrat incomplet.

El que llavors no sabia el cronista era que *Lawrence de Arabia* era literalment una pel.lícula incompleta, quasi un *work in progress*. El director –un intel.ligent, consumat artesà que havia fet immaculades versions cinematogràfiques de Dickens –(*Cadenas rotas*, *Oliwer Twist*) i havia filmat Venècia com ningú l'ha tornat a filmar (*Locuras de verano*)– no l'havia vist completa per primera vegada fins a la gala de presentació a la reina Isabel d'Anglaterra el 10 de desembre de 1962; sis setmanes abans encara estava rodant escenes. *Lawrence de Arabia* durava en aquell moment tres hores i quaranta-dos minuts –gairebé com *Lo que el viento se llevó*– i així es va estrenar a Nova York. Però, en realitat, sols uns pocs la veieren així. Perquè de seguida li tallaren vint minuts, després un quart d'hora, però com que la pel.lícula tenia èxit i va guanyar set *Oscar*, ningú va protestar. Hi havia buits en la narració, algunes escenes resultaven confuses, però això ja no tenia remei: la pel.lícula de Lean apareixia tan majestuosa i tan feta malbé com l'esfinx –de nas menjat pel temps– de Gizeh.

Ara hem tornat a veure *Lawrence de Arabia* tal com era, gràcies a la cura d'un arxivista ben-emèrit. Robert Harris va reunir pacientment els trossos que faltaven i va refer l'estàtua. Fins i tot millor que era, perquè el mateix Lean prengué part en l'operació i va aprofitar l'oportunitat per a corregir defectes de muntatge i polir detalls: segons ell –i té raó– no es tracta d'una simple restauració, sinó del que ell anomena la *versió definitiva* de la seua pel.lícula. En qualsevol cas, el desenrotllament de la trama és ara més clar, més harmoniós el fluir de les seqüències, més convincent l'evolució psicològica dels personatges, especialment el contradictori, complex, vulnerable, inhumà, ambigu Lawrence –magníficament interpretat per Peter O'Toole, llavors desconegut– que va voler fer realitat el somni d'una Aràbia unida i va fracassar. El que ara apareix en la pantalla no és sols una superproducció llegendària, sinó una pel.lícula psicològica i intimista que pretén estudiar un personatge i exposar a debat la seua llegenda: una obra mestra.

José Luis Guarner

ART

Les enigmàtiques imatges de José Quero

Galeria Punto. Avgda. Baró de Càrcer, 37. València.

Reconec que és pràcticament impossible romandre indiferent –sense més– a les propostes d'aquest valencià d'adopció que és José Quero. El seu món i el seu llenguatge plàstic –tan genuïnament propis i particulars– motiven quasi immediatament, adhesions i inclús no falten tampoc perplexes reticències pels seus inquietants i mai edulcorats plantejaments estètics.

Tota la superfície dels seus quadros esdevé escenografia per a la mirada: una escenografia plena sempre d'innombrables detalls que semblen pugnar per passar quasi desapercebuts en la seua autonomia i que, sols com a aportacions perfectament integrades en el context de l'obra, assoleixen i troben al final el seu sentit eloqüent.

Aquest plantejament de *totalitat* és el que potser més sorprèn, en especial per la seua capacitat de reassumir, a través dels diferents nivells de l'obra, tot aquest plexe de registres dispars que sembla anar acumulant-se aleatòriament sobre la tela, fins que vam descobrir la clau de la seua reorganització interna. En José Quero l'insinuada figuració funciona exemplarment com autèntic suport de segon grau. És aquest rostre, aquella figura que brolla de l'embull d'elements dissemblants, el que a l'últim assegura l'estructuració unitària de cada complexa proposta.

Però heus ací que –de sobte– de l'insidiós caos perceptiu van sorgint certes correlacions referencials, quasi sempre mínimes, encara que suficients per a iniciar el progressiu descobriment d'aquelles claus estructurals que acaben per aglutinar –reordenant– el món fantasmagòric que fa de la tela.

El resultat roman subjecte a una mena de singular silenci narratiu: l'escena del somni sembla que va a començar i s'anuncia el malson com a pròxim. Però passa del llindar de les possibilitats oníriques. Queda com a virtual *foto-fixa*, testimoni de les nostres expectatives. D'aquí la inquietud.

I així ens hem vist obligats a tornar, una altra vegada, a

"Mujer con frutas".

visitar l'orografia pictòrica, a recórrer els detalls que poblen l'escena i que integren –empresonats eternament en ella– el joc detallat de contrastos i enllaços, com si volguérem verificar, una vegada més, l'interminable repertori d'elements que censen aquells espais saturats de silenciosa ambigüitat.

He parlat en alguna ocasió, en relació a la pintura de José Quero, de l'*eloqüent silenci* que recobreix les imatges. I continue formulant aquesta curiosa paradoxa perquè l'experimente, en realitat, quan m'enfronte als seus treballs. Aquelles inoblidables *portes tancades* s'han convertit en màscares silents, tancades a l'expressió explícita. Ens vigilen i esperen, envoltades de misteri.

Hi ha, sens dubte, un subtil agermanament entre el *llenguatge pictòric* que desenrotlla José Quero i el *món* enigmàtic que generen les seues propostes.

L'increment i la complexitat que, al llarg del seu itinerari artístic, ha anat propiciant en recursos lingüístics ha tingut, així mateix, idèntica contrapartida a través del singular àmbit existencial que impera en els seus quadros. D'aquest llenguatge i en aquest món emergeix i es refugia una poètica coherent, davant de la qual és difícil –com dèiem al començament– romandre indiferents.

Romà de la Calle

DISSENY

Hàbitat i estatus

Acaba de celebrar-se amb èxit a Barcelona el MID'90, la primera mostra internacional de disseny. Cadascú deu haver fet la seua pròpia *lectura* d'aquest esdeveniment. Molts hauran apreciat l'important volum de negoci generat; d'altres, la contribució que una manifestació com aquesta representa per al refermament de Barcelona com a nou epicentre del disseny europeu.

Per a aquells que estan interessats a avaluar la implicació real del disseny en la societat, el MID'90 ha estat també un territori per a l'exploració força excepcional. Es podia palpar en directe allò que la indústria i el públic entenen o esperen del disseny, cosa que invita a reflexionar.

La primera cosa que salta a la vista és que sembla com si el disseny es limités a crear mobiliari, quan la seva àrea d'acció hauria de comprendre tot l'espectre industrial, de tot allò que té una relació d'ús amb l'home. Crec que ja hi ha prou versions de cadires, butaques i llums. Dubto que en faci falta cap més. Hi ha altres sectors, però, tan útils i usuals com el mobiliari, que demanen que s'investigui la forma per millorar-ne les prestacions. En una exposició com aquesta, dedicada al disseny de tot allò que compon l'equipament de la casa i l'oficina, s'hi trobaven a faltar tots aquells objectes, aparells i eines d'ús quotidià que representen una part important d'aquest equipament. És una àrea en què un bon disseny és encara més necessari. És possible esperar que en el proper MID seran també presents per donar una imatge més exacta de tot allò que comprèn el disseny en la

nostra vida activa.

Una altra constatació interessant és que dins del mateix sector del mobiliari no es dissenya qualsevol tipus de moble; també hi ha classes. L'oferta se centra en els mobles que formen part dels espais que anomenem *de rebuda*. És a dir, d'aquells espais que podran veure els altres: amics, relacions o clients. L'altre tipus de mobles, més casolà, més íntim, sembla que no interessa. Em refereixo a aquells mobles més pròpiament útils que es necessiten en les àrees *de servei*, com ara cuina, bany, closet, dormitori. És cert que són productes menys vistosos, però continuen sent els que potser necessiten una aportació més creativa.

L'explicació cal trobar-la en el fet que estem en una època en què es cuida molt la imatge que de nosaltres donem. Una imatge en la qual intervenen molts factors. No sols la manera de vestir, de parlar, els gestos, la forma física, sinó també l'elecció del cotxe, el barri en què vivim i, és clar, la decoració del nostre hàbitat. Però el que importa en aquesta decoració són les zones que els altres podran veure o visitar. Per això es cuiden més i s'inverteix més en tot allò que afecta aquests espais visitables, com el *hall*, la sala d'estar o el menjador, simplement perquè seran els que podran veure i jutjar els altres. Passa el mateix amb les oficines, en què es cuida més el *hall* o les sales d'espera i reunió, que les àrees de treball, quan és, precisament allí, on més gent passa més hores actives.

Aquest estat de coses explica el perquè d'aquesta tendència a crear més i més mobles o llums sempre per a uns mateixos espais. Aquests mobles no es dissenyen perquè siguin els que més disseny necessiten, sinó perquè són els que més demanda tenen, en els quals invertim més diners, i en els quals hi ha més negoci. Així, doncs, les tendències que dirigeixen el consum són les que orienten la creativitat i i al final incideixen en l'esdevenir de la nostra pròpia cultura.

André Ricard

TEATRE

El maquillatge dels encontres

Maquillaje de Hisashi Inoue, per Núria Espert, amb direcció de Koichi Kimura.

Han estat realment generosos els teatres públics amb la ciutat de València. En aquest Primer Encuentro de Teatros Públicos organitzat per Centre Dramàtic Valencià, s'han ofert espectacles ben recents, o, fins i tot, n'han estrenat algun, com és el cas d'*En la soledad de los campos de algodón*, a càrrec del Centro Nacional de Nuevas Tendencias, institució que és un bon exemple del que significa la voluntat de ser alguna cosa més que el típic teatre per a Madrid a costa de les butxaques de tots nosaltres.

Lògic, doncs, que també els amfitrions tractaren de realçar un Encuentro que, tot s'ha de dir, ha restat a mig camí entre el festival pur i simple i les jornades de reflexió, amb els desavantatges que té sempre el fet de no ser ni carn ni peix. I per aconseguir-ho, res millor que un mite escènic com Núria Espert, sens dubte. Afegim-hi, per si això fóra poc, el fet que aquest espectacle significava el retorn a l'escena de l'actriu catalana, després de cinc anys d'absència com a intèrpret, amb un llarg monòleg d'un autor desconegut en-

tre nosaltres. Hi havia, doncs, risc en la proposta, però no massa: la partida estava pràcticament guanyada des del primer moment, des del moment que Núria Espert comença a parlar, per ser més exactes.

Guanyada, sí, però ¿totalment? Es veritat que la seua opció ha estat coratjosa, i que la seua entrega és realment admirable, més encara si tenim en compte que ha hagut d'adquirir unes maneres d'actuar diferents a les habituals en un procés d'aprenentatge, sense dubte, costós. Tanmateix... Es privilegi dels grans triar d'acord amb motivacions personals els textos a interpretar, i determinar fins i tot les línies del muntatge. En aquest sentit, potser el desig d'actuar *sense límits,* com si tractés de rescabalar-se de cinc anys de privació d'aquest plaer. l'ha duta a escollir un text, excel.lent dins les coordenades generals del teatre japonès, però que si no fóra pel que té d'exotisme, per l'efecte d'estranyament que produeix el maquillatge, ens semblaria poc digerible. Millor dit: tan digerible com una obra de Dumas fill o, millor, de Pixérecourt. I és que un melodrama sobre el melodrama no és sinó un melodrama per partida doble, i més encara quan les claus –les referències– que poden permetre-hi una lectura distaciada i irònica, o no existeixen o són difícilment perceptibles.

Clar que, com ja he apuntat més amunt, d'això es tractava: de commoure, d'explotar a fons els recursos, simplistes però terriblement efectius a nivell de comunicació emocional, que caracteritzen aquest gènere teatral. Si això era el que es pretenia, el resultat ha esta d'allò més reeixit. Si no... El treball de Núria Espert continuarà sent tot un exemple del que significa lliurar-se en cos i ànima al teatre. *Josep Lluís Sirera*

DISCOS

Folk electroacústic

La senda infinita. Lito Vitale quarteto. GASA 1989

Tonificant seria l'adjectiu pertinent per a referir-se a la música de Lito Vitale, un argentí que sap transmetre calor a través d'una dosificada instrumentació electroacústica. Més enllà de les variades referències i fonts d'inspiració que es poden trobar en el seu interior (el folklore del Con Sud, la música negra nordamericana, el barroc...). L'important és que Lito Vitale té un univers sonor personal i una espècie de *màgia,* enginy o com es vulga anomenar. El que fa és encaixar aquestes influències d'una manera natural, i mostrar la facilitat per a acaronar l'oïda del que escolta i la capacitat per a sorprendre quan sembla que recorre camins massa previsibles.

Dins d'aquest calaix de sastre que s'ha etiquetat com *noves músiques, new age music* o *música privada,* entre altres denominacions, el que fonamentalment distingeix aquest músic argentí és l'emoció, una cosa més consistent que la força anestèsica característica d'algunes d'aquestes músiques sovint poc noves.

La senda infinita, el segon àlbum de Vitale publicat a l'estat espanyol deixa ben patents les qualitats del seu autor, compositor i multiinstrumentista que maneja amb delicadesa tot tipus de teclats (piano acústic i elèctric, sintetitzadors, *emulator*,etc.), però que també pot posar-se davant la bateria o assumir la veu cantant en el moment oportú. La seua formació preferida és el quartet, integrat pels mateixos músics que han protagonitzat la recent gira espanyola de l'argentí. Cristian Judurcha a la bateria electrònica, Manuel

LITO VITALE CUARTETO

Miranda bufant tot tipus de vents, inclosa la quena, i Marcelo Torres polsant el baix elèctric, completen el *combo* capitanejat per Vitale. Al llarg de *La senda infinita* descobrim pinzellades de tots els colors. Sons que recorden Mark Knopfler de *The local hero* i arranjaments propis del *jazz rock* en *El valor del silencio,* arrancades amb cert sabor al Corea més llatí en *El discreto encanto de ser porteno,* una mena de *gospel* sintètic en *Extranando todo,* i inclús una grandiosa obertura simfònica en *Los instantes recordados.* Totes aquestes referències no són, però, sinó breus anotacions en l'obra de Lito Vitale, en la qual la força èpica i les atmosferes melangioses troben un punt d'exquisit equilibri, on l'elegància no està barallada amb la frescor i l'emoció. En *La senda infinita* apareixen apunts melòdics massa fàcils, massa recognoscibles, però prompte queden oblidats per la riquesa harmònica i la varietat rítmica del conjunt.

Juan M. Játiva

MÚSICA

Música concertística catalana

Orquestra de Cambra del Teatre Lliure. Direcció: Josep Pons

L'Orquestra de Cambra del Teatre Lliure ha acabat la temporada oficial d'una de les millors maneres possibles. Amb un complet programa de música d'autors catalans –d'autors actuals, naturalment– oferint així una mostra significativa de la producció actual al país. Dins de la voluntat monogràfica de la formació, s'han triat obres concertístiques, cosa que ha significat una variada gamma de conjunts –guitarra i orquestra, fagot i orquestra, piano i orquestra i finalment flauta i orquestra. Una gamma, a més, molt atractiva. Esmentem finalment en aquest exordi situador el fet que el concert agrupava dues generacions d'autors. Per una banda els que han superat els cinquanta anys d'edat –Joan Buinjoan i Josep Soler– i els que se situen al voltant dels trenta. Dues generacions dissemblants i successives, que tenen en comú bàsicament la seva vitalitat i que representen una línia de continuïtat més que de ruptura. El paper pedagògic realitzat per Soler sobre pràcticament tota una generació de compositors avala l'última afirmació.

Davant d'un concert de música contemporània s'acusa el risc previ de cercar-hi sempre trencament i ruptura. D'exigir-les quasi. Hem estat avesats a viure amb convicció potser una mica ingènua, el goig de l'avantguardisme militant més irreductible, d'acord amb el qual tot allà que no fos trencament no resultava intrínsecament vàlid, cosa que suposava, o perillava de suposar-ho, una espiral imparable i al mateix temps insostenible.

El concert que acaba d'oferirnos l'Orquestra de Cambra del Teatre Lliure ha estat altrament una mostra d'obra actual, servida per llenguatges diferenciats però propers estèticament, sense una voluntat deliberada d'invenció de res específic. Però tampoc, i això és important, sense aquests afanys nascuts últimament de retorns matisats a antigues formes. Sense aquests *neo* el que sigui, que semblen voler ser el nou alfa i omega de la música actual.

En el *Concert per a guitarr a i orquestra de cambra* de Feliu Gasulll (1959), en el *Concert de cambra per a piano solo i conjunt de cambra* de Josep Soler (1935) i en *Astrònia per a flauta, oboè i orquestra de cambra* d'Antoni Olaf Sabater (1959) hi ha sobretot l'afany de crear música ben feta, sense més. Música ben construïda, despullada d'ulteriors especulacions rupturistes deliberades. De música o de llenguatges musicals assumits i dominats, sempre en diferents graus d'intensitat.

En aquest sentit era evident el contrast entre la solidesa constructiva de les partitures de Guinjoan i Soler i de la de Gasull per exemple, essencialment oberta a la profusió inconcretada d'elements formals. Altrament, la partitura de Guinjoan, ben significativa del seu tarannà creatiu, marcada pel protagonisme del teixit de textures i pel domini del llenguatge rítmic, o bé la solidesa del llenguatge de caire postexpressionista de Soler, marcaven diferències inevitables pel que fa a entitat constructiva i capacitat per a dir justament allò que hom pretén dir.

L'Orquestra de Cambra del Teatre Lliure una vegada més dirigida pel seu titular Josep Pons, va aconseguir un èxit absolutament sòlid. Guanyat a pols. El programa era llarg i, encara que globalment no excessivament complicat, representava un esforç notable. Afegim de passada que tenia el mèrit d'incloure dues estrenes. Les corresponents a les obres de Soler i d'Olaf Sabater, aquesta l'encàrrec habitual que la mateixa Orquestra del Lliure fa cada any a un compositor català. I encara cal parlar, novament en el pla interpretatiu, d'un altre mèrit important: tots els solistes del concert –excepte Gasull, que va interpretar la seva pròpia obra– eren membres de la formació. Josep Dorràs, Lluís Vidal, Jaume Cortadellas i Philippe Vallet, van tenir així oportunitat d'individualitzar uns mèrits remarcables, fins ara genèricament valorats en el si de l'Orquestra. D'aquesta realitat musical cada vegada més afermada i potent des del punt de vista. *J. Comella*

TELEVISIÓ

Enganyifes amb gomaescuma

Las encuestas de 'gomaespuma'. Antena 3. TV.

Quan Antena 3 de TV va sortir al mercat, esperàvem amb ànsia la fi del seu informatiu de migdia per riure a gust amb *Las encuestas de 'gomaespuma'*. Les *Noticias* ja eren de fet un sensacional programa d'humor, perquè els errors colossals provocaven *gags* de tota mena des del primer minut fins a l'últim. Però, de fet, el corolari humorístic del noticiari eren les enquestes boges, i ara, quan les *Noticias* d'Antena 3 han millorat prou i ja o són un colossal museu d'errades, el surrealisme celtibèric dels nois de *gomaespuma* es fa esperar igualment amb certa devoció.

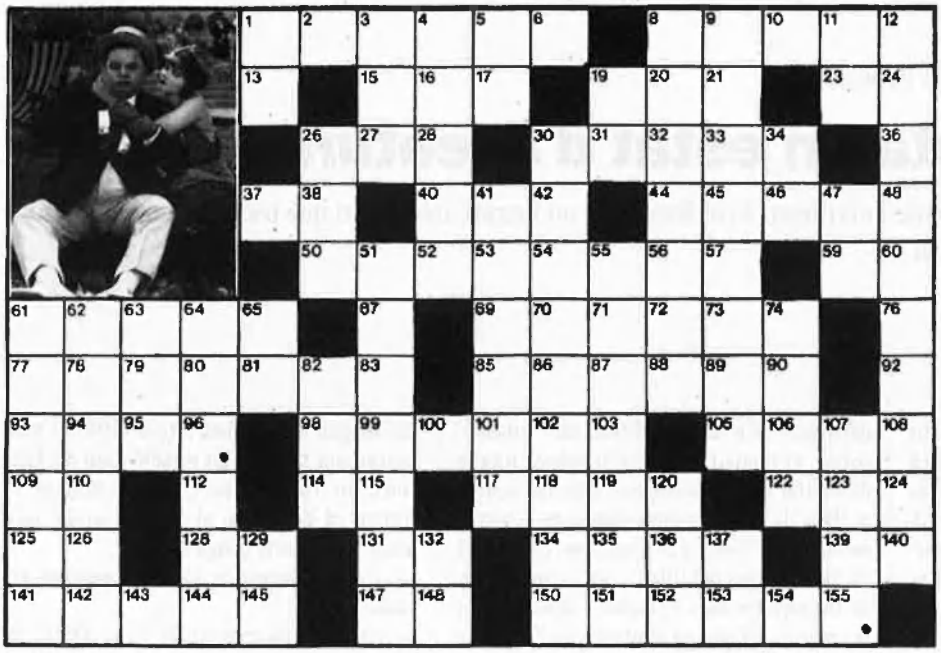

Per aquells de vostès que encara no hagin tingut l'oportunitat de veure *Las encuestas de 'gomaespuma'*, són qüestions descaradament falses i rialles que es proposen als ciutadans entrevistats amb la major serietat i solemnitat. Un pla mitjà de la càmera mostra el senyor o senyora escollit per contestar a cada un dels seus costats, un micròfon aguantat per unes mans de les quals desconeixem els posseïdors. Les preguntes poden ser d'aquest caire: ¿sap vostè que els americans s'estan emportant les nostres autopistes discretament i ja han començat a enrollar-ne algunes com persianes? ¿Sap que les últimes investigacions científiques ens fan palés que els espanyols som alemanys? ¿Sap que pròximament vindrà a cantar un cor d'àngels? ¿Sap que la nova prestació alternativa al servei militar amb armes inclou fer la *mili* en els seminaris? ¿Sap que canvien el nom de *Canal de la Mancha* per brut i poc ecològic? ¿Sap que Felipe González i Margaret Thatcher recentment es van jugar al Monopoly uns carrers, i Felipe va perdre el carrer Leganitos i el Passeig de Gràcia? I finalment: ¿sap que a l'URSS hi ha una senyora gran, molt gran, que es diu Perestroika? ¿Què podem fer per ella? Qüestions, certament, força inversemblants i fàcilment desmanegables per l'espanyol de cultura mitjana.

Doncs no. Malgrat l'absurd que exhibeixen les preguntes apuntades, la reacció general dels enquestats que apareixen a la pantalla –si n'hi ha de més assenyats no els fan sortir– és la de creure-les de cap a peus i respondre amb ets i uts. Hem escoltat ciutadans d'aquest país europeu de finals de segle XX precisant que els semblava bé que els joves soldats hagin de fer guàrdia a les *garites* dels confessionaris de les esglésies; que ja saben que els àngels canten divinament i que el president del govern no hauria de jugar tan alegrement amb la Thatcher però que, és ben clar, ara estem obligats a donar immediatament els carrers perduts als anglesos. La credulitat és il.limitada. Potser vostès van tenir la sort de veure aquell ciutadà de la Manxa que recordava amb pèls i senyals la seva infantesa en el Canal de la *Mancha* i com precisament allà va encallar un famós transatlàntic. Una escena freqüent és que els interrogats amb una espurna de sorpresa en el rostre, s'entreguin generosament a la resignació solidària i sospirin: "Bé, si això ha der ser per un bé...". És el cas que quan *gomaespuma* va a una ciutat famosa per les seves muralles, hi exposa l'absoluta i urgent necessitat d'enderrocar-les. "Bé, si això ha de millorar les comunicacions..." és la resposta típica. I també hem arribat a veure gent amb tantes ganes de lluir-se que han caigut amb tota la seva suficiència en el parany i han dissertat llargament, per exemple, sobre la conveniència de fer la *mili* dormint amb seminaristes.

¿Quina és la raó de la credulitat del ciutadà-tipus perquè pugui forçar-se amb tanta impunitat? Fonamentalment una: la televisió sacralitza i institucionalitza en un grau tan alt els que la treballen que quasi tot el que surt per les seves boques té l'aurèola de la veritat, de l'imperatiu oficialista, del tot per la pàtria. Quantitativament les enquestes d'Antena 3 manquen de valor, però qualitativament permeten recordar-nos l'existència, al costat mateix de la nostra elitista modernitat, d'un fragment social amb poques eines culturals, capaç d'empassar-s'ho tot. Un fragment social que si és enganyat per una broma innocent, pot ser molt més burlat pels poderosos sense escrúpols. *Las encuestas de 'gomaespuma'*, com aquell antic *Objetivo indiscreto* i fa pocs anys *Suspiros de España* són una gran ocasió per a riure, però també per a meditar amb tristor sobre el *Celtiberia show* que malauradament no va passar a la història amb la transició.

Ramón Miravitllas

Damerograma

(*Pel.lícules tristes,* Mark Linquist. Columna).

Aquest damerograma es resol traslladant les lletres de les solucions a la casella corresponent de la graella superior, on es podrà llegir un text extret de la pàgina 19 de la trepidant novel.la *Pel.lícules tristes,* del jove autor nord-americà Mark Linquist, editada per Columna acrònticament a partir del primer mot-solució.

Màrius Serra i Anna Genís, d'OLISSIP.

Teòric de l'ensenyament

78 41 153 106 89 32 142

Justícia natural, en oposició a la legal.

101 2 45 54 65 137 125

Forma l'emblema dels *Rolling Stones*.

26 131 72 20 117 56 94

Habit més practicat pels lletraferits.

110 11 150 59 100 38 69

Intranquil.

96 17 70 124 112 24 83

Cos inert i enravenat.

50 140 76 9 81 4 86

Esgarrapada.

3 120 85 13 63 92 145

Assassinar algú a pedrades.

115 31 105 154 128 46 61

Una altra forma de solitud.

48 51 40 152 122 82 103

No hi ha qui la faci canviar d'idea.

6 57 73 28 88 23 119

Fa pujar el preu de les entrades exhaurides.

10 129 136 37 55 147 1

Període molt breu de temps.

93 62 34 139 98 52 155

Amenaça meteorològica de llei seca.

42 108 44 71 143 30 80

Creador valencià de Toni Butxana i Hèctor Barrera.

144 16 107 118 90 64 53

L'acompanyant dels festelgs antics que sempre es consumia.

126 5 36 87 47 134 21

Manegueta fixada a l'orla d'un llagut.

102 27 151 95 114 74 132

Que defuig el tracte de la gent.

135 15 99 19 148 79 8

Gàbia de lleons.

109 12 123 60 33 77 141 67

Solució: Text ocult: "Aquest parell són una de les raons per les quals continuo tornant a aquest depravat grenge diari. Aquest parell i el gran deute de la meva targeta de crèdit". (*Pel.lícules tristes.* Mark Linquist. Pàgina 19. Columna edicions). **Mots-solució:** 78-Pedagog. 101-Equitat. 26-Llengua. 110-Lectura. 96-Inquiet. 50-Cadàver. 3-Unglada. 115-Lapidar. 135-Esquerp. 48-Soledat. 6-Tossuda. 10-Revenda. 93-Instant. 42-Sequera. 144-Torrent. 126-Espelma. 102-Serreta. 109-Lleonera.

CULTURA

Entrevista a Joan Brossa

El poeta en estat d'aventura

Càustic, humorístic i civilitzat, Joan Brossa és un literari antiliterari que cada dia renaix del fons de la seva recerca.

A 71 anys Joan Brossa manté viu l'esperit de revolta, i practica la poesia com una gimnàstica matinal de la ment. A més, aquest poeta entre pintors pot vantar-se de publicar llibres de format petit i atapeïts de planes, que és com no solen ser els llibres de poesia. Si a un altre correspongué el títol d'investigador en poesia, al nostre poeta li escauria el d'instigador de les paraules, o com va dir algú, el d'artífex i manobre de la poesia. O encara, com s'anomena ell mateix, "inventor d'estratègies". Veu i imatge (tot i que la seva poesia suscita figures abans que imatge) s'escuden en el transformisme del paper, en la complexitat dels llenguatges i en la madeixa dels signes. Un dia va trobar que al paper li faltava una dimensió i se'n va anar a buscar-la. Al seu estudi del Guinardó, en un edifici obra d'Oscar Tusquets on cada apartament és singular, com un poema-objecte, Brossa viu al seu palau de l'il.lusionisme, entre quadros, muntanyes de paper imprès, balancins i tota mena d'andròmines. Pacient i meticulós, la seva obra és un passeig estimulant per la innovació. Enemic de les posicions acomodatícies, càustic, humorístic i civilitzat, és un literari antiliterari que cada dia renaix del fons de la seva recerca. El món de la literatura encorbatada li queda molt lluny i no acceptarà mai una creu perquè, diu, "és un instrument de suplici".

—Reprenguem el títol de la magna sèrie que heu culminat i que, llevat del parèntesi marcat pel llibre de sextines, recull el vostre treball de més de 20 anys ençà. ¿Com entra i surt el poeta de la realitat?

—El poeta és a tot arreu. Tot es poetitza. Estàs a dintre i estàs a fora, movent-te amb la vida. Aquests poetes que només parlen d'ells perquè troben que no hi ha cap altre tema poètic i perquè la poesia era així per als romàntics, no incorporen cap experiència nova a la poesia. S'ha de comptar amb la diversitat del món. Si no, tant se val anar a prendre el sol, o a fregir espàrrecs. En aquest llibre, els "entra-i-surts", el poeta transita. S'hi aplega tota la diversitat de procediments que he assajat al llarg de la meva obra, llevat de la sextina que per raons d'extensió no encaixava en la dimensió del llibre i que, a més, evoca un aspecte més complex i artesanal de la creació. El que m'interessa de l'art és la investigació, més el que queda per fer que no pas el que ja ha adoptat una forma. El que ja està resolt no m'interessa. Un fet és un sac buit.

—Els vostres inicis estan lligats al gru p Dau al set, segon moviment d'avantguarda del segle. ¿Com es va donar aquesta complicitat? ¿La plàstica era un estímul per a escriure o el que fèieu no encaixava en l'atmosfera literària del país?

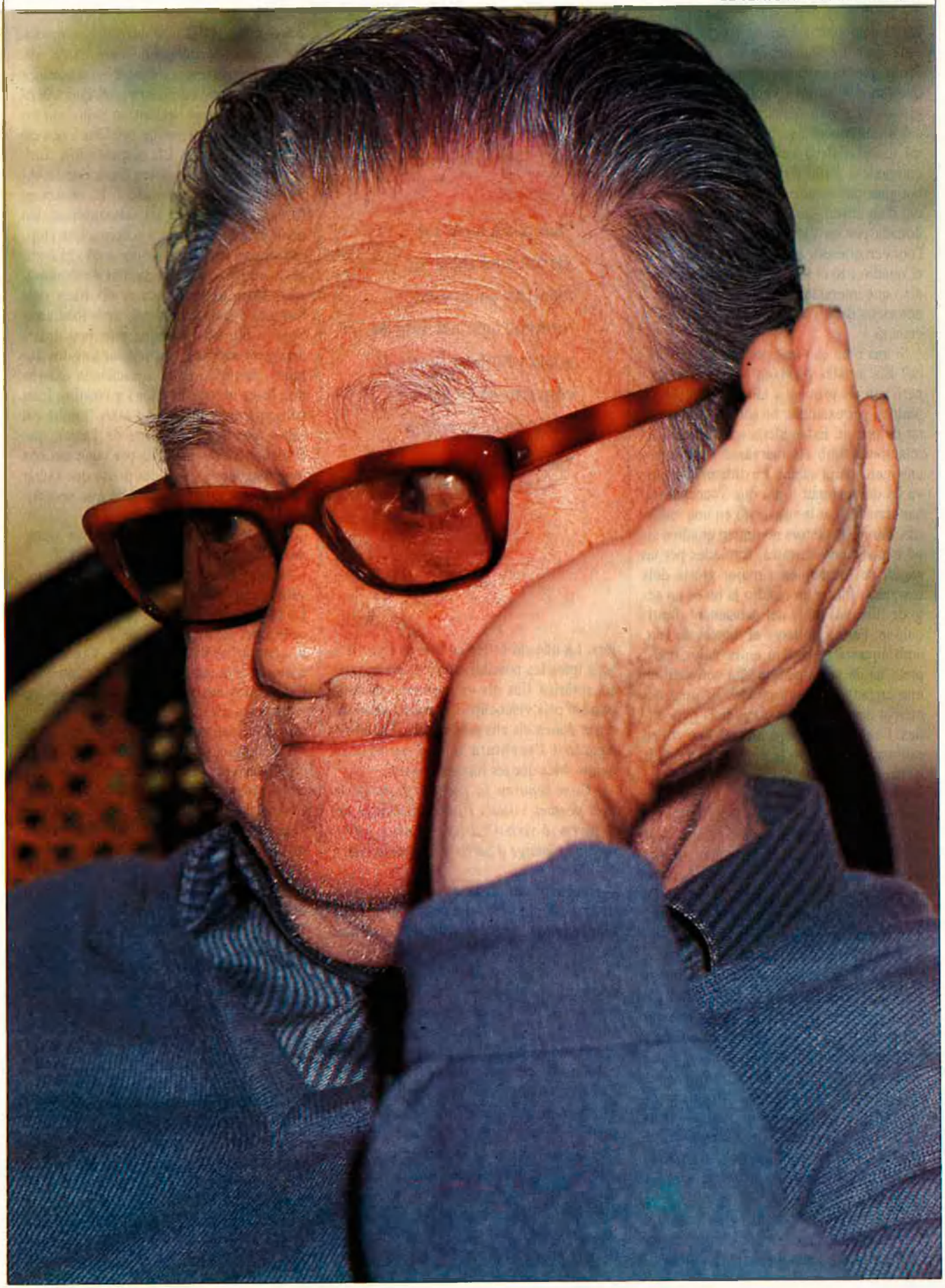
—Dau al set va reprendre la torxa de l'art autènticament contemporani que es feia a Catalunya abans de la guerra. Els caps de pont eren en Miró, el primer Dalí i, per a la poesia, en Foix. Per consell d'un amic, en Viuçà, vaig anar a veure en Foix per ensenyar-li uns poemes. En aquella rabiosa postguerra ell es va estranyar que un jove s'interessés pel surrealisme i el cubisme, que eren proscrits. En Foix em va presentar en Joan Prats i aquest darrer en Miró. Ara tot allò sembla fàcil però en aquells moments era vital i perillós. Joan Prats em proporcionava revistes de pintura contemporània i monografies. A través d'un llibre del *douanier* Rousseau vaig entrar en contacte amb Joan Ponç. Els inicis van ser exactament així. Avui una certa llegenda i la necessitat de protagonisme de més d'un eixerit han deformat les coses. En Ponç feia una pintura figurativa i dramàtica, ben diferent d'aquella per la qual és conegut. Li vaig proposar de practicar l'automatisme. Ell, influït per Colson, un pintor sud-americà que acabava d'arribar de París, ho va trobar una idea literària, però a l'últim s'hi va abocar. Va fer saltar el tap de la bassa i es va convertir en un autor molt prolífic en una via nova. Aquestes inquietuds compartides van donar origen a la revista *Algol* (1947) i posteriorment a entrar en relació amb en Tharrats, en Tàpies i en Cuixart. Així es va formar el grup Dau al set. En aquell moment no hi havia ningú més.

—¿Com va sorgir la idea dels poemes visuals?

—Arran d'una exposició l'any 1951, de Dau al set a la galeria Caralt, on hi havia textos meus, tenia tres poemes que, a falta d'un altre nom, en deia poemes experimentals perquè eren construïts a base d'objectes, un martell, una carta de joc, un clau trucat, etc. Va ser una necessitat de provar, de buscar una mesura nova al poema, igual que quan vaig fer teatre necessitava una tercera dimensió al text pla del poema escrit, i no la dramatúrgia tradicional. El que m'ha interessat sempre és l'aventura. Quan feia poesia essencialment literària, em vaig adonar que podia passar la vida fent odes i sonets. En els meus primers assajos literaris donava molta importància a l'idioma, al gruix de la llengua, però vaig veure que aquesta línia tenia molt de truc i que havia de buscar un nou concepte. Un dia, en Joao Cabral de Melo em va dir que valorava la meva poesia, imatjada i brillant però que era com un ull que veu i no mira. Així va començar el que anomeno la poesia essencialista, per dir-ho d'alguna manera.

—¿Sempre heu concebut l'activitat poètica com una manipulació, un transformisme?

—Ser poeta no és fer versos, sinó saber-se mantenir en un estat receptiu; anar pel món de poeta i publicar llibres és convertir-se en un producte de la pròpia vanitat. Aquesta mena d'actitud es dóna en el terreny de la poesia oficial i també al món del teatre. Als actors, el teatre els pot importar una punyeta però allò que l'envolta els omple del tot: les reunions, conèixer gent, divertir-se, disfressar-se. Durant el franquisme molta gent deia que tenia coses en preparació, que escrivia, però que la censura era l'obstacle. Va arri-

bar la democràcia i res de res. Si de debò vols escriure, no depèn de la censura. Molta gent es mou per mimetisme, són els que fan més soroll i s'emporten la tallada grossa... La gent defineix la vida en relació a uns models: jo ho faig en relació a mi mateix. Però l'especulació ja és un component íntim de la cultura d'avui. El botiguer pot vendre un quadro no en funció d'un criteri sinó utilitzant la promoció donada per un llibre on apareix retratada l'obra en qüestió. Així, el comprador penja el quadro i té el llibre obert a sota. És per això que interessa tenir obra publicada. La notorietat depèn d'aquests fets externs a la creació.

Si una obra es ven,¿ per què parlar d'ètica? Els artistes pateixen aquesta situació però són els primers a alimentar-la. Molts pintors, per exemple, no senten la necessitat de pensar. Estan alerta a les modes, es relacionen amb els marxants i fabriquen una mercaderia adient. La dimensió creativa ha desaparegut i, ara que s'accepta tot, han transformat la subversió en una indústria. Famosos pintors no pinten quadros sinó exposicions senceres, formades per un seguit de fotocòpies a major glòria dels marxants. Pintar un quadro ja no és un acte de llibertat, lluny del pensament d'enriquir-se. Però a la llarga el mercat de l'art, amb aquesta separació entre valor real i preu, ha de petar perquè s'ha convertit en una enganyifa desmesurada. El preu del mercat pesa massa en els judicis dels crítics. I en conseqüència, artistes que volien canviar el món amb la pintura, el món els ha canviat a ells.

—¿Un llibre seu?

—Em va fer Joan Brossa, del 1950, amb un pròleg incisiu de Cabral de Melo. Significa el canvi de rumb de la meva obra i recull els ensenyaments d'aquest període inicial. És molt influït pel cinema, sobretot pel seguit d'enquadraments que el componen, buscar un màxim expressiu, amb un mínim d'elements. S'ha publicat en edició bilingüe. Se n'havien fet diverses edicions però suprimint el pròleg. A Eugeni d'Ors li va interessar molt el llibre: va dir que era útil per a la salut de la poesia catalana perquè trencava amb la retòrica habitual.

—Sembla com si al llarg de la vostra obra, si més no de la més pròpiament verbal, haguéssiu buscat una manera d'escenificar el llenguatge com en una pista de circ. El cantó escènic dels mots, la bellugadissa és un mitjà per a instal.lar la ironia.

—El poeta contemporani conscient, vull dir que no solament és contemporani per l'edat, disposa d'una paleta amb molts colors. La qüestió és fer-ne bon ús i portar a fons totes les possibilitats. Des de la poesia retòrica fins als experiments visuals, passant pels vídeoclips i la poesia apoètica on es donen els alts pels baixos. La investigació i l'aventura també necessiten temps. Més que les formes mortes.

> "Ser poeta no és fer versos, sinó saber-se mantenir en un estat receptiu; anar pel món de poeta i publicar llibres és convertir-se en un producte de la pròpia vanitat".

—¿Com separeu la creació figurativa dels poemes visuals i poemes-objecte de la invenció verbal? En altres mots, ¿tre - balleu la imatge a partir d'un estímul verbal?

—Depèn de l'estat d'ànim i de com es produeix l'estímul. Puc anar pel carrer i sentir unes paraules que més endavant enfilaré en unes altres. O utilitzar material oníric. A voltes, llegint el diari rebo un estímul que tindrà una conseqüència en un altre lloc. En aquest aspecte, un es pot convertir en una magnífica caixa de ressonància. O una llanterna màgica. Qualsevol esdeveniment és bo per a disparar la imaginació. Cal estar sempre obert. Un estat que no sempre es pot mantenir. No necessito prendre drogues perquè a vegades veig estímuls pertot arreu. El fet més imprevist és a tocar de la realitat més quotidiana. Els carrers, si se sap mirar, ofereixen a cada tombant veritables ballets, no *vellets* (rialla). Travesses, veus una noia amb un vestit llarg, passa un cotxe, després cau un paper d'un balcó i ja tens un ballet en marxa. És qüestió de saber-ho veure. Amb tot, l'art no consisteix a explicar les coses. És molt freqüent veure individus que teoritzen molt bé i que agafant un llapis són incapaços de donar res de bo. Dos i dos no sempre fan quatre. Els pintors naïfs, limitats con són, pinten obres d'una poesia extraordinària i un gran abast. El conscient és una constel.lació del subconscient. Un amic meu hipnotitzador sostenia que l'hipnotisme és veritat, i que per això s'hi dedicava, però que estava envoltat d'escombraries. Volia desemmascarar els trucs dels farsants. Feia experiments amb mèdiums. Segons ell, els mèdiums més ben dotats eran gent anormal. Cal separar tots dos dominis. Sembla que la consciència externa trau força al món interior i a l'instint. L'art participa una mica de tot això. També cal saber aprofitar la riquesa de l'atzar, que evidentment té unes lleis però que ens són desconegudes. A vegades penso que l'atzar no existeix: només passa allò que necessites.

—Heu utilitzat l'ordinador per fer sextines.

—Només una. Va ser una experiència que vaig incorporar al tercer llibre de sextines. La sextina és una forma poètica molt tancada i per això un llibre de sextines no té la continuïtat d'un de sonets. Comença i acaba en ella mateixa, forma com un clos. Els tècnics em van demanar quantes en volia. Vaig dir que només una per fer contrast. I és que amb el material subministrat a l'ordinador en podien sortir set o vuit mil. Una vegada s'han donat les instruccions a la màquina, el programa permet totes les combinacions possibles. De vint en vaig triar una, que, sense retoc, és la que es va incorporar al recull. Primer hi havia una falla en els càculs. L'aparell mateix va detectar una paraula que es repetia massa. El resultat obtingut va ser realment bellíssim. Van sortir unes imatges molt suggerents, talment sortides de la introspecció profunda. No sempre s'obtenen resultats brillants; però també el creador individual està subjecte a les fluctuacions de la inspiració. Tot això porta a replantejar-se què és l'acte de poetitzar, cal explorar altres camins. Generalment els poetes es tanquen en una fórmula que repeteixen fins que es moren. Els temps van per una banda i ells van per l'altra. La poesia oficial catalana d'ara mateix és monòtona, reiterativa, mira al passat i té una por terrible al risc. En línies generals els poetes no despleguen l'antena que cal en una societat com la nostra i en uns temps de grans canvis, on passen coses molt grosses. Ells continuen amb una escriptura tova i fent voltes a la

"Ser poeta no és fer versos, sinó saber-se mantenir en un estat receptiu". DOMENEC UMBERT

sínia dels mateixos vicis. El públic té una mica de raó de no llegir poesia perquè la majoria de versos no diuen res ni a qui agrada la poesia. I el problema ja comença a l'escola. Per exemple, la poesia visual permet que el poema surti dels llibres i es plasmi en una altra dimensió. No es tracta només de canviar el suport i d'escriure versos en una paret o en una tanca, sinó de buscar una nova estructuració del poema entre la visualització i la semàntica. A les escoles avui encara no se'n parla prou. I en canvi, el fet obre unes perspectives meravelloses als pedagogs. La majoria d'escoles continuen tancades en esquemes antics, sobretot pel que fa a l'ensenyament de la literatura contemporània; els alumnes quan senten cada any els noms dels mateixos autors, no ho reïxen a comprendre. La poesia visual és molt del nostre temps i, degudament explicada, pot ser un element important per encarrilar la curiositat de l'estudiant. Recordo com a la Fundació Miró, l'any 1986, amb motiu de la meva exposició de poemes visuals i objectes, els nanos descobrien unes possibilitats artístiques que no s'imaginaven i unes pautes noves per a excercitar la imaginació i l'esperit creatiu. El resultat va ser l'exposició que van fer un any després a la casa Elizalde quatre escoles municipals. Van comptar amb mestres intel.ligents, això de poder construir ells mateixos les obres amb objectes familiars els fascinava.

—Si us passés aquella enquesta dels surrealistes que Libération *va reprendre fa uns quants anys, ¿per què escriviu?*

—Diria que per necessitat de comunicarme. I per ser jo necessito fer poemes. La poesia literària en relació a la poesia visual representa un canvi de codi. El cas és no perdre el propi món i ser fidel al teu origen. Més enllà, quan la pregunta és ¿què toca fer ara?, comença el mercat. L'ideal de comunicació seria la telepatia: donar l'emoció màxima amb el mínim d'emperrucament. Un missatge en *fax*.

Ramon Lladó

¡Sobresaliente!

Ahora por sólo
175.000 ptas.*
disco duro incluido

Sateco-UNI

Avda. Santos Justo y Pastor, 19
Tels. (96) 362 34 74 • 362 35 20
Fax : (96) 362 07 66
46021 VALENCIA

*Precio, sin I.V.A , del modelo Macintosh SE 1/20 valido sólo para universitarios, personal y centros docentes. PROMOCION TEMPORAL.

FIRA DEL LLIBRE 1990 XXI EDICIÓ

DIJOUS 7

Recinte jardí. Horari de fira. ANIMACIÓ: Visites escolars a "Babia".

Saló d'actes. Horari de fira. EXPOSICIÓ: "Tirant lo Blanc". Gravats deM. Boix.

Pati del saló d'actes. 18,30 h. RACÓ DEL CONTE: Cesc Serrat amb els contes: "Martí caparrut". "El semàfor", "Els quatre germans".
Per a xiquets de 5 a 14 anys.

Saló d'actes. 19,30 h. ACCIONS PLÀSTIQUES dels alumnes de BB.AA. "Comedor de ideas"

SIGNATURA DE LLIBRES
-Joaquim Borrell. -Isabel Clara Simó.
-Rafa Arnal. -Fina Masgrau.
-Rosa Serrano. -Ricardo Alcantara (Ed. Edelvives)

CICLE DE CINEMA I LITERATURA.
-La vruve Couderc. Pierre Granier-Deferre.1971. França.
-Les jeux sant faits. Jean Delanney. 1947. França.
-Pecheur d'Islande. Pierre Schoendoerffr. 1959. França.

DIVENDRES 8

Recinte jardí. Horari de fira. ANIMACIÓ: Visites escolars a "Babia".

Saló d'actes. Horari de fira. EXPOSICIÓ: "Tirant lo Blanc". Gravats de M. Boix

Pati del saló d'actes. 18,30 h. RACÓ DEL CONTE: Carles Cano amb els contes: "El mig pollastre". "Hepaminondas". "La rana Juana".
Per a xiquets/es de 6 a 10 anys.

Saló d'actes. 19,30 h. TAULA REDONA: "Escrits des de la perifèria".
-Maria Mercè Roca (Girona).
-Víctor Freixanes (Vigo).
-Xavier Mendiguren (Ed. Elkar. Donostia).
-Moderadora: Mª José Obiol.
-Adolf Beltran (P. Valencia)

SIGNATURA DE LLIBRES
-Andreu Martín. -Víctor Freixanes.
-Maria Mercè Roca -Ferran Torrent.
-Isidro Antunano -Josep Mª Jordan.
-Joan Pla (Llibreria Sac de Papel). -Benito Sanz (Llbreria El Cedre).
-Manuel Gimeno (dibuixant de cómic) L. Futurama
-José Luis León Roca (L. Andrés)

CAIXA PROVINCIAL
CAIXA SECCIAL
GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I CIÈNCIA

ORGANITZA

GREMI DE LLIBRERS DE VALÈNCIA

DISSABTE 9

Recinte jardí. Horari de fira. ANIMACIÓ: Proposta d'animació a la lectura "Babia".

Saló d'actes. Horari de fira. EXPOSICIÓ: "Tirant lo Blanc". Gravats de M. Boix.

Saló d'actes. 12 h. PRESENTACIÓ Espais: Marina d'Art. "Acció de Rafael Santibánez".
CONCERT: Tot seguit concert del violoncel.lista Tony Moore.

Saló d'actes. 19 h. PRESENTACIÓ del llibre "Manual d'us de l'estàndar oral", de Josep Lacreu a càrrec de Manuel Pérez Saldanya.

Passeig Antonio Machado. 19,30 h. CONCERT: Una experiència africana: "Socarrats".

SIGNATURA DE LLIBRES:
-Jesús Cánovas Martínez. -Semto (L. Futurama)
-Albert Dasi. -Jaume Pérez Montaner
-Josep Lacreu.

CICLE CINEMA I LITERATURA
-L'horloger de Sant Paul (El rellotger de Saint Paul). Bertrand Tavernier. 1974. França.
-Zazie dans le metro (Zazie en el Metro). Louis Malle. 1962. França

DIUMENGE 10

Recinte jardí. Horari de fira. ANIMACIÓ: Proposta d'animació a la lectura "Babia".

Saló d'actes. Horari de fira. EXPOSICIÓ: "Tirant lo Blanc". Gravats de M. Boix.

Recinte firal. 12 h. CERCAVILA: de la Banda de Música "La Artística Musical".

SIGNATURA DE LLIBRES:
-Fernando García Tola. -Lluís Roda
-Josep Ballester.

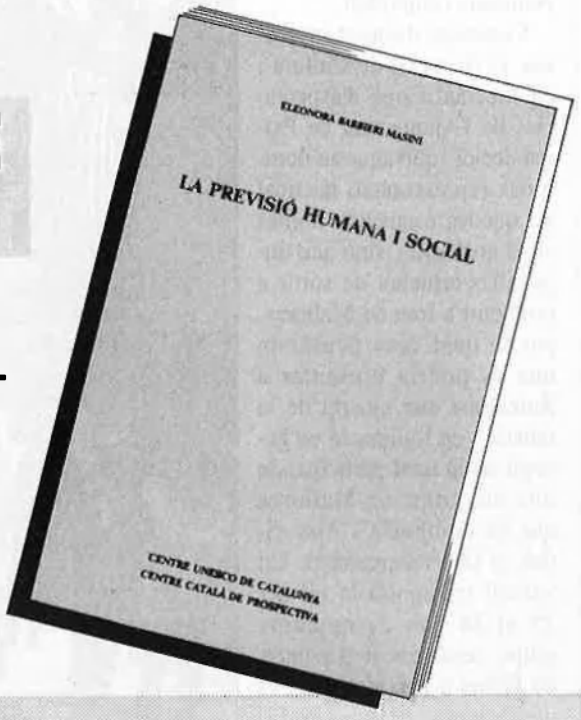
CICLE DE CINEMA:
-L'horloger de Sant Paul (El rellotger de Saint Paul). Bertrand Tavernier. 1974. França.
-Zazie dans le metro (Zazie en el Metro). Louis Malle. 1962. França.

PUBLICACIONS DEL CENTRE UNESCO DE CATALUNYA

LA PREVISIÓ HUMANA I SOCIAL

Eleonora Barbieri Masini

Aquest volum constitueix el primer intent interdisciplinar per donar alguns fonaments a l'estudi sobre el futur, i alhora per resumir i presentar breument tant el camí pel qual s'han desenvolupat aquests estudis com els resultats de cadascun d'ells.

CENTRE·UNESCO·DE·CATALUNYA

Mallorca, 285 - 08037 Barcelona - Tels. 207 58 05 - 207 17 16 - Fax. 257 58 51 - Tèlex. 98314 CUNC

Desembarcament

Una completa ambaixada cultural mallorquina conquerí al llarg de tot un dia els carrers i les places cèntrics de Barcelona.

La idea del desembarcament sorgí de de l'Ajuntament de Palma a fi de fer possible una major promoció dels grups musicals, de teatre i d'animació que treballen a Mallorca, però que són pràcticament desconeguts fora de l'illa.

El fet, a banda que a Mallorca hi ha pocs llocs d'actuacions en comparació del gran nombre de grups, provoca que els artistes mallorquins tenguin moltes dificultats per a donar-se a conèixer més enllà dels límits mallorquins, sobretot pels inconvenients derivats dels alts costos econòmics i en temps que els desplaçaments cap a la península comporten.

Conscient d'aquest problema, el Negociat de Cultura i en especial l'àrea d'espectacles de l'Ajuntament de Palma decidí "que aquesta nombrosa representació musical no quedés estancada només en la nostra illa, sinó que tingués l'oportunitat de sortir a promoure's fora de Mallorca, per la qual cosa pensàrem que es podria presentar a Barcelona una mostra de la música i de l'animació en general en la qual participassin tots els grups de Mallorca que ho desitjassin". Així s'ideà el Desembarcament. Un vaixell transportà la nit del 25 al 26 més de quaranta grups, centenars de persones, de Palma a Barcelona, on es desembarcà, i immediatament començaren les actuacions als escenaris preparats per l'Ajuntament de Barcelona.

"...el poble barceloní disfrutà de la música venguda de més enllà del mar".

Bandes de Música de barriades de Palma (Son Cladera, S'Almudaina...) actuaren a la plaça de Sant Jaume; grups d'animació com Cucorba, grups folklòrics com Xaloc, Sis Som, i grups de rock com Juanito Percha y los Colgaos van prendre possessió de l'escenari A del Moll de la Fusta; mentrestant al mateix lloc a l'escenari B, mostraren la seva música, entre altres, Sa Nostra Tuna, Arrels de Son Forteza, Vall i Tonades de Mallorca, La Fosca; grups de *jazz* com Calitja Jazz Trio actuaren a la plaça Reial, acompanyats pels incombustibles Els Valldemossa o el blues d'Harmònica Coixa. La música coral de Coral Murta fou present a la plaça del Rei, juntament amb el folklore d'Herbes Dolces. Finalment, quan ja era la nit del dissabte, començaren les actuacions a la sala Zeleste, amb el més representatiu del *pop* i *rock* malloquí com són els grups A Bordi, La Isla i Susie Q.

Dissortadament, la pluja contínua durant tot el dia deslluí, bona part de les actuacions i restà públic, a pesar que a les hores de menys inclemència el poble barceloní disfrutà de la música venguda de més enllà de la mar. Malgrat aquest petit incident de les inclemències meteorològiques, l'experiència sembla haver estat molt positiva, tant per als participants com per als mateixos organitzadors municipals, i s'espera repetir-la en un futur pròxim.

Miquel Payeras

Girona: la nova narrativa

L'altre tapís de la creació

Mentre que alguns parlen del *boom* dels escriptors de Girona, de la reaparició de les tertúlies literàries i del miracle gironí, altres prefereixen ser més cautes i contemplar el fenomen des de lluny.

Sé que a alguns gironins els cau la bava quan es parla del *boom* dels escriptors gironins. Articles escrits a corre-cuita han sembrat una certa confusió. S'ha parlat dels escriptors gironins com si, de cop i volta, s'hagués produït un miracle. O com si els guanyadors del Premi Just M. Casero –tots ells gironins, si exceptuem els primers– configuressin una constel.lació generacional.

Confesso que, contemplat de lluny, el fenomen pot tenir una certa versemblança. Algun incaut –sospito– haurà pogut pensar que sota les Voltes d'en Rosés –i al conjur aromàtic de la tassa de cafè compartida– han fet nova aparició a Girona les tertúlies literàries d'antany. Per desgràcia no és així.

EL 'BOOM' I EL BUM-BUM

És cert que el fet literari té actualment a Girona un pes social importat, però això, lluny d'aclarir conceptes, encara els enterboleix més. La proliferació de ressenyes literàries i de presentacions de llibres, gairebé sempre a càrrec de l'amic de torn, són un clar exponent de l'endogàmia natural (o gremial) dels escriptors, de la necessitat –d'altra banda ben comprensible– d'ajuda mútua, però no són exponent de res més. Per fer una valoració literària cal saber-se ditanciar de tot això. Altrament, correm un perill: que el fum de l'encens i de l'elogi indiscriminat emboiri, competint amb el fum de la Torres-Hostench, la ciutat. Cosa, evidentment, no gens desitjable.

Diguem-ho clar: tant de bo es pogués parlar ja del *boom* dels escriptors gironins, però és prematur. De moment el que hi ha és un considerable bum-bum. Un enrenou literari francament esperançador. La boira tendeix a esquinçar-se i es perfilen, nítides, unes quantes clarianes. Són el presagi del *boom*, tot arribarà.

Ara que ja és història ho podem dir: la dècada dels 80 ha estat decisiva per als escriptors gironins. Hem assistit a la gestació de nous escriptors, de la mateixa manera que hem vist com anaven proliferant els periodistes, els locutors de ràdio, els professors de català, els correctors i els editors, per no citar sinó només els que de prop o de lluny es mouen a l'entorn de la literatura. Es tracta, doncs, d'un fet normal, no gens rellevant. Fins el sociòleg més miop veuria que aquest fet és la conseqüència natural de l'anomenada "política de normalització". Millor dit: això és la normalització *tout court*. Una normalització –tots ho sabem– encara coixa, però que camina i avança. Una altra cosa ben diferent és parlar de qualitat literària.

Respecte a la qualitat literària, bé sigui a Girona bé en un altre indret, voldria fer, d'entrada, una remarca, no gaire diferent de la que he fet parlant del *boom*. En l'àmbit literari es tendeix a homologar la qualitat amb el fet de ser notícia. I és obvi que no té res a veure una cosa amb l'altra. Avui és fàcil ser notícia perquè vivim de ple en el món de la notícia. És fàcil, fins i tot, ser notícia de primera plana en algun suplement literari perquè existeixen molts suplements literaris i, per tant, cal omplir moltes primeres planes. El que persevera, en un país petit com el nostre, tard o d'hora ocuparà inevitablement la primera plana. No és cap profecia, és una obvietat.

LA INFRASTRUCTURA LITERÀRIA GIRONINA

La dècada dels 80 ha estat propícia per als escriptors gironins perquè han proliferat i han estat notícia. En alguns casos, notícia i qualitat són homologables. En altres, no n'estic tan segur.

Deixant a banda, per prou coneguts, els factors sòcio-polítics que han impulsat arreu (no només a Girona) l'ascensió del català escrit, podem dir que Girona ha comptat amb una infrastructura pròpia que ha estat determinant. M'estic referint a l'ampli ventall de premis literaris gironins, al *Punt Diari* i a la Llibreria 22.

Pel que fa als premis literaris, cal destacar-ne sobretot tres. En primer lloc el Premi "Recull", de Blanes, degà dels premis literaris gironins. El Premi "Recull", amb 26 convocatòries a l'esquena, és, per mèrits propis, el de més tradició i el que compta amb una participació més àmplia, no necessàriament circumscrita a Girona. En segon lloc, si més no perquè és més jove, el Premi Just M. Casero, el més dinàmic i, sens dubte, el més dinamitzador. És el premi que més i millor ha promogut els joves escriptors gironins. Finalment, el Premi "Ciutat d'Olot", més versàtil quant als resultats però tenaç en la convocatòria i sempre temptador per la generosa retribució que ofereix. El Premi de "la Colla" de Cassà, o d'altres que podríem citar, no han tingut fins ara tan bona fortuna com els que hem destacat.

No faig menció aquí del cartell de premis de *La Nit del Bertrana* perquè aquesta és una altra història. Una història polèmica, que arrossega mals endèmics –pèssima organització i manca de coherència interna– i que no ha influït gens en la formació dels joves escriptors gironins.

Respecte al *Punt Diari*, cal dir que pràcticament tots els narradors de la dècada dels 80 han passat pel *Punt*. Tots hi han col.laborat o hi col.laboren. El *Punt Diari* ha estat (és) la sala d'entrenament de tots ells.

I, finalment, la Llibreria 22, amb Guillem Terribas com a oficiant absolut, ha

D'esquerra a dreta, Josep M. Fonalleras, Lluís Muntada, Pep Pujol, Vicens Pagea, Miquel Pairol, Silvia Manzana, Dolors Garcia Cornellà, Josep Valls, M. Mercè Roca, Toni Puigvert, Josep M. Santaeulàlia, Xavier Cercas. Asseguts: Lourdes Güell, Jordi Arbonèa, Miquel Fananàs, Xavier Cortadellas.

estat la plataforma de presentació de tots ells. L'àgora de l'estrena pública. El baptisteri laic dels nous escriptors gironins.

TRETS COMUNS O CAMPI QUI PUGUI

Si haguéssim de parlar –cosa que no cal– de trets comuns a tots aquests escriptors nous, hauríem de dir que aquests trets vénen marcats (o pautats) per la infrastructura que acabem d'explicar. En efecte: en la nòmina que completa aquest article es pot veure que tots els escriptors de la dècada dels 80 han guanyat algun dels premis gironins en lliça o bé hi han quedat finalistes, tots han passat pel *Punt* i tots han rebut les aigües baptismals a la Llibreria 22. Llevat d'això, els altres trets, els anomenats *trets generacionals*, si n'hi ha, no es veuen. La individualitat de cada autor és prou pal.lesa. I si exceptuem les reunions periòdiques –i no estrictament literàries– d'una reduïda penya de prohoms de les lletres, es pot dir que la inexistència de tertúlies és total a Girona. En definitiva, doncs, el tret veritablement comú a tots els escriptors gironins actuals és el campi qui pugui.

VALORACIÓ LITERÀRIA

"Ara ve quan el maten" –dèiem quan érem infants, mig arraulits a la butaca del cinema. La valoració literària, sempre difícil, esdevé particularment arriscada quan l'esplet d'escriptors a valorar és eclèctic i l'obra publicada escassa. Tot són conjectures. Judicis provisional. El més còmode és dir que el panorama que se'ns ofereix és un panorama de promeses, de joves escriptors que prometen, però aquesta valoració no seria justa perquè una bona part dels escriptors gironins forjats a la dècada dels 80 ja no són joves i, sobretot, no són únicament una promesa. Són més que això.

Maria Mercè Roca i J.M. Fonalleras són, ara com ara, les figures emblemàtiques de la nova narrativa gironina. Faig meva la informació de J.M. Santaeulàlia en un article –memorable per la seva ponderació– aparegut a la *Revista de Girona*. Ells han estat els primers ambaixadors enllà del clos gironí. Són dos autors diferents en la temàtica i l'estil. La Mercè Roca, que amb la seva darrera novel.la (*Temporada baixa*) va ser rècord de vendes el dia de Sant Jordi, és una escriptora intimista, que tracta els problemes sentimentals en clau realista, i que té mèrit perquè la seva prosa és sempre planera, detallista i tenyida de sensualitat i nostàlgia. Fonalleras és tota una altra cosa. És un mag, un prestidigitador. Sap convertir en literatura tot el que veu, tot el que flaira i tot el que toca. És un mestre de la fantasia i de

Xavier Cortadellas, Miquel Fananàs, N. Santaeulàlia i Miquel Pairoli.

l'insòlit. Si la Mercè Roca ens recorda (i ja sé que les comparacions són sempre odioses), la Rodoreda, Fonalleras ens recorda Calders. No es tracta, però, de veus manllevades, sinó pròpies. Són, fins ara, els únics que han sabut construir, cadascú a la seva particular manera, un món literari personal i coherent, ben travat. Fonalleras encara no ha escomés la novel.la. Les seves narracions ("Botxensqui i Companyia" i "Avaria"), fantasioses, plenes d'humor i quallades d'ironia ens fan esperar amb una certa impaciència l'obra futura, la novel.la que s'albira.

Entre el valors en alça cal assenyalar tres noms: l'Antoni Puigverd, premi Miquel de Palol de poesia amb "Vista Cansada", que, malgrat no haver publicat encara el volum de les seves narracions, alguns de les quals han aparegut en diverses revistes, és considerat pels propis col.legues com un dels prosistes més sòlids. I ho és. Els seus articles (al *Punt* i al *Diari de Barcelona*) ho acrediten.

En Miquel Pairolí li va a la saga. Articulista consumat, acaba de publicar un dietari (*Paisatge amb Flames*) que és una filigrana. La seva és una prosa exquisida, matisada i cadenciosa. El llibre, seriós, es llegeix amb plaer i profit.

La darrera revelació narrativa és també un cotizat articulista, J.M. Santaeulàlia, que ha sorprès l'auditori amb un llibre de contes (*Objectes Perduts*) de temàtica popular i de registres molt veriats. Una prosa que llisca sola. Com l'aigua clara. Es segur que de tots tres se'n seguirà parlant.

Entre els escriptors de gènere destaquen Miquel Fananàs i l'Assumpció Catalozella. En Fananàs sap distreure el personal a base d'explicar aventures amb un gran sentit del ritme i de la intriga. L'Assumpció Catalozella és una escriptora complexa que persegueix el *best-seller* sense acabar de reeixir-hi.

L'espai m'obliga a citar de passada tres escriptores: Àngels Gardella, Dolors García i Sílvia Manzana, totes tres guanyadores del Just M. Casero. I tres escriptors ben diferents: Josep Pujol, un estilista, Jordi Arbonés (Nif), narrador inquietant i deliberadament marginal, i Vicenç Pagès, acaparador de premis.
Entre els més joves cal estar atents a la trajectòria de Lluís Muntada, de Xavier Cortadella i de l'ultim Premi "Recull", Marià Sais.

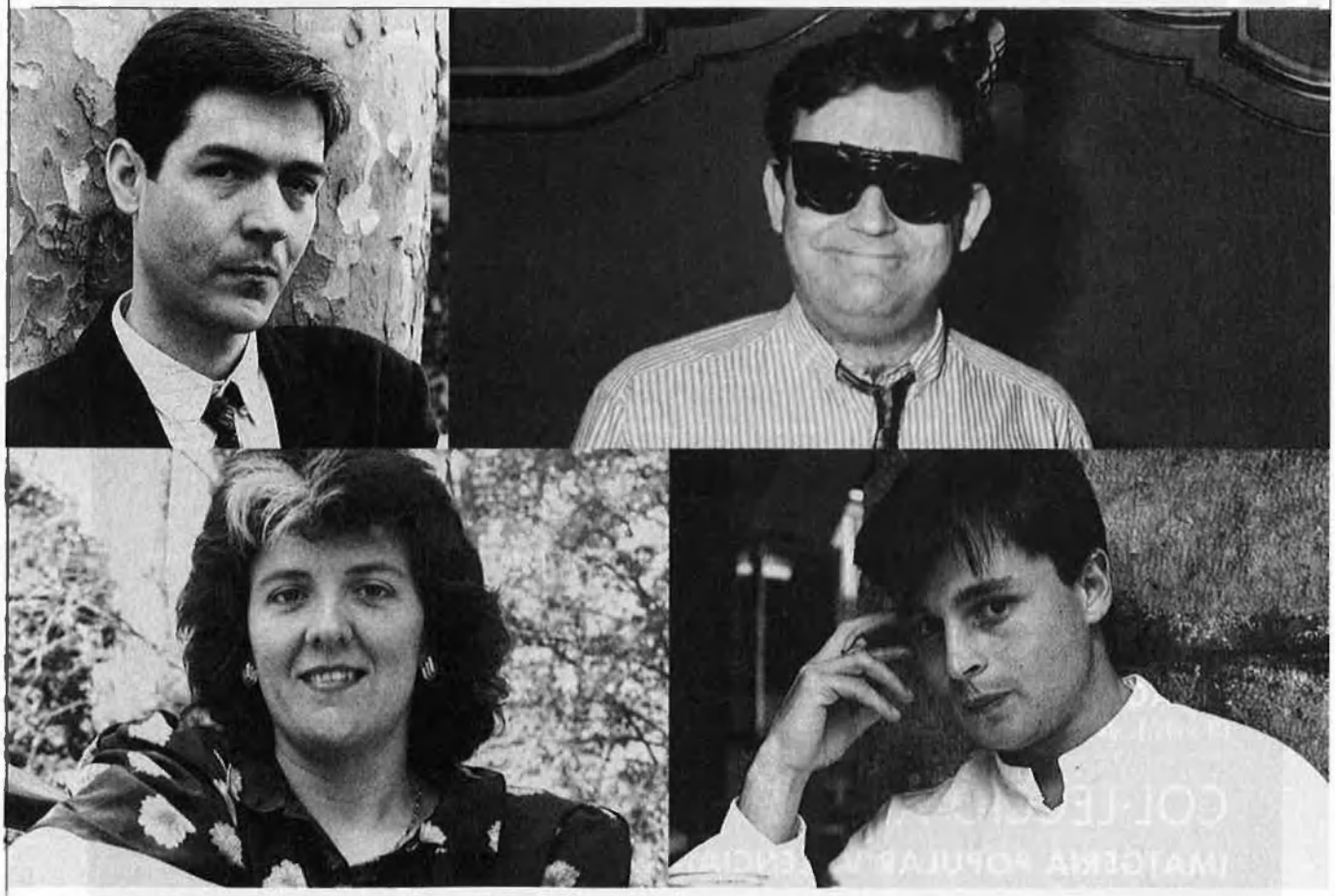
Josep Valls i Javier Cercas mereixen una menció a part. Valls és el paradigma de l'escriptor culte i sorneguer, utilitza un vocabulari amplíssim i és particularment minuciós (i un pèl barroc) en la descripció d'ambient. Cercas, gironí d'adopeic, domina els registres narratius amb una seguretat envejable.

TAPÍS

Tots aquests autors (o gairebé) es poden llegir, contrastats, a l'antologia que ha confegit la Lourdes Güell i que l'editorial "Tint" de Banyoles acaba de publicar. El títol és significatiu, "Tapís". Girona és universalment famosa, entre altres motius, pel cèlebre Tapís de la Creació que es pot admirar al museu de la Catedral. Doncs bé: aquest, molt més modest, és l'altre tapís: el tapís de la creació literària a Girona. Una bona mostra (ombres i clarianes) del que ara s'escriu a Girona.

Jaume Reixach

Fotos cedides per Punt Diari *(Girona)*

Josep Puigvert, Josep M. Fonalleras, Ma. Mercè Roca i Lluís Muntada.

La dècada dels 80

Nòmina alfabètica dels narradors gironins

JORDI ARBONES (NIF): Calella de Pelafrugell, 1956
- *Miratges* (Editorial Vora Tuna, 1986)
- *Cresta* (Premi "Recull", 1988)

ASSUMPCIÓ CANTALOZELLA: Santa Coloma de Farbers, 1943
- *Escubidú* (Pòrtic, 1982)
- *Sauló* (Pòrtic, 1983)

JAVIER CERCAS: Ibabernando - Càceres, 1962
- *El móvil* (Sirmio, 1987)
- *El Inquilino* (Sirmio, 1989)

XAVIER CORTADELLAS: La Bisbal, 1956
- *Primer Senyal* (Premi "Recull", 1989)

MIQUEL FANANAS: Girona, 1948
- *Susqueda* (Edicions del Pèl, 1983)
- *A tant la peça* (Aria Edicions Contemporània, 1988)

J.M. FONALLERAS, Girona, 1959
- *Botxensqui i Companyia* (Empúries, 1987)
- *Avaria* (Empúries, 1990)

DOLORS GARCIA: Girona, 1956
- *Albert* (Premi Just Casero, 1986)
- *Canya Plàstica* (Gregal de València, 1987)

ANGELS GARDELLA: Figueres, 1958
- *Concert per a una pantomima* (Premi Just Casero, 1984)
- *Els ulls del drac* (narrativa juvenil, 1988)

SILVIA MANZANA: Girona, 1957
- *Tendra és la nit* (Premi Just Casero, 1987)
- *Oasi* (Premi Ciutat d'Olot, 1989)

LLUIS MUNTADA: Riudellots de la Selva, 1964
- *Espirals* (Premi Just Casero, 1988)

VICENÇ PAGES, Figueres, 1963
- *De Julais i cutiflinx* (Premi La Colla, 1989)
- *Cercle d'infinites combinacions* (Premi Ciutat de Palma, 1990)

MIQUEL PAIROLI: Quart d'Onyar, 1955
- *El carrer de la lletra* (dins Mixtura, 1984)
- *Paisatge amb flames* (Columna, 1990)

ANTONI PUIGVERD: La Bisbal, 1954
- *De la carta a l'abat William Legrand* (Premi Saber, 1985)
- *Vista Cansada* (Premi Miquel de Palol, 1990)

JOSEP PUJOL: Vilobé d'Onyar, 1964
- *Cal.ligrafia* (Premi Just Casero, 1987)

MARIA MERCE ROCA: Port Bou, 1958
- *Sort que hi ha l'horitzó* (Premi Víctor Català, 1985)
- *El present que m'acull* (Premi Josep Pla, 1986)

J.M. SANTAEULALIA: Banyoles, 1955
- *Memòries de la carn* (Premi Miquel de Palol, 1986)
- *Objectes perduts* (La Magrana, 1990)

JOSEP VALLS: Sant Feliu de Pallarois, 1944
- *L'àngel atònit* (El Pon de pedra, 1984)
- *Estimats germans* (Edicions del Pèl, 1985)

J.R.

NOVETATS EDITORIALS

FIRA DEL LLIBRE 1990

BIBLIOTECA INFANTIL

MALPEL, de Joaquim Fuster. Il·lustracions de Joan Verdú.

GORI-GORI RUM-RUM, de Joan Ponsoda. Il·lustracions de R. Llorens.

LA DOMADORA DE SOMNIS, de Rosa Serrano. Il·lustracions de Lourdes Bellver.

LA COVA DEL LLOP MARÍ, de Joaquim González Caturla. Il·lustracions de Fernando Khran.

COL·LECCIÓ FONAMENTS

RELACIONES SOBRE EL ESTADO DE LAS DIOCESIS VALENCIANAS (3 vols.), de Milagros Càrcel Ortí.

COL·LECCIÓ ARRELS

IMATGERIA POPULAR VALENCIANA, de Rafael Pérez Contel.

MÚSICA 92

JAVIER DARIAS.
OBRA DE COMPOSICION E INVESTIGACION MUSICAL de Josep Ruvira.

ENCICLOPEDIA DE LOS INSTRUMENTOS MUSICALES, SEGUN LA ORGANOLOGIA DEL MUSEO DE LA MUSICA EN CAÑA Y BAMBU, de Carlos Blanco Fadol.

SÈRIE CATÀLEGS

POSTALS VALENCIANES DE L'ARXIU DE J. HUGUET.
NÀPOLS I EL BARROC MEDITERRANI.

ARXIUS VALENCIANS

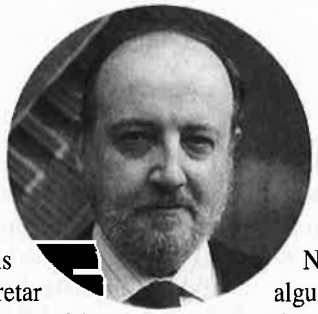
REAL MONASTERIO Y CONVENTO DE LA PURIDAD. CATALAGO DE LOS FONDOS EXISTENTES EN EL ARCHIVO DEL REINO DE VALENCIA. de M.ª Cruz Farfan Navarro.

GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I CIÈNCIA

L'OU COM BALLA

Joan de Sagarra

Nuríssima

Núria Espert ha tornat al teatre (que no havia abandonat) en la seva condició d'actriu. Ha tornat interpretant el personatge de Yoko Satzuki en l'obra *Maquillaje*, del japonès Hisashi Inoue, estrenada recentment al Rialto, a València, en una versió castellana que firma el seu marit, Armando Moreno. Segons confessió de la mateixa actriu, i de la qual s'ha fet ressò el senyor Antoni Tordera, director del Centre Dramàtic de la Generalitat valenciana, representar aquesta obra implica un risc, perquè l'actriu pot resultar patètica i fins i tot ridícula.

Núria Espert és, juntament amb Fernando Arrabal, la figura més internacional de l'escena espanyola, inclús més que Arrabal, si tenim en compte que aquest molta gent encara el pren per francès. La fama de Núria va lligada als noms de Federico García Lorca i de Víctor García, el director argentí fincat a París, que va morir fa uns anys. Junts van protagonitzar un dels espectacles més celebrats internacionalment d'aquest darrer quart de segle: *Yerma*, espectacle al qual hauríem d'afegir el nom del català Fabià Puigserver, l'escenografia del qual va causar autèntica admiració fins al punt de provocar que el nom de l'autor es transformés, jocosament, en Federico García *Lona*. Dos grans textos més –*Las criadas*, de Genet, i *Divinas palabras*, de Valle–, els dos dirigits per García, van acréixer la fama de Núria Espert, que s'ha vist últimament confirmada per la feliç incursió en el terreny de la direcció, ja sigui de peces teatrals o operístiques.

Agradi o no agradi, Núria Espert és una gran actriu, una de les més grans; digna successora de Margarida Xirgu. Va començar molt jove amb un colp de sort: aquella *Fedra* al Grec, a Montjuïc, que va motivar els elogis del Pentarca. I ja no es va aturar. La seva carrera era la d'un monstre sagrat, fins al punt d'atrevir-se a interpretar el personatge de Hamlet, per allò que Sarah Bernhardt fins fa uns anys era un dels obstacles que havia de saltar una egua sagrada.

Tota la carrera de Núria Espert és plena de riscos, riscos que arriben en el moment oportú, sempre calculats, llevat d'algun error –com *La tempestat*, que li va dirigir Lavelli– que ve a confirmar la regla. Núria Espert és, no cal dir-ho, una dona molt intel.ligent que comparteix amb Lluís Pasqual (que li deu molt, a Núria) una envejable (per a alguns) capacitat de seducció i que té en el seu marit un empresari molt eficaç. A més, és una dona i una actriu valenta, amb bon olfacte, que no dubta a jugar-se-la amb Víctor García –que era un geni, tal qual– en lloc de convertir-se en una respectable patum local.

El risc que ara diu que corre Núria interpretant, en solitari, l'obra del japonès Hisashi Inoue, és, al meu parer, inexistent. L'obra sembla feta a la mesura d'una gran actriu; l'estrena amb una versió del marit, compta amb la producció d'un teatre oficial i és conscient que les males crítiques –les de boca a orella; les altres a penes hi compten–, poc o gens poden influir davant la notícia del retorn, de la presència física de Núria sobre un escenari. Patètica –mai ridícula–, Núria té encara una força de seducció molt gran.

Una altra cosa és, i més preocupant, que el director d'un Centre Dramàtic cregui compartir "el risc" de Núria finançant amb diners públics una obra d'un personatge –amb director i escenògraf expressament duts del Japó–, estrenada en una sala minúscula, per l'actriu més intel.ligent i seductora del país.

LLIBRES

EL LLIBRE DE LA SETMANA

Sibarites clandestins

Matzneff ha escrit una novel.la amarada de sensualitat i erotisme, però que difícilment la podríem encasellar en el gènere.

Gabriel Matzneff, Ebri del vi perdut. *Edicions de La Magrana. Barcelona, 1990. 299 pàgs.*

No sempre els llibres s'autodestrueixen als pocs minuts d'haver-los llegit. A vegades en queda alguna cosa que perdura més enllà del plaer immediat: un color, un regust o bé el ressò d'uns personatges d'aquells que s'imposen i s'acaben incorporant a qualsevol de les constel.lacions de la mitologia privada. Sospito que *Ebri del vi perdut* és un d'aquests llibres que no s'esborren del tot. Vaig llegir-lo així que va sortir, amb avidesa i curiositat (la col.lecció "Meridiana" encara incipient arriba a produir hàbit i dependència, fruit del risc calculat i del criteri exigent en la selecció dels títols traduïts), ara, en rellegir-lo per ferne l'article, se m'han confirmat les sospites: Nil Kolytcheff, el protagonista de la novel.la, és tot un personatge.

No sabem de què viu ni falta que ens fa. Sabem que s'estima més gastar temps que diners i que si a París van mal dades, agafa l'avió i cap a Àsia hi falta gent. Nil Kolytcheff és l'encarnació ambigua i contradictòria d'un estil de vida singular i francament envejable i d'una manera de veure el món lúcida i desencantada. Nil Kolytcheff té quaranta-tres anys, és d'origen rus i es considera un cristià ortodox en estat de cisma. Però sobretot és un llibertí apassionat, un cínic sentimental que té debilitat per les col.legiales de quinze a divuit anys. Fa tota mena de malabarismes per compaginar sense conflictes ni melodrames tres o més amants alhora, però es nega a ell mateix el dret a trair o a oblidar. Circula destre i lleuger pel present apurant fins l'última gota la bellesa de les seves adolescents i alhora se sap vulnerable al pes del passat, al record de la passió, al vi perdut que encara embriaga.

Ebri del vi perdut és una novel.la amarada de sensualitat i erotisme, tanmateix difícilment suportaria un encasellament en el que normalment entenem per novel.la eròtica. Els gestos de l'amor apareixen al.ludits, suggerits amb força plasticitat per breus pinzellades: s'evoquen amb tons que van de la tendresa compartida a l'obscenitat. Però Gabriel Matzneff no s'entreté en la descripció cinematogràfica, no demostra gaire interès a resseguir el complicat ideograma dels cossos entrellaçats, més aviat li interessa interrogar la mà que governa el pinzell que traça l'ideograma i acarar-se amb els fantasmes que els amants calquen i els records que compliquen. A més, Nil Kolytcheff es complau més en la fascinació i la seducció del joc amorós que en els esbufecs rítmics de la possessió.

La vida de Nil transcorre durant els mesos que comprèn la novel.la entre París (les portes dels instituts on espera les seves amants, els jardins de Luxemburg o la piscina Deligny on es troba amb el seu reduït i molt civilitzat cercle d'amics per jugar al ping-pong i filosofar i donar corda a la memòria i a les raons del cor), el petit poble suís de Saint-Graal-sur-Vevey, on segueix el règim intensiu del dietista i amic Cahuzac, i les platges paradisíaques de Ceilan, on es dedica amb el seu amic Rodin a la degustació del sexe dels àngels.

Enmig d'aquests itineraris per la felicitat immediata –que s'expressen amb la prolixitat d'un programa de vida– van agafant rellevància en la novel.la i ascendent sobre el protagonista dues absències lacerants, dues passions irremeiablement aombrades com Eurídice: d'una banda Véronique, l'ex-dona que significa per a Nil el fracàs de l'amor epitalàmic i l'allunyament dels cercles parisencs de l'església ortodoxa (la seducció de Nil pel budisme popular –no pel budisme d'intel.lectual occidental– i pel cristianisme ortodox té més a veure amb l'estètica vagament misteriosa dels rituals acolorits i aromàtics que amb cap altra cosa). Nil evoca Véronique amb l'amarg desengany d'aquell que ha descobert que la preciosa icona del segle XVIII que tant li havia costat d'aconseguir al final de tot ha resultat ser una falsificació.

D'altra banda, hi ha l'etern retorn d'Angiolina, que entre els quinze i els divuit va compartir amb Nil un amor excessiu i apassionat on ella passava en cosa de segons d'Angiolina adorada a Diabolina subjugant. El seu record obsessiona Nil i és encara una ferida oberta. Llegeix i rellegeix incapaç d'indiferència les cartes que li va enviar i els diaris que ell escrigué durant aquells anys. Quan ella es torna a posar en contacte amb ell per qüestions de feina, després de tres anys d'allunyament absolut, freda i distant com si mai no hagués passat res entre ells, afirmant-se en la nova pell assaonada al marge del seu influx de pigmalió *malgré lui,* Nil no s'avé al joc de converses intrascendents i sopars pendents.

Les posicions de Nil Kolytcheff es defineixen per contrast enmig del diàleg i la discussió amb els seus amics. Entre els seus interlocutors, destaquen Rodin –cinquanta-vuit anys, "gran burgés humanista", banquer atípic, pedòfil (com Nil quan l'acompanya), misogin i partidari de l'amor mercenari–, i Dulaurier –setanta-tres anys, ex-professor de llatí que fa *jogging* amb xandall rosa i practica assíduament *zazen* al *dojo* del carrer Pertney, aficionat a l'astrologia i

seguidor rigorós dels consells del dietista Cahuzac. Els seus diàlegs –gairebé socràtics– se succeeixen amb el ritme pausat dels parlaments que expressen vivències i raons sense "donar cops de puny a l'aigua dels mots" i dibuixen l'entramat en moviment d'una manera de moure's pel món i pel temps ("Animat per una sensació plenament física del pas del temps, vivia l'instant amb l'ardor extrem però aquella set de felicitats fugaces no li calmava la nostàlgia, i només hi ha una nostàlgia, que és l'eternitat"). Després de la física, la metafísica: és una de les divises de Nil Kolytcheff.

Nil i companyia parlen d'Epicur de Samos, de Schopenhauer, de Nietzsche i de Buda i en acabat es recomanen una pomada lubricant comprada en un sex-shop d'Amsterdam. Discuteixen sobre la ressaca de l'amor, sobre la misogínia, sobre la passió i el plaer, sobre la infidelitat i la traïció i sobre la possiblement innata capacitat d'oblit de les dones ("Pensen que sempre poden començar "en net", com col.legials que recopien un deure, i que els que han viscut fins aleshores no era més que un "esborrany") Nil no compartia aquesta quimera: sabia que en la vida d'un home no hi ha ni esborrany ni còpia en net sinó un exercici ple de gargots, empastifat, maculat, però tanmateix únic. ("Com les empremtes dels conqueridors al desert siri, els seus amors successius se superposaven en el seu cor, sense destruir-se").

Els sibarites eren els habitants de la colònia fundada pels volts del segle VIII ac. pels aqueus del Peloponès a la costa del golf de Tarent. De l'antiga colònia grega de Síbaris ara només en queda un humil nus ferroviari, però la fama del seu estil de vida regalada, basada en la delectança exigent en els plaers, ha traspassat fronteres i segles. Nil i els seus amics són en efecte també uns sibarites, però discrets ("Delacroix, per pintar un tigre, feia posar un gat. Amb Rodin i Kolitcheff passava tot el contrari: vivien com tigres, i tots els seus esforços en societat tendien que els prenguessin per gats"). Nil i els seus amics saben molt bé que les mares geloses, la brigada de menors i la hipocresia d'un París cada dia menys habitable i greixós, els assetgen. Però han pres les seves mesures: han passat a la clandestinitat i de tant en tant s'exilien al paradís.

Manel Ollé

Dels lectors d'El Temps

III PREMI

Al III Premi dels Lectors d'EL TEMPS s'han aplegat enguany algunes primeres plomes de la novel.lística catalana, com també un descobriment que amb la seva primera novel.la va rebre excel.lents crítiques de crítics i lectors. Parlem de **Ramon Solsona** i la seva novel.la *Figures de calidoscopi*, una primera obra perfectament estructurada i que és una reflexió sobre l´atzar i la naturalesa de les relacions humanes. **Joan Perucho**, potser el principal representant de la narrativa fantàstica catalana, a més de poeta amb una obra reconeguda, ha escrit amb *Els emperadors d´Abissínia* una novel.la d´aventures on torna als seus mons habituals, ja utilitzats en obres com el seu *Llibre de cavalleries*. **Ferran Torrent**, en *Cavall i rei*, aprofundeix el món corrupte de l´alta –i de la no tan alta– societat valenciana, tot amb una visió crua i esquinçada, però també, com és habitual en l´autor valencià, un dels principals representants de la novel.la policíaca catalana, amb una alta dosi de diversió. **Joan F. Mira** ha aconseguit amb *Els tre - balls perduts* una de les novel.les més sòlides de l´any, que confirma excel.lents obres anteriors, com *El desig dels dies*. *Els treballs perduts* és una treballada versió moderna del mite d´Hèrcules que, a la vegada, funciona com una interessant visió de la ciutat de València. Per acabar, **Miquel de Palol**, amb *El jardí dels set crepuscles*, novel.la en tres volums, aconsegueix un univers peculiar i nou dins de la narrativa catalana contemporània. Palol, conegut sobretot com a poeta, ha posat molt alt el seu propi llistó amb aquesta primera novel.la.

El jurat encarregat de la selecció dels textos ha estat format per Josep Maria Castellet, Xulio Ricardo Trigo, Ramon Pla i Arxé, Isidor Cònsul i David Castillo.

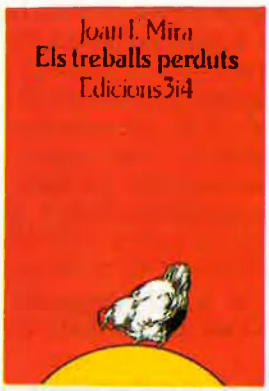

Durant la darrera setmana del mes de juny es farà pública l'acta notarial que testifique quina és l'obra més votada de les cinc seleccionades, previ recompte de totes les cartes rebudes, davant notari. Per a premiar la col.laboració dels lectors d'EL TEMPS se sortejaran, entre totes aquestes cartes i davant notari, 10 subscripcions anuals a la revista EL TEMPS i 2 viatges per a dues persones d'una setmana de duració la 2a. quinzena del mes setembre, a Tunísia i a Istambul. Entraran en el sorteig totes les butlletes que arriben abans del dia 21 de juny de 1990. Per a poder participar-hi, les butlletes han de ser originals (no s'admeten fotocòpies). Cal posar en el sobre "III Premi dels Lectors d'EL TEMPS".

Amb la col.laboració de:

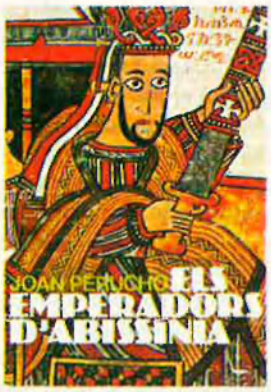
EUROPA TRAVEL S.A.

Joan F. Mira,
Els Treballs perduts,
Editorial Tres i Quatre

Miquel de Palol,
El jardí dels set crepuscles,
Editorial Proa

Joan Perucho,
Els emperadors d'Abissínia,
Edicions 62

Ramon Solsona,
Figures de calidoscopi,
Edicions dels Quaderns Crema

Ferran Torrent,
Cavall i rei,
Edicions dels Quaderns Crema

Premi dels lectors d'EL TEMPS. Butlleta de votació

Nom _____ Cognom _____

Carrer _____ Població _____ C.P. _____

Edat _____ Professió _____ Telèfon _____

Atorgue el meu vot a l'obra:

- [ ] 1. Els treballs perduts (Joan F. Mira)
- [ ] 2. El jardí dels set crepuscles (Miquel de Palol)
- [ ] 3. Els emperadors d'Abissínia (Joan Perucho)
- [ ] 4. Figures de calidoscopi (Ramon Solsona)
- [ ] 5. Cavall i rei (Ferran Torrent)

Marqueu el requadre corresponent a l'obra que treiu.

Edicions del País Valencià, S.A. - Avgda. Baró de Càrcer, 40-13a - 46001 València.

Eines, mites, símptomes

Xavier Coma. Diccionari de cinema negre. *Col.lecció "La cua de palla", núm 100. Edicions 62. Barcelona, 1990. 311 pàgines.*

"La cua de palla" ha fet cent números i per celebrar-ho ha decidit continuar el repertori de diccionaris que va encetar el 1985 amb el *Diccionari de novel.la negra nord-americana* del mateix Xavier Coma. Són ja molts anys els que Coma porta dedicats a aquests afers malsans del gènere *negre* i algú li ho hauria d'agrair. Les seves obres, tant en castellà com en català, abracen tots el aspectes de la cultura de masses nord-americana des de la Depressió fins als anys seixanta: cinema, novel.la negra, còmics, etc. Es tracta, doncs, cal avisar d'entrada, d'una obsessió. El balanç d'una obsessió d'aquestes dimensions acostuma a ser una biblioteca descompensada, una videoteca que amenaça expulsar el malalt de casa i, al capdavall, un producte estrany que acostuma a convertir-se en un punt de referència per a tots aquells que d'una forma o una altra, tracten amb els símptomes de la malaltia.

El *Diccionari de cinema negre,* a part de ser una obra excepcional i única en la cultura catalana, representa una eina imprescindible a l'hora de cartografiar, o com a mínim situar, determinats mites que, a hores d'ara, gaudeixen d'un extens nombre de seguidors i que, paral.lelament, representen una crònica de tota una època. La idea de mite va necessàriament lligada amb aquest gènere. Per això, el diccionari està enfocat, també, en aquesta direcció. No hi falta ningú, dels grans: Cagney, Bogart, Fuller, Hammet... L'autor s'atura als anys cinquanta. No li cal més. En aquella època el món de referències que coneixem per *cinema negre* estava tancat.

Aquest llibre és també un símptoma interessant de com la cultura de masses és, per la seva pròpia definició, una cultura imperial, uniformitzadora i impositiva que ha generat tot un seguit de referents aliens, en aquest cas, a la cultura catalana. En realitat, no hi ha cinema negre català com pràcticamen, excepcions a part, no hi ha novel.la negra catalana, malgrat el *boom.* Estem abocats a parlar dels altres, del seu món, dels seus fantasmes. Necessitem, doncs, eines que ens ajudin a llegir els mites. Cada vegada més nosaltres, en l'imaginari, som ells. Fóra una ximpleria no reconèixer-ho.

Josep M. Lluró

Spencer encara viu

Herbert Spencer: L'educació: intel.lectual, moral i física. *Traducció de Maties Mulet. Eumo i Diputació de Barcelona. Textos Pedagògics, 21. Vic, 1990. LXVIII i 189 pàgines.*

Herbert Spencer (1820-1903) fou un filòsof i/o sociòleg evolucionista anglès del qual avui pràcticament ningú no es recorda. Tot i que darrerament hi ha un treball de Spencer (*L'individu contra l'Estat,* 1884) que acostuma a *sortir,* no es pot dir que Spencer sigui un autor de moda.

L'excel.lent col.lecció Textos Pedagògics, que coediten Eumo i la Diputació de Barcelona, ens ofereix ara una obra de Spencer (*L'educació: intel.lectual, moral i física,* 1861) que permet una certa *recuperació* del pensador anglès. Una *recuperació* i d'aquí la cursiva de tots els mèrits i els tics d'un autor que no és de primera fila. Però, en tot cas, es tracta d'un autor i un llibre que eren poc menys que obligats en una col.lecció que posa al nostre abast títols més o menys clàssics de la història de la pedagogia. I, ben mirat, el llibre de Spencer serveix com a mínim per constatar que si aquest autor no és cap exemple d'originalitat, avui hi ha determinada gent que no ha estat capaç ni de superar ni de realitzar Spencer.

Spencer –i entrant en les seves idees pedagògiques– creu que l'educació ha de preparar per a un viure integral, que ha de tenir les seves prioritats (procurar l'autoconservació, la fraternitat, la vida en societat, els diversos refinaments de la vida), que ha de privilegiar la formació científica amb el seu esperit crític que dubta de tot dogma i de tota autoritat, que no ha de fonamentar la seva pràctica únicament en la memòria, que l'observació i l'autoinstrucció són fonamentals, que l'adquisició de coneixements ha de ser agradable, que els coneixements a aprendre han d'estar d'acord amb el desenvolupament cerebral de qui aprèn, que la família també és educadora, que els infants aprendran millor si estan correctament alimentats, etc.

Més amunt hem dit que les idees pedagògiques de Spencer no resulten gaire originals. Succeeix, però, que si ens fixem en allò que diuen i fan molts dels pedagogs dels nostres dies, les idees de l'anglès s'ageganten. I és que moltes de les idees de Spencer són repetides un i altre cop, i, pel que sembla, són ja acceptades com a *clàssiques.* Ara bé, i a la vista del fracàs escolar avui existent, sorgeix la següent qüestió: ¿la *culpa* és de Spencer o d'uns pedagogs que no s'acaben d'aclarir? Potser caldria retornar a Spencer, amb els retocs del cas, i intentar de realitzar-lo.

Miquel Portà Perales

Carlos Garrido: "He buscat les possibilitats del viatge interior"

L'escriptor i periodista Carlos Gar-rido, nascut a Barcelona però resident a Mallorca des del 1975, ha publicat *Menorc a màgica*, un llibre que vol mostrar els aspectes més ocults d'aquesta illa.

–¿Què has volgut fer amb Menorca màgica*?*

–Es tracta d'un recorregut pels misteris menorquins, però, contràriament a allò que es podria pensar, no hi ha res de parapsicologia, l'obra té un enfocament més antropològic i psicològic.

–Ja havies publicat un llibre sobre Mallorca. ¿Podem parlar, doncs, d'una sèrie sobre les Illes?

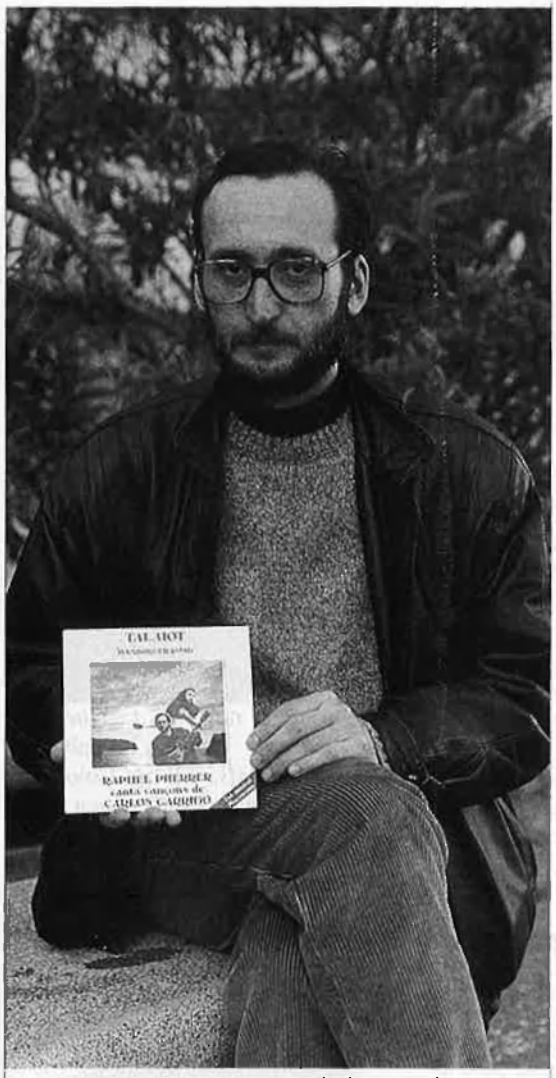
–Sí, perquè l'èxit de l'anterior m'animà a seguir dedicant un llibre a cada illa. El pròxim serà el de Cabrera i més endavant Formentera, per a acabar amb el llibre dedicat a Eivissa.

–¿Quina és la filosofia de treball?

–En primer lloc em vaig plantejar que no hi calia fer un inventari de noms i llegendes –ja n'hi ha prou–, sinó que es tractava de buscar el significat de cadascuna, el contingut que podien tenir i donar-li una visió interpretativa.

–¿La idea, doncs, va més enllà d'una guia turística a l'ús?

– Sí, perquè vull que sigui una sèrie que mostri les possibilitats del viatge interior, el magnetisme, l'atractiu, en definitiva, la màgia que tenen les illes i que m'ha fet venir a viure aquí.

Carlos Garrido, a més d'escriure està dedicat al món de la música, com a compositor, guitarrista i lletrista la seua trajectòria també és prou significativa.

–Una altra de les teues passions és la música.

–Sí, la música és, sense cap dubte, la meua passió, encara que es tracta d'una passió frustrada.

– ¿Vas deixar la música per la literatura?

– Sí, però això no vol dir que no hagi fet més coses per la banda musical. Ara he presentat un repertori de cançons pròpies que interpreta el grup "Banda Miranda".

–¿Del qual ets el guitarrista?

–Sí, la guitarra és una altra de les meues passions i la meua tasca al grup abasta una doble missió, la de lletrista, que és una mica una continuació de l'escriptura, i la de guitarrista.

– No era la primera vegada que t'acostaves al món de la música.

– No, la primera va ser amb el *Mallorca tur*, de Raphel Ferrer, que portava lletra meua.

X.R.T./M.P.

Els llibres, ¿cal menjar-los frescos?

Schopenhauer, aquell filòsof de paraules llargues i idees curtes que vivia convençut del fet que vivim en el pitjor dels mons possibles, constatava fa un segle llarg l'afany amb què els seus contemporanis consumien les novetats literàries "La gent –escrivia– creu que els llibres són com els ous: que cal menjar-los frescos". Afortunadament, durant el centenar llarg que separa els lectors actuals dels comtemporanis de Schopenhauer, aquesta tendència no ha fet sinó augmentar.

Un dels motius d'aquest augment és, sens dubte, la concordança entre l'evolució contínua dels gustos i la renovació incansable de les mercaderies culturals que la indústria del llibre (com tota altra indústria) exigeix per a la seva supervivència. Una concordança, providencial per als autors vius i, sobretot, per a les editorials, que explica el que, seguint amb la imatge de Schopenhauer, podríem anomenar la *síndrome de la salmonel.la literària,* un curiós bacteri que provoca que allò que uns anys abans podia ser digerit amb estoica complaença (les novel.les de Sollers, Hesse o Sartre per exemple) produeixi, consumit després de la seva hipotèica data de caducitat, una veritable indigestió, acompanyada d'un complex simptomàtic que sol incloure badalls, esgarips i perplexitat profunda.

Un segon motiu, inseparable del primer, és, evidentment, la progressiva transformació del llibre (entès no com a objecte físic, sinó com a suport de béns no materials) en valor de canvi, en detriment del seu valor primitiu, l'ús. (L'ús privat de la lectura a la recerca de plaer estètic o intel.lectual ha deixat definitivament el lloc a una funció d'intercanvi social: la lectura ha esdevingut sobretot una condició per a l'ingrés, obligatori en determinats cercles i professions, en la comunitat ideal de la gent culturalment *à la page;* una comunitat que mai demanarà a algú si ha llegit Catul o Voltaire, però que descobrirà a primer cop d'ull, i mai admetrà entre els seus membres, tots aquells que no hagin llegit, en el moment oportú i inajornable, l'última novel.la de Paul Auster, J.J. Millàs o Amy Tan).

Però bàsicament, a pesar del sempre rendible augment quantitatiu del gust per la novetat, tot segueix igual. Ara, com fa 150 anys, la cultura consisteix a llegir en el moment adequat allò que cal llegir. La resta continua sent literatura. Un vici privat senserepercussions públiques.

Josep M. Ruiz Simón

PRESTATGERIA

Rafael Arnal i Trinitat Satorre, *Amb la cua encesa*, Barcelona, Columna, 1990, 143 pàgs.
Segon llibre d´aquest tàndem que va veure com la seua primera novel.la, *Puta misèria*, era adaptada al cinema per Ventura Pons. Ara va d´una guerra entre bandes rivals que, diuen, supera les millors batalles del Chicago dels anys vint.

Marta Giné i Janer, *Villiers de l´Isle Adam (L´home, la realitat, la ficció)*, Lleida, Virgili & Pagès, 1990, 337 pàgs.
Actes del Col.loqui Internacional sobre L´Isle Adam que es van celebrar a Lleida l´any 1988. Estudiosos europeus i americans hi van debatre la vida i l´obra de l´escriptor francès.

Lluís Batlle, *Les unitats de tren de la companyia del Nord*, Barcelona, El Llamp, 1990, 54 pàgs.
Monografia sobre les unitats de tren estrenades entre Barcelona, Manresa i Sant Joan.

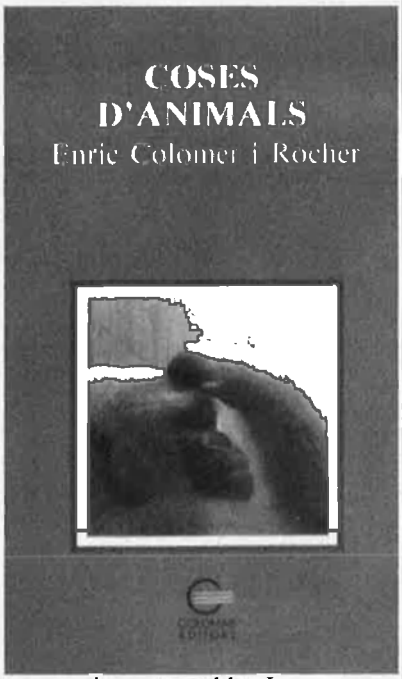
X.R.T.

Colomar Editors, una nova editorial, es presenta a Gandia

Els locals de la Societat de Foment de Gandia van ser l´escenari escollit per a la presentació d´una nova editorial, Colomar Editors, una iniciativa que, en un començament, vol servir de via de publicació als autors de la Safor.

Miquel Colomar, un dels promotors de l´empresa, va destacar la necessitat d´una porta oberta a la societat saforenca, que enguany, amb la commemoració de l´Any del Tirant, ha adquirit una forta significació cultural. De fet, s´ha batejat la primera col.lecció de Colomar Editors amb el nom de "Tirant", que comptarà amb la direcció literària d´Ignasi Mora i Josep Piera i que ha estat dissenyada per Vicent Almar.

Colomar Editors ha encetat la seua trajectòria amb dos llibres de relats: *Contes del bon oratge*, de Josep Rausell, un llibre centrat en la mar i l´estiu d´un autor que havia assolit una certa anomenada amb la

seua primera novel.la, *La guerr a comença ara*. També s´ha publicat *Coses d´animals*, d´Enric Colomer, un llibre que es presenta com a molt

TAULETA DE NIT

¿Què llegeix Lluis V. Aracil, lingüista?

M'agrada tenir més d´un llibre a la tauleta de nit. Ara mateix, la barreja de lectures que estic fent pot resultar curiosa, però tenen tots un punt de contacte, un fil d'Ariadna.

Per una banda hi tinc el llibre de Roger Munier, *Le sol*, a més de *Finite and infinite games*, d'Alan Wattsi un altre, la traducció del qual seria alguna cosa així com *El llibre sobre el tabú sobre saber qui ets*, i arriba a ser com una exposició per a europeus sobre la doctrina del Vedantra i, l'últim, *La filosofia mística*, de Simone Weil.

¿Què tenen en comú? Crec que d´alguna manera és com si fossin del mateix gènere, per això els llegeixo saltejats. Es com si fossin esforços per a imaginar la realitat. En una certa època hi havia gent que, sota el pretext de no creure en Déu, van deixar de pensar, i els creients ja ho havien fet molt abans. D'un temps ençà torna a haver-hi llibres d'imaginació metafísica, una mena de *perestroika* mental còsmica.

NOTES

Encara que no acostumem a fer necrològiques, la mort de Giorgio Manganelli ens ha privat d´un excel.lent escriptor que va saber marcar amb una estricta originalitat cada llibre. Inoblidables, si més no, les seues cent novel.les riu.

Jaume Vidal i Alcover i Isidor Cònsul van presentar plegats el llibre de Jaume Torres *Personatges amb ics i altres contes*, un llibre que diu molt del que hauria pogut ser aquest narrador mort prematurament. El llibre va ser premi Baltasar Porcel del 1988.

Entre els dies 5 i 15 de juny, amb la Fundació Enciclopèdia Catalana i l´Associació Catalano-Hongaresa com a organitzadors, tindrà lloc la Mostra de llibres científics publicats per l´Acadèmia de Ciències d´Hongria. Aquesta mostra s´enquadra dins dels actes organitzats per a la presentació del Diccionari català-hongarès que han preparat els Drs. Kálman Faluba i Károly Morvay, professors a la Universitat de Budapest. L´exposició tindrà lloc a l´Auditori de la FEC, Diputació 250 pral, i l´horari serà de dilluns a divendres de 4 a 8 de la tarda.

X.R.T.

Primavera NOVETATS en LLIBRES

edicions 62 s/a

UNA HISTÒRIA SENZILLA
Leonardo Sciascia
El Confident, 7.
96 pàgines

Una història complexa, una trama negra siciliana, amb un rerefons de màfia i droga. L'última novel.la escrita per Leonardo Sciascia abans de morir.

EDITORIAL TRES I QUATRE

SOROLL DE FONS
Gisela Pou

Narratives 3i4, mim. 12

Primera novel.la de l'autora: Helena, que treballa en una editorial, intueix que la protagonista de certa novel.la és ella mateixa i la història que allí es narra és un episodi del seu propi passat.

Edicions BROMERA

TIRANT LO BLANC
Joanot Martorell
Versió de Francesc Machirant

Il.lustracions de M. Boix

Una versió a l'abast de tots.

Editorial Empuries

L'EDAT DE LES PEDRES
Pep Coll
Col.lecció Narrativa, 12

Un món mític entorn del poble imaginari de Malpui, al pirineu.

La Galera

LA RUTA PROHIBIDA
M. Àngels Bogunyà
Il.lustracions de Francesc M. Infante
Els gruments de La Galera, 98
Premi "Josep M. Folch i Torres" 1989

Una aventura al cor del desert

curial

RANDA 26
Mallorca en el segle de la Revolució. Estudis sobre el segle XVIII.

Col.lecció dirigida per Josep Massol i Muntaner

Edicions Proa

EL QUIXOT
Miguel de Cervantes
Adaptació de José Luis Ginénez-Frontín
Il.lustracions de Montserrat Ginesta

Col.lecció EL FANAL DE PROA, 13

Oportunitat de reviure les mítiques aventures de Don Quixot.

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

MANUAL D'ÚS DE L'ESTÀNDAR ORAL
Josep Lacreu

Col.lecció Educació/Materials

Un recull ordenat i sistemàtic dels dubtes que es presenten a qualsevol parlant, amb respostes clares i concises.

L'ESTIU ÉS TEU

Si tens de 8 a 16 anys, vine-te'n de ***colònies****, del 7 al 18 i del 18 al 29 de juliol a Puigcercós; del 8 al 19 i del 19 al 30 de juliol a Pobla de Bellveí.*

Si tens 16 o 17 anys, viu l'experiència de la ***Universitat de joves****; i si en tens 18 o més, t'esperem a la* ***Universitat catalana d'estiu****, del 16 al 25 d'agost a Prada del Conflent.*

ACCIÓ CULTURAL DEL PAÍS VALENCIÀ

Informació: Carrer Moratín, 15-8a. Tel. 351 17 27. 46002 València

CIÈNCIA I MEDI AMBIENT

Europa: contaminació de l'Est, contaminació de l'Oest

La celebració del Dia Mundial del Medi Ambient pot ser un bon moment per a recordar l'estat del nostre continent. L'obertura política ha fet conèixer problemes ecològics greus a l'Est, sense que l'Oest tingui tampoc una situació envejable.

L'obertura política als països de l'Est ha destapat moltes coses, entre les quals hi ha els problemes de medi ambient creats durant molts anys de despreocupació. L'Europa de l'Est s'ha convertit en una de les zones problemàtiques del planeta en aquest aspecte. Però la preocupació s'ha d'estendre a tot el continent. En primer lloc, perquè un problema ambiental que estigui ben aprop sempre és un senyal d'alarma, i en segon lloc, perquè el camí cap a la unitat europea no obre les fronteres només a l'intercanvi comercial, sinó també a les amenaces a l'entorn natural. A això cal afegir que l'Europa Occidental no està tampoc en una situació que permeti gaires alegries quant al control de la contaminació.

El carbó de lignit ha estat el combustible més utilitzat a les fàbriques de l'Est durant molts anys. Sota el mandat de Stalin, la Unió Soviètica i la seva àrea d'influència va basar la seva indústria en el combustible extret de les mines de carbó.

El resultat d'aquesta política era que més de 26 milions de tones de diòxid de sofre es llançaven a l'aire. El diòxid de sofre és un dels compostos que contribueix a l'anomenada pluja àcida, greu amenaça per als boscos. A més del diòxid de sofre, altres agents contaminants anaven omplint l'aire. I a més el problema dels residus industrials es feia cada vegada més preocupant.

En aquests moments, a l'Europa de l'Est hi ha punts amb unes característiques més preocupants. Segons algunes fonts, el 13% del pressupost sanitari hongarès s'ha d'invertir en malalties provocades per la pol.lució ambiental, que causa la mort d'un de cada 17 ciutadans d'aquell país.

Centres industrials com Leipzig, a Alemanya Oriental, tenen una concentració de diòxid de sofre que se situa entre les més altes del món. I a Bohèmia, a Txecoslovàquia, els nens han de ser portats a viure a altres zones durant un mes a l'any, per evitar problemes de salut.

L'ús de certs fertilitzants també ha contribuït a complicar la situació. A Txecoslovàquia i a Romania el sòl s'ha erosionat, com a conseqüència d'una política agrària nefasta, que feia utilitzar fertilitzants barats, amb alts nivells de metalls pesants. Les cooperatives agràries s'esforçaven a arribar a uns nivells productius que els permetessin presentar bons resultats davant l'administració. De res servia l'avís d'alguns biòlegs.

Però en aquests moments, arranjar la situació encara és més complex. La gent necessita aliments i no se'ls pot dir que cal moderació a l'hora d'explotar la terra. Els ciutadans han lluitat, entre altres coses, contra aliments escassos i de mala qualitat i ara volen solucions ràpides, no més esperes.

El mateix passa amb la producció industrial. Aturar la pluja àcida exigiria reduir la producció industrial. Així, si la planta Lenin de Cracòvia, a Polònia, reduís les seves activitats en un terç, la pol.lució es reduiria i les maltractades estàtues i els edificis de pedra tindrien un respir. Però tothom, inclòs el sindicat Solidaritat, s'oposa a aquesta reducció.

L'Europa de l'Est, doncs, s'enfronta a un greu dilema. D'una banda, la seva situació econòmica exigeix un treball ferm per assolir un nivell comparable a la resta del continent. D'altra banda, els desastres per la inexistent previsió sobre medi ambient també demana necessàries mesures dràstiques.

Europa Occidental no ha estat cap ajuda per als països de l'Est. Així, Alemanya Occidental i, en menor mesura, Holanda, Àustria i Suïssa han transportat moltes tones de residus a Alemanya Oriental. Des de ciutats diverses, entre les quals hi havia Berlín occidental, els camions transportaven deixalles cap al país que els servia d'abocador.

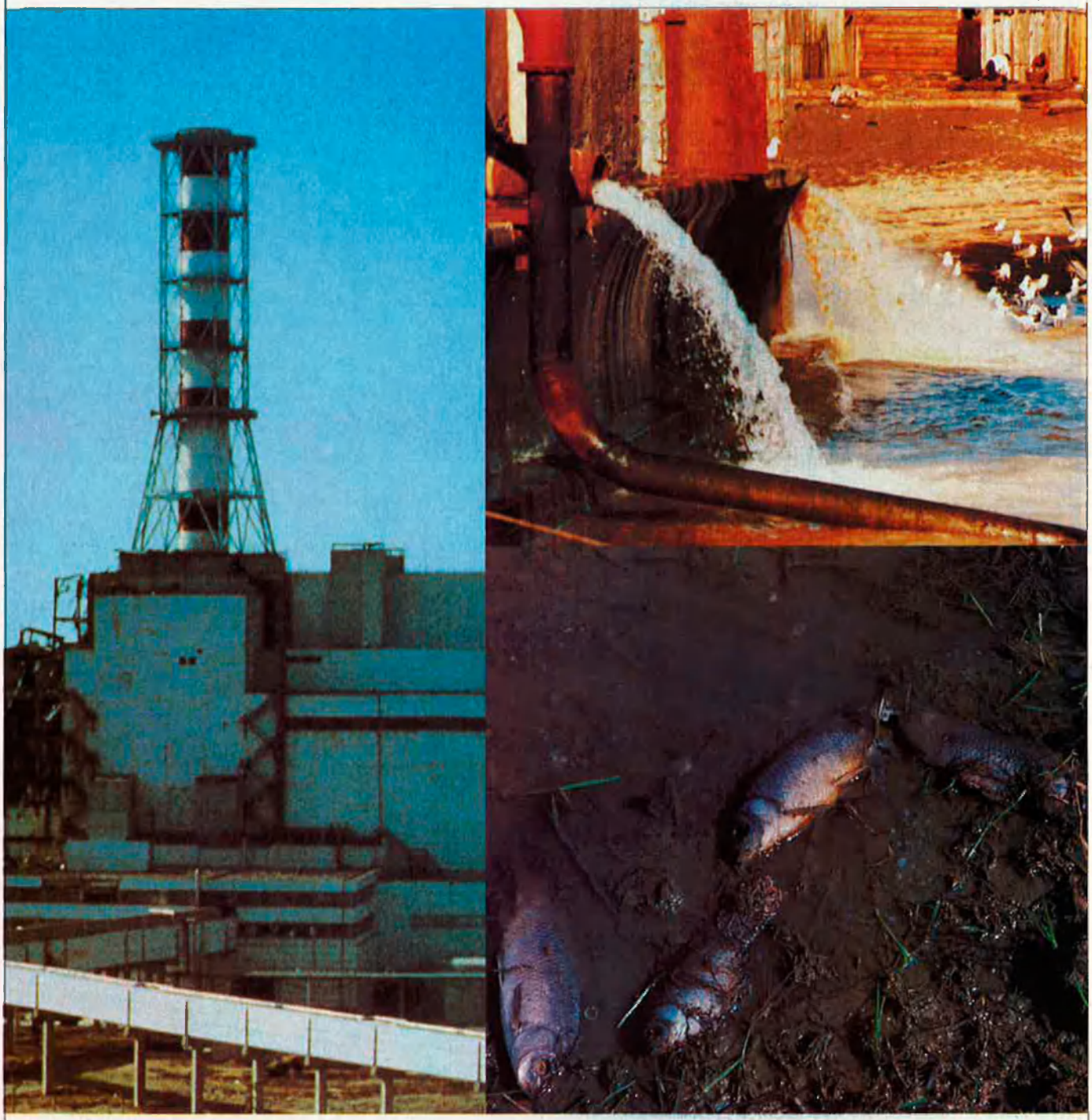
Només el 1989 s'hi van portar 4'5 milions de tones de residus, dels quals més de 40.000 tones eren perillosos. A Ketzin, ciutat situada a dinou quilòmetres a l'oest de Berlín, hi ha ara una gran muntanya de deixalles, com a símbol d'una època nefasta i d'una amenaça greu.

Però parlar només dels problemes dels països de l'Est seria oferir una informació incompleta. També a Occident hi ha problemes greus i manca d'una política ambiental ferma. La Comunitat Econòmica Europea només ha dedicat un 0'1% del seu pressupost a la protecció del medi ambient. Alguns partits van incorporant mesures ecològiques als seus programes, probablement obligats per la presència dels grups verds en els respectius parlaments. Però, tot i així, pocs estats fan passos endavant amb vista a evitar les actuacions que perjudiquen el medi ambient.

Carlo Ripa di Meana, delegat del medi ambient de la CEE, voldria que els governs es decidissin a castigar aquells que contaminen. Però només Holanda i Dinamarca tenen un sistema on es premia qui té cura del medi ambient i es castiga qui pol.lueix. A Anglaterra s'està debatent la idea, com a França. A Itàlia, el projecte es troba al mig de moltes i complexes batalles polítiques. A Alemanya Occidental es promou l'adopció de mesures anticontaminants.

Però les violacions de les mateixes propostes de la CEE són tan evidents que s'han pres accions legals contra deu estats membres. La CEE els ha acusat de despreocupació en temes de medi ambient, com ara pol.lució, destrucció de residus, emissions tòxiques i d'altres.

A més, la unitat europea no afavorirà, d'entrada, una millora en la situació. Es calcula que els intercanvis comercials augmentaran de tal manera que en pocs anys el trànsit intereuropeu de cotxes i camions haurà augmentat en un 40%. I

En una època de canvis polítics i econòmics com l'actual, equilibrar desenvolupament i respecte al medi ambient pot tenir un cost no petit.

la prosperitat econòmica sol portar més problemes ambientals. Ara, els països de la CEE ja produeixen 2.200 milions de tones d'escombraries, incloent els residus industrials. Una millor situació econòmica farà augmentar aquesta xifra.

Amb els residus s'ha trobat fins ara la solució de convertir alguns rius i mars en abocadors. La Mar del Nord i la Mar Bàltica estan omplint-se de deixalles, mentre rius com el Rin, el Vístula i el Danubi es compten entre els més pol.luïts.

Entre problemes d'aigua potable, de sòl massa explotat, de complexos nuclears perillosos, emissions de gasos contaminants i molts altres problemes, Europa intenta trobar solucions, sense que els governs estiguin prou decidits a dictar les mesures dràstiques que la situació mereix. En una època de canvis polítics i econòmics com l'actual, equilibrar desenvolupament i respecte al medi ambient pot tenir un cost que probablement no serà petit. Però quan s'arriba a l'extrem que animals i persones han d'anar-se'n d'algunes zones, perquè resulta impossible viure-hi de manera permanent, o la roba estesa, en algunes ciutats, queda negra abans que seca, es presenten prou avisos per a no veure que la situació és realment preocupant. L'Europa de la Unitat pot ser també l'Europa de la pol.lució, si no es du a terme aviat una política global i efectiva.

Xavier Duran

tatus dels sindicats en el propi país. Crec que els continguts que hem discutit fins ara són els continguts que els treballadors van defensar amb claredat el 14 de desembre. L'únic que puc dir és que el govern ha estat sensible a les demandes de la immensa majoria de la societat en el que ha estat la primera fase de la concertació, que hem solucionat problemes importants per als pensionistes, hem aconseguit el dret a una negociació col.lectiva dels funcionaris, hem aconseguit el control de la contractació. En definitiva, un paquet d'acords importants, que són acords que demanava la societat a un govern que majoritàriament han votat els treballadors. Estem contents amb el gir que ha fet el govern en relació a aquest tema. El que esperem és que en la segona transició democràtica el govern tingui aquesta mateixa voluntat.

PROPOSTES SOCIALDEMÒCRATES

—¿Com es preveu de moment aquesta segona fase?

—Ara, una mica millor després d'haver arribat a l'acord però serà una concertació difícil perquè hi ha punts en els quals la patronal encara es farà més enrere. Hem de parlar encara d'un tema més difícil que el del control dels contractes, com és la reducció de les diferents modalitats de contractació. A nivell europeu s'ha plantejat al consell de ministres que es faci una normativa per la qual les contractacions mínimes en el Mercat Comú siguin de sis mesos i prorrogables una sola vegada. Tot això ho plantejarem quan arribem al tema de la contractació: un paquet sobre la reforma fiscal; el tema que nosaltres anomenem democràcia industrial, que vol dir el reconeixement dels sindicats al si de l'empresa, amb participació, inclús, en els consells d'administració, cosa que fan en molts països de l'entorn comunitari. Volem parlar dels excedents empresarials, els beneficis de les empreses són exagerats i contribueixen més que els salaris a l'augment de la inflació. Volem parlar, per tant, dels fons d'inversions, parlar de la cobertura de l'atur, tant des del punt de vista de quantitats com des del punt de vista de la població que vol abraçar... i aquest és un paquet amb el qual tindrem dificultats però tenim l'esperança que el govern serà sensible, són propostes socialdemòcrates que ens acosten a l'estat de benestar social que és el que estem plantejant.

—¿Estan en el pitjor moment les relacions entre sindicats i patronal?

—Jo crec que estan en un mal moment, sobretot des del punt de vista de la patronal, que s'ha obstinat a desafiar-nos i amb adjectius poc seriosos com que els sindicats són tots comunistes. ¡Si fem propostes socialdemòcrates i ni tan sols avançades! La proposta sindical prioritària recull aspectes que estan vigents en altres països de la CE. Les nostres propostes busquen que el treballador també pugui decidir en qüestions importants, no solament polítiques a través del vot, sinó també en relació a les empreses.

—¿Quina opinió li mereix el nou ministre de Treball, Luis Martínez Noval?

—Si emeto l'opinió general de la UGT no seria gaire positiva, però jo penso que un govern no és un ministre, ni tan sols el de Treball, i només vull expressar el desig que el discurs que Manuel Chaves va fer en la clausura del Congrés Confederal de d'UGT sigui la política que regeixi els pròxims anys del ministeri.

—¿Les negociacions són més fàcils amb la Generalitat de Catalunya o amb el govern central?

—Els temes són molt diferents i és difícil poder fer una comparació. De tota manera, jo diria que els resultats són molt més importants a nivell d'estat, inclús pel que fa a la voluntat i la continuïtat negociadora. A Catalunya hem arribat a dos acords, un en matèria de salari social, que jo crec que és un bon acord, i un altre en matèria de vivenda social. Però, cal dir que la situació de la resta de temes és difícil. En la reunió que vam tenir el dia 17 amb el president, estava una mica ressentit, dialogant, però alhora desinformat o potser és que no volia entrar en matèria, i això és preocupant a l'estadi que es troben les negociacions. Avui per avui faig una valoració més aviat negativa, insuficient, i més tenint en compte els pressupostos de la Generalitat, força insolidaris, poc expansius, molt dirigits al manteniment de la burocràcia de la Generalitat.

—¿Quins són els principals problemes de la concertació catalana?

—Sanitat, ensenyament, negociació col.lectiva dels funcionaris de la Generalitat, formació professional i participació institucional dels sindicats. Aquests són els temes més importants que en aquests moments tenim plantejats.

ORIENTACIÓ SOCIALISTA I NO PARTIDISTA

—Acaba de ser elegit nou secretari general de la UGT a Catalunya. ¿Quins són els seus objectius més immediats?

—Primer, fer l'organització més dialogant internament, tenir més sensibilitat pel conjunt de problemes que es plantegen en el sindicat i que sigui un sindicat més obert i plural. En relació amb la situació política de Catalunya volem trobar un marc de relacions estables amb la Generalitat. Pensem que una nació com Catalunya no es pot fer al marge dels treballadors, ni dels sindicats, i des d'aquest punt de vista UGT Catalunya intentarem que se'ns doni el paper que ens correspon. I això vol dir incorporar el conjunt dels ciutadans de Catalunya a un mateix projecte de reconstrucció nacional. També volem potenciar més tot l'aspecte de serveis com el de la iniciativa de vivendes socials o l'assegurança que funciona en el sindicat, a més d'ampliar-los. I ara tenim el repte de les eleccions sindicals en el quart trimestre de l'any i volem aconseguir ser el primer sindicat de Catalunya.

—Una de les qüestions plantejades en el VII Congrés va ser la d'augmentar el nombre d'afiliats. ¿Com ho volen aconseguir?

—Els serveis són la base fonamental, però també ho és que el sindicat aparegui nítidament amb un discurs sindical, no polític ni amb relació amb cap partit polític. Com que un treballador que vota socialista té els mateixos problemes que un treballador que vota Convergència, la UGT pot ser un canal per a solucionar els problemes tant de l'un com de l'altre. I hem d'arribar més a les empreses, parlar més amb els treballadors, explicar-los les necessitats i avantatges d'estar afiliat pel que representa de poder plantar cara a una patronal organitzada i els governs que també estan ben organitzats.

—En aquest congrés s'ha iniciat una nova etapa d'acostament al PSC. ¿Com es mantindrà l'autonomia entre el partit i el sindicat?

—Jo crec que no hi ha hagut un apropament. Amb el PSC no hem de mantenir relacions bones o dolentes en funció de plantejaments previs, han de ser-ho en funció de la situació que hi hagi. La UGT no ha canviat. La diferència és que en el 78-79-80 hi havia molta més coincidència amb el PSOE i arriba un dia que el país surt d'una situació de crisi i no hi ha coincidència. No és que llavors haguem arribat a l'autonomia sindical sinó que l'hem practicat sempre. I amb el PSC, igual. A més, el PSC no governa la Generalitat i, per tant, és més fàcil tenir-hi coincidències. L'altra explicació que hi ha és que els dirigents del PSC tenen molta més sensibilitat en relació als problemes dels treballadors, els plantejaments dels sindicats, i això és un element que ens porta a tenir més coin-

"Cada dia més hem d'anar cap a una acció sindical fora del marc de les fronteres del país".

DOMENEC UMBERT

cidències.

—Una altra polèmica ha estat la de l'afiliació obligatòria o el pagament d'una quota per part dels treballadors.

—Nosaltres no ho hem dit amb aquestes paraules, però no hi ha dubte que països que tenen xifres d'afiliació del 70 i 80%, tots tenen el que s'anomenen mesures discriminatòries positives en relació a l'afiliació. En molts països els sindicats controlen part del poder important i senten la necessitat d'estar afiliats. Aquest és un dels reptes d'aquest país. A més, la situació dels comitès d'empresa fa que la gent no s'afiliï.

—¿Es viable la jornada laboral de 35 hores tal i com han aconseguit els treballadors del Metall a la RFA?

—Cada dia més hem d'anar cap a una acció sindical fora del marc de les fronteres del país. Nosaltres encara no n'hem ni parlat, de les 35 hores. En tot cas, la situació d'atur en el món, la situació de beneficis en les empreses, els avanços tecnològics... jo crec que obliguen a anar a una reducció de jornada que permeti que una part dels beneficis els disfrutem els treballadors podent dedicar més temps a l'oci. I el conjunt de la CE ha d'avançar cap a les 35 hores.

—¿La reducció d'hores de treball i l'increment de llocs de treball és tan senzilla?

—No, però com menys hores de treball es facin més treballadors es dedicaran a fer el treball. Però la reducció de jornada no vol dir que immediatament es creïn més llocs de treball, entre altres coses per les innovacions tecnològiques.

—¿Com s'han de potenciar les seccions sindicals ?

—Primer donant-nos competències, intentant centrar més la responsabilitat de problemes de l'empresa en les seccions més que en els comitès d'empresa. Els temes de la contractació serviran per a potenciar-les i tot el paquet de la segona part de la PSP anirà també per aquest camí.

—El sindicat clandestí de la Guàrdia Civil va tenir el suport dels sindicats en la manifestació de l'1 de Maig i UGT ha donat suport als últims GC detinguts. ¿Quina és la relació entre UGT i SUGC?

—Nosaltres tenim una relació de solidaritat absoluta amb els qui estan treballant en el tema del SUGC. La detenció a Tarragona de dos dels membres és incomprensible perquè són treballadors que volen sindicar-se per defensar els seus drets. I nosaltres els donarem tot el suport que faci falta.

—Els canvis de l'Europa de l'Est ¿com afectaran les condicions laborals del treballador?

—Es parla d'un fracàs del comunisme real, però també s'ha de parlar del fracàs del capitalisme pur. La preocupació des dels sindicats és per dues raons: una per la realitat sindical que s'estableixi en aquests països, que alguns tenen un moviment de sindicats lliures molt avançats. Però també ens fa por que les multinacionals vagin a aquests països, que tenen mà d'obra barata i qualificada, i s'iniciï un procés de canalització de l'economia cap a aquests països. Però a través de la Confederació Europea de Sindicats ho estem tractant.

Sílvia Monfort

EMPRESES

L'Exterior es fa domèstic

El **Banco Exterior de España** ha concedit una línia de crèdit a les empreses afiliades a la Confederació d'Empresaris del Baix Llobregat per valor de 10.000 milions de pessetes.

L'acord, signat pel delegat de l'entitat bancària a Catalunya, **Pedro Estruch**, i el president de l'esmentada associació, **Paz Dorado**, diferencia dues línies d'actuació segons que estiguen destinades a *pymes* o a comerços. Igualment, l'import global contempla una línia de crèdit de 2.000 milions de pessetes, l'objectiu de la qual és finançar les exportacions.

D'altra banda, el banc ofereix un descompte de 2'5 per mil a les empreses que canalitzen per l'entitat el pagament de les cotitzacions de la Seguretat Social i l'impost de societats. L'aproximació de l'Exterior a aquesta associació empresarial forma part de la política d'expansió de l'entitat, dins de la qual es contempla l'obertura de 15 noves oficines a Catalunya i el creixement del 20% de la xarxa comercial. *A.V.*

Banca Catalana

El consell d'administració de Banca Catalana va decidir en la seua darrera reunió proposar a la Junta General d'accionistes l'abonament d'un dividend de 120 pessetes per acció amb càrrec al resultat de l'any passat. Aquesta quantitat respecta un augment del 50% respecte al dividend de 1988.

El compte de resultats d'aquesta entitat va tancar l'any amb uns beneficis de 15.076 milions de pessetes, un 38'2% més que l'anterior exercici. Pel que fa als quatre primers mesos del 1990, Banca Catalana ha registrat uns beneficis de 5.568 milions de pessetes. *S.M.*

Dalt, seu central del Banco Exterior. Al mig, els mercats de Barcelona aposten per la renovació. Baix, Banc de València, novament dividends.

Parcs aquàtics

Durant els mesos de maig i juny els parcs aquàtics que hi ha a Catalunya començaran a obrir les portes. Aquest sector representa a Catalunya una inversió pròxima als 10.000 milions de pessetes i donen treball directe a més de 600 persones. Al llarg de cada temporada reben una mitjana d'un milió i mig de visitants, dels quals quasi el 50% són estrangers. L'Associació de Parcs Aquàtics de Catalunya, constituïda el 1988, representa sis parcs. *S.M.*

Banc de València

La Junta General del Banc de València ha aprovat repartir un dividend de 40 pessetes per acció a càrrec dels resultats del present exercici.

L'entitat que presideix **Antoni Girona** ha sanejat la seua economia dos anys abans dels previstos en el pla dissenyat per les autoritats monetàries i ja ha anunciat que en un futur pròxim ampliarà el seu capital amb una relació d'una acció nova per cada deu d'antigues.

El Banc de València va obtenir en el darrer exercici un resultat net de 4.905 milions de pessetes, en clar contrast amb els 532 milions obtinguts per l'entitat durant el 1988. *A.V.*

Mercats municipals

La Generalitat de Catalunya, a través de la Direcció General de Comerç Interior (DGCI), ha iniciat un programa d'ajudes i subvencions específiques per a la remodelació i millora dels serveis dels concessionaris. Les ajudes que concedirà la Generalitat seran de tipus directe (ajuts al comerciant fins a un 20% per a la informatització i un 35% per a la remodelació del rètol en català) i de tipus indirecte (mitjançant l'Ajuntament per a reformes del Mercat, finançant un 50% del cost de les obres).

Segons **Pere Llorens**, president de la Federació de Gremis de Detallistes de Productes Alimentaris i Associacions de Concessionaris de Mercats de Catalunya (**FEGRAM**), "els mercats municipals s'han remodelat en un 70% adequant les seues instal.lacions i aplicant tècniques informàtiques com la targeta de xip multicompra". *S.M.*

Els empresaris descobreixen el mercat portuguès

A ritme de fado

¿Portugal és Europa? Si fèiem una valoració dels intercanvis comercials entre els empresaris dels Països Catalans i els lusitans la resposa seria que no. Els portuguesos són aquells veïns del costat que ara comencen a ser descoberts.

El passat més d'abril un setmanari econòmic portuguès advertia en les seues pàgines sobre el perill que per als potuguesos podia representar la participació massiva de capital espanyol en les principals societats lusitanes. "L'imperialisme econòmic espanyol amenaça l'autonomia de les empreses locals", era la consigna. Paradoxalment, les tres primeres pàgines de la mateixa publicació anaven cobertes amb publicitat del **BBV**.

Entre la indiferència i la necessitat d'entendre's, les relacions entre els dos estats peninsulars han estat marcades pel desconeixement mutu. Per a l'estat espanyol, l'objectiu era Europa i Portugal, des d'un punt de vista geoestratègic, estava d'esquena a la CE. I per als portuguesos, Espanya, en el millor dels casos, era una amenaça. Durant dècades, malauradament, la filosofia d'aquest peculiar divorci quedava reflectida en la següent frase de Salvador de Maradiaga: "Un portugués es un espanol de espaldas a Castilla y con la mirada puesta en el Atlántico".

Durant l'última década, però, s'han produït canvis significatius en les relacions bilaterals de manera que el comerç entre els dos estats s'ha triplicat al llarg del període 1985-1989. De fet, les polítiques econòmiques establertes pels respectius governs han tingut molts punts en comú: tots dos han venut part dels monopolis estatals a empreses privades i el creixement econòmic ha marcat les pautes macroeconòmiques. Mentre el govern de centre-dreta d'**Anibal Cavaco** ha reduït la inflacció fins el 12%, el gabinet de **Felipe González** ha situat aquest paràmetre en el 7%.

Les importacions provinents de Portugal creixen més que les d'altres estats.

Altres signes també apunten a una major sintonització entre les dues economies. Així, les importacions provinents de Portugal creixen més que les de qualsevol altre estat i el comerç entre les dues parts supera ja en volum a l'establert amb el conjunt dels països llatinoamericans. D'altra banda, les empreses lusitanes més importants volen cotitzar a les borses espanyoles i els portuguesos són ja el segon col.lectiu de visitants darrere dels britànics.

ELS EXTREMS TAMBÉ COMERCIEN

Situats als extrems de la península, Països Catalans i Portugal també s'han beneficiat de la conjuntura d'aproximació fomentada per la integració dels dos estats a la CE. Tal i com assenyala **Antoni Rovira**, director del Consorci de Promoció Comercial de Catalunya (**COPCA**),"actualment l'estat espanyol és el segon inversor en el país lusità després del Regne Unit, però les previsions apunten que l'any 1992 l'estat espanyol superarà en nombre d'inversions el Regne Unit".

La raó d'aquest increment ve donada per la postura del govern central, que fomenta les inversions a Portugal per tal d'equilibrar la balança comercial, que tradicionalment ha estat favorable amb molta diferència a l'estat espanyol. Així, en els últims quatre anys, les inversions de l'estat espanyol a Portugal han crescut un 50%. El sector més rellevant ha estat el de serveis que, amb

Banesto ha mossegat el cor del sistema financer portuguès.

dades de 1986, va sumar 700 milions de pessetes, seguit de l'extracció i transformació de minerals, calculada en 219 milions de pessetes.

En sentit invers, les inversions lusitanes a l'estat espanyol han augmentat un 80%, sobretot en els sectors d'indústries transformadores del metall, comerç i hostaleria. El 1989 les inversions lusitanes en empreses de l'estat espanyol van ascendir a 5.143 milions de pessetes, dels quals 256 tingueren per destinació Catalunya, 28 el País Valencià i 0 les Balears. Són xifres mínimes i en casos com el del País Valencià, amb una inversió que representa únicament el 0'54% del total, són un primer pas, ja que el 1988 no hi va haver cap inversió.

Pel que fa al comerç, amb dades del 1988, el total d'importacions de productes portuguesos a Catalunya va ser de 62.000 milions de pessetes, mentre que les exportacions catalanes a aquest país van ser de 23.000 milions. Ara bé, cal tenir en compte, tal i com precisa **Marta Pons**, del Departament de Relacions amb el Mercat Comú de la patronal Foment del Treball, que aquestes xifres són relatives, ja que no tots els productes exportats des de Catalunya són catalans ni tots els productes provinents de Portugal tenen Catalunya per destinació final. Els productes que més s'importen són pasta de paper, olis vegetals, hidrocarburs i fusta en brut. Pel que fa a les exportacions destaquen olis de petroli, minerals, peces de recanvi per a automòbils, vehicles, peix transformat i productes químics.

Al País Valencia els darrers anys també han conegut una major aproximació entre les dues economies. Així, el 1986 Portugal ocupava el lloc número 12 en el *ranking* de destinacions de les exportacions valencianes, amb 5.298 milions de pessetes (un 1'18% del total de les exportacions valencianes). Ara Portugal és el sisè país en importància, amb 33.993 milions de pessetes (un 4'09% del total). En quatre anys s'han quadriplicat les exportacions. Pel que fa a les importacions, el 1986 Portugal estava situat al lloc 22 del *ranking*, amb 1.696 milions de pessetes (un 0'5% del total de les importacions valencianes). El 1989 aquestes magnituds s'havien multiplicat per 10 arribant als 20.765 milions (un 3'55% del total) i situaren a Portugal al vuitè lloc del *ranking*. Cotxes, productes ceràmics i mobles són els productes valencians més sol.licitats a Portugal mentre les importacions de productes lusitans són variables.

L'evolució de les xifres demostra que el desconeixement mutu va arribant a la fi. Per al director general de Comerç de la Generalitat valenciana, **Manuel López Estornell**, "fins àra hi havia la impressió que l'autopista és la que mana i que Portugal estava massa lluny. Ara l'increment dels intercanvis demostra que s'estan produint canvis d'actitud. És el despertar del que poden i han de ser unes relacions comercials a major escala. De totes maneres, de moment no hi ha un flux estable de productes, la qual cosa és típica dels primers passos de relacions comercials"

Més en profunditat, López Estornell entra en les causes geogràfiques per justificar l'escàs intercanvi econòmic

Manuel López Estornell.

existent entre l'àrea mediterrània i la franja atlàntica que ocupa Portugal. "El factor de proximitat queda atenuat per les comunitats de l'estat espanyol que envolten Portugal. Són comunitats que no tenen capacitat per a fer de motors econòmics i que, més que bastir ponts, alcen barreres. Castella-Lleó i Extremadura basen la seua economia en el sector agrari, mentre Catalunya i País Valencià ofereixen serveis i indústria. Per tant, el triangle format per País Basc, Catalunya i País Valencià ha optat per establir més ponts amb França que no amb Portugal", assenyala López Estornell.

Per una altra banda, les infrastructures de transport, comunicacions i subministres portuguesos depenen de les establertes a l'estat espanyol. La indústira lusitana, concentrada majoritàriament al nord del país, depèn de la xarxa viària espanyola per a sortir i les comunitats que l'envolten són les pitjor comunicades de tota la península. També el subministrament de gas troba obstacles. Portugal vol gas francès, però el gasoducte tan sols arriba a Valladolid, i el Ministeri d'Indústria no vol fer inversions per a prolongar-lo a través d'una de les regions més pobres de l'estat.

RELACIONS DESIGUALS

En aquesta confluència d'interessos els economistes comencen a preguntar-se quin dels dos estats surt beneficiat. De moment sembla que la balança s'inclina desfavorablement per als protuguesos, ja que les exportacions de Portugal a l'estat espanyol serveixen per a pagar únicament el 60% de les importacions, amb un saldo favorable a Espanya de 110.000 milions de pessetes. També la inversió directa afavoreix els empresaris locals que, emparats en la fortalesa de la pesseta, no tan sols compren productes lusitans sinó que ja han començat a participar de l'accionariat de les principals societats amb seu social a Lisboa.

Molts empresaris no estan encara preparats per a intentar l'assalt a l'economia centreuropea, però sí que se senten amb forces per a intentar penetrar en empreses portugueses. Actualment hi ha vora 1.000 empreses espanyoles establertes a Portugal, principalment dels sectors bancari, immobiliari, assegurances i publicacions. Algunes societats, aprofitant que Portugal té un cost de mà d'obra inferior a l'espanyol, han obert plantes de producció a l'estat veí. **Cortefiel** i **Fagor** en són dos exemples. Quant a la presència al mercat, marques com **Panrico** o **Avidesa** (sector agroalimentari) i **Don Algodón**, són noms quotidians a Portugal, mentre els productes portuguesos penetren al nostres mercat sota el nom de marques espanyoles.

Pel que fa al sector bancari, és on més s'ha notat el negoci que presenta el món de les finances lisboeta. L'**Exterior** està obrint noves sucursals a Portugal i el **BBV** i l'**Hispanoamericano** tenen *merchant-banks*. El **Santander** ha comprat una part majoritària del **Banco de Comercio e Industria** i el **Popular** s'ha fet amb una part de l'accionariat del **Banco Comercial Portugués**. De totes les operacions bancàries, però, la que més pols ha alçat ha estat la mampresa per **Banesto**. L'entitat que presideix **Mario Conde** es va aliar amb un soci portuguès per a mossegar l'accionariat del **Banco Totta e Açores**, parcialment privatitzat. L'escàndol que va seguir a l'operació és una de les raons per les quals el govern portuguès proposa ara augmentar les restriccions sobre els compradors forans.

La veritat és que l'economia portuguesa juga amb desavantatge respecte al potencial econòmic veí. La política econòmica aplicada pel dictador **Antonio Salazar** quedava molt lluny de les propostes competitives i modernitzadores que els tecnòcrates del franquisme intentaven aplicar des de Madrid. Guerres colonials costoses, una revolució desestabilitzadora i una dècada d'incertesa política van acabar de dibuixar un panorama gris per als portuguesos. Avui, com a conseqaùència d'aquest procés, la renda per càpita de Portugal és la meitat que l'espanyola i mentre les 50 empreses més grans de Portugal donen ocupació a 192.000 persones, a Espanya la mateixa relació arriba a les 540.000. Traduït a termes comunitaris, Espanya és la cinquena potència econòmica de la CE i Portugal de la desena.

Les relacions a més alt nivell s'han normalitzat des que el 1986 els dos presidents de govern sistematitzaren els encontres, ampliables des de fa poc a la resta de membres del gabinet, seguint l'esquema de les relacions bilaterals entre França i Espanya. Fruit d'aquestes reunions, s'han reduït les barreres en el comerç de tèxtil i el govern espanyol ha decidit no situar un abocador de residus nuclears a pocs quilòmetres de la frontera amb Portugal.

De cara a la CE, també hi ha confluència d'interessos en temes com els fons estructurals que aprova Brussel.les, on els dos governs han demanat ajudes per pagar els projectes conjunts que tenen avaluats en 140.000 milions de pessetes, i en el concepte de cohesió política que té en marxa la CE. De tota manera, els dos estats estan condemnats a entendre's si volen fer front comú davant la rica Europa del Nord.

Albert Vicent (amb informacions de S. Monfort)

Salvador Ibáñez

President d'Expofarmàcia'90

PREGUNTA I RESPOSTA

¿Considera suficients els 10.000 milions de pessetes que la indústria farmacèutica destina a la investigació?

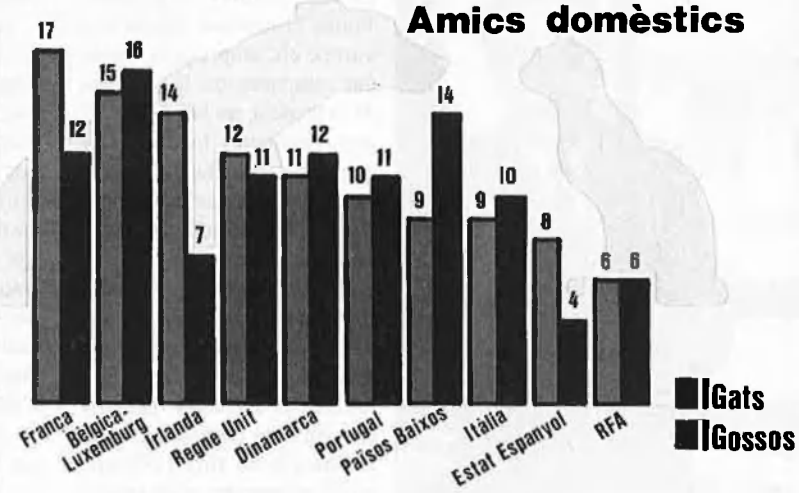
"Són clarament insuficients però són determinats pel potencial industrial global. La xifra encara és considerablement més baixa si tenim en compte que per a traure un nou medicament al mercat són necessaris precisament 10.000 milions de pessetes. Com a referència es pot comparar que mentre les indústries de l'estat han llançat al mercat 34 nous productes en el període 1961-1984, a Suècia n'han llançat 60. al Regne Unit 187, a França 248 i als EUA 1.013". *A.V.*

LA XIFRA

22.000 milions de pessetes haurà de gastar Telefónica per adaptar les cabines a les noves monedes posades en circulació.

Una vegada fet el canvi, les cabines admetran 13 tipus de moneda diferents a més d'acceptar targetes de crèdit. *S.M.*

Amics domèstics

És coneguda la teoria que relaciona el desenvolupament de les societats i el nombre d'animals domèstics que els seus ciutadans posseeixen. Una tesi que, traslladada a la gràfica superior, on es reflecteix el nombre de gossos i gats per cada 100 habitants, situa França, Bèlgica i Luxemburg al capdamunt del *ranking* mentre la RFA i l'estat espanyol es situen a la cua. Menció especial mereix el Regne Unit, on els animals domèstics gaudeixen moltes vegades de millor tracte que els mateixos fills i on la legislació no exclou que gossos i gats puguen ser els beneficiats testamentaris. *A.V.*

El sector hortofrutícola perd mercat

Les exportacions de fruites i hortalisses a la CE retrocediran durant el present exercici, mantenint per tercer any consecutiu la caiguda del sector. Va ser el 1988 quan, amb un descens de l'1'5% respecte a l'any anterior, va començar el descens de les exportacions hortofrutícoles.

Ara, segons les dades fetes públiques per la Federació d'Associacions de Productors Exportadors de Fruites (FEPEX), referides al 1989, s'observa un descens del 8'12% en relació al 1988. Així, mentre el sector va exportar a la CE 1.944.204 tones de productes hortofrutícoles, el 1989 les vendes van baixar a 1.786.148 tones. Segons FEPEX, aquesta tendència es mantindrà durant el present any. Els grans beneficiats d'aquesta pèrdua de mercat han estat els productors italians i francesos, estats que no estan subjectes a les traves que la CE va imposar a l'estat espanyol quan va negociar la seua incorporació a la CE. *A.V*

EN BREU

Noces d'or. El Col.legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Barcelona celebra els 50 anys. Amb aquest motiu la Junta de Govern i la Comissió Organitzadora han previst una sèrie d'actes commemoratius com l'edició d'un llibre, l'autor del qual és **Jaume Cabré**, que resumeix la història de l'entitat, la creació d'un Centre de Documentació de la Construcció o la inauguració de les millores que s'estan efectuant a la seu collegial.

El nombre total de col.legiats a Catalunya és de 5.300, dels quals 4.200 es concentren a la ciutat de Barcelona. Segons el president de l'entitat, **Carles Puiggros**, l'actual etapa passa per "una obertura de la institució i potenciar la presència del Col..legi en la societat". *S.M.*

Interarte'90. La Fira Internacional d'Art Modern i Contemporani obrirà les portes de la sisena edició del 9 al 12 de novembre amb tres novetats: la renovació tant de la presidència com del comitè organitzador; la creació, per primera vegada, d'un comitè de selecció i l'especialització del certamen en galeries d'art, obra gràfica i revistes. En total seran 115 galeries i 10 revistes les que disposaran d'estand a Interarte'90.

A.V.

Creació d'ocupació: signes preocupants

El ritme de creació d'ocupació experimentat pel País Valencià durant el quadrienni 1985-89 ha estat el reflexe del creixement econòmic experimentat pel conjunt de l'economia espanyola. Així, la taxa d'ocupació el 1989 s'ha situat en un 84'8%, 5'6 punts superiors al registrat el 1985. Han estat quatre anys en els quals la creació de llocs de treball ha estat impulsada principalment pels sectors de la construcció i serveis i per la indústria de manera més moderada.

Aquest creixement, però, ha experimentat en els darres sis mesos una clara tendència a la desacceleració provocada per dos factors: l'expansió del nombre de treballadors actius i l'aplicació de les mesures econòmiques restrictives. Aquestes raons són contemplades en una anàlisi del Servei d'Estudis i Documentació de la Conselleria de Treball i Seguretat Social de la Generalitat valenciana com a factors determinants en la insuficiència de l'actual conjuntura econòmica per a reduir el nombre total d'aturats. L'alentiment de la creació d'ocupació al sector de serveis és un altre dels motius apuntats.

La construcció, principal sector en la creació d'ocuapció.

Les perspectives poden complicar-se més encara si es contempla la incidència que els expedients de regulació d'ocupació presentats poden tenir en el teixit empresarial valencià. Mentre el 1989 es van extingir 1.246 contractes, el primer quadrimestre del 1990 el nombre de treballadors afectats ha estat de 1.750. La transcendència que puguen tenir la presentació d'altres expedients en algunes de les empreses més importants del País Valencià pot acabar d'agreujar la situació. *A.V.*

Mesures contra la inflació

Cada any s'espera amb interès el diagnòstic sobre la situació de l'economia espanyola que efectua el governador del Banco de España davant el consell d'administració de l'institut emissor. Aquesta vegada les expectatives no s'han vist defraudades perquè en un passatge del discurs –que cal llegir sencer– el governador, senyor Mariano Rubio, ofereix una explicació distinta sobre els factors de la inflació a l'estat espanyol.

De sempre hi ha hagut una tendència a denunciar els augments salarials com la causa principal de la inflació. La inflació a l'estat espanyol ha sofert una repuntada de 1988 ençà i no han deixat de relacionar-se les alces de la inflació amb el comportament dels convenis col.lectius. En el seu discurs el governador situa en el centre de l'escena, com a principal culpable de les repuntades inflacionistes, l'excés de la demanda interna. Però, després d'un repàs de la conjuntura econòmica, ha afegit que : "Tota la meva exposició anterior sobre el comportament de l'economia espanyola haurà deixat clar que no penso que la repuntada inflacionista dels darrers temps hagi tingut el seu origen en la pressió dels salaris; s'ha produït més aviat un avanç excessiu de la demanda interior, que ha impulsat a l'alça tant els salaris com, i sobretot, els beneficis".

La interpretació és nova i ha estat rebuda amb alegria, per exemple, en les centrals sindicals, que veuen obert el camí, inclús, al plantejament, en la segona ronda de les negociacions amb el govern de la sospirada implantació dels "fons d'inversió", és a dir, del control o intervenció sindical en la reinversió dels beneficis, tant a efectes fiscals com a efectes d'una nova concepció de l'empresa.

Les interpretacions han estat, en qualsevol cas, apressades, perquè el dilluns mateix, el governador del Banco de España, en la seva compareixença davant la comissió corresponent del Senat ha mantingut la integritat del seu discurs en el qual es parla que "doblegant la demanda interior es reduiran els beneficis". Ha assenyalat també el paper decisiu dels beneficis a l'hora de crear més d'un milió de llocs de treball. En qualsevol cas, s'ha obert una escletxa en la interpretació ortodoxa, i periclitada, dels *responsables* de la inflació. Aquests no són sempre els únics causants de l'alça dels preus.

DOCUMENT

50 anys de l'assassinat de Trotski

Anatomia d'un magnicidi, 1

Amb motiu del pròxim 50 aniversari de la mort de Trotski a mans del militant comunista català Ramon Mercader, la revista EL TEMPS presenta els testimonis, els documents i les imatges inèdites d'aquesta història.

Mig segle després de l'atemptat a Mèxic contra Trotski, EL TEMPS, en un esforç extraordinari, recull en dues entregues, una sèrie de reportatges, entrevistes i documents gràfics inèdits sobre el tema.

La primera entrega inclou l'anatomia del magnicidi, unes entrevistes a l'advocat i la filla de Ramon Mercader i el nét de Trotski, les fotografies d'Enrique Díaz i Hermanos Mayo, un *qui es qui,* i un testimoni de la viuda de Renau entorn del tema.

La segona entrega s'ocuparà de les declaracions del general Vokogonov a Moscou, un testimoni sobre els Mercader, i un portafoli amb les millors imatges de l'atemptat. Tot això completat amb una cronologia i les versions àudio-visuals del tema.

La història de l'assassinat de Trotski té tres punts urbans clau: la Barcelona d'inicis de segle, d'on prové la família de Mercader; el Moscou dels anys trenta de l'època dels processos als comunistes dissidents de Stalin i el Mèxic del general Cárdenas, on va exiliar-se Trotski.

A aquestes ciutats caldria afegir-ne dues més: París, on es coneixen Ramon Mercader i Sylvia Ageloff, i Nova York, des d'on es prepararà l'atemptat. També té, aquesta història tràgica, un component d'origen català: la família Mercader del Río. I un protagonista d'excepció: Ramon Mercader del Río, braç executor de l'atemptat.

ELS MERCADER

Ramon Mercader provenia d'una família acomodada del ram del tèxtil català. Els pares, Pau Mercader i Caritat del Río, van tenir cinc fills i es van separar el 1928. La mare, dona d'una gran personalitat, tenia les seves inquietuds intel.lectuals, que l'aproximaren a poc a poc al món de la política, on es decantà per les idees d'esquerra de l'època.

Des del final de la dictadura de Primo de Rivera als inicis del Bienni Negre, els Mercader del Río, és a dir, Caritat amb tots els seus fills van viure de forma itinerant per França –Marsella, Tolosa, Bordeus, etc.– fins que tornaren a Catalunya.

Aquesta experiència cosmopolita va permetre a Ramon conèixer d'hora dues llengües que parlaria, endavant, amb gran correcció: l'anglès i el francès.

Amb formació acadèmica primària, Ramon van conrear en la seva joventut treballs tan diversos com el del comerç tèxtil familiar i el del ram de l'hostaleria i coim la seva mare, ben d'hora va demostrar ja certes inquietuds polítiques.

La seua militància en un grup polític de joves i l'activitat entorn del Partit Socialista Unificat de Catalunya li va comportar una detenció i l'empresonament al penal de Sant Miquel dels Reis a València. Era el 1935.

A l'eixida de la presó Ramon Mercader torna a Barcelona a l'activitat política i a l'activitat esportiva com a organitzador de les Olimpíades del Front Popular previstes per a l'estiu de 1936, interrompudes per l'esclat de la guerra civil espanyola. Els Jocs Olímpics de Barcelona estaven concebuts com a una rèplica a l'olimpíada nazi de Berlín. Molts dels atletes arribats a la capital catalana es convertiren després en els primers voluntaris internacionals en defensa de la República Espanyola. Durant aquells anys, els de la guerra civil espanyola, Caritat del Río, militant comunista, ja havia fet amistat amb el membre de la GPU Leonida Eitingon. Després del Fets de Maig de Barcelona de 1937 sembla que Eitingon, Caritat i Ramon van eixir d'Espanya camí de París.

A partir d'aquest moment la vinculació de Ramon Mercader als serveis de seguretat soviètics, a la lluita contra els trotskistes a Europa, i la dissidència comunista internacional es cada vegada més patent.

Els vincles entre els pro-soviètics a París i els pro-soviètics a Nova York farien així mateix possible la connexió entre Ramon Mercader i Sylvia Ageloff.

Ruby Weil, jove amiga col.laboradora d'Earl R. Browder –secretari del partit comunista Americà– i de Louis F. Budenz, director de la revista *Daily Worker,* amiga de Ruth Ageloff –traductora de Trotski– col.laboraria en l'encontre a París entre Mercader i Ageloff.

El primer contacte entre Ramon Mercader i Sylvia Ageloff es va produir l'estiu de 1938, poc abans de celebrar-se a la capital francesa el Congrés fundacional de la IV Internacional, on s'havia previst l'assistència de Sylvia com a traductora de la reunió.

Dins de l'estratègia general dels stalinistes de vigilar i controlar els trotskistes i el mateix dirigent bolxevic a l'exili, Ramon Mercader aconseguí conèixer, fer amistat i inclús enamorar, Sylvia Ageloff.

En relació a la vinculació que, en aquells moments, té Ramon amb els serveis de seguretat soviètics, se'n sap poca cosa. Només que, segons els historiadors trotskistes, la mort de Rudolf Klement, antic secretari de Trotski a l'illa turca de Prinkipo, coincideix amb un presumpte viatge de Mercader a Bèlgica.

La imatge que conserva la periodista francesa Maria Craipeau-Bluden del Mercader d'aquella època parisenca és la d'un *play-boy,* amant i *bon vivant.*

El romanç entre el Mercader i l'Ageloff dura quasi un any, amb promesa matrimonial i tot. Així, fins que Sylvia va tornar a Nova York amb la promesa que Ramon s'hi reuniria més tard amb ella. Segons unes declaracions de l'Ageloff a la Craipeau: "Ell va arribar a Nova York amb les maletes plenes de dòlars. Deia que no coneixia Nova York però era com a casa seva. Jo tenia una mica de por. No sabia ben bé de què. Hi havia alguna cosa que s'escapava de les mans..."

La veritat era que l'Ageloff era simplement un pont per a arribar a Trotski a Mèxic. Prendre contacte amb els trotskistes

Lev Trotski, Mèxic, DF, 1937 (Foto Enrique Díaz / AGNM)

nord-americans. Controlar el dirigent bolxevic a Ciutat de Mèxic.

L'EXILI DE TROTSKI A MÈXIC

En el mateix període que Ramon Mercader lluita en defensa de la República Espanyola al front del Guadarrama, segueix –segurament– uns cursos en l'Escola de Formació d'Agents Secrets de Malajovka i prepara des de París l'accés a Trotski, el dirigent bolxevic iniciava la darrera etapa del seu exili de Rússia.

Després d'un periple de desterrament a Alma-Ata (1927), l'illa de Prinkipo (Turquia, 1929-32), França (1932-35) i Oslo (Noruega, 1935-37) Trotski i Natalia Sedova arrivaren el 9 de gener de 1937 al port de Tampico al Golf de Mèxic.

Caigut en desgràcia després de la mort de Lenin, el 1924, Trotski seria expulsat del partit el 1929 amb motiu del XV Congrés del Partit Comunista de la Unió Soviètica. Stalin, no content amb el desplaçament de Trotski i els seus amics del poder soviètic, iniciaria la depuració, persecució i mort dels seus rivals polítics.

Malgrat la desgràcia política i familiar de Trotski –la seua filla Zinaïda se suïcidà a Berlín el 1933 i el seu fill Lev mor estranyament a París el 1938– el polític rus aprofità el temps d'exili per a escriure els llibres *La meua vida* i *La història de la revolució russa*.

Així, doncs, després d'un peregrinatge de vora deu anys, Trotski, amb la intercessió del pintor Diego Rivera, l'escriptora nord-americana Anita Brenner i el mestre d'escola Octavio Fernández, aconseguiria l'asil polític de mans del general Lázaro Cárdenas, president del govern de Mèxic.

Segons un testimoni d'Octavio Fernández, mestre trotskista, després d'haver entregat una carta a Cárdenas en què demanava l'ingrés de Trotski a Mèxic, el mandatari mexicà afirmaria: "Monsieur Trotski pot venir a Mèxic. El govern que jo represente li donarà l'asil de refugiat polític... per raó de les circumstàncies que posen la seua vida en perill, com vostès asseguren. Li donarem totes les garanties necessàries... No serà un presoner".

El general Cárdenas que, segons sembla, no es va entrevistar mai amb Trotski, va mantenir els seu compromís de donar-li asil com a invitat del govern, i facilitar-li protecció policial durant la seva estada. Finalment es va mostrar molt ferm en la condemna que va fer de l'atemptat, després de la mort del dirigent polític bolxevic.

Quant a la vida de Trotski a Coyoacán,

Grup de camperols, miners i comunistes mexicans involucrats en l'atemptat de Suqueiros contra Trotski. Bomba casolana sense explotar de l'atemptat. (Foto E.D. / AGNM)

La policia mexicana amb D. A. Siqueiros en el moment de la detenció, Guadalajara, 1940. Cadàver de Robert Sheldon Harte, jove guàrdia de Trotski desaparegut la nit de l'atemptat de Siqueiros contra la casa de Trotski, Coyoacán, 21-5-1940. (Foto E.D. / AGNM)

Entrevista a Laura Mercader

Cap al 1943, aproximadament, a la presó de Lecumberri, Ramon Mercader conegué Roquelia Mendoza, jove mexicana, cosina germana del reu Isidro Cortés Plaza. Gràcies a les contínues visites de Roquelia, aconseguiria una relació personal amb Ramon. A l'eixida de la presó es va unir a ella i adoptà dos fills: Antonio i Laura. La filla petita dels Mercader-Mendoza va parlar en exclusiva per a EL TEMPS.

Per a Laura Mercader Mendoza, el seu pare va ser "un home comú, un amic meravellós".

La jove, nascuda a Praga, Txecoslovàquia, assegura que va saber que el seu pare havia assassinat Lev Trotski uns dies abans de la mort de Ramon Mercader, esdevinguda a Cuba el 1978.

"¡Pobret, es morirà i no podrà contar-me el que va passar!" –pensà Laura Mercader. Aleshores Laura va ser entrevistada a Mèxic, la ciutat on Ramon Mercader va conèixer, mentre estava empresonat, qui després va ser la seua dona, Roquelia Mendoza.

Quan Mercader obtingué la llibertat el 1960, després de romandre vint anys en una presó mexicana, se n'anà a Txecoslovàquia acompanyat de la seua dona i del seu fill Antonio, de deu anys d'edat. En aquest país europeu va nàixer Laura. La família es va traslladar després a Moscou i a Cuba el 1973. Laura i la seua mare tornaren a Mèxic el 1980.

L'entrevistada recorda el pare com un home sempre actiu, que tenia la lectura com a *hobby* favorit, encara que també li agradava realitzar treballs manuals. Tècnic electricista i coneixedor de l'electrònica, Ramon Mercader també feia treballs de fusteria. Així el recorda la seua filla. Tots el objectes de fusta de la casa de la seua mare van ser construïts per ell durant la seua estada a la presó.

Laura Mercader considerava el seu pare com l'eix de la família: "Sempre ens entusiasmava, per a tot; organitzava els caps de setmana i cuinava a casa" –recorda Laura.

Per a ella, Ramon Mercader sempre va ser "un home íntegre, que s'enutjava davant la injustícia; era també moral, encara que era modern, no un pare retrògrad". Laura va veure el seu pare sempre fascinat amb els animals. A la Unió Soviètica va criar tres llebrers russos purs, de competició, que va endur-se a l'Havana.

Recorda també que quan va arribar a Mèxic no podia tolerar que qualsevol es referira al seu pare com a *l'assassí de Trotski*. Ara, afirma, ha superat aquella etapa i admet que hi haja persones que sols coneguen Ramon Mercader per aquest fet. "No poden saber que també fou l'home que va salvar moltes vides en la guerra espanyola, que va ajudar molta gent dins de la presó, que va ser un lluitador social".

Quant a la mort de Lev Davídovitx Bronstein, cautelosa, afirma que no és "molt coneixedora de la situació que va dur el seu pare a participar-hi". Però, afegeix: "No en sé molt, però sent que era necessària; tal volta no així, però en l'escola vaig aprendre que va ser un traïdor... Sé que era un home molt brillant, que va aconseguir el triomf de la revolució juntament amb Lenin, però no estic d'acord amb la traïció".

Clara Guadalaupe García

Lev Trotski amb el general de la policia José Manuel Núnez i el coronel Sánchez Salazar, responsables del cas Troyski, Coyoacán, 21-5-1940. La casa de Trotski i Sedova al barri colonial mexicà de Coyoacán, 1938. (Foto E.D. / AGNM).

Despatx de treball i biblioteca de Trotski, Coyoacán, 1940. El general J.M. Núnez amb el "piolet" que Mercader va utilitzar per assassinar Trotski, Mèxic, DF, 21-8-1940. (Foto E.D. / AGNM).

ció s'encarregaria un comunista stalinista, Ramon Mercader, amb la falsa identitat de Jacques Mornard.

Valentí Campa, arribà a la conclusió següent: "Tal com havíem previst Laborde i jo, i ho havíem comentat amb Browder a Nova York, l'aniquilament de Trotski provocà una campanya de grans proporcions contra el Partit Comunista Mexicà, el moviment comunista internacional i la Unió Soviètica".

De totes maneres, el fracàs de l'atemptat inicial de Siqueiros contra Trotski va ser tan sorprenent que el periodista d'esquerra mexicà Enrique Ramírez, des de les pàgines del diari *El Popular,* va escriure: "Trotski s'ha atacat ell mateix amb l'objectiu de fer aparèixer els comunistes mexicans com terroristes".

El cas és que el mateix Sánchez Salazar, militar i cap de la policia encarregat del cas, va pensar, en un primer moment, en un autoatac i va manar que detengueren el personal del servei i de guardians estrangers de Trotski.

Trotski, per la seua banda, en un informe preparat després de l'assalt i tramés a la Procuradoria de la República Mexicana, va dir que "les responsabilitats de l'atemptat calia buscar-les dins del PCM, en el dirigent sindicalista Lombardo Toledano i en el pintor comunista D. A. Siqueiros".

A Trotski no li mancava raó en aquell moment. El mateix Siqueiros, en unes declaracions al setmanari mexicà *Ahora,* diria més tard: "Stalin estava preocupat que en l'exili a Mèxic, Trotski poguera ser el centre d'un altre moviment xovinista que buscara substituir-se pel poder soviètic. Així doncs, ordenà a un alt funcionari de la NKSD, Leonida Eitingon, organitzar l'eliminació física de Trotski i li donà mitjans il.limitats".

EL COLP DEFINITIU DE RAMON MERCADER

La història d'amor que es va iniciar l'estiu de 1938 entre Jacques Mornard –pseudònim de Ramon Mercader– i Sylvia Ageloff –traductora de Trotski– va donar els seus resultats. Tres anys de llargs preparatius conduiren Ramon Mercader i el seu equip fins a la casa de Trotski a Coyoacán. Segons tots els estudiosos del tema –periodistes, policies, escriptors, etc.– l'equip organitzador de l'assassinat de Trotski va estar integrat per tres persones que treballaren a París, Nova York i Mèxic en el tema: Eitingon, Caritat del Río i Mink.

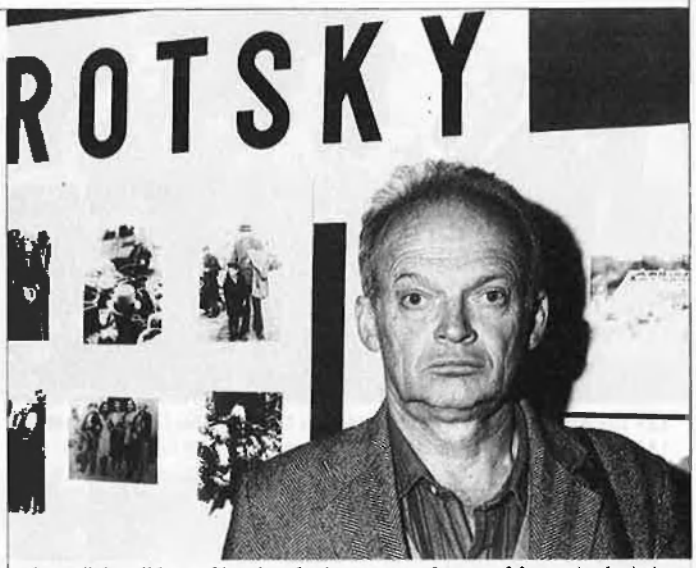
Ramon Mercader, col.laborador, informador, ajudant de l'equip, va ser, en última instància, el braç executor de la història. Així doncs, Ramon Mercader, sota la personalitat de Jacques Mornard, va arribar el 12 d'octubre de 1939 a Ciutat de Mèxic.

En el permís d'accés a Mèxic constava com a Frank Jakson, enginyer mecànic d'ofici i nacionalitat canadenca. Amb residència habitual a Montreal, el motiu del seu viatge era l'oci i els diners declarats, 200 dòlars.

La trama estava organitzada. Només li quedava utilitzar Sylvia Ageloff per a entrar en casa dels Trotski, guanyar-se la confiança dels guardians i expressar les seues simpaties pel trotskisme.

La imatge que tenia Maria Craipeau-Blunden de Ramon Mercader, "com un personatge sense color, gentil i elegant xicot dels que es mouen bé per la societat", va funcionar prou bé a l'entorn de Trotski. Al llarg de vora 12 mesos Ramon Mercader viu en distints departaments, viaja a Nova York per veure a Sylvia, aparenta treballar per a un negociant britànic fins que, el 28 de maig de 1940, aconsegueix,

Entrevista a Esteban Volkov

Fill de Zinaida i nét de Trotski i Sedova, Esteban Volkov (1926) va viure des de la infantesa a l'exili, el drama i tragèdia de Trotski. Instal.lat a la casa de Coyoacán des de l'estiu del 1939, el petit *Sieva*, que és com l'anomenaven familiarment, fou ferit lleument en l'assalt de Siqueiros i testimoni d'excepció de l'assassinat a mans de Mercader. Professor de la Universitat Nacional Autònoma de Mèxic i Director del Museo Trotski a Coyoacán, parlà per a EL TEMPS en el 50 aniversari de la mort del seu avi.

"Estem arribant a l'etapa que havia predit Trotski fa més de 50 anys: una revolució política als països on s'assentà la dictadura stalinista. Als països de govern burocràtic totalitari es reprèn el curs d'un autèntic socialisme, encara que també s'està passant per un període de gran confusió ideològica", diu Esteban Volkov, nét del fundador de l'Exèrcit Roig i de la IV Internacional.

Volkov, fill de Zinaida Bronstein, havia eixit de Moscou amb la seva mare i la persecució contra la seva família el va portar a l'illa de Prinkipo, a Turquia, on va viure amb el seu avi Lev, després a Berlín, on va morir la seva mare; a Viena i després a París, on el seu oncle Sedov fou enverinat mentre es refeia d'una intervenció quirúrgica en un hospital. Els Rosmer portaren Esteban a Mèxic, passant per Nova York, on van romandre en la casa de la germana de Sylvia Angelov, la nòvia de Ramon Mercader.

Per a Esteban Volkov la vida en la casa dels seus avis –bulliciosa i plena de la vitalitat dels joves trotskistes nord-americans i alemanys que voluntàriament vigilaven la seguretat de Trotski– fou una experiència plaent, perquè venia d'un ambient de soledat, especialment quan va viure amb la viuda del seu tio. Però aquesta experiència es va veure prompte interrompuda. La matinada del 24 de maig, Esteban va resultar ferit en un peu en el primer intent d'assassinat del seu avi, que va encapçalar el pintor David Alfaro Siqueiros.

Esteban ha rememorat centenars de vegades aquests moments: dormia en la recambra, al costat de l'ocupada pels seus avis, Lev i Natàlia. Despertà amb el soroll d'una ràfega de trets i de vidres de les finestres que es trencaven; feia olor a pólvora cremada i es va sentir indefens. La silueta d'una persona alta, amb ulleres fosques i que vestia roba de color cafè clar passà per la seua cambra cap a la cambra de Trotsky. El nen es va quedar al terra, arraulit, i va escoltar que un altra persona deia "les bombes", i després un xiulet, "com un bufador" i va veure que la seua cambra començava a incendiar-se.

Els atacants es van retirar i Esteban va córrer cap a fora, on diversos guàrdies havien eixit de les seues cambres. A penes si podia caminar: tenia una ferida de bala al peu esquerre. Els agressors havien ingressat en la casa i disparat contra la cambra de Trotski des de tres direccions: la cambra d'Esteban, la porta de l'estudi i la finestra. Comptaren entre 200 i 250 trets d'ametralladora Thompson. Trotski i la seua dona n'ixiren il.lesos. Siqueiros fugí i després de ser detingut i processat per aquest atemptat, s'exilià de Mèxic per uns quants anys.

Esteban recorda que l'avi deia a la seua esposa cada matí: "Natalia, ens han donat un dia més de vida". El 20 d'agost del 1940, Esteban tornava de l'escola caminant. "Vaig notar que hi havia alguna cosa estranya, hi havia molta gent prop de la casa i un cordó de policies. Vaig tenir una sensació d'angoixa i vaig apressar el meu pas, vaig témer que no tinguérem la mateixa sort que al maig, quan fracassà el primer atemptat", conta Volkov.

La primera persona coneguda que va trobar Esteban fou el guàrdia nord-americà Harold Robins i li preguntà què passava. "Jackson, Jackson", deia únicament el nord-americà. En l'interior de la casa, subjecte per dos policies i banyat en sang, hi havia un individu que en un primer moment no va reconèixer. El detingut plorava i gemegava. Després el va reconèixer com a Jacques Mornard, el nòvio de Sylvia Angelov, el qual diverses vegades s'havia apropat al noi amb regals, als Rosmer amb atencions i als guàrdies amb favors.

En l'estudi, Esteban va veure el seu avi sense sentit, un bassal de sang a terra, la seua àvia Natàlia i diversos guàrdies. Mitja hora més tard, arribà una ambulància de la Creu Roja que traslladà el ferit.

Esteban Volkov considera Ramon Mercader com un instrument del crim que deixà sense vida el seu avi: "Quasi quasi com l'arma mateixa, si no ho hagués fet ell ho hauria fet un altre".

Per al nét de Trotski, als 50 anys de l'assassinat del seu avi preval la confiança que els plantejaments que elaborà com a crític del stalinisme tornen a tenir actualitat, "encara hi ha els que volen soterrar el marxisme, el que passa amb aquests és que confonen el que fou la dictadura de Stalin amb el marxisme i el socialisme, quan no hi tenen res a veure". *C.-G. G.*

acompanyat de Sylvia, saludar personalment Trotski.

Abans de l'atemptat Ramon Mercader va fer tres visites a Trotski. Una, el 8 d'agost, amb Sylvia per a prendre el te. Una altra, el 17 d'agost, per a parlar-li d'un treball que havia redactat sobre el moviment trotskista. I una tercera el 18 d'agost, per a mostrar-li el text que Trotski li havia corregit i li demanà que tornara quan en fera la redacció final. Eren els preàmbuls per als últims detalls de l'atemptat.

Amb la mort de Trotski finalitzà, en certa manera, una sèrie de crims, ordenats per Stalin a la GPU i realitzats a Europa, els Estats Units i Amèrica en general, que comencen el 1937 i finalitzen el 1940.

El 1937 moria a Suïssa Ignaz Reiss, exagent de la GPU. El mateix any morí a Barcelona el dirigent poumista Andreu Nin. I a París, en circumstàncies molt estranyes, Leon Sedov, el fill de Trotski.

A poc a poc, morien suïcidats, afusellats o assassinats, els darrers vuit secretaris de Trotski: Glasman, Butow, Blumkin. Sermuts, Pornansky, Klement, Wolf i Sheldon. Stalin aconseguia, progressivament, tancar el cercle a la família, secretaris i col.laboradors del dirigent bolxevic. Mèxic va ser el darrer colp al dissident.

Mèxic era un país acollidor per als exiliats europeus. Tenia un govern progressista, i a més no existia la pena de mort.

L'home de negocis belga anomenat Jacques Mornard havia aconseguit guanyarse la confiança dels Trotski. Primer acompanyant el matrimoni Rosmer i Natalia Veracruz, després, amb les visites amb Sylvia. Finalment, amb les xarrades que feia amb els guardians.

El 20 d'agost de 1940, Ramon Mercader està preparat per a complir la missió final. Sota la gavardina, estranya en un dia d'estiu, porta una pistola del calibre 45, un punyal de 35 centímetres i un piolet de muntanyer. Al matí ha passejat amb Sylvia. Va quedar per sopar més tard però no va aparèixer a la cita. Els seus pensaments estaven en un altre lloc. Una altra missió. Una fita tràgica.

Poc abans de marxar en el Buick negre

Estat en què va quedar el despatx de Trotski després de l'atemptat, Coyoacán, 20-8-1940. Trotski a l'infermeria de la Creu Verda de la capital mexicana, 20-8-1940. (Foto E.D. / AGNM)

Sylvia Ageloff, companya de Ramon Mercader, a l'infermeria de la Creu Verda, Mèxic, DF, 20-8-1940. Primeres declaracions de Ramon Mercader davant Sylvia Ageloff a la Creu Verda de Mèxic, 20-8-1940. (Foto: E.D. / AGNM)

Manifestació pública el día del soterramenl oficial de Trotsky (Foto Enrique Díaz /AGNM). Natalia Sedova, vidua de Trotski en Mèxic el 23,8,1940. (Foto Enrique Díaz, AGNM).

Tomba de Trotski a la casa de Coyoacán. (Foto: E.D. / AGNM). Antiga penitenciari de Sant Miquel dels Reis, on va estar empresonat Ramon Mercader el 1935. (Foto Ana Torralva)

Penitenciaria de Lecumberri a la Ciutat de Mèxic on va estar empresonat Ramon Mercader (1940-1958), Mèxic, DF. (Foto Hermanos Mayo / AGNM). Imatge de Barcelona durant la guerra civil espanyola, 1936-39. (Foto: Agustí Centelles).

Entrevista a Eduardo Ceniceros

El 1954 Jacques Mornard, pseudònim de Ramon Mercader, pres encara en la penitenciaria de Lecumberri de la capital mexicana, nomena l'advocat Eduardo Ceniceros Ríos el seu defensor.

Des d'aleshores fins a la sortida en llibertat definitiva el 1960, Eduardo Cisneros, prestigiós penalista, s'encarregaria dels afers penitenciaris del pres català.

Des de Mèxic parla en exclusiva per a EL TEMPS.

Una dona que usava ulleres fosques i es cobria quasi tot el rostre amb un mocador es presentà la nit del 20 d'agost de 1940 a la casa de l'advocat Eduardo Ceniceros per sol.licitar-li que s'encarregara de la defensa de l'assassí de Lev Trotski. "Es tracta del fill... d'una amiga meua molt volguda", recorda Ceniceros que li va dir aquella dona que intentava no ser reconeguda, amb un to de veu que indicava que ella mateixa era la mare.

A cinquanta anys d'aquests esdeveniments, Ceniceros recorda detalls d'aquella entrevista: la misteriosa dona va traure de la bossa de mà un bitllet d'un dòlar i el va partir per la meitat. "Mostre-li vostè aquest bocí de bitllet al jove, perquè li tinga confiança", va dir la senyora tot entregant-li el paper trencat a l'advocat.

Ceniceros Ríos havia assistit a dues conferències que Caritat Mercader i la seva filla Montserrat havien pronunciat uns quatre anys abans a la ciutat de Mèxic sobre el tema de la guerra civil espanyola. Després, fou presentat personalment a la senyora Mercader pel dirigent polític Vicente Lombardo Toledano, del qual Ceniceros era alumne. No hi va haver més tracte amb la família Mercader, assegura el litigant.

El fet que l'advocat no rebutjara la sol.licitud fou considerat per la visitant com una acceptació, afirma Ceniceros.

En els dies següents, va intentar entrevistar-se amb el seu client, però no va poder fer-ho. Jacques Mornard estigué incomunicat en la sisena agència del Ministeri Públic a Coyoacán, des del dia de l'assassinat fins als primers dies de març de 1941, quan fou traslladat a la Presó Preventiva, ubicada aleshores al Palau de Lecumberri, no gaire lluny del centre de la ciutat.

Abans que Ceniceros pogués parlar per primera vegada amb el seu client, relata que fou segrestat per quatre individus armats que, entre colps i altres tortures, li exigien que digués quin era el nom de l'assassí de Trotski, i qui l'havia contractar com a defensor. Inconscient, Ceniceros fou abandonat en un carrer cinc dies després de ser segrestat.

A Lecumberri, Ceniceros va veure el seu defensat però li va costar moltes entrevistes –a pesar de la meitat del bitllet– aconseguir una comunicació amb el seu client. "Després, al llarg dels anys, ens férem amics molt entranyables, però al principi ell no volia defensar-se, sabia que es tractava d'un judici polític, perquè l'assassinat havia estat polític", assenyala Ceniceros.

El procés va transcórrer sense que es pogués dir la veritat de la defensa i del processat, afirma l'advocat. Aquesta veritat és –diu ara– que Mercader va rebre l'ordre de realitzar l'assassinat de part d'un comandament militar soviètic. El defensor de Mercader assegura que desconeix qui va donar al seu defensat aquesta ordre, però que aquest actuà d'acord amb el seu grau militar en l'exèrcit roig.

Molts anys després Mercader contaria al seu advocat que va discutir l'ordre rebuda, que la va considerar que "seria contraproduent" per al stalinisme, que es desprestigiaria i que el trotskisme guanyaria terreny. A pesar d'aquests arguments, l'ordre fou reiterada i Mercader al final la va acomplir.

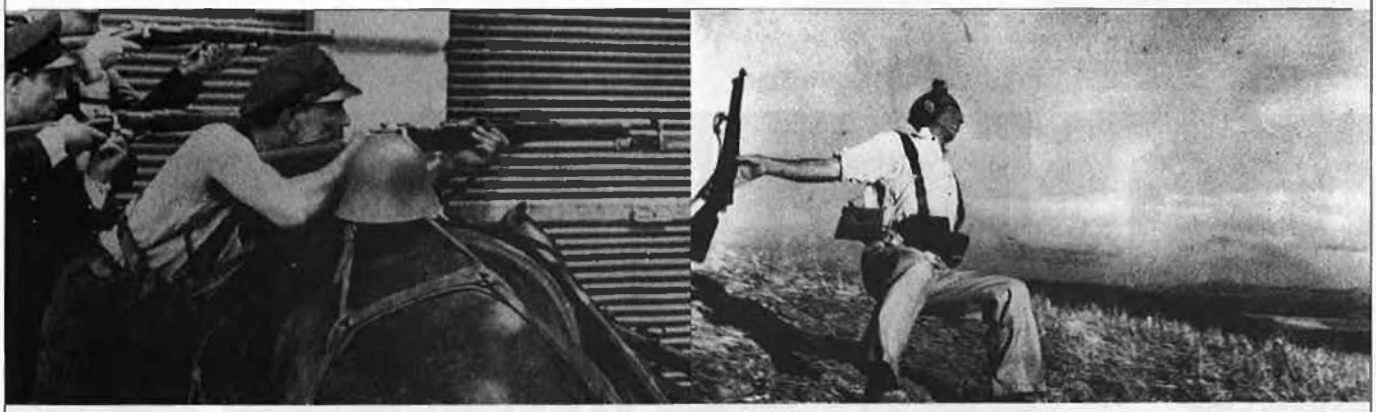
Ceniceros va destacar que després de diversos anys d'haver estat pres, el seu client va organitzar juntament amb altres presos una sèrie d'activitats educatives i laborals entre els seus companys de la presó: organitzà cursos d'alfabetització, instal.lació de tallers d'electricitat i fusteria i un tribunal en el qual els mateixos presos abordaven el seus problemes quotidians. Aquesta experiència la utilitzaria Mercader durant els últims anys de la seva vida, a Cuba, quan fou conseller de presons a l'illa caribenya.

L'advocat de Mercader relata que ni tan sols aquest sabia per què va utilitzar el piolet per a agredir Trotski. A sobre portava una pistola i un gavinet, l'artefacte de l'alpinisme havia planejat utilitzar-lo per a fugir, encara que aquest projecte es veia difícil, donada la vigilància que hi havia des de la part exterior de la casa de Lev Trotski.

Segons la versió de Mercader, relatada pel seu advocat, Trotski es va adonar de l'agressió moments abans que ocorregués i es va enfrontar amb l'assassí. No obstant, aquest relat no concorda amb les declaracions oficials de Mercader en l'expedient judicial. Ceniceros assegura que les declaracions del seu defensat no foren inscrites i que la versió era dictada parcialment per la part acusadora i acceptada pel jutge que va seguir la causa.

Mercader fou sentenciat a 20 anys de presó, la pena màxima que aleshores establia la legislació mexicana per delicte d'homicidi qualificat. El seu advocat va aconseguir –també d'acord amb les normes legals al país on es va portar endavant el procés– la llibertat provisional del pres quatre anys abans que complira la sentència. L'abril del 1960, Mercader deixà la presó i Mèxic, i viatjà camí de Txecoslovàquia.

C.-G. G.

La defensa de Barcelona els primers dies de la guerra civil, 1936. (Foto: Agustí Centelles). Milicià mort al front de guerra. (Foto: Robert Capa).

Ramon Mercader a la presó de Santa Marta Acatitla, Ciutat de Mèxic, 1960, i el dia de l'eixida de la presó, Mèxic, DF, 1960. (Fotos: Hermanos Mayo / AGNM)

des de l'Hotel Montejo al barri de Coyoacán, repassà tot el que portava damunt. la carta d'exculpació inclosa per si la cosa no funcionava. En arribar a casa dels Trotski, la dona del dirigent bolxevic, Natalia, s'estranya que porte una gavardina. A més a més, el troba pàl.lid. Són els nervis. Malgrat les primeres dificultats, aconsegueix entrar en el despatx de Trotski. Li mostra l'article. Trotski s'asseu junt a la taula. Un instant després, Ramon Mercader alça el piolet amb les dues mans i li dóna un colp molt fort. Sec. Mortal. Trotski, amb una vitalitat inesperada, reacciona furiosament. Crida. Aconsegueix mossegar-li la mà. Arriba la seva dona, Trotski crida: "¡No el mateu! ¡Que parle!" Els guardians entren ràpidament en sentir el crit. Colpegen l'agressor però respecten l'ordre del dirigent polític. Fora, al carrer de Viena, segurament, esperen en un cotxe els membres de l'equip. Possiblement hi ha Caritat, que ha no aconseguiria veure el seu fill fins a vint anys després. Ho va intentar el 1945, però no va aconseguir la clemència de les autoritats mexicanes.

Des de la detenció de Ramon Mercader, el 20 d'agost de 1940, a la condemna el 17 d abril de 1943, va sofrir tres llargs anys d'interrogatoris, encontres per a la reconstrucció del crim, entrevistes amb doctors i criminòlegs per estudiar la seva personalitat.

Oficialment, els mexicans havien detingut un ciutadà canadenc que deia ser Jacques Mornard, de nacionalitat belga i ofici periodista. La veritat és que la seua identitat no es va saber fins a 1950, quan el criminòleg Alfonso Quiroz Cuarón, després d'un viatge a Espanya, va aconseguir prendre contacte amb la policia i localitzar la seva fitxa policial. Diuen que una cançó de bressol, en català, que cantava de bon matí, el va denunciar.

"¿Què li donarem al noi de la mare?
¿Què li donarem, que li sàpiga bo?"

Aquesta cançoneta, estranya en la boca d'un belga, va servir d'orientació als investigadors de la identitat de l'autor de la mort de Trotski.

La resta de la història, pel que s'ha escrit, contat i testimoniat per la família, amics i militants del mateix partit, és la història d'un altre home La presó, sense cap redempció, va ser la supervivència, el manteniment d'una identitat diferent, la lluita per la vida amb un cert suport exterior. Allí va fer campanyes d'alfabetització. Va organitzar un taller elèctric. Va redactar una revista amb altres empresonats. I va conèixer la germana d'un presoner, Roquelia Mendoza, amb la qual es va casar en aconseguir la llibertat.

La llibertat, recuperada el 6 de maig de 1960, és l'inici d'una nova vida. Primer l'Havana, de pas cap a Praga. Curiosament, Ramon Mercader va eixir de la presó de Santa Marta Acatitla, de Ciutat de Mèxic, amb una documentació de l'ambaixada de Txecoslovàquia, a nom de Jacques Van Fremdesch. Després s'instal.laria definitivament a Moscou, on viuria amb la seua dona mexicana i un parell de fills adoptats la resta de la seva vida, fins als darrers dos anys quan va aconseguir traslladar-se per raons de salut a l'Havana.

Un dia de la tardor de 1978 va morir Ramon Mercader. Diuen que d'un malaltia d'ossos. Entre les seues pertinences personals conservava una Estrella d'Or com a Heroi Nacional de la Unió Soviètica. No li va servir per a massa. Al final, inclús els mateixos comunistes espanyols desconfiaven d'ell. *"Ens han enganyat"* va dir a un camarada. L'altre li va respondre: *"A uns, més que a altres, Ramon"*

M. G.

Qui és qui

Lazaro Cárdenas del Río. (Jiquilpan, 1895-Mèxico, DF, 1970).

Polític i militar mexicà que va arribar a ser president del govern de Mèxic (1934-40). Es va iniciar professionalment com a caixista d'una impremta. Després va seguir la vida militar amb els més diversos dirigents revolucionaris (Eugenio Zúniga) i militars de l'època (Plutarco Elías Calles). Fou president del Partit Nacional Revolucionari de Mèxic (1930). Durant el seu mandant governamental donà asil polític a Trotski (1937). Condemnà públicament l'assassinat del dirigent bolxevic.

Raúl Carrancá Trujillo. (Campeche, 1897-México, DF, 1968).

Llicenciat en dret, va doctorarse en les universitats de Madrid, Veracruz i Universitat Nacional Autònoma de Mèxic. Fou catedràtic de dret penal en la UNAM (1926-68). Fou així mateix director de l'Escola de Ciències Polítiques i Socials de Mèxic. Com a jutge i president del Tribunal Superior de Justícia del Districte i Territoris Federals intervingué en el sumari de Trotski. Fundà l'Acadèmia Mexicana de Ciències Penals i dirigí la revista *Criminalia*. Es autor de diversos llibres: *Derecho penal mexicano* (1937), etc.

Frida Kahlo. (Coyoacán, Mèxic, 1910-1954)

Pintora mexicana filla d'un fotògraf d'origen europeu. Als 16 anys va sofrir un greu accident que la va deixar invàlida. Es una de les artistes realistes, més significatives de l'art mexicà dels anys trenta. Es va casar amb el pintor mexicà Diego Rivera (1929). Fou mestra de l'Escola d'Arts Plàstiques La Esmeralda de Ciutat de Mèxic. El 7 de gener de 1937 va rebre Trotski al port de Tampico. Va tenir relacions sentimentals amb Trotski. La seua casa va ser la primera residència del dirigent bolxevic i la seu de la Comissió Dewey.

Vicente Lombardo Toledano. (Teziutlán, 1894-México, DF, 1968)

Llicenciat en dret per l'Escuela Nacional de Jurisprudencia de México, 1933. Fou secretari de la Universitat Popular Mexicana, i fundà la Universitat Obrera de México, 1936. Fou secretari general de la Confederación de Trabajadores de México. De 1964 a 1967 ocupà el càrrec de diputat del Partido Popular Socialista de México. Fundà les revistes *El libro, El Pueblo, Futuro i América Latina*. Com a director del diari *El Popular* va fer una gran campanya contra la presència de Trotski a Mèxic. Va escriure nombrosos llibres.

Caritat del Río Hernández. (Santiago de Cuba, 1892-París, ?)

Filla d'una família de comerciants catalans emigrats a Cuba. Casada amb Pau Mercader, va tenir quatre fills, entre els quals Jaume Ramon, que sota el pseudònim de Jacques Mornard va assassinar Trotski (1940). Separada del seu marit (1928) va viure a Marsella, Tolosa i París. De tornada a Espanya el 1934 es va inscriure en el PSUC. Durant la guerra civil espanyola va conèixer Leonidas Eittingon i es va vincular als serveis de seguretat soviètics de la GPU. Pel que sembla va col.laborar amb Leonidas Eittingon i George Mink en la preparació de l'assassinat de Trotski.

Diego Rivera. (Guanajuato, 1886, México, DF, 1957)

Pintor, dibuixant i muralista. Format en l'Escuela de Bellas Artes de San Carlos de Mèxic. El 1907 guanyà una beca i va anar a Espanya. Treballà amb el pintor Chicharro a Madrid. El 1911 marxa a París. La seua etapa cubista és una de les més interessants del seu treball artístic. És autor de molts murals a la Ciutat de Mèxic, entre altres: Escuela Nacional Preparatoria, Palacio del Gobierno de México, etc. Simpatitzant de Trotski, li va oferir la seva casa de Coyoacán. Després, va trencar amb ell i es va afiliar al Partit Comunista Mexicà.

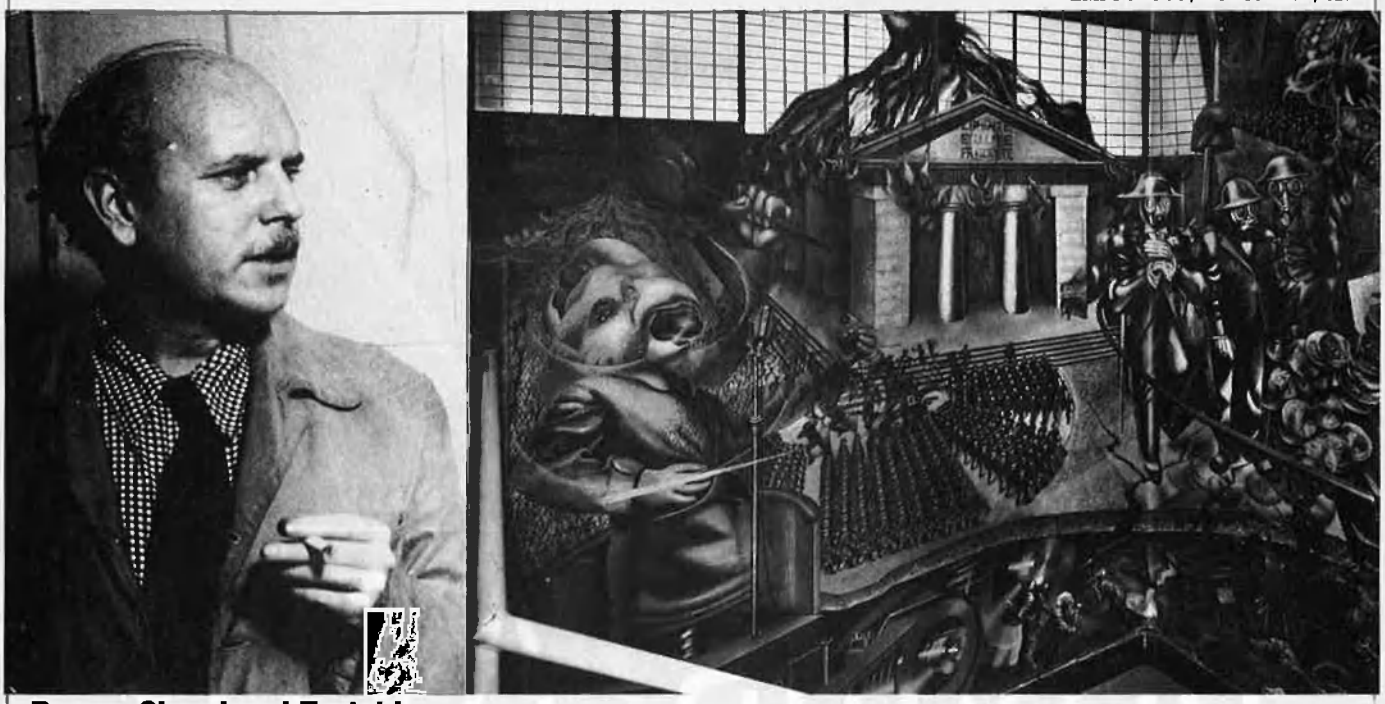
David Alfaro Siqueiros. (Chihuahua, 1896-Cuernavaca, 1974).

Pintor, dibuixant i muralista. Format a l'Escuela de Bellas Artes de San Carlos de la Ciutat de Mèxic. Fou militar de l'Exèrcit Constitucionalista mexicà, dirigent del Sindicat de Pintors, Escultors i Gravadors Revolucionaris i destacat militant sindicalista. En esclatar la guerra civil espanyola, hi participa com a voluntari fins que va atènyer el grau de coronel de l'Exèrcit Popular. Va ser expatriat diverses vegades del seu país. Pintà el mural *Retrat de la burgesia*, amb Renau a Mèxic, i organitzà el primer atemptat contra Trotski.

Vittorio Vidali

Militant comunista d'origen italià. Va arribar per primera vegada a Espanya el 1934, amb l'organització Socorro Rojo Internacional. Tornà durant la guerra civil espanyola (1936-39). Va ser comissari polític del Quinto Regimiento. Va estar lligat afectivament a la fotògrafa italiana Tina Modotti. Era conegut com el *Comandante Carlos Contreras* en l'Exèrcit Popular espanyol. S'exilià a Mèxic, on representava la línia stalinista de la Tercera Internacional. Va escriure, entre altres, el llibre: *Spagna lunga battaglia* (1975).

Renau, Siqueiros i Trotski

Alguns periodistes, historiadors i comentaristes han considerat, en alguna ocasió, que Josep Renau, per la seva amistat i col.laboració amb D. A. Siqueiros, podia haver estat implicat en el cas de Trotski.

La veritat és que la relació amb l'assumpte és tan fràgil que cinquanta anys després es pot contar la història d'un tema que s'inicia en la guerra civil espanyola, continua a l'exili i té una concreció en la capital mexicana.

Renau va conèixer Siqueiros quan el pintor mexicà acudí a la capital valenciana per donar la conferència "El arte como herramienta de lucha" en la seu de la Universitat de València, pel febrer de 1937.

Interessats, tots dos, pel realisme, la funció social de l'art i el muralisme com a forma de expressió col.lectiva, van fer projectes de col.laboració en comú.

La desfeta popular va fer possible, uns anys més tard, que Renau i la seva família, transterrats a Mèxic, connectara de nou amb Siqueiros.

A la tardor de 1939 Siqueiros va aconseguir firmar un contracte amb el Sindicat Mexicà d'Electricistes per a fer un mural per a la nova seu de l'esmentat sindicat.

Segons un document contractual signat per Siqueiros el 8 d'agost de 1939, la realització del projecte contemplava l'existència d'un director i d'un equip d'artistes nacionals i estrangers.

El cas és que paral.lelament a la realització del mural, Siqueiros organitzà el primer atemptat contra Trotski.

La lleugeresa de Siqueiros en l'afer va arribar tan lluny que hi ha un document amb ordres de treball del muralista mexicà a l'equip on es diu literalment: "Tasques corresponents als dies de la meva absència" on diu exactament: "Durant els dies indicats hauran de finalitzar els traços en el mur, la recopilació dels elements fotogràfics, la producció dels croquis fotogràfics i la senyalització dels formats definitius, a fi que al meu retorn puguem iniciar immediatament l'aplicació de la pintura directa als murs".

Inclús, la vesprada prèvia a l'atemptat, es va presentar al lloc de treball, disfressat amb el seu antic uniforme de Coronel de l'Exèrcit Popular.

Fins a quin punt estaven implicats els artistes del col.lectiu en l'atemptat és una qüestió que s'ha plantejat alguna gent. La resposta és ben evident. Dels espanyols, ningú. Si més no, en els testimonis escrits existents del coronel Sánchez Salazar en el seu llibre *Así asesinaron a Trotsky* (1955) i del periodista valencià Julián Gorkin en el seu llibre *El asesinato de Trotsky* (1971) no hi ha cap referència a la implicació dels artistes espanyols en l'afer.

Si tenim en compte que Sànchez Salazar era el responsable de la policia en el cas i Julián Gorkin col.laborava, pel que es veu, amb el FBI nord-americà, sembla clar que no hi tenien res a veure.

Sí que tenim notícia que Josep Renau va ajudar Siqueiros i la seva muller Angélica Arenal, fent-los unes fotos de carnet perquè isqueren del país quan li donaren la llibertat a l'artista. Poca cosa més. Això ho va contar, en una ocasió, la seva cunyada, la gravadora Rosa Ballester.

Manuela Ballester, la viuda de Josep Renau, per la seva banda, en una breu entrevista sobre el tema, ens va testimoniar que Miquel Prieto i Rodríquez Luna havien abandonat el projecte per diferències de criteris en el tema. L'equip va quedar reduït a cinc persones. Els tres mexicans esmentats, més Josep Renau i Manuela Ballester.

"Recorde que un dia es va presentar Siqueiros vestit de militar al Sindicat Mexicà d'Electricistes. Jo li vaig demanar: ¿Però què passa? i va respondre: Jo sóc militar i em puc vestir així quan vulga". El cas és que als dos o tres dies em vaig assabentar per la premsa de l'assalt de Siqueiros a casa Trotski a Coyoacán. Nosaltres continuàrem treballant en el mural i ningú ens va molestar".

Respecte a la visita del matrimoni Siqueiros-Arenal als Renau-Ballester, Manuela ens afegia: "un dia es van presentar dues persones vestides d'indígenens. Davant la nostra sospresa, eren Angélica i David. I ens digueren: ¡Feu-nos unes fotografíes, que necessitem eixir del país! Renau fa ver el treball i ja no els vam veure fins la visita que en els anys seixanta ens feren a Berlín oriental".

Michael Gutman

Fitxa tècnica: Coordinació: Manuel García/ Textos: Michael Gutman (València), Clara-Guadalupe García (Mèxic), Teresa Pàmies (Barcelona), Rafael Poch (Moscou)/ Fotografies: Agustí Centelles, Robert Capa, Renato Ibarra, Enrique Díaz, Foto Hermanos Mayo, Carlos Serrano, Ana Torralva/ Arxius: Manuel García, València; Archivo General de la Nación, México; Arxiu J.M. Oliveras, Girona; Archivo Sala Arte Publico Siqueiros, México/ Arxiu d'EL TEMPS.

premis AVUI

1990

Convocats per:
PREMSA CATALANA S.A.
-Editora del diari AVUI-

Premis:

- Avui
- Jordi Rubio i Balaguer
- Antoni Rovira Virgili
- Associació Catalana de Premsa Comarcal
- Pere Calders
- Laia González
- Agustí Centelles
- Endavant

125 Anys

CAIXA DE MANRESA

Aquí "sí hay playa"

Àngels Barcelò

Una de les gràcies dels mediterranis és precisament això: que ens agrada ser mediterranis. Disfrutem amb uns *berberechus* i unes canyes de cervesa a qualsevol terrassa de qualsevol carrer asolellat. Disfrutem encara més si aquesta terrassa està prop del mar i el que ja és definitiu és si podem fer-li una finta a la monotonia de la vida i en les dues hores que tenim per dinar podem anar a fer una paella a Castelldefels.

Tot això ens agrada molt fer-ho en els bars que encara tenen una mica de sabor mariner, que s'han negat a viure d'esquena al mar com fan molts dels que decideixen en el nostre destí, ens agrada fer-ho mentre amb els dits dels peus juguem amb la sorra. Ens agrada fer-ho mentre rumbers improvisats i guitarristes afònics ens animen la vetllada i ens demanen dos duros per l'actuació.

Però a Barcelona donar-te una alegria d'aquestes cada vegada és més dificil. Les màquines que envien aquells que, com diu la cançó, "no tienen playa" estan destruint el poc sabor mariner que li queda a aquesta ciutat. Han decidit que les cadires de fusta descolorides pel sol, les teulades d'uralita d'alguns *chiringuitos* i el davantals exagerats d'algunes cambreres atempten contra l'estètica del que ha de ser la Barcelona 92, la Barcelona Olímpica. Que cal recuperar la façana marítima és evident. Que cal tenir un passeig per ensenyar als nens que viuen a la part alta de la ciutat que Barcelona toca el mar és evident. Però tot això no és incompatible amb el fet de mantenir uns espais que per a molts han format part de la seva vida i que fins i tot potser han condicionat la seva manera de ser. Declaracions amoroses, que han acabat en matrimoni, davant un plat de peixet fregit. Xarrades inacabables amb les amigues sota el sol del mes de febrer en els Banys Orientals, que en pau descansin. Alguna mariscada amb els amics per celebrar l'esdeveniment de la vida.

Potser tot això es podrà continuar fent, però el marc serà diferent. ¿Els nous espais que es construeixin sobre les runes dels enderrocats deixaran entrar els rumbers? ¿Caldrà mudar-se el diumenge per anar a fer una paella a la Barceloneta o es podrà anar amb pantalons curts i samarreta?

No sé si els del MOPU tenen la solució a totes les qüestions que el nostre futur mariner planteja. El que haurien de tenir clar és que aquí "sí hay playa" i, a més, a nosaltres ens agrada. Ho lamentem, potser no estem a la moda.

Revolució i Pepsi-cola

Josep M. Fonalleras

La frase clau l'ha dit el senyor Juanjo Munana, director d'imatge de la RENFE, després de presentar en públic la nova campanya de la Targeta Jove de la companyia de ferrocarrils: "Els símbols revolucionaris han perdut el seu sentit polític, però els seus valors estètics són moda". Aquest és el resum de la història, però hi ha més exemples, exemples que il.lustren el pensament de Lluís Ochoa, cap de publicitaris d'una empresa que ha fabricat un anunci d'un 4x4 que trenca el mur de Berlín amb un simple *reprise:* "la publicitat sempre és oportunista".

Per rodar l'anunci, aquests senyors es van trobar amb un problema. Quan es van decidir, al mur ja no hi havia pintades (o n'hi havia ben poques: fins i tot havia desaparegut aquella que Bruno Ganz observava quan encara era un àngel i que havien dibuixat uns nois de Figueres). ¿Solució? Llogar una quadrilla d'esforçats artistes contractats a preu fet i fer-los embrutar la paret a la manera berlinesa. ¿Resultat? no hi ha res més fals que la realitat i que els dietaris que ens volen fer creure que *exactament* tot va anar tal com ens expliquen. La gent s'enduia trossos de mur pensant-se que van ser pintats *autènticament* durant la guerra freda, i el cap de publicitaris ara ho explica amb orgull professional.

La Pepsi fa córrer un espot on un tal Iuri veu, amb una barreja de conformisme i satisfacció, que el seu fill va a un concert de *rock and roll,* al temps que beu una llauna del refresc. Al final, és la dona del mateix Iuri qui li serveix la mateixa beguda. "Potser és una casualitat", diu una veu en *off,* "però ara fa un temps que vam entrar a la Unió Soviètica i, des d'aleshores, s'han produït uns quants canvis". El missatge (no gaire subliminar) és aquest: "la casualitat no existeix. Tot s'ha revoltat perquè nosaltres hem volgut". Només això. Agosarat, però efectiu, no m'ho poden negar.

Tornem a la RENFE. Només és una mostra, però que sigui una mostra de la RENFE ja ho diu tot. Escriuen una erra i una ena a l'inrevès (la imitació de ciríl.lic té a hores d'ara l'eficàcia dels tòpics), dibuixen un Lenin apassionat (que sembla més aviat un Mao juvenil amb llibre vermell i tot) i eleven a la categoria de missatge l'essència d'aquell art realista que tant havíem blasmat. Corol.lari: en Fukuyama potser tenia més raó que no ens pensàvem.

CONTRAPUNT

Si és veritat, és terrible

Joan F. Mira

D'entrada, un aclariment, que potser no caldria fer-lo, però el faré: no tinc cap simpatia, teòrica ni pràctica, per les activitats de l'organització Terra Lliure. Això que ells en diuen "lluita armada" (i que consisteix posar explosius de fabricació domèstica en el llocs més absurds i sense sentit) potser té alguna coherència en terres i situacions com el Kurdistan o semblants: ací, no en té cap. Consideracions morals a banda, tinc la clara convicció que tal "lluita armada" perjudica en primer lloc la causa mateixa per la qual diuen que la practiquen. I en tot cas, si Déu Nostre Senyor o el seu Profeta se'ls ha aparegut i els ha dit que han de combatre l'Estat Opressor amb les bombes, que li'n posen una sota el cul, per aquest ordre, al rei, al president del govern, al ministre de Defensa, als honorables Lerma i Pujol (representants màxims de l'estat als seus territoris respectius), als capitans generals, etcètera. No en els llocs on les posen.

Amb tot això, vull dir que la meua simpatia per una criatura de vint anys, de nom Núria Cadenas, no deriva de la seua possible o suposada relació amb aquella organització. Deriva de la seua condició de víctima d'un seguit d'horrors de molt difícil justificació. He dit exactament això: horrors.

No posaré en dubte que el regne d'Espanya és un estat de dret... generalment parlant. Sembla, però, que en determinats casos i condicions l'*estat* passa per damunt del *dret*. O que hi ha motius i raons que passen per davant de la veritat, la justícia i la raó. Per començar, jo no entenc massa de qüestions processals, però sí que puc entendre una cosa: que és indignant una resposta com la que dóna la Sala de Justícia a la quarta petició de llibertat provisional. Núria Cadenas, vint mesos després de la seua detenció, encara no havia estat informada de quina era l'acusació contra ella. Ara bé, per a la Sala, això és "*irrelevante*", ... per la simple raó que el fiscal "*aún no ha formulado acusación, por falta de todos los elementos probatorios precisos para sustentarla*". Increïble. Perquè quan, més endavant, es presenta l'acusació, resulta que s'hi diu que és "*por habérseles ocupado armas y explosivos*". Si a la noia li havien "ocupat" armes i explosius, ¿això costava prop de dos anys de "provar"? ¿I on li havien "ocupat" les armes i els explosius: a la bossa, a la butxaca —a casa seua està provat que no—, o en quin altre lloc? Si tal "ocupació" és un fet, ¿com costa tant reunir els "elements provatoris? I si no és un fet... Primera cosa que fa horror pensar.

Segona cosa: el fiscal responsable del cas, no solament entra en còlera en veure la mare de la noia (*"Estoy hasta los cojones de esta Nuria Cadenas"*, etc.), sinó que fa la més deshonesta de les proposicions: si la xiqueta firma un paperet de penediment (que suposa admetre la culpa, és clar), i si delata quatre companys, ací no ha passat res, i en dos dies al carrer. Ara bé, si el fiscal pensa que la noia és culpable, ¿com pot fer semblant proposició rigorosament il.legal? I si pensa que és innocent... ¿com, en nom de Déu i de la justícia, pot fer un xantatge semblant? ¿O és que l'objectiu és la degradació moral de la inculpada, una cosa pròpia d'*El castell* de Kafka, rebaixar-la fins al punt de convertir-la d'acusada en delatora? Llavors la mare diu que la seua filla no pot fer tal cosa, perquè, simplement, no coneix ningú que puga denunciar. I el fiscal replica: "Que s'ho inventen". Si és cert, el fàstic que em fa és tant que vomitaria.

Tercera cosa: ¿per què la degradació constant de les seues condicions penitenciàries? ¿Per què unes vexacions, humiliacions i maltractaments que amb tota certesa no han de patir molts altres —militars, policies, fins i tot membres d'ETA— condemnats o processats per fets reals i provats? ¿Què té de particular aquesta noia? ¿Potser que és catalana... potser que en realitat és innocent, i per això irrita tant?

Quarta cosa, que sembla més banal, però no ho és: li han negat les visites d'amics, li han limitat les de familiars, li han reduït els llibres que pot llegir, i les cassettes que pot escoltar... No és prou: les cassettes, si són en català, han de passar per una traducció prèvia. Només si són en català, no en qualsevol altra llengua. I les cartes a la família les ha d'escriure per força en castellà: no pot escriure en català. ¿Els presos marroquins, alemanys o francesos a les presons espanyoles, tampoc no poden escriure a casa si no és en castellà? ¿O és un privilegi particular del català, això? Si això no és exactament *odi institucional* contra la llengua catalana ("protegida" per la Constitució, etc., etc.),. ¿com es pot qualificar? Per cert: el ministre de Justícia és un socialista basc fill de jueva, i el director general d'Institucions Penitenciàries és un socialista valencià. Fa la impressió que haurien d'entendre certes coses. Però deu ser una impressió, només.

Tot açò que he explicat es basa en informacions del número 310 d'aquest mateix setmanari. No tinc cap motiu per a suposar que siguen falses o sense fonament. Si, tal com sembla, són certes, les implicacions que se'n deriven s'acosten molt al terme que he gastat al principi: a l'horror. I al fàstic.

CREDI PUBLI 3

és un nou servei de Caixa de Catalunya per finançar campanyes de publicitat

Industrial, Comerciant:

Si creu que el seu producte necessita una campanya de publicitat per augmentar les vendes...

Si té un projecte raonat d'inversió publicitària...

Si necessita finançament per a aquesta inversió...

Vingui'ns a veure

Estudiarem la proposta. Experts en publicitat —si cal— l'assessoraran tècnicament, i CREDI PUBLI finançarà amb condicions especials la campanya, de manera que vostè tornarà la inversió quan les vendes ja hagin produït rendiment.
LA INVERSIÓ POT DESTINAR-SE A QUALSEVOL MITJÀ PUBLICITARI QUE PLANIFIQUI LA SEVA AGÈNCIA

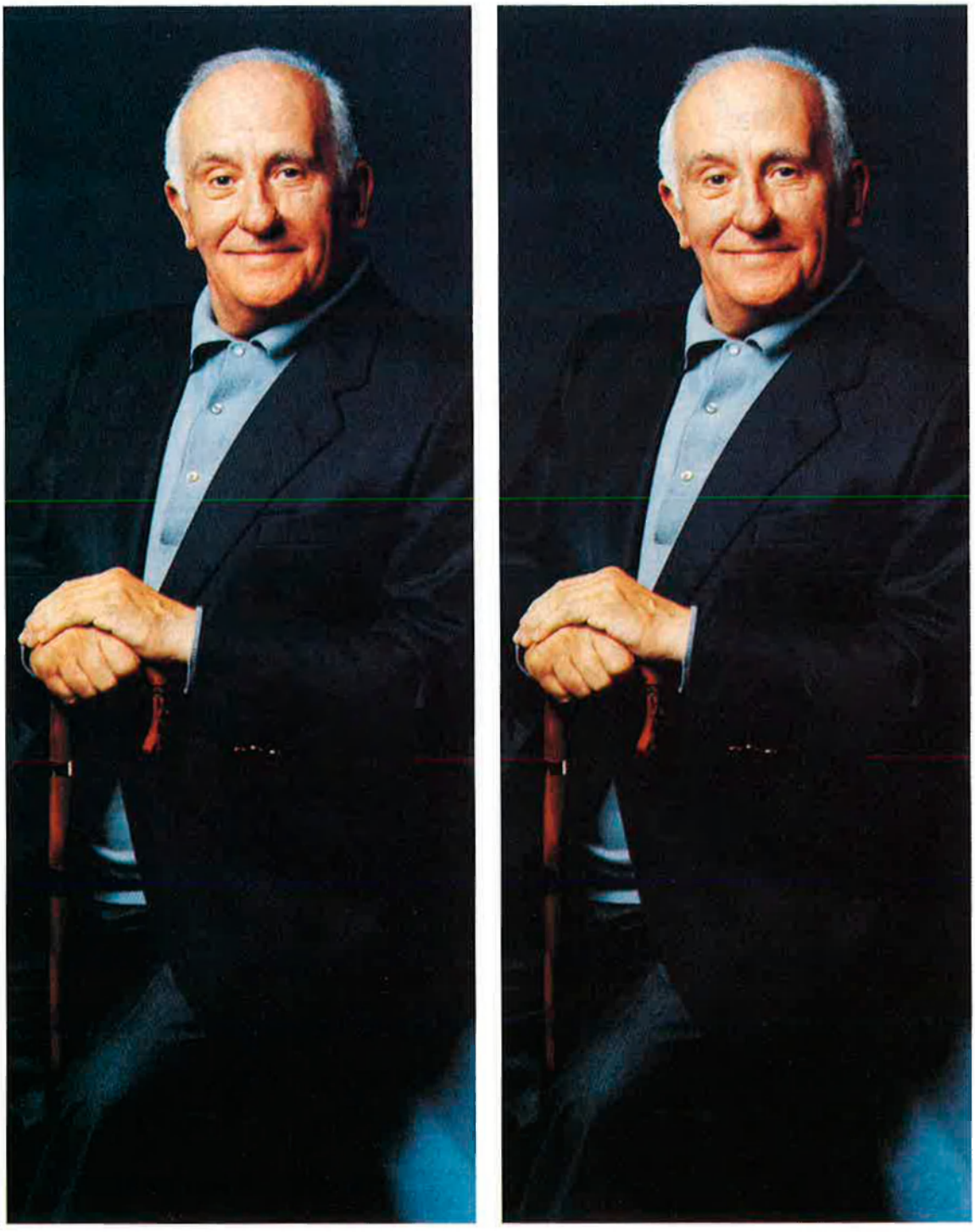
TV3 dóna suport a aquesta iniciativa i bonifica amb un descompte especial la part del finançament que s'inverteixi en el seu mitjà.

Demani informació a qualsevol oficina de CAIXA DE CATALUNYA, a la seva Agència de Publicitat o al Departament Comercial de TV3

CAIXA DE CATALUNYA

PROGRAMA 65

LI DOBLEM LA PENSIÓ

"la Caixa"
CAJA DE PENSIONES

Si domicilia la pensió de jubilació a "la Caixa", participarà cada mes en els sorteigs de pensions dobles i d'un premi extraordinari de 500.000 pessetes. I, a més, amb el Programa 65, la Caixa de Pensions li ofereix la tramitació gratuïta de la jubilació, i sorteja viatges a Viena.